

Úradný vestník

Európskej únie

C 12

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 58

15. januára 2015

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

502. plenárne zasadnutie EHSV z 15. a 16. októbra 2014

2015/C 012/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zraniteľnosť spotrebiteľov voči obchodným praktikám na jednotnom trhu“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2015/C 012/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ženy vo vede“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	10
2015/C 012/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozvoj služieb pre rodiny v záujme zvýšenia miery zamestnanosti a podpory rovnosti mužov a žien v zamestnaní“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	16
2015/C 012/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vplyv služieb pre podniky v priemysle“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	23
2015/C 012/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie o európskej iniciatíve občanov „Voda a sanitácia sú ľudským právom! Voda je verejným statkom, nie komoditou!“ COM(2014) 177 final (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	33
2015/C 012/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti v rokovaní o dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Japonskom“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	39
2015/C 012/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Postavenie ukrajinskej občianskej spoločnosti v kontexte európskych integračných snáh Ukrajiny“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	48

SK

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

502. plenárne zasadnutie EHSV z 15. a 16. októbra 2014

2015/C 012/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2013“ COM(2014) 249 final.	54
2015/C 012/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o šírení satelitných údajov získaných pozorovaním Zeme na obchodné účely“ COM (2014) 344 final – 2014/0176 (COD)	60
2015/C 012/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o riadení makroregionálnych stratégií“ COM(2014) 284 final	64
2015/C 012/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 604/2013, pokiaľ ide o určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu maloletých osôb bez sprievodu, ktoré nemajú žiadneho rodinného príslušníka, súrodenca alebo príbuzného oprávneného sa zdržiavajúceho v členskom štáte“ COM(2014) 382 final – 2014/0202 (COD)	69
2015/C 012/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ekologickej výrobe a označovaní ekologických výrobkov, o zmene nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. XXX/XXX [nariadenie o úradných kontrolách] a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 834/2007“ COM(2014) 180 final – 2014/0100 (COD).	75
2015/C 012/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Pracovný dokument útvarov Komisie: Plán poskytovania celoeurópskych informácií o multimodálnom cestovaní a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov“ SWD(2014) 194 final	81
2015/C 012/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Nová éra letectva – Otvorenie trhu leteckej dopravy pre bezpečné a udržateľné používanie systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel na civilné účely“ COM(2014) 207 final	87
2015/C 012/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Inovácia v modrej ekonomike: využitie potenciálu našich morí a oceánov na rast a tvorbu pracovných miest“ COM(2014) 254 final/2.	93
2015/C 012/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje program pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy, podniky a občanov (ISA ²): Interoperabilita ako prostriedok modernizácie verejného sektora“ COM(2014) 367 final – 2014/0185 (COD).	99
2015/C 012/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“ COM(2014) 130 final	105
2015/C 012/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa uľahčuje cezhraničná výmena informácií o dopravných priestupkoch súvisiacich s bezpečnosťou cestnej premávky“ COM(2014) 476 final – 2014/0218 (COD)	115

2015/C 012/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1343/2011 z 13. decembra 2011 o niektorých ustanoveniach týkajúcich sa rybolovu v oblasti dohody o GFCM (Všeobecná rybárska komisia pre Stredozemné more)“ COM(2014) 457 <i>final</i> – 2014/0213 (COD). . .	116
2015/C 012/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o znížení obsahu síry v niektorých kvapalných palivách (kodifikácia)“ COM(2014) 466 <i>final</i> – 2014/0216 (COD)	117

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

502. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 15. A 16. OKTÓBRA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zraniteľnosť spotrebiteľov voči obchodným praktikám na jednotnom trhu“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 012/01)

Spravodajca: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zraniteľnosť spotrebiteľov voči obchodným praktikám na jednotnom trhu“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 92 hlasmi za, pričom 37 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Postupné znižovanie kúpnej sily strednej vrstvy, ktorá je skutočnou hnacou silou konzumnej spoločnosti a spotrebiteľov vo všeobecnosti a finančné ťažkosti, ktorým čelia malé a stredné podniky v snahe udržať sa, viedli v rámci obmedzených príjmov v súčasnom podnikateľskom prostredí k prehodnoteniu mnohých zvyčajných obchodných praktík na trhu.

1.2 Negatívny vplyv nekalých praktík na trh viedol k tomu, že vznikla skupina spotrebiteľov, ktorí sa náhle stali obeťami svojej finančnej situácie charakterizovanej stratou slobody rozhodovania a sťaženým presadzovaním svojich práv v tejto oblasti. Títo spotrebiteľia by mali byť zároveň chránení voči takýmto postupom, aby sa nestali obeťami sociálneho vylúčenia.

1.3 Na druhej strane možno v súvislosti s hospodárskou krízou pozorovať rozšírenú a pretrvávajúcu tendenciu postupného oslabovania potenciálnych spotrebiteľov, na základe čoho sa dá očakávať, že toto narušenie spotreby sa môže ďalej prehĺbovať. Verejné orgány doteraz nenavrhlí systémové opatrenia, ktoré by zabránili takémuto narušeniu a predišli zhoršeniu situácie spotrebiteľov.

1.4 Úprava takejto nerovnováhy okrem toho zlepši aj pozíciu výrobcov a malých a stredných podnikov tým, že transparentnosť a voľná hospodárska súťaž uvoľní tlaky, ktorým čelia (znižujúci sa dopyt, predátorské určovanie cien atď.) a ktoré prispievajú k narušeniu fungovania vnútorného trhu.

1.5 Musia sa prijať tak preventívne a ochranné opatrenia, ako aj opatrenia na zmiernenie a nápravu, bez ohľadu na ostatné návrhy obsiahnuté v tomto stanovisku, a to aspoň nasledujúce:

A. Európske inštitúcie by mali prijať opatrenia, ktorých cieľom by bolo:

- 1) dohliadať na lepšie uplatňovanie noriem v oblasti jednotného trhu, najmä tých, ktoré sa týkajú bezpečnosti výrobkov a dohľadu nad trhom, ako aj smernice o nekalých obchodných praktikách a nariadenia o spolupráci medzi Komisiou a orgánmi na ochranu spotrebiteľov;
- 2) podporovať, dopĺňať a kontrolovať politiky členských štátov v oblasti ochrany spotrebiteľov;
- 3) monitorovať nové prekážky, ktoré sťažujú fungovanie vnútorného trhu, ako je ekonomické násilie v zmluvnom vzťahu so spotrebiteľmi a iné otázky, pričom sa prijímú príslušné opatrenia na správne odstránenie týchto prekážok.

B. Členské štáty by mali:

- 1) poskytnúť adekvátne finančné dotácie združeniam spotrebiteľov, aby dokázali chrániť práva všetkých spotrebiteľov. Mala by sa preskúmať možnosť vytvorenia fondu využitím príjmov zo sankcií uvalených v oblasti spotreby, ktorý by bol určený na rozvoj a implementáciu politík na ochranu spotrebiteľov, najmä na vykonávanie činností všeobecného záujmu v prospech všetkých spotrebiteľov, a to na základe skúseností členských štátov, v ktorých už takéto fondy existujú, aby mohol byť tento fond následne vytvorený a uvedený do prevádzky v súlade s legislatívou jednotlivých členských štátov;
- 2) prijať opatrenia vo svojich systémoch sociálneho zabezpečenia s cieľom predísť sociálnemu vylúčeniu spotrebiteľov a všetkých občanov, na ktorých sa vzťahuje viac ako 30 % ukazovateľov viacrozmerneho indexu chudoby, najmä pokiaľ ide o prístup k nevyhnutným základným službám a ich poskytovanie. Na tento účel by každý členský štát podľa svojich potrieb mohol vypracovať a zrealizovať „plán na záchranu občanov“ s cieľom prispieť k náprave ekonomickej situácie rodín a pomôcť zvýšiť kúpnu silu spotrebiteľov.

1.6 Treba posilniť začlenenie záujmov spotrebiteľov do všetkých politík Únie. Príslušné programy EÚ by mali teda prostredníctvom činností všeobecného záujmu venovať konkrétnu časť na podporu zapojenia organizácií zastupujúcich spotrebiteľov s cieľom podporiť začlenenie spotrebiteľov, ktorí sa náhle ocitli ekonomicky oslabení.

2. Úvod

2.1 Trvanie a závažnosť súčasnej hospodárskej a finančnej krízy, ako aj opatrenia prijaté mnohými vládami členských štátov Európskej únie, spôsobili vedľajšie účinky v rámci ponuky a dopytu tovarov a služieb súvisiace so znížením kúpnej sily u väčšiny spotrebiteľov, ktoré vyústili do sociálnej fragmentácie.

2.2 Znižovanie platov prinútilo obyvateľov k zmene spotrebných návykov, aby mohli prispôsobiť svoje rodinné finančné prostriedky novej kapacite výdavkov.

2.3 Strata zdrojov príjmu (napriek tomu, že v niektorých prípadoch sa počíta s podporou rodinných sietí) a ich čoraz viac klesajúca hodnota vedie k rozširovaniu radov ekonomicky slabších spotrebiteľov ohrozených sociálnym vylúčením, a to najmä pokiaľ ide o určité základné výrobky, zásobovanie a služby, čo by sa mohlo považovať za určitú formu konjunkturálneho oslabenia.

2.4 Presun celých segmentov spotrebiteľov do vrstiev s menšou kúpnu silou, ako aj finančné vylúčenie a nezamestnanosť navyše spôsobili nové obmedzenia v prístupe na bežné trhy s tovarmi a službami a podnietili vznik alternatívnych obchodných priestorov a kanálov, ktoré by mohli v niektorých prípadoch spôsobovať narušenie trhu.

2.5 Na štatistické účely by sa mal využívať viacrozmerný index chudoby (IPM) ⁽¹⁾, aby sa mohlo urobiť vyhodnotenie a mohli byť prijaté rozhodnutia s cieľom predísť sociálnemu vylúčeniu. Tento index skúma rôzne základné aspekty, ako sú vzdelanie, zdravie a životná úroveň podľa 10 ukazovateľov (kvalita života/sociálny blahobyt), pričom za chudobnú sa považuje osoba, ktorá nemá prístup aspoň k 30% zo skúmaných ukazovateľov. Preto je dôležité, aby členské štáty prijali opatrenia zamerané na zlepšenie situácie v tejto oblasti.

2.6 Rovnako aj slabá ekonomická pozícia spotrebiteľov ekonomicky oslabených krízou im znemožňuje disponovať niektorými prostriedkami potrebnými na prístup k virtuálnemu obchodnému prostrediu, čo obmedzuje ich prístup na trh s tovarmi a službami za výhodnejších podmienok. Digitálna priepasť teda zväčšuje sociálnu priepasť, pretože stavia prekážky ochrane spotrebiteľov voči rizikám vyplývajúcim z dôsledkov hospodárskej krízy a komplexnosti digitálnych trhov.

2.7 Ekonomicky oslabení spotrebiteľia tiež trpia nedostatkom informácií a ochrany svojich záujmov v rámci ich obchodného správania na trhoch, ktoré sú im čoraz bližšie.

2.8 Znižovanie verejných prostriedkov vyčlenených pre spotrebiteľov v rámci úsporných opatrení, ktoré v posledných rokoch uplatňujú vlády, podstatne redukuje efektívnosť, a to najmä pokiaľ ide o činnosti zamerané na kontrolu a dohľad nad trhom. Aj EÚ vyčlenila menej prostriedkov na viacročný program Spotrebiteľia na roky 2014 – 2020 ⁽²⁾, ako to skonštatoval EHSV ⁽³⁾.

3. Obchodné praktiky, ktoré môžu viesť k oslabeniu ochrany spotrebiteľov z dôvodu nečakaného prepuknutia hospodárskej krízy

3.1 Rozmanité charakteristické črty a dosah jednotlivých nekalých obchodných praktík na trhu na slabú ochranu práv spotrebiteľov, ktorí sú v dôsledku nečakanej hospodárskej krízy v oslabenej pozícii, spôsobujú zhoršenie ich schopnosti adekvátne uspokojovať svoje najzákladnejšie potreby.

3.2 Plnenie noriem, ktoré zaručujú zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov a užívateľov, nemôže byť predmetom diskusie zo strany poskytovateľov, pričom spotrebiteľia musia byť chránení voči všetkým rizikám a uplatnením zásady obozretnosti (v súlade s oznámením Komisie z 2. februára 2000) sa musí predísť tomu, aby sa na trh uvádzali výrobky, tovary a služby, ktoré ohrozia ich fyzickú a psychickú integritu alebo narušia ich legitímne ekonomické záujmy, bez ohľadu na všeobecnú povinnosť zaručiť bezpečnosť všetkých výrobkov určených spotrebiteľom alebo výrobkov, ktoré môžu spotrebiteľia používať, vrátane výrobkov, ktoré používajú spotrebiteľia pri poskytovaní určitej služby.

3.3 Ekonomicky oslabení spotrebiteľia nedokážu plne uspokojiť svoje základné potreby v oblasti stravovania, ktoré môže navyše ovplyvňovať ponuka lacných potravín so zníženou výživovou hodnotou.

3.4 To isté platí, pokiaľ ide o interpretáciu podmienok uchovania a predaja výrobkov, ktoré majú vyznačený dátum spotreby vzhľadom na to, že podliehajú skaze.

3.5 V súvislosti s drastickým znižovaním cien sa dokonca môžu objaviť obchodné praktiky zamerané na predaj výrobkov, ktoré nespĺňajú požiadavky na to, aby mohli byť uvádzané na trh, pričom to isté platí pre poskytovanie služieb, a preto treba v tejto súvislosti prijať všetky potrebné opatrenia proti uvádzaniu týchto výrobkov na trh, na čo by mali aktívne dohliadať členské štáty. Ako uviedol EHSV ⁽⁴⁾, mala by sa posilniť spolupráca medzi príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a Komisiou a mala by sa urobiť revízia právnych predpisov o bezpečnosti výrobkov, ktoré by mali vstúpiť do platnosti okamžite.

⁽¹⁾ Štatistický parameter, ktorý vyvinula OSN spolu s Univerzitou v Oxforde v roku 2010 s cieľom zistiť podstatu a intenzitu chudoby.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 84, 20.3.2014, s. 42.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 89.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 86.

3.6 V tejto súvislosti by sa malo zväziť aj zámerné používanie terminológie a pomenovaní, ktoré zavádzajú spotrebiteľov, pokiaľ ide o charakteristiky propagovaných a zľavnených výrobkov. To isté platí aj pre oblasť reklamy, a to pokiaľ ide o klamlivé reklamné kampane, ktoré majú údajne etický zámer a prostredníctvom emocionálnych odkazov a apelovaním na solidaritu nabádajú na kúpu, ako aj o klamlivé tvrdenia týkajúce sa životného prostredia, ktorých pravdivosť možno ťažko preukázať.

3.7 Dohliadať by sa malo aj nad uvádzaním na trh generických výrobkov a výrobkov predávaných pod vlastnou značkou obchodu, ktoré nevyhovujú platným požiadavkám a normám predaja.

3.8 V potravinárskom odvetví je tiež obzvlášť znepokojujúce rozširovanie alternatívnych kanálov predaja, ktoré unikajú administratívnej kontrole, ako napríklad potravinové podvody⁽⁵⁾ uskutočňované falšovaním základných výrobkov, nelegálny predaj potravín, vracanie vyhodnených potravín naspäť do obehu na ľudskú spotrebu atď. To isté platí aj pre predaj liekov bez predpisu, ktoré nie sú určené na voľný predaj (OTC)⁽⁶⁾ a sú vyrobené bez záruk, čiže sú to falzifikáty, ktoré napodobňujú originálny schválený liek a sú vážnym rizikom pre zdravie.

3.9 Naopak, niektoré výrobky sú špecificky navrhnuté s plánovaným zastarávaním, ktoré predčasne ukončuje ich trvanlivosť, čo núti k nákupu nových výrobkov, a to v rozpore s kritériami udržateľnosti a účinného vynakladania prostriedkov spotrebiteľov, ako už EHSV uviedol⁽⁷⁾.

3.10 Spotrebiteľov v ekonomicky slabšej situácii vo všeobecnosti zneisťuje ponuka výrobkov uvádzaných na trh nekonvenčnými spôsobmi, vrátane ponuky online, ktorou sa v mnohých prípadoch sleduje cieľ segmentovať dopyt v tejto skupine tým, že láka cenou, jednoduchými možnosťami platenia, fiktívnymi zľavami (niekedy prostredníctvom dynamických cien⁽⁸⁾), ktoré by sa mali výslovne zakázať), kupónmi alebo poukazmi, ktoré často jednoznačne nabádajú na kúpu, pričom zneužívajú nerovnú pozíciu strán zapojených do obchodnej transakcie. V mnohých prípadoch sa na internetových stránkach zameraných na porovnávanie cien jasne neuvádza totožnosť obchodníka, ktorý stránku spravuje a/alebo či obchodníci platia za to, aby na nej boli ich výrobky alebo služby uvedené.

3.11 Treba si však uvedomiť, že optimálne využitie potenciálu nových technológií poskytne príležitosti aj pre ekonomicky slabých spotrebiteľov tým, že rozšíri spektrum ponuky výrobkov a podporí konkurenciu medzi podnikmi, pričom zníži náklady na distribúciu, ktoré priamo nesúvisia s daným výrobkom.

3.12 Obchodné praktiky, ktoré znižujú záruky, na ktoré má spotrebiteľ nárok, ako protihodnotu za zníženie ceny ponúkaného výrobku alebo služby, spôsobujú výrazné oslabenie ochrany práv a ekonomických záujmov spotrebiteľov. Dôsledkom je ich väčšia zraniteľnosť, ktorá prispieva k rozvoju negatívnej spätnej väzby, čo môže ekonomicky oslabenému spotrebiteľovi spôsobiť ďalšie ťažkosti.

3.13 S osobitným dôrazom aj na zdravie ekonomicky slabších spotrebiteľov treba poukázať na rozširujúci sa dosah energetickej chudoby v tých európskych regiónoch, v ktorých majú klimatické podmienky rozhodujúci význam. Preto sa treba zaoberať aj okolnosťami súvisiacimi s prerušením dodávok počas zimného obdobia alebo inými dôvodmi, ktoré príslušní poskytovatelia môžu zväziť v prípade rizikových situácií spôsobených zastavením dodávok z dôvodu platobných problémov, ktoré vyplývajú najmä zo vzniknutej ekonomickej situácie.

3.14 Vo všeobecnosti by sa tiež mali spomenúť nekalé praktiky niektorých podnikov, ktoré v mnohých prípadoch spôsobujú oslabeným rodinným rozpočtom nezvratné škody, a to najmä praktiky súvisiace s určitými depozitnými inštitúciami a sporiteľňami a finančnými produktmi, ktoré neposkytujú pravdivé informácie a dostatočné zmluvné záruky (ako je to v prípade spotrebných úverov s vysokým ročným úročením), čo mnohých spotrebiteľov priviedlo do „krízy v rámci krízy“, alebo inak povedané zničilo ich vyhliadky do budúcnosti a vyústilo do situácií nadmerného rodinného zadlženia alebo dokonca úplnej platobnej neschopnosti rodiny.

⁽⁵⁾ Vyšetrované jednotkou Interpolu na boj proti obchodovaniu s nelegálnymi výrobkami (operácia Opson).

⁽⁶⁾ „Over the counter“ – liek určený na voľný predaj bez predpisu.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 23.

⁽⁸⁾ Ide o marketingový nástroj, ktorý funguje ako flexibilný systém stanovovania cien podľa ponuky a dopytu v danom momente, čo u spotrebiteľa vyvoláva dojem, že ide o zľavu, pričom v skutočnosti to tak nie je.

3.15 Okolnosti uvedené v predchádzajúcom bode možno uplatniť aj na konkrétnejšie oblasti, ako sú hypotekárna kríza, podhodnotenie poistenia atď., ktoré spôsobujú kumulované a pretrvávajúce oslabenie, ktorému spotrebiteľia v takejto situácii len veľmi ťažko čelia. V tejto súvislosti treba konkrétne uviesť poberanie neprimeraných provízií, ktoré sa často spájajú s bankovou netransparentnosťou, ktorá vedie až k oklamaniu nielen drobných sporiteľov, ale aj súkromných investorov, ak ide o transakcie s cennými papiermi, na ktoré ich navadili samotné finančné subjekty alebo iné subjekty zastúpené v odvetví, ktoré však nemajú povolenie na prevádzkovanie činnosti.

3.16 V oblasti cezhraničnej výmeny spôsobuje nerovnaká transpozícia smernice 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách⁽⁹⁾ riziko, že sa oslabí jej dosah a nezaručí sa väčšia právna istota pre podniky. Lepšia transpozícia by pomohla zlepšiť ochranu spotrebiteľov. Komisia by teda mala teraz dohliadať na správne uplatňovanie tejto smernice vo všetkých členských štátoch, čomu by pomohlo rýchle prijatie usmernení, ktoré zjednodušia jej interpretáciu v súlade so skutočným zámerom smernice.

3.17 Pokiaľ ide o nekalé obchodné praktiky, Komisia musí nevyhnutne preskúmať aspekt súvisiaci s potrebnými opatreniami, ktoré členské štáty zavedú v prípade neplnenia ustanovení smernice. Sankcia, ktorá by sa mala uložiť, nemôže byť vo všeobecnosti nižšia ako príjem získaný prostredníctvom praktiky považovanej za nelegálnu alebo klamlivú. Rovnako aj postupy, vrátane súdnych, musia byť primerané a účinné, aby sa dosiahli ciele smernice.

3.18 V budúcnosti by sa mala súbežne a synchronizovane zrevidovať smernica o nekalých obchodných praktikách a smernica o klamlivej a porovnávacej reklame, ako to uviedol EHSV⁽¹⁰⁾, aby sa zaručila väčšia koherentnosť práva Únie.

3.19 V konečnom dôsledku ide o to, aby sa zabránilo zmene jednotného trhu na bipolárny trh, ktorého menej príjemná strana bude otočená tým, ktorí majú najmenej a najviac potrebujú. Obchodné praktiky zamerané na ekonomicky slabších spotrebiteľov sa musia vykonávať svedomitejšie. Musia sa zohľadňovať potreby spotrebiteľov, pokiaľ ide o prístup k základným výrobkom, službám a zásobovaniu v dostatočnom množstve a bez prerušenia, aby mohli viesť dôstojný život, čo by malo byť pod ochranou príslušných verejných orgánov.

4. Návrhy inštitucionálnych opatrení na boj proti nečakanému ekonomickému oslabeniu spotrebiteľov

4.1 EHSV nalieha na príslušné orgány, aby prijali účinné opatrenia na zaručenie bezpečného prístupu k základným výrobkom a službám, ako aj výslovnú a účinnú ochranu práv spotrebiteľov a užívateľov, ktorí z dôvodu nečakaných ekonomických okolností výraznejšie pocítili dosah hospodárskej a finančnej krízy s cieľom zabrániť ich sociálnemu vylúčeniu, ako to už EHSV uviedol, a to prostredníctvom opatrení ako predpisy o nadmernom zadlžení rodín⁽¹¹⁾, ktoré sú zamerané na zmiernenie vysoko intenzívneho finančného tlaku na určité skupiny obyvateľstva.

4.2 Osobitne chrániť práva ekonomicky oslabených spotrebiteľov, a najmä ich dôstojný prístup k trhu so základnými výrobkami a službami, by malo byť zároveň základnou výzvou európskych verejných politík na ochranu spotrebiteľa pri uplatňovaní príslušných predpisov.

4.3 Jednotlivé opatrenia možno rozdeliť do štyroch skupín: preventívne, ochranné, zmierňujúce a nápravné.

4.4 Pri vypracovaní akčného plánu sa musia zväziť aspoň tie činnosti, ktoré spadajú do jednotlivých kategórií intervenčných opatrení.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 61.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 311, 12.9.2014, s. 38.

4.5 V prvom rade by sa mal vytvoriť fond, do ktorého by sa vkladali prostriedky získané z finančných sankcií uvalených na tých, ktorí porušujú pravidlá v oblasti spotreby, pričom jeho prostriedky by sa použili na politiku ochrany spotrebiteľov, a konkrétne na činnosti všeobecného záujmu (prostredníctvom nástroja kolektívnej žaloby) v prospech všetkých obyvateľov vykonávané združeniami spotrebiteľov a verejnými orgánmi a inými subjektmi, ktoré by mohli vyvíjať činnosť v rámci vykonávania tejto politiky, a to v súlade s tým, ako to určia jednotlivé členské štáty.

4.6 V prípadoch vážneho porušenia spôsobujúceho ohrozenie alebo poškodenie zdravia osôb a ich bezpečnosti by sa mali posilniť sankčné právomoci príslušných verejných orgánov, ktoré by mohli rozhodnúť o zabavení a/alebo skonfiškovaní použitých nástrojov alebo tovarov a ukončiť činnosť podniku, pričom sa budú v plnej miere dodržiavať všetky záruky právneho štátu.

4.7 Preventívne opatrenia sú také opatrenia, ktoré sa zamerajú na rôzne externé faktory spôsobujúce zvyšovanie počtu spotrebiteľov, ktorí sa náhle ocitnú ekonomicky oslabení z dôvodu hospodárskej krízy, ako aj vznik okolností a postupov, ktoré môžu rôznym spôsobom vplývať na týchto spotrebiteľov.

4.8 Okrem externých faktorov by sa mali prijať opatrenia zamerané na posilnenie zástupcov spotrebiteľov, ako aj hospodárskych a sociálnych partnerov, podporu ich zapojenia do projektov spolupráce, spoločných nákupov a kooperatívneho hospodárstva.

4.9 Podobným krokom by bolo vytvorenie strediska, ktorého úlohou by bolo sledovať strategické politické opatrenia prijaté v kritických odvetviach, ako sú služby všeobecného záujmu, audiovizuálne médiá, palivá, bankový sektor, energetické oligopoly, bývanie atď., ktoré predstavujú možné riziko, voči ktorému sú najzraniteľnejší najslabší spotrebiteľia.

4.10 V podstate ide o činnosti súvisiace s vývojom v hospodárskej a finančnej oblasti a v oblasti zamestnanosti, ako aj s ostatnými situáciami odvodenými od negatívneho vplyvu, ktorý môžu mať nové technológie na prístup k trhu s tovarmi a službami v rámci ochrany práv spotrebiteľov a užívateľov. V tomto zmysle sem patria aj reklamné a marketingové činnosti, ktoré môžu viesť spotrebiteľov k rozhodnutiam v protiklade s ich situáciou alebo dokonca môžu negatívne ovplyvniť ich kritériá pri nákupe.

4.11 Ochranné opatrenia sú opatrenia, ktoré posilnia mechanizmy na ochranu spotrebiteľov a užívateľov v situáciách, kedy sú v slabšej alebo znevýhodnenej pozícii, najmä pokiaľ ide o prístup k technickej a právnej ochrane, ako aj o odškodnenie a nápravu škôd, pričom sa zohľadnia špecifické okolnosti spotrebiteľov, ktorí sa náhle ocitli ekonomicky oslabení.

4.12 Musí sa posilniť spolupráca medzi vnútroštátnymi orgánmi a Komisiou a pristúpiť k hĺbkovej revízii rámca uplatňovania nariadenia č. 2006/2004 o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa prostredníctvom zavedenia zodpovedajúcich overovacích mechanizmov, harmonizácie sankcií, podpory účinnosti a mechanizmov fungovania tohto nariadenia. Rovnako spotrebiteľia musia mať k dispozícii bezpečné výrobky a služby, čo si vyžaduje účinný dohľad nad tržmi. EHSV preto dúfa, že bude schválená revízia právnych predpisov o bezpečnosti výrobkov.

4.13 Zmierňujúce opatrenia sú zamerané na spotrebiteľov, ktorí sa ocitli ekonomicky oslabení z dôvodu hospodárskej krízy, a majú im pomôcť čeliť týmto dôsledkom, aby mohli v budúcnosti uspokojiť svoje základné potreby a dosiahnuť dôstojnú kvalitu života.

4.14 Tak pri zmierňujúcich, ako aj pri nápravných opatreniach, ktoré môžu prijať členské štáty, je dôležité, aby niektoré z nich zahŕňali pomoc rodinných a podporných sociálnych sietí, pričom tieto siete by mali mať k dispozícii potrebnú inštitucionálnu podporu, aby si mohli plniť svoju úlohu. Aj štrukturálne fondy by mohli plnením svojich cieľov pomôcť pri vytváraní spomínaných fondov solidarity s cieľom zabrániť sociálnemu vylúčeniu.

4.15 K nápravným opatreniam patria všetky opatrenia, ktoré umožnia propagovať rôzne alternatívy prekonania ekonomického oslabenia v rámci súčasných možností. V tejto súvislosti sa navrhuje vypracovať a zaviesť do praxe „občiansky záchranný plán“, ktorý prispeje k oživeniu ekonomiky domácností tým, že sa obnoví nákupná sila spotrebiteľov. Tento plán by kompenzoval straty a obmedzenia, ktoré zasiahli spotrebiteľov počas ekonomickej krízy, a plnil by rovnakú funkciu ako opatrenia na záchranu bánk, ktoré využili finančné inštitúcie. To by bolo viac v súlade s ustanoveniami bodu 5 usmernení OSN v oblasti ochrany spotrebiteľa z roku 1999, v ktorom sa uvádza, že politiky na podporu udržateľnej spotreby musia zohľadniť ciele odstránenia chudoby, uspokojenia základných potrieb všetkých členov spoločnosti a zmenšenia rozdielov, tak v národnom kontexte, ako aj vo vzťahoch medzi jednotlivými krajinami.

4.16 Článok 34 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie, ktorého cieľom je bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe, uznáva právo Únie a členských štátov vytvoriť opatrenia zabezpečujúce dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov.

4.17 Zároveň by bolo zaujímavé realizovať štúdie a výskumy zamerané na faktory, ktoré podmieňujú ekonomické oslabenie spotrebiteľov a umožňujú jej prehĺbenie.

4.18 Medzi faktory, ktoré môžu brániť fungovaniu vnútorného trhu patrí aj ekonomické násilie voči spotrebiteľom v momente uzavretia zmluvného vzťahu vyplývajúce z nerovnovážnej a znevýhodnenej pozície spotrebiteľa. Táto pozícia môže ovplyvniť vôľu spotrebiteľa a spôsobiť, že vyjadrený súhlas s uzavretím zmluvy nezodpovedá jeho skutočnej vôli. Za takýchto okolností sú spotrebiteľom vnucované zmluvy, ktoré by dobrovoľne neakceptovali, alebo klauzuly s neprimeraným zaťažením, ktoré by pri slobodnom rozhodovaní neprijali.

4.19 EHSV by sa mal zaoberať týmto nedostatkom, ktorý vplýva na súhlas spotrebiteľov so zmluvnými podmienkami, ako aj narušením hospodárskej súťaže, ktoré spôsobuje neprimerané fungovanie vnútorného trhu. Ostatné inštitúcie Únie by mali tejto problematike venovať riadnu pozornosť a prijať potrebné opatrenia na to, aby sa zabránilo ekonomickému násiliu voči spotrebiteľom v zmluvnom vzťahu spôsobenému ich znevýhodnenou pozíciou.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 54 ods. 3 rokovacieho poriadku):

a) Bod 1.3

Zmeniť:

Na druhej strane možno v súvislosti s hospodárskou krízou pozorovať rozšírenú a pretrvávajúcu tendenciu postupného ~~oslabovania~~ zhoršovania ekonomickej situácie potenciálnych spotrebiteľov, na základe čoho sa dá očakávať, že toto narušenie spotreby sa môže ďalej prehĺbovať. Verejné orgány doteraz nenavrhlí systémové opatrenia, ktoré by takémuto narušeniu zabránili a predišli by zhoršeniu situácie spotrebiteľov.

Zdôvodnenie

Treba pomenovať o aké oslabenie ide.

Výsledok hlasovania

Za: 49

Proti: 86

Zdržali sa: 3

b) Bod 3.5

Doplniť:

V súvislosti s drastickým znižovaním cien sa dokonca môžu objaviť nekalé obchodné praktiky zamerané na predaj výrobkov, ktoré nespĺňajú požiadavky na to, aby mohli byť uvádzané na trh, pričom to isté platí pre poskytovanie služieb, a preto treba v tejto súvislosti prijať všetky potrebné opatrenia proti nelegálnemu uvádzaniu týchto výrobkov na trh, na čo by mali aktívne dohliadať členské štáty. Ako uviedol EHSV ⁽¹⁾, mala by sa posilniť spolupráca medzi príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a Komisiou a mala by sa urobiť revízia právnych predpisov o bezpečnosti výrobkov, ktoré by mali vstúpiť do platnosti okamžite.

Zdôvodnenie

Tovar resp. služby, ktoré nespĺňajú požiadavky na uvedenie na trh, sa nesmú predávať, takže ich uvádzanie na trh je vždy nelegálne.

Výsledok hlasovania

Za: 42

Proti: 77

Zdržali sa: 14

Nasledujúce body stanoviska odbornej sekcie boli zmenené a doplnené podľa pozmeňovacích návrhov prijatých zhromaždením, avšak získali minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov (článok 54 ods. 4 rokovacieho poriadku):

⁽¹⁾ Stanovisko o dohľade nad trhom, Ú. v. EÚ C 271, 19.9. 2013, s. 86.

c) Bod 4.9

V podstate ide o činnosti súvisiace s vývojom v hospodárskej a finančnej oblasti a v oblasti zamestnanosti, ako aj s ostatnými situáciami odvodenými od negatívneho vplyvu, ktorý môžu mať nové technológie na prístup k trhu s tovarmi a službami v rámci ochrany práv spotrebiteľov a užívateľov. V tomto zmysle sem patria aj reklamné a marketingové činnosti, ktoré môžu viesť spotrebiteľov k rozhodnutiam v protiklade s ich situáciou alebo dokonca môžu negatívne ovplyvniť ich kritériá pri nákupe.

Výsledok hlasovania

Za: 60

Proti: 58

Zdržali sa: 9

d) 4.14 (nový bod 4.15)

K nápravným opatreniam patria všetky opatrenia, ktoré umožnia propagovať rôzne alternatívy prekonania oslabenej ekonomickej situácie v rámci súčasných možností. To by bolo viac v súlade s ustanoveniami bodu 5 usmernení OSN v oblasti ochrany spotrebiteľa z roku 1999, v ktorom sa uvádza, že politiky na podporu udržateľnej spotreby musia zohľadniť ciele odstránenia chudoby, uspokojenia základných potrieb všetkých členov spoločnosti a zmenšenia rozdielov, tak v národnom kontexte ako aj vo vzťahoch medzi jednotlivými krajinami.

Výsledok hlasovania

Za: 66

Proti: 63

Zdržali sa: 11

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ženy vo vede“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 012/02)

Spravodajkyňa: **pani VAREIKYTĖ**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2014 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Ženy vo vede“

stanovisko z vlastnej iniciatívy.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 169 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Budúcnosť Európskej únie závisí od výskumu a inovácie a Európa bude do roku 2020 potrebovať o milión viac výskumných pracovníkov, aby aj naďalej zachovala svoju konkurencieschopnosť vo svetovom meradle. Výskum by tiež mohol vytvoriť 3,7 milióna pracovných miest a zvýšiť ročný HDP o 795 miliárd EUR do roku 2025, ak sa dosiahne cieľ investovať 3 % HDP EÚ do výskumu a vývoja do roku 2020 ⁽¹⁾.

1.2 EÚ sa vo všetkých svojich oblastiach politiky vrátane výskumu a inovácií zaviazala podporovať rovné príležitosti pre ženy a mužov. Z údajov dostupných na úrovni EÚ vyplýva, že v odvetví európskeho výskumu existuje medzi ženami a mužmi markantná nerovnováha ⁽²⁾.

1.3 Vyvážené zastúpenie mužov a žien je pre dobre fungujúci výskumný systém nevyhnutné. Na dosiahnutie politických cieľov v oblasti výskumu musia členské štáty a EÚ ako celok v plnej miere využívať svoj disponibilný ľudský kapitál.

Odporúčania Európskej komisii:

1.4 Výbor vyzýva Komisiu, aby členským štátom predložila odporúčanie obsahujúce spoločné usmernenia týkajúce sa inštitucionálnej zmeny s cieľom podporiť rodovú rovnosť na vysokých školách a vo výskumných inštitúciách, ako bolo uvedené v oznámení o Európskom výskumnom priestore (EVP) v roku 2012.

1.5 Toto odporúčanie by malo povzbudiť členské štáty, aby odstránili právne a iné prekážky náboru, udržania a kariérneho rastu výskumných pracovníkov, riešili nerovnováhu v zastúpení žien a mužov v rozhodovacom procese a venovali väčší priestor otázke rovnosti pohlaví vo výskumných programoch.

1.6 Výbor tiež vyzýva Komisiu, aby pokračovala vo vypracúvaní a realizácii informačných programov zameraných na prilákanie väčšieho počtu dievčat do odborov STEM (prírodné vedy, technológia, strojárstvo a matematika) a viac žien do výskumu.

1.7 Mala by sa zabezpečiť väčšia spolupráca medzi príslušnými generálnymi riaditeľstvami Komisie (GR pre vzdelávanie a kultúru a GR pre výskum a inováciu).

⁽¹⁾ P. Zagamé, L. Soete, „The cost of a non-innovative Europe“, 2010.

⁽²⁾ Prehľad o súčasnej situácii sa nachádza v časti 2 dokumentu.

1.8 Výbor ďalej odporúča v rámci Eurostatu zbierať a šíriť údaje týkajúce sa výskumu a inovácií rozdelené podľa pohlavia.

Odporúčania členským štátom:

1.9 Členské štáty by mali zlepšiť svoje právne a politické rámce v oblasti rodovej rovnosti vo výskume na základe odporúčaní uvedených v oznámení o EVP a programe Horizont 2020.

1.10 Výbor vyzýva členské štáty, aby zabezpečili dosiahnutie úrovne výdavkov na výskum a vývoj vo výške 3 % HDP tak, ako je stanovená v stratégii Európa 2020.

1.11 Členské štáty by mali v súlade s oznámením o EVP sprístupniť európske štrukturálne fondy a ďalšie systémy financovania pre iniciatívy týkajúce sa inštitucionálnych zmien.

1.12 Hodnotenie, akreditácia a financovanie výskumných inštitúcií a organizácií by sa mali spájať s ich výsledkami v oblasti rodovej rovnosti.

1.13 Členské štáty by spolu so svojimi verejnými/štátnymi výskumnými inštitúciami a sociálnymi partnermi mali preskúmať možnosti ako zabezpečiť zosúladenie pracovného a súkromného života vytvorením a uplatňovaním prorodinnej politiky, a to tak pre ženy, ako aj pre mužov pracujúcich vo výskume.

1.14 Členské štáty by mali podporiť a posilniť dialóg medzi výskumnými inštitúciami, podnikmi a príslušnými sociálnymi partnermi.

Odporúčania výskumným subjektom:

1.15 EHSV vyzýva výskumné inštitúcie a vysoké školy, aby zabezpečili vyvážené zastúpenie žien a mužov vo svojich rozhodovaniach, výberových a ďalších príslušných orgánoch.

1.16 Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami musí byť zahrnutá do plánovacieho procesu výskumných inštitúcií a vysokých škôl a ich príslušných pracovísk.

1.17 Výbor žiada intenzívnejší dialóg s nakladateľmi a vydavateľmi vedeckých publikácií s cieľom odstrániť rodovú predpojatosť a zvýšiť počet príspevkov vedeckých pracovníčok do vedeckých publikácií, komentárov, recenzií a rešerší.

2. Prehľad aktuálnej situácie ⁽³⁾

2.1 V roku 2005 stanovila Európska rada cieľ, podľa ktorého by mali ženy zastávať 25 % vedúcich pozícií v oblasti výskumu financovaného z verejných prostriedkov. V rozhodovacom procese však pretrváva nerovnováha v zastúpení mužov a žien: v roku 2010 ženy predstavovali iba 15,5 % vedúcich pracovníkov inštitúcií a iba 10 % rektorov vysokoškolských vzdelávacích inštitúcií tvorili ženy.

2.2 V jednotlivých hospodárskych odvetviach a oblastiach vedy pretrváva horizontálna segregácia. Podiel žien v oblasti výskumu je vyšší vo vysokoškolskom vzdelávaní a verejnej správe než v podnikateľskom sektore. V celej EÚ je podiel žien medzi profesormi najvyšší v humanitných vedách (28,4 %) a sociálnych vedách (19,4 %) a najnižší v strojárstve a technológii (7,9 %).

2.3 Akademická kariéra žien sa i naďalej vyznačuje značnou vertikálnou segregáciou. V roku 2010 bol podiel študentiek (55 %) a absolventiek vysokoškolského štúdia (59 %) vyšší ako podiel študentov a absolventov, avšak muži prevyšovali svojím počtom ženy medzi študentmi a absolventmi postgraduálneho štúdia (podiel študentiek bol 49 % a absolventiek 46 %). Okrem toho ženy tvorili 44 % akademických pracovníkov úrovne C (odborní asistenti), 37 % úrovne B (docenti) a iba 20 % úrovne A (profesori). Nedostatočné zastúpenie žien je ešte výraznejšie vo vede a v strojárstve, kde predstavuje iba 33 % akademických pracovníkov úrovne C, 23 % úrovne B a iba 11 % úrovne A ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Zdroj štatistických údajov v časti 2: „She Figures 2012: Gender in Research and Innovation“, European Commission, 2013.

⁽⁴⁾ Úroveň A (vyššia), B (stredná) a C (nižšia) predstavujú úroveň pozície v inštitúcii.

2.4 Dosiahnutie skutočnej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom je naďalej kľúčovým prvkom pri dosahovaní rodovej rovnosti. Existuje nielen tzv. „sklený strop“ ale aj tzv. „materská stena“, ktoré bránia rozvoju kariéry výskumných pracovníčok, keďže ešte stále nesú väčšiu časť bremena starostlivosti a domácich prác.

2.5 Medzi ďalšie závažné prekážky a obmedzenia v súvislosti s náborom, udržaním a kariérnym postupom žien v európskom vedeckom systéme patria: nedostatok demokracie a transparentnosti v rámci náboru výberových konaní, rodová predpojatosť pri posudzovaní výsledkov, nepriehľadnosť v rozhodovacích orgánoch a pretrvávajúce stereotypy, pokiaľ ide o dievčatá a ženy a vedu. Európske výskumné inštitúcie potrebujú zásadnú modernizáciu, aby mohli poskytovať štrukturálne podmienky pre rovnosť príležitostí pre ženy a mužov.

3. Výhody rovnosti žien a mužov vo výskume a inováciách

3.1 Veda a inovácie sú rozhodujúcim stimulom európskeho hospodárskeho rastu a Európa potrebuje o milión viac výskumných pracovníkov, aby aj naďalej zachovala svoju konkurencieschopnosť vo svetovom meradle. Výskum a inovácie sú nielen predpokladom toho, aby sa EÚ stala znalostnou spoločnosťou, ale mohli by tiež vytvoriť 3,7 milióna pracovných miest a zvýšiť ročný HDP o 795 miliárd EUR do roku 2025, ak sa dosiahne cieľ investovať 3 % HDP EÚ do výskumu a vývoja do roku 2020 ⁽⁵⁾.

3.2 Rodová rovnosť je pre dobre fungujúci výskumný systém nevyhnutná. Na dosiahnutie politických cieľov v oblasti výskumu musia členské štáty a EÚ ako celok v plnej miere využívať svoj disponibilný ľudský kapitál v podobe talentov a zdrojov. Plné využívanie potenciálu schopností, vedomostí a kvalifikácií žien prispieje k podpore rastu, tvorby pracovných miest a európskej konkurencieschopnosti, ktoré sú hlavnou hnacou silou prosperujúceho hospodárstva.

3.3 Aby bol kvalitný výskum spoločensky relevantný, mal by sa zväziť celý rad rôznych riešení. To sa najlepšie zabezpečí vtedy, ak výskumné spoločenstvá budú rôznorodé a budú schopné spolupracovať medzi disciplínami a v rámci nich. Výskum a vzdelávanie sú neoddeliteľnou súčasťou tvorby politiky a verejnej správy a prispievajú ku kritickejšej, rozmanitejšej a otvorenejšej diskusii ⁽⁶⁾.

3.4 Zamestnávanie väčšieho počtu žien vo výskume navyše môže rozšíriť zdroje poznatkov, zlepšiť kvalitu ich získavania a zároveň posilniť výskum a zvýšiť jeho konkurencieschopnosť. Zo štúdií vyplýva, že heterogénne výskumné skupiny sú silnejšie a inovatívnejšie než homogénne skupiny ⁽⁷⁾ a že rozmanitosť poznatkov a sociálneho kapitálu v tímoch je dôležitá pre prinášanie nových myšlienok ⁽⁸⁾. Rodové inovácie vo vede, medicíne, strojárstve a v oblasti životného prostredia využívajú analýzy rodových aspektov ako zdroj, ktorý stimuluje nové myšlienky, služby a technológie ⁽⁹⁾.

3.5 Z porovnania indexov rodového rozvoja v členských štátoch vyplýva, že krajiny s lepšími výsledkami indexu rovnosti pohlaví (GEI) spravidla venujú vyšší percentuálny podiel svojho HDP na výskum a vývoj a dosahujú tiež lepšie výsledky v oblasti inovácií.

3.6 Začlenenie rodovej analýzy do tematiky výskumu a inovácií zabezpečí, že výskum, ako aj súčasné inovácie primerane zohľadnia potreby, správanie a postoje tak žien, ako aj mužov. Štúdie ukazujú, že začlenenie rodovej analýzy zvyšuje význam a kvalitu výskumu a inovácií. Je tiež pridanou hodnotou pre spoločnosť a podniky tým, že prispôbuje výskum širokému a rôznorodému spektru používateľov a vytvára inkluzívnejšie inovačné procesy, čo dokazuje projekt rodovej inovácie ⁽¹⁰⁾.

4. Európske politické opatrenia

4.1 Výbor vyzýva Komisiu, aby členským štátom predložila návrh odporúčania obsahujúci spoločné usmernenia týkajúce sa inštitucionálnej zmeny s cieľom podporiť rodovú rovnosť na univerzitách a vo výskumných inštitúciách, ako bolo uvedené v oznámení o Európskom výskumnom priestore v roku 2012. Toto odporúčanie by malo povzbudiť členské štáty, aby odstránili právne a iné prekážky náboru, udržania a kariérneho rastu výskumných pracovníčok, riešili nerovnováhu v zastúpení žien a mužov v rozhodovacom procese a venovali väčší priestor otázke rovnosti pohlaví vo výskumných programoch. Malo by tiež zahŕňať aj komplexný zoznam najúčinnejších príkladov z krajín Európskeho výskumného priestoru.

⁽⁵⁾ P. Zagamé, L. Soete, „The cost of a non-innovative Europe“, 2010.

⁽⁶⁾ Women in science, Nórsko, 2010.

⁽⁷⁾ Campbell L.G., Mehtani S., Dozier M.E., Rinehart J.: „Gender-Heterogeneous Working Groups Produce Higher Quality Science“, 2013.

⁽⁸⁾ <http://www.genderinscience.org.uk/index.php/consensus-seminars/recommendations-report>

⁽⁹⁾ Správa skupiny odborníkov „Innovation through gender“, Európska komisia, 2013.

⁽¹⁰⁾ Správa skupiny odborníkov „Innovation through gender“, Európska komisia, 2013.

4.2 Výbor tiež vyzýva Komisiu, aby pokračovala vo vypracúvaní a realizácii informačných programov zameraných na prilákanie väčšieho počtu dievčat do odborov STEM (prírodné vedy, technológia, strojárstvo a matematika) a viac žien do výskumu, ako aj špeciálnych programov pre usmernenia a pomoc v spojitosti s kariérou. V tejto súvislosti by sa mala zabezpečiť väčšia spolupráca medzi príslušnými generálnymi riaditeľstvami Komisie (GR pre vzdelávanie a kultúru a GR pre výskum a inováciu). Takáto spolupráca by umožnila vyvíjať spoločné úsilie o zabezpečenie lepších výsledkov z hľadiska rodovej rovnosti, výskumu a všeobecne vzdelávania.

4.3 Komisia by mala zaistiť vyvážené zastúpenie žien a mužov v programoch EÚ pre vzdelávanie a mobilitu vo výskume.

4.4 Výbor ďalej odporúča v rámci Eurostatu zbierať a šíriť údaje týkajúce sa výskumu a inovácií rozdelené podľa pohlavia, aby sa zabezpečili spoľahlivejšie a lepšie porovnateľné ukazovatele, plynulý zber údajov a monitorovací proces, čo by pomohlo pri rozvoji stratégie rovnosti žien a mužov po roku 2015.

5. Vnútroštátne a inštitucionálne opatrenia

5.1 EHSV žiada členské štáty, aby prispôsobili svoje vnútroštátne politiky v oblasti rovnosti pohlaví vo výskume a inováciách rozhodnutiam o Európskom výskumnom priestore a o programe Horizont 2020 prijatým na úrovni EÚ.

5.2 Výbor vyzýva členské štáty, aby zabezpečili dosiahnutie úrovne výdavkov na výskum a vývoj vo výške 3 % HDP tak, ako je stanovená v stratégii Európa 2020. V súčasnosti sú priemerné výdavky EÚ-28 na výskum a vývoj na úrovni 2,07 % ⁽¹⁾, čo brzdí hospodársky rast a tvorbu pracovných miest a zabraňuje výskumným inštitúciám v tom, aby plne využili všetky dostupné talenty.

5.3 Členské štáty by mali vytvárať a realizovať informačné programy špecificky zamerané na prilákanie väčšieho počtu dievčat do odborov STEM a žien do výskumu, pričom tieto odbory by sa mali propagovať už v školách.

5.4 EHSV sa domnieva, že jedno z najúčinnnejších opatrení na zlepšenie vyváženého zastúpenia žien a mužov vo vzdelávaní a výskume spočíva v ponuke finančných stimulov vzdelávacím a výskumným inštitúciám, ktoré preukážu presvedčivý pokrok v zabezpečovaní rodovej rovnosti. Členské štáty by mali spájať hodnotenie, akreditáciu a financovanie výskumných inštitúcií a organizácií s ich výsledkami v oblasti rodovej rovnosti.

5.5 Aby sa vytvoril pevný základ pre veľmi potrebné štrukturálne zmeny vo výskumných inštitúciách a organizáciách, mali by členské štáty a ich príslušné inštitúcie vytvoriť metodiku monitorovania a hodnotenia účinnosti opatrení v oblasti rovnosti pohlaví.

5.6 Členské štáty by spolu so svojimi príslušnými výskumnými a vzdelávacími inštitúciami a sociálnymi partnermi mali preskúmať možnosti ako zabezpečiť zosúladenie pracovného a súkromného života vytvorením a uplatňovaním prorodínnej politiky, ako sú napr. zariadenia starostlivosti o deti, práca na diaľku, práca na čiastočný úväzok atď., a to tak pre ženy, ako aj pre mužov pracujúcich vo výskume.

5.7 EHSV vyzýva výskumné inštitúcie, aby zabezpečili vyvážené zastúpenie žien a mužov vo svojich rozhodovacích, výberových a ďalších príslušných orgánoch.

5.8 Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami musí byť zahrnutá do plánovacieho procesu výskumných inštitúcií a vysokých škôl a ich príslušných pracovísk. Na všetkých úrovniach sa musia vypracúvať akčné plány a každoročne vydávať správy o cieľových hodnotách, opatreniach a výsledkoch. Jednotlivé pracoviská musia byť do tohto procesu aktívne zapojené a musia prevziať zodpovednosť za rozhodovanie o svojich cieľoch a opatreniach. Do tohto plánovania by mali byť zapojené aj ženy, aby sa zabezpečilo, že výskumné pracovníčky a ich oblasti záujmu nebudú ignorované.

⁽¹⁾ EUROSTAT, 2012.

5.9 Veda a inovácie majú najväčší prínos pre podniky. Členské štáty by preto mali podporiť a posilniť dialóg medzi výskumnými inštitúciami, podnikmi a príslušnými sociálnymi partnermi. Takýto dialóg by mohol zaručiť výskum viac zameraný na podniky a pomôcť výskumným inštitúciám diverzifikovať ich rozpočty.

5.10 Výbor žiada intenzívnejší dialóg s nakladateľmi a vydavateľmi vedeckých publikácií s cieľom odstrániť rodovú predpojatosť a zvýšiť počet príspevkov vedeckých pracovníkov do vedeckých publikácií, komentárov, recenzií a vedeckých článkov.

5.11 Mal by sa tiež zabezpečiť dialóg medzi vedcami rôznych generácií, čím sa zlepši spolupráca vo výskume a mladým výskumníkom poskytnú možnosti neformálneho vzdelávania.

5.12 Vedúci pracovníci majú veľký vplyv na výskumnú činnosť a zohrávajú významnú úlohu pri rozvoji kvality. Ženy rovnako ako muži musia byť zahrnuté do prípravy na prevzatie vysokých postov. Je potrebné, aby sa vedúci pracovníci zúčastnili na školeniach o problematike týkajúcej sa rovnosti žien a mužov vo výskume, ktorá je osobitnou oblasťou odbornosti.

5.13 Výbor podporuje medzinárodné a vnútroštátne systémy oceňovania, akým sú napr. program UNESCO-L'Oréal „For Women in Science“⁽¹²⁾, „Athena Swan“⁽¹³⁾ a ďalšie iniciatívy, pretože nielenže povzbudzujú ženy, aby sa zapojili do vedeckých činností a podnecujú inštitúcie k uskutočňovaniu štrukturálnych zmien, ale vzniká tak aj veľmi účinný komunikačný nástroj na podporu rovnosti žien a mužov.

6. Príklady personálnej politiky a organizačných opatrení

6.1 Jedným z opatrení na podporu vyváženého zastúpenia mužov a žien je umiernená pozitívna diskriminácia v súlade so Zmluvou o fungovaní Európskej únie a v medziach stanovených judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie. Takéto opatrenia umožňujú uprednostniť uchádzačov toho pohlavia, ktorí tvoria menej ako 40 % zo zamestnancov v tej istej kategórii postov v prípade, že viacero uchádzačov má približne rovnakú kvalifikáciu.

6.2 Výskumné inštitúcie a vysoké školy majú dve rôzne možnosti ako pôsobiť proti novej rodovej predpojatosti pri náboře pracovníkov. Prvou možnosťou je stanoviť usmernenia na zabezpečenie toho, aby na postupy menovania dozeralo vedenie fakulty, ombudsman pre rodovú rovnosť alebo iný zodpovedný orgán. Druhou možnosťou je požadovať, aby fakulty vypracovali správy o náboře pracovníkov, aby bolo možné zhromažďovať štatistické údaje rozdelené podľa pohlavia týkajúce sa uchádzačov o zamestnanie, osôb, ktoré sa dostali do užšieho výberu a prijatých osôb. Je dôležité postupovať proti neoficiálnemu charakteru postupov menovania, pretože sú pri nich uprednostňovaní skôr muži. Patria sem „neoficiálne výzvy“ uchádzať sa o pracovné miesta, a prispôbovanie oznámení o voľných pracovných miestach tak, aby lepšie vyhovovali kvalifikáciám a skúsenostiam mužov.

6.3 Môžu byť vytvorené osobitne prispôbené programy a zariadenia starostlivosti o deti. To je možné využiť v oznámeniach o voľných pracovných miestach na prilákanie uchádzačov. Ponúknuť voliteľnú možnosť predĺžiť trvanie výskumnej činnosti po rodičovskej dovolenke, je tiež účinným spôsobom, ako prilákať viac uchádzačov oboch pohlaví.

6.4 Viaceré európske krajiny vytvorili samostatné databázy vedeckých pracovníkov a odborníkov. Sú užitočné najmä vtedy, keď sa hľadá konkrétna vedkyňa alebo vedkyňa so špecifickou kvalifikáciou do výskumného tímu alebo inštitúcie, kde sú ženy nedostatočne zastúpené.

6.5 Malo by sa podporovať zostavovanie rozpočtu s ohľadom na rodovú rovnosť, aby sa zaručilo posudzovanie rozpočtu a pridelovanie zdrojov, ktoré berie do úvahy rodový aspekt. To znamená zohľadniť rodové hľadisko na všetkých úrovniach prípravy rozpočtu, a tak umožniť monitorovanie a hodnotenie rovnosti, a v prípade potreby prijať ciele opatrenia.

6.6 Osobitné vnútroštátne alebo inštitucionálne prostriedky by sa mohli vyčleniť výslovne na poskytovanie finančnej podpory vedeckým pracovníkam v odboroch s malým zastúpením žien. Tiež inštitúcie a pracoviská, ktoré aktívne podporujú rodovú rovnosť a vykazujú dobré výsledky, môžu byť odmenené prostredníctvom rôznych stimulačných programov.

⁽¹²⁾ http://www.loreal.com/Foundation/Article.aspx?topcode=Foundation_AccessibleScience_WomenExcellence

⁽¹³⁾ <http://www.athenaswan.org.uk>

6.7 Vyvážené zastúpenie žien a mužov vo funkciách a komisiách a by sa dalo zlepšiť tým, že pracoviská budú podnecované k tomu, aby pozývali vedecké pracovníčky z tretích krajín ako hosťujúce profesorky a členky komisií.

6.8 Zamestnávateľia by pri zverejňovaní voľných miest pre výskumných pracovníkov bez doktorátu a s doktorátom nemali požadovať vysokú úroveň špecializácie s cieľom prilákať viac uchádzačov a zabrániť predčasnemu preradeniu radov kandidátov.

6.9 Vo všetkých menovacích komisiách by mali byť aj ženy vo vyváženom pomere k mužom. To by mohlo prospieť k tomu, že sa ženy budú uchádzať o miesta a že budú prijímané.

6.10 Povedomie o rodovej problematike a vedomosti o rovnosti pohlaví by mali byť súčasťou školiacich programov pre riadiacich pracovníkov. Kvalifikácie v oblasti rodovej problematiky môžu byť kritériom pri obsadzovaní riadiacich pozícií a súčasťou hodnotenia riadiacich pracovníkov⁽¹⁴⁾.

6.11 Je nanajvýš dôležité, aby bola rodová rovnosť monitorovaná prostredníctvom vhodných ukazovateľov v oblasti ľudských zdrojov a pridelovania finančných prostriedkov. Príslušný zber údajov by mal byť vždy rozdelený podľa pohlavia.

6.12 Výskumné tímy majú stimulačný účinok na výskumné prostredie. Štúdie ukázali, že výskumné tímy, ktoré sa skladajú z ľudí z rôznych prostredí, majú lepšie možnosti na rozšírenie svojho výskumného hľadiska. Zo štúdií tiež vyplýva, že vytváranie zmiešaných výskumných tímov vytvára lepšie podmienky pre kreativitu a inovácie a zvyšuje frekvenciu publikácií⁽¹⁵⁾.

6.13 Štartovacie balíčky (pozostávajúce z prostriedkov na realizáciu projektov, obstarávanie vybavenia a platy asistentov výskumu) môžu novovymenovaným ženám uľahčiť presadiť sa ako výskumníčky. Skúsenosti ukazujú, že ženy si nevyjednávajú také dobré podmienky na výskum ako muži. Štartovacie balíčky sú pokusom, ako to napraviť, a mali by sa obzvlášť zväžiť.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁴⁾ IDAS – národný rozvojový program pre manažérov, ktorého cieľom je zvýšiť počet žien na vyšších akademických pozíciách na švédskych univerzitách a vysokých školách.

⁽¹⁵⁾ „The Scientist“, 7. novembra 2005 a „Science“, Vol. 309, 2005.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozvoj služieb pre rodiny v záujme zvýšenia miery zamestnanosti a podpory rovnosti mužov a žien v zamestnaní“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 012/03)

Spravodajkyňa: **Béatrice OUIIN**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 26. februára 2014 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Rozvoj služieb pre rodiny v záujme zvýšenia miery zamestnanosti a podpory rovnosti mužov a žien v zamestnaní“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza zo 16. októbra) prijal 141 hlasmi za, pričom 17 členovia hlasovali proti a 16 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

1.1 Európskej únii:

- podporovať výmenu osvedčených postupov, zlepšovať štatistické poznatky,
- vypracovať pre sociálnych partnerov súbor odporúčaní založený na neutrálnom porovnávaní pracovných miest z rodového hľadiska,
- usporiadať súťaž o cenu za inovácie v podnikaní v oblasti služieb pre rodiny,
- podporovať sociálne inovácie v rámci rozvíjania služieb pre rodiny bez ohľadu na ich formu.

1.2 Členským štátom:

- ratifikovať dohovor č. 189 Svetovej organizácie práce,
- legalizovať nelegálnu prácu prostredníctvom daňových úľav a jednoduchých systémov nahlásovania, aby bolo zamestnanie v rodine považované za rovnocenné s ostatnými zamestnaniami,
- bojovať proti stereotypom, aby opatrovateľské práce a domáce práce vykonávali ženy i muži,
- zaviesť všeobecný rámec na podporu vzniku a rozvoja profesionalizovaného sektora služieb pre rodiny s prihliadnutím na osobitné danosti a kultúrne zvyky jednotlivých členských štátov,
- odstrániť právne prekážky, ktoré v súčasnosti výrazne znižujú podiel nahláseného, priameho zamestnávania pracovníkov v rodine.

1.3 Sociálnym partnerom:

- uznať diplomy a osvedčenia o kvalifikáciách, ktoré budú zahŕňať aj uznanie skúseností nadobudnutých počas zamestnania v súkromnej domácnosti,

- viesť rokovania o kolektívnych zmluvách a klasifikačných tabuľkách pracovných miest zahŕňajúcich všetky zručnosti, vrátane psychologických zručností a zručností v oblasti medziľudských vzťahov.

1.3.1 Podnikateľom:

- založiť podniky a družstvá, ktoré budú ponúkať služby pre rodiny a pracovníkom poskytnú štatút zamestnanca.

1.3.2 Odborom, organizáciám zamestnávateľov a podnikovým výborom:

- propagovať pozitívny obraz služieb pre rodiny a zatriktívniť pracovné miesta v týchto oblastiach,
- podporovať odborné vzdelávanie príslušných osôb a udeľovanie osvedčení o získaných zručnostiach a kvalifikáciách,
- usilovať sa o zakladanie a rozvíjanie štruktúr, ktoré budú združovať a organizovať služby pre rodiny v súlade s tradíciami a rozdielmi medzi krajinami,
- organizovať zastúpenie domácich pracovníkov a zamestnávateľov,
- v rámci opatrení v oblasti rovnosti v zamestnaní požadovať služby, ktoré vytvárajú pracovné miesta a dohodnúť finančnú účasť podnikov s cieľom presadzovať zosúladienie pracovného a rodinného života pre všetkých.

2. Súvislosti

2.1 Toto stanovisko sa zaoberá iba službami a pracovnými miestami v súkromných obydlíach rodín a nevenuje sa všetkým službám (jasle, domy dôchodcov, školské jedálne, školské družiny atď.). Rozvíjať a profesionalizovať domácu prácu má pre rovnosť v zamestnaní strategický význam, pretože ju vykonávajú hlavne ženy, ktoré potrebujú služby v oblasti starostlivosti o deti, pomoci starším osobám a údržby obydla, aby si boli v pracovnej sfére rovné s mužmi. Tieto služby sú užitočné tak pre jednotlivcov, ako i celú spoločnosť. Sú zdrojom nových pracovných miest, reagujú na potreby starnúcej spoločnosti, a uľahčujú zosúladienie súkromného a pracovného života. Zlepšujú kvalitu života a sociálne začlenenie a vďaka nim môžu starší ľudia zostať žiť doma.

2.2 V súvislosti so službami pre rodiny treba však rozlišovať medzi tromi hlavnými oblasťami: údržba obydla, starostlivosť o deti a starostlivosť o choré osoby, osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a staršie osoby. Je vhodné rozlišovať medzi uvedenými oblasťami, pretože požadované zručnosti a kvalifikácie sa sčasti líšia, hoci sú často vzájomne prepojené, a tiež vzhľadom na to, že inštitucionálne a organizačné štruktúry jednotlivých oblastí alebo služieb sa výrazne líšia v závislosti od krajiny, a teda i situácia, stav a vnímanie osôb, ktoré tieto služby poskytujú.

2.3 Treba konštatovať, že veľkú časť pomoci rodinám zabezpečujú v súčasnosti nelegálni pracovníci, čo poškodzuje nielen samotných pracovníkov, ale aj rodiny a štát.

2.4 Na zabezpečenie rozvoja služieb pre rodiny je potrebné usilovať sa o ich zatriktívnenie, ako i zbaviť sa bremena tradícií, v dôsledku ktorého sú tieto práce, ešte stále vykonávané bezplatne ženami v domácnosti, stále považované za nízko kvalifikované.

2.5 Podmienkou rozvoja týchto pracovných miest je ich legalizácia, profesionalizácia a prechod na skutočné povolania s pracovnými zmluvami, s odborným vzdelávaním, so sociálnou ochranou, s kariérnym postupom a právami rovnocennými s právami ostatných zamestnancov.

2.6 EHSV už sformuloval užitočné odporúčania týkajúce sa rozvoja sektora osobných služieb⁽¹⁾, profesionalizácie práce v domácnosti⁽²⁾, boja proti tieňovej ekonomike a nelegálnej práci⁽³⁾ a vplyve sociálnych investícií⁽⁴⁾, ktoré v tomto stanovisku len pripomenieme.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 16 – 22.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 21, 21.1.2011, s. 39.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 9.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 21 – 27.

2.7 Stratégia EÚ 2020 stanovuje za cieľ mieru zamestnanosti mužov a žien vo veku 25 až 65 rokov na úrovni 75 %. Pri zvyšovaní miery zamestnanosti žien sa stretávame s prekážkami, akými je napríklad otázka rodinných povinností. Cieľ týkajúci sa rovnosti mužov a žien v zamestnaní naráža na slabú mieru zapojenia mužov do rodinných povinností. Stratégia čelí úsporným opatreniam, v dôsledku ktorých sa znižujú verejné výdavky na služby spojené so starostlivosťou o osoby do veľkej miery vykonávané ženami, a v dôsledku ktorých sa zvyšujú povinnosti vzťahujúce sa na túto starostlivosť v rámci rodiny. Toto zníženie ponuky infraštruktúry v oblasti starostlivosti v mnohých členských štátoch a nerovnosti medzi mužmi a ženami pri vykonávaní neplatených prác v domácnosti ohrozuje dosiahnutie cieľa v oblasti rovnosti mužov a žien.

2.8 Rovnosť mužov a žien v zamestnaní sa meria podľa rozdielu v plate a počtu žien v určitých profesijných odvetviach (chýbajúce pomerné zastúpenie mužov a žien v zamestnaní) a mužov v iných odvetviach. S rozvojom služieb pre rodiny by sa zvýšila miera zamestnanosti žien na plný úväzok a prístup k odbornému vzdelávaniu a zlepšil by sa kariérny postup tak pre poskytovateľov, ako aj príjemcov týchto služieb.

2.9 Vytvorením pracovných miest v službách pre rodiny a uznaním kvalifikácií a zručností potrebných pre ich vykonávanie prostredníctvom lepších plátov a menšej miery neistoty v zamestnaní by bolo tiež možné prilákať mužov do týchto profesií. Treba tiež uskutočniť kroky v oblasti vzdelávania a osvetu detí, aby nevnímali tieto práce ako práce, ktoré sú vyhradené ženám.

2.10 Vďaka rozvoju uvedených služieb by sa vytvorili milióny pracovných miest. Ak by každá rodina externalizovala prácu v domácnosti jednu hodinu týždenne, mohlo by sa vytvoriť 5,5 milióna pracovných miest⁽⁵⁾. Existuje aj priestor pre sociálne a technologické inovácie, a to najmä vzhľadom na to, že v dôsledku starnutia obyvateľstva a znižovania sociálnych služieb rodinám sa potreby zvyšujú. V tejto súvislosti je kľúčové zamerať sa na slobodnú voľbu domácností pri hľadaní vhodných spôsobov, ako reagovať na tieto neustále sa vyvíjajúce potreby rodín.

3. Rozvoj služieb v súkromných obydlíach v záujme zosúladenia pracovného a rodinného života

3.1 Každá rodina sa musí starať o údržbu svojho obydli a bielizne, pripravovať stravu, starať sa o deti a pomáhať starším rodičom alebo chorým. Žena musí často pracovať na polovičný úväzok, aby vykonávala tieto práce na úkor povolania, ktorému sa vyškolila alebo času potrebného na vyskolenie sa.

3.2 Využívanie týchto služieb však nie je spontánna záležitosť, pretože nechať vojsť do svojho domu cudziu osobu nie je ľahké rozhodnutie, a najmä vzhľadom na to, že tieto služby sú príliš drahé.

3.3 Služby pre rodiny v súčasnosti zabezpečujú naďalej často ženy, ktorých práca je zle platená, často nie je oficiálne nahlásená a je vykonávaná v neistých pracovných podmienkach, najmä v prípade prisťahovalkyň, z ktorých časť pracuje nelegálne. Vysoký počet žien v upratovacích, ošetrovateľských a vzdelávacích službách posilňuje vžitú rodovú stereotypy, ktoré sú prekážkou pre niektorých mužov, vedie k nerovnosti medzi mužmi a ženami a ďalej podkopáva úsilie na preklenutie pretrvávajúcich platových rozdielov. Táto koncentrácia žien prispieva k tomu, že práca žien je vnímaná ako druhoradá.

3.4 Za domáceho pracovníka sa považuje osoba vykonávajúca činnosť v súkromnom obydli. Medzinárodná organizácia práce označuje pracovníkov tohto sektora za „domácich pracovníkov“, ale v niektorých členských štátoch má slovo „domáci“ negatívnu konotáciu. Keďže na označenie tejto práce sa používajú rôzne výrazy⁽⁶⁾ (pracovné miesta v rodine, osobné služby, pomocná sila v domácnosti, opatrovateľka, opatrovateľka detí, rodinná pracovníčka, upratovačka atď.), nie je jednoduché viesť takúto štatistiku.

3.5 Podľa odhadov Medzinárodnej organizácie práce je v Európskej únii päť miliónov domácich pracovníkov. Toto číslo je však pravdepodobne podhodnotené, pretože len vo Francúzsku, kde daňové úľavy umožnili zlegalizovať nelegálnu prácu a teda určiť počet týchto pracovných miest, sú ich v súčasnosti dva milióny. Tieto pracovné miesta majú hlavne formu pracovných miest, ktoré sú platené priamo rodinou alebo osobou využívajúcou služby domáceho pracovníka (60 – 70 % sektora) bez použitia sprostredkovateľa.

⁽⁵⁾ Európska komisia, pracovný dokument oddelení Komisie o využití potenciálu osobných služieb a služieb pre domácnosť v oblasti zamestnanosti (SWD(2012) 95 z 18.4.2012, s. 14).

⁽⁶⁾ V minulosti žili domáci pracovníci u svojich zamestnávateľov. Tento jav pretrváva ešte v niektorých bohatých rodinách alebo na veľvyslanectvách, ale väčšina domácich pracovníkov pracuje iba niekoľko hodín týždenne pre každého zamestnávateľa alebo klienta.

4. Prekážky ich rozvoja

4.1 Podhodnotená práca

4.1.1 Treba konštatovať, že zmienené pracovné miesta, najmä v oblasti údržby obydlií, sú naďalej často považované za pracovné miesta, pri ktorých sa nevyžadujú osobitné znalosti a zručnosti. Považujú sa tiež za prechodné pracovné miesta (napr. au-pair) a nie za kariérnu voľbu.

4.1.2 Vo väčšine prípadov rodiny nevyžadujú žiadny diplom alebo osvedčenie a zverujú svoje deti, starších rodičov a kľúče od svojho domu osobám, o ktorých si nemôžu byť istí, že im môžu dôverovať. Vstúpiť do domu niekoho a prispôbiť sa požiadavkám rodiny si vyžaduje súbor psychologických a odborných zručností, ktoré sú nedocenené a nie sú dostatočne presne zadefinované.

4.1.3 Keďže spoločnosť má na tieto práce negatívny pohľad, často ide o prisťahovalkyne, ktoré nechali svoje deti a starších rodičov doma, aby sa prišli do bohatých krajín starať o deti a starších rodičov iných, a to v čase, keď Európska únia zápasí s vysokou nezamestnanosťou. Domáci pracovníci majú často nízku mienku o sebe samých, pretože si túto slabo ohodnotenú prácu nevybrali. V súčasnosti majú prisťahovalkyne často nadmernú kvalifikáciu, ale orientujú sa na sektor, ktorý predstavuje jednu z mála možností, ako sa zamestnať, a v ktorom veľmi často nie sú ich pracovné práva zaručené alebo rešpektované. Takéto „mrhanie mozgami“ je dôvodom na vážne znepokojenie, a to nielen pre samotné prisťahovalkyne, ale aj pre spoločnosť, v ktorej pracujú.

4.2 Zle platené, neisté a zle chránené pracovné miesta

4.2.1 Tento sektor zamestnáva nekvalifikovanú i nadmerne kvalifikovanú pracovnú silu, ktorú zamestnávajú jednotlivci, ktorí si nemôžu dovoliť platiť za drahé služby bez daňovej pomoci zo strany členských štátov.

4.2.2 Pracovať pre zamestnávateľa, ktorým je rodina, môže znamenať neistú prácu vzhľadom na meniace sa rodinné okolnosti. Najmä ak rodiny potrebujú iba niekoľko hodín práce týždenne, domáci pracovníci sa musia zamestnať u viacerých zamestnávateľov, aby sa užívali, a neustále si musia hľadať nových, aby nahradili tých, ktorí už nepotrebujú ich služby.

4.2.3 Až donedávna bola práca vykonávaná v domácnosti vylúčená z medzinárodných pracovných dohôd Medzinárodnej organizácie práce, čo sa zmenilo dohovorom č. 189, ktorý bol prijatý v roku 2012, ale ktorý ratifikovali iba dve európske krajiny (⁷).

4.2.4 Vzhľadom na to, že domáci pracovníci sú rozptýlení v rôznych súkromných obydliach, je problematické ich organizovať do odborov. Veľmi často dokonca o takéto združovanie v odboroch ani nežiadajú. Ich požiadavky a záujmy by však boli lepšie uznané, ak by ich podporovali a obhajovali silné odborové organizácie. Ťažko môžu sami obhajovať svoje práva voči zamestnávateľom, ktorými sú rodiny. Táto situácia je ešte horšia vtedy, ak nehovorí jazykom danej krajiny alebo sa stali obeťmi obchodovania s ľuďmi a nemajú doklady.

4.2.5 V členských štátoch EÚ existuje čoraz viac príkladov plánov štrukturalizácie tohto sektora, ktoré postupujú rôznym tempom a majú rôzny rozsah. Umožňujú podporu a rozvoj samostatného hospodárskeho sektora s vyjednávaním kolektívnych dohôd prispôbených službám pre rodiny. Pri vyjednávaní alebo opätovnom vyjednávaní kolektívnych zmlúv treba zohľadniť komplexnosť kvalifikácií a rozmer ľudských vzťahov.

4.2.6 Pri zavádzaní opatrení v záujme väčšej profesionalizácie sektora osobných služieb je dôležité prihliadať na rôzne typy zamestnávateľov v tomto sektore (sprostredkovatelia alebo jednotlivci), aby sa predišlo nejasnostiam, pokiaľ ide o štatút alebo povinnosti.

4.2.7 V odvetví domácich služieb existuje obchodovanie s ľuďmi a prípadmi moderného otroctva sa zaoberali súdy. Migrantky sú vystavené riziku sexuálneho a pracovného zneužívania a táto situácia prispieva k zlému obrazu sektora.

(⁷) Taliansko ratifikovalo dohovor č. 189 v januári 2013, Nemecko v septembri 2013. Európska rada v januári 2014 súhlasila s ratifikáciou dohovoru členskými štátmi.

5. Dôstojné pracovné miesta a kvalitné služby

5.1 Prijat' opatrenia na riešenie otázky cien: skoncovať s nelegálnou prácou a zabezpečiť rôzne zdroje financovania

5.1.1 Na prechod zo súčasnej situácie (vysoká miera nelegálnej práce, viacerí zamestnávateľia) na skutočné pracovné miesta s kvalifikáciami, ktoré možno posúdiť ako pri iných zamestnaniach, je nevyhnutné zabezpečiť lepšie uznanie a väčšie ohodnotenie týchto služieb okrem iného aj prostredníctvom spravodlivého platu, pričom musia zostať dostupné všetkým. Uvedené dve podmienky môžu byť splnené iba prostredníctvom dodatočného financovania v podobe daňových úľav, dotovaných kupónov (ako napr. už zavedených stravných lístkov), služieb sociálneho zabezpečenia a príspevkov užívateľa. Vo Švédsku sa daňové úľavy fyzickým osobám ukázali účinné pri renovácii domov, pretože vďaka nim vznikli pracovné miesta v stavebníctve. Vo Francúzsku prestali byť práce vykonávané v domácnosti súčasťou tieňovej ekonomiky po zavedení daňových úľav. Okrem toho bol zavedený systém šekov na platbu za služby poskytované v domácnosti (tzv. *chèque-emploi service*), ktorý umožnil zjednodušiť administratívne postupy. S príchodom internetu sa tento nástroj zlepšil, pretože už neboli potrebné tlačivá v papierovej forme.

5.1.2 Profesionalizácia týchto pracovných miest a ponuka kvalitných služieb bude možná iba vtedy, ak bude zabezpečené verejné financovanie (daňové úľavy), sociálne financovanie (rodinné dávky, pomoc podnikom, vzájomné spoločnosti a zdravotné poistenie, zamestnanecké rady atď.) a súkromné financovanie (platby za služby zo strany fyzických osôb). Podniky sa môžu podieľať na financovaní služieb pre rodiny svojich zamestnancov v rámci plánov zameraných na rovnosť medzi mužmi a ženami a opatrení na zosúladienie rodinného života a pracovného života. Niektoré podniky tak už robia. Európska komisia by mala tieto osvedčené postupy zozbierať a uverejniť, napríklad preto, aby sa podporilo zavedenie systému predplatených platobných poukážok vo všetkých členských štátoch.

5.2 Prijat' opatrenia na riešenie neistoty v zamestnaní: zakladanie nových podnikov, rozvoj sociálneho dialógu v tomto sektore v súlade s osobitnými znakmi a kultúrnymi zvykmi v jednotlivých členských štátoch

5.2.1 Vzhľadom na rastúce potreby rodín v oblasti domácich prác treba posilniť a stabilizovať slobodnú voľbu medzi rôznymi službami existujúcimi v členských štátoch, ako aj doplnkovú povahu týchto služieb s cieľom vytvoriť nový model schopný podporovať sociálnu inováciu v Európe.

Neistotu zamestnania v tomto sektore možno riešiť len tým, že sa bude klásť dôraz na tieto dve hlavné otázky: v prvom rade na potrebu profesionalizovať pracovné miesta s cieľom zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb a zaručiť skutočný profesionálny rozvoj pracovníkov v domácnosti (pozri bod 5.3), a následne na potrebu oficiálne uznať sociálny dialóg v tomto sektore, pretože ide o veľmi dôležitý spôsob, ako zaručiť blahobyt a dôstojnú prácu pracovníkom v domácnosti aj rodinám, bez ohľadu na formu týchto služieb. V tejto súvislosti je dôležité pomôcť rodinám, aby boli súčasťou profesionalizovaného a deklarovaného sektora (pozri bod 5.1) tým, že sa im poskytne možnosť zvoliť si štruktúru svojej voľby.

Okrem toho služby ponúkané rodinám zamerané na pomoc so starostlivosťou o deti či staršie osoby a členov rodiny s ťažkým zdravotným postihnutím alebo zosúladienie ich profesionálneho a súkromného života sú odlišné od všetkých ostatných: priamo sa dotýkajú intimity a súkromia domácností, a preto ich nemožno zveriť akejkoľvek neznámej osobe. Preto je absolútne nevyhnutné zaručiť sociálny dialóg v tomto sektore v súlade s hodnotami Európskej únie a kultúrnymi zvykmi jednotlivých členských štátov.

5.2.2 Okrem toho si rozvoj tohto sektora vyžaduje tiež rozvoj podnikov – družstiev, združení alebo spoločností – plniacich úlohu sprostredkovateľa medzi osobami, ktoré požadujú služby, a osobami, ktoré sú spôsobilé tieto služby poskytovať. Podnik má na starosti vyhľadávanie klientov a navrhovanie harmonogramu práce zamestnancovi. Zamestnanec tak môže mať jednu pracovnú zmluvu, ktorá uľahčuje sociálnu ochranu a umožňuje financovať čas potrebný na prepravu medzi obydliami klientov, vziať si dovolenku alebo zúčastňovať sa na odbornom vzdelávaní. Sprostredkovateľ má tiež záväzky voči klientovi, ktorému zabezpečuje kompetentných, čestných, diskretných a vyškolených zamestnancov a poskytnutie služby i v prípade, ak osoba, ktorá zvyčajne pracuje pre klienta, je chorá alebo má dovolenku. Klient už teda nezveruje svoj dom alebo členov rodiny osobe, ale podniku.

5.2.3 Založením podniku sa z týchto pracovníkov stávajú zamestnanci ako iní. Takýto druh podniku už existuje. Európska komisia by mala zmapovať a zverejniť všetky modely a analyzovať ich z hľadiska služby poskytovanej klientovi a sociálnych podmienok zamestnancov.

5.2.4 Pokiaľ chcú klienti prevziať na seba zodpovednosť zamestnávateľa, čo im umožňuje vybrať si osobu, ktorú vpustia do svojho domu, treba zabezpečiť, aby boli tieto rodiny informované o pravidlách, ktoré ako zamestnávateľia musia dodržiavať. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby boli tieto pravidlá primerané a aby ich dokázala splniť priemerná rodina.

5.3 Reformy v sektore

5.3.1 Vo Švédsku bol v roku 2007 zavedený systém daňového odpočtu pre služby poskytované v domácnosti. Vďaka tomuto daňovému úveru sú služby poskytované v domácnosti výrazne lacnejšie, pretože bolo poskytnuté 50 % zníženie. Klient platí polovicu ceny služby a druhú polovicu platí podniku daňový orgán.

5.3.2 V minulosti bolo ťažké zaplatiť si legálne poskytovanú službu v domácnosti. Dnes po siedmich rokoch fakty ukazujú, že vďaka daňovému úveru vznikli a ďalej vznikajú nové podniky a nové pracovné miesta, hlavne v prípade osôb, ktoré boli mimo trhu práce.

5.3.3 Daňová reforma mala pozitívny vplyv na sektor služieb, ktoré z veľkej časti predstavovali nelegálnu prácu. Zníženie daní priaznivo ovplyvnilo nielen sektor a klientov, ale aj celú spoločnosť.

5.3.4 V roku 2013 dosiahol obrat tohto sektora viac než pol miliardy eur. V roku 2013 zamestnával 16 000 osôb. Počet zamestnaných osôb v posledných rokoch neustále rastie. V rokoch 2012 a 2013 sa miera zamestnanosti v sektore domácich služieb zvýšila o 16 %.

5.3.5 Väčšinu podnikov založili ženy, ktoré majú často prisťahovalecký pôvod. Viac než jedna tretina klientov využívajúcich domáce služby má viac ako 65 rokov (dve tretiny tvoria ženy). Celkovo 62 % klientov tvoria ženy patriace do všetkých platových úrovní, avšak najväčšiu časť tvorí stredná vrstva. Najčastejšie tieto služby využívajú rodiny. Dvaja z troch zamestnancov v sektore domácich služieb boli nezamestnaní alebo ich práca je nelegálna. Približne 80 % predstavujú ženy a 40 % zamestnancov sa narodilo mimo Švédska.

5.3.6 Hlavná organizácia zamestnávateľov sektora služieb uzavrela so svojimi odborovými partnermi kolektívne zmluvy týkajúce sa podnikov poskytujúcich domáce služby. Kolektívne zmluvy stanovujú pravidlá v oblasti odmeňovania, pracovného času, platenej dovolenky, odborného vzdelávania, sociálneho zabezpečenia a iné aspekty.

5.3.7 Výsledkom reformy bolo zvýšenie zamestnanosti, zníženie nezamestnanosti, menší počet dní nemocenskej dovolenky a napokon vyššie daňové príjmy, čím sa tento systém takmer celý samofinancuje.

5.4 Snaha o profesionalizáciu

5.4.1 Okrem prác, ktoré si vyžadujú odborné znalosti (pravidlá hygieny, ovládanie prístrojov, používanie produktov, osobná hygiena dieťaťa, pomoc dospelému pri vstávaní atď.), sú nevyhnutné aj zručnosti v oblasti medziľudských vzťahov: schopnosť vzbudzovať dôveru, byť diskretný, samostatný a vedieť sa prispôsobiť potrebám každého klienta. Tabuľky s kvalifikáciami musia zoradiť zručnosti podľa hierarchie v závislosti od toho, či sa treba starať len o obydľie alebo aj o deti alebo staršie osoby, podľa toho, či je klient neprítomný alebo naopak a podľa toho, či je klient samostatný alebo závislý fyzicky alebo duševne od niekoho iného.

5.4.2 Paradoxne tieto práce považujú niektorí jednotlivci za menej hodnotné, hoci ide o práce, ktoré sú vďačnejšie než mnohé iné práce. Upratať dom, pomôcť iným osobám alebo budovať vzťahy s deťmi prináša uspokojenie. Verejné orgány by mohli na jednej strane v spolupráci s odborovými organizáciami a organizáciami zamestnávateľov podporovať profesionalizáciu týchto služieb, odborné vzdelávanie príslušných osôb a udeľovanie osvedčení o získaných zručnostiach, a na druhej strane by sa mali usilovať o zakladanie štruktúr, ktoré budú združovať a organizovať služby pre rodiny.

5.4.3 Pre zmenu vnímania týchto prác je potrebné, aby sme ich menovali a zhodnotili z odborného a vzťahového hľadiska na základe porovnania s rovnocennými prácami v iných profesiových odvetviach. Je potrebné vytvoriť diplomy, osvedčenia a odborné školenia, ktorými sa potvrdia nadobudnuté skúsenosti. Niektoré už existujú.

5.4.4 Bolo by tiež rozumné uľahčiť kariérny postup zahŕňajúci ďalšie povinnosti, či dokonca iné zamestnania v tom istom odvetví alebo v iných odvetviach. Tento aspekt je mimoriadne dôležitý v prípade nadmerne kvalifikovaných migrantiek, ktoré sú orientované na poskytovanie služieb rodinám, pokiaľ chceme predísť „mrhaniu mozgami“.

5.4.5 Mali by sa prijať opatrenia na odstránenie obchodovania s ľuďmi v súvislosti so službami pre rodiny, keďže ide o jednoznačné porušovanie ľudských práv.

5.4.6 Odborové organizácie zamestnancov často zanedbávali otázku združovania domácich pracovníkov v odboroch, ktorá je v skutočnosti zložitá vzhľadom na to, že odbory nemajú prístup do súkromných obydlí, ktoré sú neviditeľné a rozptýlené. Organizovanie sa domácich pracovníkov v odboroch by mohlo priniesť posun v profesionalizácii sektora služieb pre rodiny. Profesionalizácia je jednou z podmienok rovnosti mužov a žien v zamestnaní.

V Bruseli 16. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vplyv služieb pre podniky v priemysle“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 012/04)

Spravodajca: **Joost VAN IERSEL**Pomocný spravodajca: **Hannes LEO**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2014 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Vplyv služieb pre podniky v priemysle“

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 16. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza zo 16. októbra 2014) prijal 100 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV nalieha na Komisiu, aby vzhľadom na blízky vzťah medzi službami a výrobou a jeho vplyv na udržateľný rast a zamestnanosť v Európe vo svojom nadchádzajúcom funkčnom období zaradila služby pre podniky medzi svoje priority. V súvislosti s novým výrobným modelom označovaným aj ako štvrtá priemyselná revolúcia, sa táto otázka stáva ešte naliehavejšou.

1.2 Konkrétne iniciatívy EÚ sú nutné vo všetkých oblastiach, ktoré sú spojené s digitálnou revolúciou a s ňou súvisiacou transformáciou hospodárstva a spoločnosti. Základným predpokladom je zvyšovanie povedomia verejných orgánov a spoločnosti.

1.3 Služby pre podniky by mali byť súčasťou aktívnej priemyselnej politiky a mali by sa zohľadniť pri preskúmaní stratégie Európa 2020 v polovici jej uplatňovania v roku 2015. EHSV konštatuje, že Komisia a Rada doposiaľ podceňovali ich význam.

1.4 Polovica generálnych riaditeľstiev Komisie je určitým spôsobom zapojená do služieb, chýba však systematický, a niečo ešte strategický prístup. V tejto oblasti nejestvuje jednoznačná politika ani viditeľný hovorca. Veľkým sklamaním a krátkodobým opatrením bolo aj rozhodnutie Rady znížiť vo viacročnom finančnom rámci rozpočet pre Nástroj na prepájanie Európy z 9 miliárd eur, ktoré navrhovala Komisia, na 1,2 miliardy eur.

1.5 EÚ sa musí rozhodnúť, či sa chce ujať vedúcej úlohy a vytvárať nový udržateľný rast a nové pracovné miesta alebo chce svoje miesto prenechať iným.

1.6 EHSV preto s potešením víta minuloročnú iniciatívu Komisie otvoriť zásadnú diskusiu v skupine na vysokej úrovni pre služby podnikom ⁽¹⁾. Zastáva názor, že na tento krok musí v krátkej dobe nadväzovať:

- hĺbková analýza,
- účinná koordinácia medzi príslušnými útvarmi Komisie,
- európsky program (pozri bod 1.15).

⁽¹⁾ Skupina na vysokej úrovni pre služby podnikom, ktorej vytvorenie iniciovalo generálne riaditeľstvo pre podnikanie a priemysel, predstavila svoje závery v apríli 2014. V rovnakom čase sa tiež päť pracovných skupín zaoberalo konkrétnymi oblasťami.

1.7 Rýchlo sa rozvíjajúce služby pre podniky už dominujú vo výrobe. Široká a ďalej sa rozrastajúca škála podnikov, tak vo výrobe, ako aj v službách, sa teraz podieľa na vytváraní a poskytovaní nových generácií služieb pre podniky. Nové technológie ešte zvyšujú význam služieb pre výrobu.

1.8 Internet vecí a internet služieb je navyše v Európe momentálne známy ako štvrtá priemyselná revolúcia, úsvit novej éry nadväzujúcej na éru automatizácie.

1.9 Výrazný pokrok je výsledkom vertikálnej a horizontálnej spolupráce stroja s internetom, stroja s človekom a stroja so strojom pozdĺž hodnotového reťazca v reálnom čase. Automatizované ostrovy sa prepoja do nespočetných sietí a variácií. Softvér a siete spoja inteligentné výrobky, digitálne služby a zákazníkov s novými inovatívnymi „výrobnými“ budúcnosťami.

1.10 O tomto vývoji prebieha rozsiahla diskusia. Za priekopnícky hospodársky a politický prístup možno považovať nemecký projekt Priemysel 4.0, v ktorom sa venuje náležitá pozornosť tak službám pre podniky, ako aj širšiemu hospodárskemu kontextu prechádzajúcemu zásadnou transformáciou. Spolu s podobnými iniciatívami by mal byť stavebným prvkom programu pre priemysel a širokú škálu verejných a súkromných zainteresovaných subjektov. Na digitálnych trhoch v minulosti platilo, že kto zareagoval ako prvý, získal veľkú konkurenčnú výhodu.

1.11 Globálne porovnateľné stratégie sa pripravujú v USA, Číne a Kórei. Pentagon plánuje investičný program. Dátoví giganti ako Google, Amazon, Apple a Yahoo majú na trhu prirodzenú výhodu.

1.12 Rozhodujúci je ľudský faktor. Nové hodnotové reťazce a modely podnikania vedú k nadviazaniu nových spojení a vzťahov medzi podnikmi, čo má obrovský vplyv na organizáciu práce. Očakávajú sa tiež značné posuny na trhu práce. Vďaka rýchlemu rozvoju digitálnych technológií sa v priemysle, a najmä v odvetví služieb pre podniky, neustále objavujú nové formy organizácie práce, pracovných režimov a aktualizácie zručností. Tieto zmeny sa musia pozorne sledovať. Cieľene vytvorené politiky založené na fundovanom výskume sa musia zamerať na podporu vhodných podmienok a zmierňovanie negatívnych účinkov.

1.13 V mnohých odvetviach služieb pre podniky v súčasnosti chýba kultúra sociálneho dialógu, čo by mohlo oslabiť kvalitu pracovných miest v týchto odvetviach. Aj vzhľadom na inovatívne vzdelávacie zariadenia a zariadenia odbornej prípravy je nevyhnutný stabilný rámec pre sociálny dialóg a aktívnu účasť na úrovni podnikov, odvetví, členských štátov i EÚ, ktorý zohľadní častú reštrukturalizáciu podnikov v rýchlo sa meniacom odvetví služieb pre podniky.

1.14 Cezhraničné a celoeurópske uznávanie kvalifikácií a zručností podporí mobilitu pracovných síl a poznatkov. Rozšíri a posilní to tiež európske príležitosti pre vysoký počet malých a mikropodnikov v tejto oblasti.

1.15 EHSV vo veľkej miere súhlasí s odporúčaniami skupiny EÚ na vysokej úrovni a piatich pracovných skupín z roku 2013. Vzhľadom na rozhodujúci význam služieb pre podniky na dosiahnutie cieľa zvýšiť do roku 2020 podiel spracovateľského priemyslu na HNP na 20%, ako aj na perspektívu štvrtej priemyselnej revolúcie je nevyhnutný európsky program alebo plán pre služby pre podniky. EHSV sa domnieva, že by sa mal zameriavať na:

A. Podporu poznatkov a politiky:

- zvyšovanie povedomia a podnecovanie diskusie,
- vymedzenie a rozčlenenie podnikateľských služieb,
- poskytovanie relevantných a spoľahlivých štatistík o službách pre podniky a ich vývoji.

B. Oblasť politiky:

- posilnenie integrácie, potláčanie fragmentácie vnútorného trhu a odstraňovanie prekážok obchodu v rámci EÚ,
- podporu regulačného rámca a európskych platforiem pre normalizáciu,
- posilnenie vnútorného trhu v odvetví telekomunikácií,
- podporu investícií do infraštruktúry nevyhnutnej v záujme bezpečného digitálneho trhu pre komunikáciu, spoluprácu a výmenu digitálnych tovarov a služieb,
- ochranu údajov a práv duševného vlastníctva,
- odstraňovanie legislatívnych a regulačných prekážok medzinárodnému obchodu v podnikateľských službách.

C. Konkrétne témy:

- dosah tzv. veľkých dát, t. j. značného nárastu objemu, rozmanitosti a rýchlosti údajov, ktoré sú dôsledkom intenzívnejšieho vytvárania sietí a tvorby dát,
- veľmi dôležitý vzťah medzi výskumom, priemyslom, službami a zamestnanosťou,
- verejné obstarávanie,
- vplyv na životné prostredie a udržateľnosť,
- sociálny dosah služieb pre podniky na spoločnosť vo všeobecnosti, ako aj na trh práce.

D. Finančné hľadisko:

- finančné zdroje.

2. Úvod

2.1 Vo vyspelých hospodárstvach sa odvetvie služieb podieľa 70% na výstupe a zamestnanosti. Podiel služieb, ako aj ich komplexnosť sa na celom svete zvyšujú.

2.2 Služby pre podniky sú významným faktorom rastu. Podľa údajov EK bola ich priemerná miera rastu v rokoch 1999 až 2009 2,38%, pričom priemer všetkých odvetví hospodárstva EÚ bol 1,1%. V rovnakom období bola miera rastu zamestnanosti v tomto odvetví 3,54%, zatiaľ čo všetky odvetvia hospodárstva EÚ zaznamenali iba 0,77%.

2.3 Rozmach hospodárstva založeného na službách resp. „terciarizácia“ celkovej hospodárskej aktivity v EÚ predstihol rozmach výroby. Na túto fázu nadväzuje rozvoj štvrtého sektoru, ktorý súvisí s rozmachom informačných a znalostných služieb.

2.4 Služba je všeobecným pojmom. Pomenúva širokú škálu hospodárskych a sociálnych činností, od najnižších až po najvyššie triedy na trhu práce. K rastu zamestnanosti dochádza v povolaniach vyžadujúcich vysokú a nízku kvalifikáciu, zatiaľ čo pracovné príležitosti pre stredne kvalifikované pracovné sily sa v odvetví služieb strácajú, čo zvyšuje tlak na strednú triedu.

2.5 V rámci vzťahov medzi službami a priemyslom sa rozlišujú tieto hlavné typy relevantných služieb:

- externe dodávané služby využívané priemyselnými subjektmi, t. j. služby poskytované sektorom služieb pre podniky. Medzi ne patrí celá škála prevádzkových služieb (napr. upratovacie a čistiace služby), odborných služieb (napr. inžinierske služby) a ďalšie služby, vrátane komunikačných a informačných služieb (napr. počítačové služby);
- interne dodávané služby využívané priemyselnými subjektmi, t. j. servisné funkcie, ktoré sa poskytujú „interne“ v rámci priemyselných subjektov;

- podporné služby poskytované priemyselnými subjektmi, t. j. služby ktoré tieto subjekty poskytujú popri svojich výrobkoch (napríklad popredajné služby);
- neodlučiteľné služby poskytované priemyselnými subjektmi, t. j. servisné funkcie, ktoré sú súčasťou nimi dodávaných výrobkov (napr. softvér).

2.6 Služby pre podniky sa od 70. rokov značne rozvinuli. V súčasnosti vytvárajú obrat vo výške 2 000 miliárd EUR a poskytujú pracovné miesta 24 miliónom ľudí. Popri vnútropodnikových servisných útvaroch veľkých spoločností sa na tomto podieľajú milióny najmä malých a mikropodnikov. Služby pre podniky predstavujú 11,7% hospodárstva EÚ.

2.7 Toto odvetvie je mimoriadne diverzifikované a nemá spoločného menovateľa. Má nesmierny vplyv na všetky vrstvy a vzťahy v spoločnosti. Je hybnou silou zmeny a podnecuje pretváranie modelov podnikania. Podporuje neustálu reorganizáciu verejných a súkromných spoločností a verejných orgánov.

2.8 Silným impulzom boli v posledných desaťročiach informačné a komunikačné technológie ⁽²⁾. Vývoj v jednotlivých odvetviach služieb má tiež často priezrový vplyv na iné odvetvia.

2.9 Tradičné hranice medzi výrobou a službami sa stierajú. Rozvoj výroby už nemožno vnímať oddelene od služieb, ako to bolo v minulosti. V tejto súvislosti by sa mal predefinovať cieľ EÚ zvýšiť podiel spracovateľského priemyslu na európskom HNP na 20%, pričom by sa mal zohľadniť prínos služieb pre podniky. Bolo by vhodnejšie hovoriť o hodnotovom reťazci zameranom na výrobu ⁽³⁾.

2.10 Z celosvetového hľadiska je na tom Európa pomerne dobre, hoci v určitých oblastiach čelí európsky priemysel ťažkostiam. Rast produktivity a dynamické zavádzanie nových technológií môže pozitívne ovplyvniť presun podnikov. Na druhej strane sú však citeľné obavy ľudí zo zmien a skrytý odpor voči inovácii. Tento trend si vyžaduje osobitnú politickú pozornosť.

3. Rozvoj väzieb medzi službami pre podniky a priemyslom

3.1 Služby pre podniky sú vo veľmi dynamickej fáze. Vďaka revolúcii spôsobenej internetom sa zvyšuje vplyv služieb na výrobné linky, ako aj na celkové výsledky podnikov. Výrobné linky sú v súčasnosti riadené softvérom. Podiel manuálnej práce sa vo výrobe zmenšuje.

3.2 Táto skutočnosť je v rozpore so vžitou teóriou a ukazuje, že výroba a služby pre podniky sú čoraz viac prepojené. Rozlišovanie medzi týmito dvoma kategóriami je preto často umelé. Podniky v súčasnosti využívajú vstupy a vytvárajú výrobky a služby, ktoré zahŕňajú zložky tak z oblasti výroby, ako aj z oblasti služieb. Tento vzťah funguje oboma smermi.

3.3 Rovnaký záver možno vyvodiť aj zo zmien v podnikateľskom prostredí. Hoci služby zohrávajú hlavne podpornú úlohu, sú hlavnou príčinou rozdrobenosti hodnotových reťazcov. Spôsobuje to okrem iného rozdelenie väčších podnikov a ich premenu z pomerne statických subjektov na subjekty charakterizované dynamickým prepojením činností medzi viac alebo menej nezávislými, resp. prinajmenšom identifikovateľnými časťami v rámci tej istej spoločnosti alebo mimo nej (outsourcing). Služby, ako pružní a prispôsobiví sprostredkovatelia, podporujú tieto procesy.

3.4 Rozdrobenosť hodnotového reťazca tiež značne zmenšuje rozlíšenie medzi odvetviami, pretože sa hranice medzi nimi stierajú. Vzniká úplne nová situácia, keď napríklad Google vyrába auto, keďže 35% súvisiacich investícií je určených na softvér, pričom v prípade inžinierstva a špičkového strojárstva je tento podiel až do 50%.

⁽²⁾ Pozri najmä stanovisko EHSV TEN/549 „Formovanie budúcnosti riadenia internetu“, júl 2014 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

⁽³⁾ Institut der Deutschen Wirtschaft, Kolín, 2013.

3.5 Napriek všeobecnému uznaniu dosahu služieb na celé hospodárstvo a zamestnanosť veľmi prekvapivo stále chýbajú hĺbkové analýzy na úrovni EÚ, okrem iného aj z týchto dôvodov:

- popri niekoľkých veľkých spoločnostiach toto odvetvie vo všeobecnosti pozostáva z nespočetného množstva malých a mikropodnikov, ktoré nie sú veľmi organizované, a preto má odvetvie služieb pre podniky na úrovni EÚ veľmi slabé zastúpenie;
- vzhľadom na dynamický a neustály proces obnovy a inovácií je navyše veľmi ťažké vytvoriť spoľahlivé klasifikácie;
- EÚ sa dlho zameriavala výhradne na spracovateľský priemysel, čo jej znemožňovalo otvorene a objektívne posúdiť ohromný vplyv podporných služieb.

3.6 Tradičné štatistické ukazovatele s presným odlíšením medzi výrobou a službami preto nedokážu zachytiť zložitú štruktúru hodnotových reťazcov. Prehľady o vstupoch a výstupoch by mali okrem iného poukázať na to, ktoré odvetvia služieb sú dodávateľmi pre výrobu a naopak, a tiež v akom objeme. V prvom rade je však potrebné vypracovať nové súbory štatistických ukazovateľov.

3.7 Presnejšie a podrobnejšie štatistiky by mali predstavovať lepší základ politických debát o tom, čo sa deje, a o možných nástrojoch na zväčšenie výstupu.

3.8 Štatistiky môžu tiež pomôcť zamerať diskusiu okrem iného na odstraňovanie prekážok cezhraničného obchodu a mobility, ktoré vyplývajú z legislatívy členských štátov, sprísňovania požiadaviek a udeľovania osobitných práv členskými štátmi povolaniam v odvetví služieb, napr. pokiaľ ide o kvalifikácie. Harmonizácia a uznávanie odborných kvalifikácií získaných v inom štáte by malo uľahčovať cezhraničnú mobilitu osôb vykonávajúcich regulované povolania, čo má tiež osobitný význam pre malé a mikropodniky.

3.9 Celkové údaje za EÚ zdôraznia značné odlišnosti medzi jednotlivými európskymi krajinami. Silné odvetvie služieb prispieva k silnému hospodárstvu. Veľký význam má infraštruktúra, predovšetkým širokopásmové pripojenie na internet. Musí byť riadne chránená tak z hľadiska ochrany údajov, ako aj v záujme zaistenia kontinuity služieb. Viacero členských štátov musí v tejto oblasti vynaložiť značné úsilie na dobehnutie zameškaného.

3.10 Výrobné linky sú koncentrovanejšie ako v minulosti. Prepojenie európskych a rozvíjajúcich sa trhov umožnilo vznik zložitých hospodárskych a znalostných sietí, v ktorých sú služby hnacou silou. Presun podnikov do zahraničia sa stane menej zaujímavým, pretože priemyselné subjekty budú závisieť od špičkového špecializovaných a vysoko kvalitných služieb náročných na znalosti.

3.11 Európa si aj naďalej udržiava komparatívnu výhodu v poskytovaní takýchto služieb najvyššej triedy, a to najmä vďaka svojim vysokokvalifikovaným pracovným silám a úrovni výskumu a vývoja. Európa by však nemala zaspáť na vavrínoch. Konkurenčné výhody si treba aktívne udržiavať. Predpokladom je najmä politika, ktorá podporuje stabilne vysoké investície do výskumu a vývoja a ďalšie rozširovanie zručností pracovných síl.

3.12 Rozhodujúca je interakcia medzi poskytovateľmi služieb a zákazníkmi. Služby pre podniky podporujú výrobu (výrobky a/alebo doplnkové nástroje) zákazníka. Úspešný rozvoj je výsledkom účinného spolupôsobenia medzi dopytom a ponukou, orientovaného na tvorbu nových štruktúr. Rôzne vízie a prístupy sa spájajú s cieľom nájsť nové riešenia. Pri týchto procesoch vznikajú tvorivé a na mieru šité riešenia z rôznych disciplín.

Pozoruhodné je slabé zastúpenie stredne veľkých podnikov. Okrem významných veľkých dodávateľov služieb ako SAP je Európa vo veľkom segmente poskytovateľov služieb zastúpená menej ako USA. V niektorých odvetviach špičkovej technológie Európa v porovnaní s USA prakticky chýba. Napríklad Google, Apple, Amazon a Microsoft majstrovsky zvládajú hru, v ktorej víťaz berie všetko, a ukazujú, ako poľutovaniahodné je, že Európa nemá na tomto poli žiadneho hráča.

3.13 Pokiaľ ide o problémy vyplývajúce zo smernice o službách, dokončenie jednotného trhu služieb pre podniky musí vyjadrovať odhodlanie využívať príležitosti na tvorbu rastu a zamestnanosti a zároveň obmedzovať možné negatívne dôsledky liberalizácie služieb, ako je sociálny a mzdový dumping.

3.14 Komisia v roku 2011 upozornila, že je potrebné posúdiť úlohu znalostne náročných služieb pre podniky. Jedným všeobecným záverom je, že služby, a najmä znalostne náročné služby pre podniky, zohrávajú dôležitú a čoraz väčšiu úlohu ako vstupy do výrobných procesov. Tieto služby a výrobné procesy sú vlastne neodlučiteľné a výsledky výroby čoraz viac závisia od kvality týchto služieb.

3.15 Vedecké inštitúty a univerzity sa tiež intenzívne podieľajú na inovatívnych službách a zapájajú do vzťahov s priemyselnými subjektmi. Viacero univerzít je domovom sľubných začínajúcich spoločností poskytujúcich služby pre podniky. Prispieva to zblížovaniu vedy, inovatívnych riešení a priemyslu. Má to však aj ďalšie kladné účinky, keďže lepšie služby prispievajú k posunu v hodnotovom reťazci v priemyselných odvetviach, v ktorých už krajina má technologickú spôsobilosť a komparatívnu výhodu⁽⁴⁾. Podstatne to zvyšuje význam výroby v medzinárodnom obchode.

3.16 Vzhľadom na dôležitosť služieb sa hovorí o orientácii hospodárstva na služby. Symbióza výroby a služieb často vedie k zmene zamerania alebo dokonca oblasti pôsobenia podnikov. Nové služby umožňujú zmenu v marketingových koncepciách, pretože sa už nezameriavajú na predaj výrobkov, ale na potreby (jednotlivých) zákazníkov. Ďalším príkladom je výroba, ktorá sa v súčasnosti čoraz viac spolieha na navrhovanie a poskytovanie služieb pre podniky ako najziskovejšiu časť svojej činnosti.

3.17 V tejto súvislosti je cieľ zvýšiť do roku 2020 podiel spracovateľského priemyslu na európskom HNP na 20% málo konkrétny. Cieľom by skôr mala byť potreba vytvoriť vhodné podmienky na podporu priemyselných procesov, v ktorých symbióza výroby a služieb vďaka vopred stanoveným výrobným procesom a produktivite prináša moderné výrobky.

3.18 Nová vlna aplikácií IKT spustila proces, ktorý ide samospádom: služby vedú k zrodu ďalších služieb, a tak nepomerne rastie ich význam pre hospodárstvo ako celok. Podporujú produktivitu a stimulujú prierezový účinok na hospodárstvo, čo vedie k vzniku nových kombinácií. Poskytujú tiež ďalší impulz globalizácii.

3.19 Ďalšou črtou je, že viac a viac výrobkov sa uvádza na trh spolu s príslušnými službami, ktoré dokonca môžu byť aj ich súčasťou, čo znovu vedie k vzniku nových vzázkov a kombinácií.

4. Štvrtá priemyselná revolúcia – prevratná zmena

4.1 Škála a dosah služieb pre podniky sa zväčšuje v spojitosti so štvrtou priemyselnou revolúciou, ktorá zahŕňa viac ako iba služby pre podniky⁽⁵⁾. Táto revolúcia nadväzuje na tri obdobia, ktoré sa vyznačovali mechanizáciou, elektrifikáciou a nástupom IT. Teraz ide o zavedenie internetu služieb a internetu vecí.

4.2 Súčasťou tohto procesu sú rôzne iniciatívy v podnikaní a vede na úpravu výrobných procesov a vývoj nových výrobkov, pričom niektoré z nich sú podporované verejnými orgánmi. Jednou priekopníckou iniciatívou je plán týkajúci sa štvrtej priemyselnej revolúcie, ktorého vypracovanie iniciovala nemecká vláda v roku 2012⁽⁶⁾.

4.3 V súčasnosti jestvuje súbežne viacero iniciatív s podobnými prvkami, napríklad:

— holandská iniciatíva Smart Industry z apríla 2014,

— stratégie rakúskych regiónov Industry 4.0,

— zoskupenia vo Valónsku zamerané na dosiahnutie konkurencieschopnosti,

⁽⁴⁾ OECD Trade Policy Papers no. 148 „The role of services for competitiveness in manufacturing,“ 2013.

⁽⁵⁾ Ďalekosiahle dôsledky revolúcie 4.0 sa budú musieť osobitne a dôkladnejšie prediskutovať v nasledujúcich stanoviskách.

⁽⁶⁾ „Recommendations for implementing the strategic industry initiative 4.0“, apríl 2013.

- projekt Future of manufacturing podporovaný vládou Spojeného kráľovstva,
- Fondazione Democenter – Sipe, Emilia Romagna,
- Smart Manufacturing Leadership Coalition v USA a
- centrum inovácií kyber-fyzických systémov, India (širšie ako 4.0).

4.4 Inteligentná továreň budúcnosti sa vyznačuje sofistikovanou komplexnosťou a vďaka ďalšiemu rozvoju softvérových aplikácií a systémov bude súčasťou doladených sietí. Tento vývoj povedie k postupnej individualizácii v poskytovaní a využívaní inteligentných a na mieru prispôbených výrobkov a komponentov, a to tak z hľadiska zákazníkov, ako aj z hľadiska zamestnancov.

4.5 Príležitosti pre priemysel a hospodárstvo sú obrovské. Je potrebné podporovať okamžité plnenie želaní zákazníkov, flexibilitu, optimálne rozhodovanie, účinné využívanie surovín a potenciálny prínos nových služieb. Tento vývoj by tiež mohol byť v súlade s demografickými trendmi v Európe a môže prispieť k rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom, pričom zároveň podporí konkurencieschopnosť v prostredí vysokých príjmov.

4.6 Vo všetkých priemyselných odvetviach bude cieľom horizontálna a vertikálna integrácia, ako aj ucelená digitálna integrácia inžinierstva v celom hodnotovom reťazci. Otvorený prístup a inovácie podporia intenzívne vytváranie sietí.

4.7 Aby sa neoslabovalo konkurenčné postavenie EÚ voči ostatným krajinám, je nutné vytvoriť spoločné platformy EÚ pre normalizáciu výrobkov a služieb, vrátane všetkých dôležitých zložiek hodnotového reťazca.

4.8 Sú zapojené veľké i malé podniky. Perspektívy pre malé a stredné podniky sú dobré. Služby a softvérové systémy budú môcť využívať oveľa jednoduchšie ako doposiaľ. Nové príležitosti sa vytvoria pre regionálne malé a stredné podniky, ktoré sa budú môcť jednoduchšie zapojiť do procesov internacionalizácie. Tieto podniky budú tak či tak využívať výhody výmeny znalostí a technológií medzi jednotlivými disciplínami.

4.9 Ako bolo uvedené, vo všetkých kategóriách sa vytvorí oveľa bližší vzťah medzi zákazníkmi a dodávateľmi.

4.10 Existujúce technológie založené na IT bude potrebné prispôsobiť špecifickým požiadavkám výroby a ďalej ich rozvíjať. V záujme rozvoja metodológie na poli automatizácie inžinierskych modelov a optimalizácie systémov sú potrebné iniciatívy v oblasti výskumu, technológie a odbornej prípravy.

4.11 Potrebná je infraštruktúra hospodárstva, ktorej súčasťou je náležitá výstavba infraštruktúry širokopásmového internetu, ako aj vhodné zariadenia na vzdelávanie a odbornú prípravu. EHSV v tejto súvislosti znovu pripomína, že popri riadnej fiškálnej politike je potrebná iniciatíva pre rast⁽⁷⁾. Členské štáty EÚ by mali využiť súčasné oživenie a chopiť sa príležitosti na zintenzívnenie investícií do nevyhnutnej infraštruktúry, čo je v ére Priemyslu 4.0 naliehavou záležitosťou.

4.12 Priemysel 4.0 prinesie Európe jedinečnú príležitosť napredovať k dosiahnutiu rôznych cieľov prostredníctvom jedinej investície do infraštruktúry. Odklad by oslabil konkurencieschopnosť Európy. Takáto investícia by sa preto tiež mala vnímať kladne ako súčasť odporúčaní pre jednotlivé krajiny v rámci výročného semestra.

⁽⁷⁾ Pozri stanovisko EHSV „Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva – Aktualizácia oznámenia o priemyselnej politike“, júl 2013, najmä bod 1.2, Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 82.

4.13 V nemeckom pláne sa venuje patričná pozornosť sociálnym aspektom tohto nového vývoja. Zapojení sú nielen vedúci pracovníci a zamestnanci podnikov, ale celá spoločnosť. Je to prevratná zmena v oblasti vzájomného pôsobenia ľudí a technológií, ako aj ľudí a životného prostredia. Technologické inovácie sa musia vnímať v ich sociálno-kultúrnych súvislostiach, pretože aj kultúrne a spoločenské zmeny samy osebe patria medzi hlavné motory inovácie.

4.14 V rovnakom duchu sa presadzuje decentralizované vodcovstvo a prístupy k riadeniu, ako aj zodpovednosť zamestnancov za ich vlastné rozhodnutia. To so sebou prináša zásadné zmeny.

4.15 Na úrovni členských štátov a EÚ by sa mali organizovať platformy, semináre a pracovné skupiny s účasťou zástupcov podnikov, sociálnych partnerov, vedeckej obce a verejných orgánov. Takéto platformy a pracovné skupiny zásadne ovplyvňujú stanovenie vízie a stratégií riadenia procesu transformácie tak, aby sa využili príležitosti a obišli nástrahy. Skupina na vysokej úrovni (pozri ďalej) je príkladom úspešného dialógu so zainteresovanými stranami.

4.16 Nový digitálny priemyselný svet podnikania a služieb bude potrebovať bezpečnú a dôveryhodnú digitálnu výmennú platformu s jednoznačnými trhovými právami a ochranou práv⁽⁸⁾. V dnešnom modernom hybridnom svete je rovnako dôležitá platforma na komunikáciu a spoluprácu.

5. Dôsledky pre spoločnosť a trhy práce⁽⁹⁾

5.1 Spoločnosť založená na službách a digitalizácia majú obrovský dosah na trh práce a spoločnosť vo všeobecnosti:

- orientácia hospodárstva na služby spôsobuje zníženie zamestnanosti skupín v strednej príjmovej triede. Aby sa tento trend zastavil a zvrátil, je potrebné priamo stanoviť vytváranie pracovných príležitostí v stredných platových triedach za cieľ politiky štrukturálnych úprav. Na tento účel by sa v politike EÚ zameranej na priemysel a služby mali zdôrazniť nástroje ako aktívna politika trhu práce a investície do inovatívneho vzdelávania a odbornej prípravy. Mali by sa prijať opatrenia na preskúmanie, ako by v tomto ohľade mohli byť prínosom kolektívne dohody;
- ľudia na všetkých úrovniach musia byť pripravení osvojiť si súbor nových zručností, čo je vzhľadom na súvisiacu obrovskú spoločenskú výzvu o dôvod viac na podporu rozvoja vzdelávacích osnov, ako aj celoživotného vzdelávania. Tento prechod sa týka všetkých generácií, a preto aj starší pracovníci musia dostať príležitosť na nepretržitú aktualizáciu svojich zručností. Akýkoľvek výskum alebo hodnotenie transformačného procesu musí prispieť k správne odhadu potreby profesionálnych zručností a kvalifikácií;
- rozvoj poháňajú predovšetkým (nové) malé a mikropodniky, zatiaľ čo veľké prevádzky znižujú počet svojich zamestnancov. Odrazom tohto procesu je nárast počtu začínajúcich podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb v celej Európe. Dnes je možné založiť si softvérovú spoločnosť za jeden víkend a využívať ľahko dostupné nástroje umožňujúce rýchlo vyvíjať a testovať výrobky v rámci prístupu „lean start-up“.

5.2 Je znepokojujúce, že táto radikálna zmena so všetkými dôsledkami pre spoločnosť a trh práce ešte stále nebola dostatočne zanalyzovaná a okrem podnikateľských a vedeckých kruhov sa o nej nikde nevedie širšia diskusia.

5.3 Jestvuje teda mnoho dôvodov na širokú politickú a spoločenskú diskusiu o tomto prechode na úplne nové perspektívy v hospodárstve, a to tak v členských štátoch, ako aj na úrovni EÚ. Tento proces ovplyvňuje každodenný život mnohých občanov v regiónoch a mestách, pokiaľ ide o zamestnanosť i nezamestnanosť. Ovplyvní preto aj rozhodnutia ľudí o ich vlastnej budúcnosti. Súvisiace sociálne a kultúrne hľadiská by sa mali primerane zdôrazniť a zohľadniť.

⁽⁸⁾ V tejto súvislosti pozri stanovisko EHSV TEN/550 „Kybernetické útoky v EÚ“, júl 2014 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).
⁽⁹⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV TEN/548 „Digitálna spoločnosť: prístup, vzdelávanie, odborná príprava, zamestnanosť, nástroje na podporu rovnosti“, júl 2014 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

5.4 V rámci kapitoly programu Horizont 2020 „Vedúce postavenie priemyslu“ by sa prioritou malo stať preskúmanie prudkých zmien na trhu práce, ktoré je východiskom pre vzdelávanie a odbornú prípravu v budúcnosti, a preto ho treba presne zmapovať.

5.5 Mnoho zraniteľných pracovných miest je ohrozených, a ak tento proces nebude dobre riadený, bude mať spoločenské i politické dôsledky. EÚ a členské štáty preto musia vytvoriť taký politický a regulačný rámec, ktorý popri poskytovaní nových a nenahraditeľných technológií tiež zabezpečí dosiahnutie cieľov zameraných na zlepšenie pracovných a životných podmienok a zamedzenie polarizácie medzi skupinami s nízkymi a vysokými príjmami.

5.6 Vývoj neprebieha vo všetkých krajinách rovnako. Tradičné programy by sa mali preskúmať a osnovy upraviť. Podniky sa už na túto cestu vydali. Vzťah medzi vzdelávaním a podnikmi sa mení s cieľom udržať krok s priemyselnou zmenou. Zamestnanci musia byť ochotní naučiť sa iné a vo všeobecnosti špecializovanejšie zručnosti, a zároveň musia byť schopní prispôbovať sa prudkým zmenám v dopyte po zručnostiach.

5.7 Tento vývoj však rozhodne neznamená jednostranný dôraz na technické zručnosti. Rovnako dôležité sú aj intelektuálne a sociálne zručnosti. Sú nevyhnutné na udržanie tempa s vývojom v spoločnosti a v záujme sociálnej inovácie, ktorá sa spája so zásadnými zmenami v hospodárstve.

5.8 V tejto celkovej perspektíve sa musí zaistiť sociálny dialóg na úrovni podniku, odvetvia, členského štátu i EÚ, aby sa diskutovalo o vývoji, rámcových podmienkach v EÚ a členských štátoch, ako aj o spôsoboch a prostriedkoch vhodnej prípravy pracovných síl.

6. Skupina na vysokej úrovni pre oblasť služieb podnikom – prvý krok

6.1 Na úrovni EÚ a pri tvorbe európskej politiky bol dosah rozmachu služieb pre podniky pridlho zanedbávaný. Očakávaný výrazný pokrok je ďalším naliehavým dôvodom na nápravu tohto stavu. EHSV preto s potešením víta správu skupiny na vysokej úrovni pre oblasť služieb podnikom z roku 2013, ktorú pokladá za prvý krok.

6.2 Chýba však celkový obraz, hoci Komisia je zapojená do procesov spojených so širokými účinkami služieb pre podniky, menovite prostredníctvom digitálnej agendy a výskumných a inovačných projektov.

6.3 Služby pre podniky si zaslúžia významné miesto v priemyselnej politike orientovanej na budúcnosť. Správa skupiny na vysokej úrovni by mala pripraviť pôdu na vytvorenie celkového obrazu o vývoji a na stanovenie krokov, ktoré je žiaduce urobiť v EÚ.

6.4 Skupina pomenúva vysoký počet podnikateľských služieb, od profesionálnych služieb cez technické služby až po služby prevádzkovej podpory.

6.5 Jasne uvádza, že služby pre podniky sa doposiaľ v značnej miere nedostatočne zohľadňovali pri príprave nových politických opatrení Komisie a v politických diskusiách v Rade pre konkurencieschopnosť.

6.6 Okrem skupiny na vysokej úrovni správy vypracovalo aj päť pracovných skupín, a to na témy: jednotný trh, inovácie, zručnosti, normy a obchod. Správy obsahujú mnoho analytických pozorovaní a podrobné pripomienky k procesu prebiehajúcemu v diskutovaných oblastiach, ako aj o prístupoch žiaducich pre politiku a opatrenia EÚ.

6.7 Mnohé pozorovania a návrhy v týchto správach zdôrazňujú, že súbežne s hĺbkovými analýzami na úrovni EÚ sú potrebné aj lepšie a cielenejšie usmernenia pre MSP, za ktoré sa EHSV spolu s mnohými odborníkmi už roky zasadzuje. Významná úloha malých a mikropodnikov, ako aj exponenciálny nárast ich počtu v súčasnom priemyselnom cykle znovu zdôrazňujú, že je bezodkladne potrebná lepšia regulácia, lepšie podmienky pre inovačné partnerstvá a osobitné zameranie na prístup k financovaniu.

6.8 Z analýzy pozoruhodne vyplynulo, že popri prekážkach, ktorým služby v porovnaní s výrobou už tradične čelia, má prebiehajúca fragmentácia jednotného trhu s tovarom navyše škodlivý dosah i na cezhraničný rozvoj a podporu služieb pre podniky. Európa má ešte ďaleko k vytvoreniu úspešného veľkého domáceho trhu služieb.

6.9 Mnohé návrhy na zlepšenie prostredia služieb pre podniky vyzdvihujú ich výnimočný význam pri spájaní výroby a služieb, a teda aj pre perspektívu posilnenia spracovateľského priemyslu v Európe.

6.10 Práca skupiny na vysokej úrovni a pracovných skupín je preto podľa názoru EHSV veľmi užitočným východiskom na vykonanie podrobnejšej analýzy a vypracovanie konkrétnych návrhov pre Komisiu.

V Bruseli 16. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie o európskej iniciatíve občanov „Voda a sanitácia sú ľudským právom! Voda je verejným statkom, nie komoditou!“

COM(2014) 177 final

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 012/05)

Spravodajkyňa: An LE NOUAIL MARLIÈRE

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 11. septembra 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Oznámenie Komisie o európskej iniciatíve občanov „Voda a sanitácia sú ľudským právom! Voda je verejným statkom, nie komoditou!“

COM(2014) 177 final

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 151 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Komisia vo svojej reakcii na prvú úspešnú európsku iniciatívu občanov „Voda a sanitácia sú ľudským právom! Voda je verejným statkom, nie komoditou!“ potvrdzuje význam ľudského práva na vodu a sanitáciu a vody ako verejného statku a základnej hodnoty a opäť vyhlasuje, že „voda nie je komerčný výrobok“.

1.2 V prvom rade treba uvítať, že podpora občanov tejto európskej občianskej iniciatívy a skutočnosť, že Komisia uznala „špecifickosť vodohospodárskych a sanitačných služieb a ich význam pri uspokojovaní základných potrieb obyvateľov“, viedli k vyňatiu vodohospodárskych služieb zo smernice o koncesiách.

1.3 EHSV všeobecnejšie oceňuje záväzok Komisie konať v súlade s ustanoveniami zmluvy, v ktorých sa požaduje, aby EÚ zostala vo vzťahu k vnútroštátnym rozhodnutiam upravujúcim režim vlastníctva vodárenských podnikov neutrálna. EHSV je v tejto súvislosti presvedčený, že žiadne rozhodnutie ani žiadny akt spojený s činnosťou EÚ by nemal spôsobiť obmedzenie slobody členských štátov rozhodnúť o spôsobe, akým organizujú poskytovanie vodohospodárskych služieb.

1.4 EHSV preto vyzýva Komisiu, aby podnikla konkrétne iniciatívy na zabezpečenie trvalého dodržiavania tohto záväzku vo všetkých oblastiach právomoci EÚ tak vo vzťahu k európskym členským štátom využívajúcim podporu európskeho mechanizmu stability, ako aj v súčasnom rámci obchodných rokovaní (napríklad o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve a/alebo o obchode so službami), pričom by z obchodných rokovaní výslovne vyňala tie vodohospodárske služby, ktoré sú uvedené.

1.5 Výbor berie na vedomie určité pozitívne aspekty reakcie Európskej komisie:

— uznanie skutočnosti, že poskytovanie vodohospodárskych služieb je vo všeobecnosti zodpovednosťou miestnych orgánov, ktoré sú najbližšie k občanom,

- záväzok podporovať univerzálny prístup k bezpečnej pitnej vode a sanitácii vo svojich rozvojových politikách rozvoja prostredníctvom neziskových partnerstiev,
- podpora partnerstiev v rámci verejného sektora, ktoré by mali byť uznané ako cenný nástroj na posilnenie účinnosti verejných orgánov a vodohospodárskych služieb nielen v kontexte medzinárodného rozvoja, ale aj v rámci EÚ.

1.6 Výbor konštatuje, že podľa nedávnej správy Európskej agentúry pre životné prostredie [Európska agentúra pre životné prostredie, 2003, *Assessment of cost recovery through water pricing* (Hodnotenie náhrad nákladov prostredníctvom stanovovania cien vody), Luxemburg, s. 28] sú vodárenské spoločnosti vo svojej podstate monopolmi z dôvodu nevyhnutných obrovských kapitálových investícií a vysokých nákladov na dopravu. Verejné orgány musia byť preto v takom postavení, aby mohli vykonávať všeobecnú kontrolu kvality a účinnosti služieb poskytovaných vodárenskými spoločnosťami. Výbor v tomto rámci podporuje Komisiu, ktorá uznáva kľúčovú úlohu transparentnosti.

1.7 Výbor teda vyzýva Komisiu, aby zvýšila svoje úsilie v súvislosti s riadnym uplatňovaním článku 14 rámcovej smernice o vode (informovanie verejnosti a konzultácie s verejnosťou), a vyjadruje svoju podporu zámeru Komisie podporovať porovnávanie (tzv. *benchmarking*) vodohospodárskych služieb, pokiaľ ide o ekonomické, technické a kvalitatívne ukazovatele výkonnosti. Súvislosti medzi mierou investícií, priemernou cenou vody a kvalitou pracovných podmienok tak budú čitateľnejšie a zvýšia transparentnosť v tomto odvetví.

1.8 EHSV sa domnieva, že revízia rámcovej smernice o vode a smernice o pitnej vode by mala byť príležitosťou na to, aby sa do nich začlenili ukazovatele a zásady týkajúce sa univerzálného prístupu a zásada rámcovej smernice o vode týkajúca sa úhrady nákladov na vodohospodárske služby. EHSV vyzýva Komisiu, aby navrhla právny predpis, ktorý by z prístupu k vode a sanitácii urobil ľudské právo v zmysle ľudských práv OSN, a aby podporovala dodávky vody a sanitáciu ako základné verejné služby pre všetkých.

1.9 EHSV konštatuje, že svojou podporou európskej iniciatívy občanov európski občania vyjadrili svoju túžbu zúčastňovať sa na vypracúvaní európskych politík a vyjadrovať svoje názory týkajúce sa vody ako verejného statku a služby všeobecného záujmu. Je preto dôležité, aby všetky európske inštitúcie otvorili politické riadenie vody v EÚ všetkým zúčastneným stranám a znásobili príležitosti na verejnú diskusiu o budúcnosti vodných zdrojov.

2. Úvod

2.1 V rámci európskej iniciatívy občanov, zavedenej Lisabonskou zmluvou na podporu väčšieho demokratického zapojenia občanov do európskych záležitostí⁽¹⁾, môže jeden milión občanov Európskej únie (EÚ), ktorí pochádzajú minimálne zo siedmich členských štátov, vyzvať Európsku komisiu, aby predložila legislatívny návrh v oblastiach, v ktorých má EÚ právomoc prijímať právne predpisy. Ide o úplne prvý nástroj participatívnej demokracie na úrovni EÚ.

2.2 Od začiatku realizácie európskej iniciatívy občanov v apríli 2012 viac ako 5 miliónov občanov podporilo viac ako 20 rôznych iniciatív. Európsky hospodársky a sociálny výbor už pozval viacerých iniciátorov kampaní na svoje plenárne zasadnutia.

2.3 Cieľom európskej iniciatívy občanov je navrhnúť právny predpis, ktorý by z práva na vodu a sanitáciu urobil ľudské právo v zmysle ľudských práv OSN a ktorý by podporoval dodávky vody a sanitáciu ako základné verejné služby pre všetkých. Táto iniciatíva bola EHSV predstavená na plenárnom zasadnutí v septembri 2013.

2.4 Pripomeňme pôvodný text iniciatívy:

„Voda a hygiena sú ľudské práva!“

Vyzývame Európsku komisiu, aby navrhla legislatívu, ktorá by uznávala ľudské práva na vodu a sanitáciu tak, ako to uznáva OSN, a presadzovala poskytovanie vody a sanitáciu ako základné verejné služby pre všetkých.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 211/2011 o iniciatíve občanov, Ú. v. EÚ L 65, 11.3.2011, s. 1.

Legislatíva EÚ musí vyžadovať od vlád, aby všetkým svojim občanom v dostatočnom množstve zabezpečili čistú pitnú vodu a sanitáciu. Naliehame, aby:

1. inštitúcie a členské štáty EÚ boli povinné zabezpečiť všetkým svojim obyvateľom právo na vodu a sanitáciu.
2. zásobovanie vodou a manažment vodných zdrojov nepodliehal „pravidlám vnútorného trhu“ a aby boli vodohospodárske služby vylúčené z liberalizácie.
3. EÚ zvyšovala snahy o dosiahnutie všeobecnej dostupnosti k vode a sanitácii.

2.5 Európsky parlament usporiadal 17. februára 2014 po tom, ako Komisia potvrdila 1 659 543 podpisov v 13 členských štátoch, rozsiahle verejné vypočutie Výboru občanov iniciatívy občanov pre vodu, na ktorú bol pozvaný aj EHSV. V ten istý deň prijal Výbor občanov iniciatívy aj podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič.

2.6 Európska komisia uverejnila v oznámení z 19. marca 2014 svoju oficiálnu odpoveď na prvú úspešnú európsku iniciatívu občanov, ktorou bola vyzvaná, aby „do európskych právnych predpisov zaviedla ľudské právo na vodu a sanitáciu“.

2.7 Pri príležitosti európskeho dňa európskej iniciatívy občanov 15. apríla 2014 EHSV usporiadal konferenciu s názvom Ako dosiahnuť úspech (*Building up success*), na ktorú bol opäť pozvaný Výbor občanov iniciatívy pre vodu a na ktorej sa v EHSV stretol obdivuhodný počet organizátorov kampaní v rámci európskej iniciatívy občanov a príslušných aktérov, aby diskutovali o doteraz získaných skúsenostiach a vytvorili zoznam odporúčaní na zlepšenie účinnosti a prijateľnosti tohto nástroja priamej demokracie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Európska iniciatíva občanov ako hlavný nástroj verejnej diskusie a vytvárania občianskych sietí preukázala svoju silu a svoj úspech.

3.2 Prekážky, ktoré treba prekonať, spočívajú v revízii pravidiel jej uplatňovania⁽²⁾, keďže nezodpovedajú skutočnej povahe európskej iniciatívy občanov. Stanovujú povinnosti porovnateľné s tými, ktoré by zodpovedali právne záväznému nástroju priamej demokracie, ktorý by mal právny vplyv ako referendum (osobné údaje, možný odrádzajúci účinok, neprimerané postupy), a ukladajú organizátorom neprimerané právne obmedzenia, ktoré sa v každom členskom štáte líšia. Obmedzujú rozsah tém, ktoré môžu byť predmetom právnej registrácie, na nezávislé posúdenie Komisie, ktorá jediná určí, či sú témy v jej právomoci.

3.3 Maximálna dĺžka textu prezentácie registrovanej iniciatívy vrátane názvu, predmetu a popisu je 800 znakov, čo viedlo k tomu, že Komisii sa zdalo, že iniciatíve chýbajú konkrétne návrhy!

3.4 Mnoho európskych občanov prestalo dúfať, že ich názor na Európu bude v Európe vypočutý. Budúca Európska komisia by tomu mala venovať pozornosť.

3.5 Ako súčasť Zmluvy o EÚ (článok 11 ods. 4) je tento nástroj jediným právnym nástrojom, ktorým môžu obyčajní európski občania ovplyvňovať politickú agendu EÚ. Európsky parlament a Rada budú musieť v roku 2015 zrevidovať tieto pravidlá uplatňovania a poučiť sa z týchto prvých kampaní.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Výbor s uspokojením konštatuje, že európska iniciatíva občanov „Voda a sanitácia sú ľudským právom“ prinútila európske inštitúcie, aby sa zaoberali obavami európskych občanov a aby si uvedomili, že idú nad rámec zvyčajných regulačných úvah Komisie a že Komisia sa rozhodla vyňať vodohospodárske služby a sanitáciu zo smernice o koncesiách.

⁽²⁾ Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 211/2011 o iniciatíve občanov.

4.2 Komisia právom pripomína povinnosti členských štátov, pokiaľ ide o prijímanie opatrení určených na pomoc ľuďom v núdzi.

4.3 Uznáva tiež, že má právomoci v oblasti vymedzenia niektorých základných zásad politiky stanovenia cien za vodu v členských štátoch, a pripomína ustanovenia článku 9 rámcovej smernice o vode, v ktorom sa stanovuje zásada celkového pokrytia nákladov.

4.4 Vo svojej reakcii na očakávania 1,6 milióna osôb (1,9 milióna zozbieraných podpisov) však nepreukazuje žiadne ambície a nepredložila žiadny nový nástroj EÚ na uznanie ľudského práva na vodu.

4.5 Výbor na základe konkrétnych príkladov zistených v rôznych európskych mestách zastáva názor, že povinnosť prijať vhodnú politiku stanovovania cien za vodu na ochranu vodných zdrojov môže a musí byť v súlade s povinnosťou zabezpečiť univerzálny prístup k týmto zdrojom prostredníctvom vhodných mechanizmov solidarity.

4.6 EHSV sa domnieva, že revízia rámcovej smernice o vode a smernice o pitnej vode by mala byť príležitosťou na to, aby sa do nich začlenili ukazovatele a zásady týkajúce sa univerzálneho a zásada rámcovej smernice o vode týkajúca sa úhrady nákladov na vodohospodárske služby.

4.7 *Zabezpečenie kvalitnejšej a dostupnejšej vody:*

4.7.1 Výbor zdôrazňuje, že je prekvapený, že reakciou na takúto rozsiahlu iniciatívu občanov bol návrh verejnej konzultácie o kvalite pitnej vody, čím sa Komisia uchýľuje k využitiu bežnejších prostriedkov, ktoré sú síce užitočné, ale nezodpovedajú európskej iniciatíve občanov.

4.8 *Zabezpečenie neutrality, pokiaľ ide o poskytovanie vodohospodárskych služieb:*

4.8.1 S uspokojením konštatuje, že Komisia pochopila potrebu transparentnosti rozhodovacieho procesu v oblasti vodného hospodárstva na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni.

4.8.2 Pre svoju životne dôležitú povahu musí byť voda chránená ako citlivý zdroj a verejný statok. Musí sa zohľadniť prioritný charakter jej využívania pri životne dôležitých ľudských potrebách. Európska komisia by mala pochopiť, že prístup k dostatočnému množstvu vody a k sanitácii treba uznať ako základné ľudské právo, pretože sú nevyhnutné pre život a dôstojnosť, a to tak, že prostredníctvom návrhu na ich prehodnotenie ako služby všeobecného neehospodárskeho záujmu ⁽³⁾ budú trvalo vyňaté z trhových pravidiel vnútorného trhu.

4.8.3 Na produkty, ktoré sú nevyhnutné pre život, by sa mal uplatňovať osobitný prístup a tieto produkty by mali byť vyňaté z rámca voľného obchodu. Napriek tomu, že existujú oficiálne texty, v ktorých sa vyhlasuje, že „voda nie je bežný obchodný produkt“ a že „všetci ľudia majú právo na potraviny“, dnes sme svedkami privatizácie vodných zdrojov, rozsiahlych špekulácií so základnými potravinami a zaberania poľnohospodárskej pôdy vo veľkom meradle. Tieto javy priamo ohrozujú obživu najodkázanejších osôb.

4.8.4 Vyzývame Európsku komisiu, aby na príslušnú občiansku iniciatívu reagovala tak, že navrhne konkrétne záväzné opatrenia, čo vo svojom oznámení neurobila. Európsky právne záväzný akt by mal predovšetkým stanoviť, že cieľom hospodárenia s vodnými zdrojmi a príslušných služieb by nemal byť zisk. V opačnom prípade nemá žiadny zmysel vyhlásenie, že „voda je verejným statkom.“

4.9 *Zaručenie zásobovania vodou prostredníctvom verejnej služby v prospech všetkých občanov:*

4.9.1 Výbor sa zasadzuje za to, aby bol prijatý európsky nástroj, ktorý by uznal ľudské právo na vodu a sanitáciu tak, ako to vymedzila OSN v júli 2010, ktoré je spolu s článkom 14 ZFEÚ o službách všeobecného hospodárskeho záujmu a protokolom č. 26 o službách všeobecného záujmu jedným zo základov európskej občianskej iniciatívy, ako aj za to, aby Európska komisia mohla členským štátom odporučiť, aby toto právo dodržovali prostredníctvom neehospodárskej služby všeobecného záujmu, a to na základe rešpektovania neutrality realizácie tejto služby, oddelene od komerčného využívania, ku ktorému môže dôjsť v rámci priemyselnej alebo poľnohospodárskej činnosti.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 24 – 31.

4.10 *Integrovanější přístup v případě rozvojové pomoci:*

4.10.1 Pre rozvojovú politiku a finančné záväzky EÚ by bolo prospešné, ak by sa pevne podporili tým, že všetky členské štáty EÚ uznajú toto ľudské právo tak, ako ho oficiálne uznala OSN v júli 2010, najmä s cieľom snažiť sa optimálne využiť prostriedky, pretože ak bude rozvojová politika a politika poskytovania pomoci v tejto oblasti vyhlásená za politiku súvisiacu s ľudským právom, umožní to bojovať proti korupcii a zapojiť aj subdodávateľov. Výbor povzbudzuje a podporuje integrovaný prístup a vytvorenie súčinnosti medzi vodou a potravinovou bezpečnosťou. Pokiaľ ide o túto súčinnosť, výbor očakáva návrhy, aby mohol posúdiť, či zodpovedajú európskej iniciatíve občanov v súvislosti s ochranou prameňov ako verejného statku.

Treba mať na zreteli aj verejné zdravie, najmä prostredníctvom poskytovania hygienických služieb všade tam, kde nie sú k dispozícii, a napriek tomu, že táto časť zaujíma poskytovateľov menej.

4.11 *Podpora partnerstiev v rámci verejného sektora:*

4.11.1 Výbor schvaľuje záväzok Komisie viac presadzovať tieto neziskové partnerstvá v odvetví vodného hospodárstva tak, aby sa prenosom zručností a poznatkov medzi verejnými službami v oblasti distribúcie a sanitácie a miestnymi orgánmi a ďalšími subjektmi posilnili kapacity, a tak ako predtým zdôrazňuje, že inovácie a výsledky výskumu a vývoja, ktoré dostali verejnú podporu v 7. rámcovom programe, by sa mali poskytnúť neziskovému sektoru, podnikom sociálneho a solidárneho hospodárstva, obciam atď.⁽⁴⁾

4.12 *Nadväznosť na konferenciu Rio+20:*

4.12.1 Aby EÚ mohla podporiť ciele udržateľného rozvoja, ktoré by mali po roku 2015 nahradiť rozvojové ciele tisícročia a budú mať všeobecnú pôsobnosť, mala by sa týmto budúcim cieľom prispôbiť a mala by riešiť skutočnosť, že 1 až 2 milióny európskych občanov dodnes nemá prístup k vodným zdrojom. V záujme toho, aby EÚ mohla napraviť túto situáciu, členské štáty musia zlepšiť svoje poznatky týkajúce sa údajov (bezdomovci, Rómovia, osoby s dočasným bývaním).

4.13 Výbor schvaľuje záväzok Európskej komisie v oblasti kvality vody, transparentnosti riadenia a zavedenia štruktúrovanejšieho dialógu medzi zúčastnenými stranami, ale zdôrazňuje, že neodpovedá na otázky, ktoré občianska iniciatíva položila v súvislosti s univerzálnosťou ľudského práva, to jest, že každý občan a obyvateľ by mal mať k dispozícii minimum vody, ktorá je potrebná pre život, a to bez ohľadu na svoju situáciu, pokiaľ ide o bydlisko, zamestnanie atď.

4.14 Európska komisia uvádza, že špecifickosť vodohospodárskych a sanitačných služieb a ich význam pri uspokojovaní základných potrieb obyvateľov boli v právnych predpisoch EÚ opakovanne uznané.

Výbor sa domnieva, že nejde len o významnú, ale o životne dôležitú úlohu, keďže skutočne ide o základné potreby, a preto trvá na tom, že tieto základné potreby by sa mali uspokojovať v rámci verejných služieb všeobecného neho hospodárskeho záujmu.

4.15 EHSV odporučil členským štátom a európskym inštitúciám, aby túto politiku upevnili vzhľadom na to, že voda je pre občanov, priemysel a poľnohospodárstvo, ako aj pre miestne orgány životne dôležitým základným statkom. Voda musí v celkovej európskej politike zohrávať ústrednú úlohu, pričom treba zdôrazňovať výzvy, ktoré sa týkajú boja proti chudobe, základných práv európskych občanov, verejného zdravia, integrácie a sociálnej súdržnosti.

4.16 EHSV odporúča:

- posúdiť vplyv a náklady politiky v oblasti vodného hospodárstva, ktorá nezahŕňa sociálne, environmentálne a hospodárske aspekty,
- zosúladiť stratégie realizované v členských štátoch medzi rôznymi územnými záujmami,
- vytvoriť udržateľný prístup k hospodáreniu s vodnými zdrojmi tým, že sa vytvoria nové nástroje, ktoré umožnia predvídať prírodné katastrofy alebo katastrofy spôsobené ľudskou činnosťou, ktoré krátkodobo ohrozujú a ničia vodné zdroje, a reagovať na ne,

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 147 – 152.

- opakovane usilovať o prijatie smernice o pôde,
- sústrediť pozornosť aj na hospodárnejší dopyt, aby sa tento zdroj zachoval a bol chránený,
- začleniť sociálny dialóg a sociálnych partnerov ako prvok prispievajúci k zaručeniu všetkých úloh v ich celej rozmanitosti a na všetkých úrovniach vodohospodárskych a sanitačných služieb.

4.17 Okrem toho EHSV navrhuje:

- preskúmať technológie, ktoré umožňujú zlepšiť zdravie a bezpečnosť pracovníkov v oblasti vodného hospodárstva a sanitácie,
- zhodnotiť bohaté poznatky, ktoré nazhromaždili niektoré mimovládne organizácie.
- rozšíriť zoznam znečisťujúcich látok (nanočastice, chemické molekuly, ktoré sú karcinogénne, mutagénne alebo toxické pre reprodukciu), ktoré sa nesmú nachádzať v povrchových alebo podzemných vodách, s cieľom chrániť zdravie občanov a dospieť k odporúčeniu týkajúcemu sa opätovného využitia spracovanej vody,
- priaznivo prijať opatrenia na zachovanie ekosystémov a podporu krokov na zachovanie prírodných vodných plôch.

4.18 Vodohospodárska politika a sanitácia musia byť súčasťou udržateľného rozvoja, čo umožní, aby tento zdroj zodpovedal súčasným potrebám obyvateľstva a zachoval sa aj pre potreby budúcich generácií.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti v rokovaníach o dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Japonskom“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 012/06)

Spravodajkyňa: **Laure BATUT**

Pomocná spravodajkyňa: **Eve PÄÄRENDSON**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na plenárnom zasadnutí 19. septembra 2013 rozhodol v súlade s článkom 26 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Úloha občianskej spoločnosti v rokovaníach o dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Japonskom“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 133 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Závbery

1.1.1 Podiel Európskej únie a Japonska na celosvetovom obchode predstavuje viac ako jednu tretinu. Partnerstvo založené na ambiciózne, komplexnej a vzájomne prínosnej dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom by oživilo vzájomný obchod a investície, mohlo by zlepšiť hospodárstva oboch strán a pomôcť posilniť medzinárodné pravidlá a normy. Občania by privítali spravodlivé rozdelenie očakávaných výhod, avšak pozorne sledujú vývoj udalostí a nechcú, aby sa ich vzájomné štandardy znížili.

1.1.2 EHSV víta rokovania o dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve s Japonskom a najmä rozhodnutie pokračovať v nich po vykonaní preskúmania po prvom roku. Výbor však ľutuje, že informácie o prebiehajúcich rokovaníach a ich transparentnosť sú nedostatočné. Presadzovanie a ochrana záujmov spotrebiteľov je nevyhnutným prostriedkom na získanie všeobecnej podpory dohody zo strany verejnosti, a preto vyzýva, aby sa zaviedli podobné mechanizmy, aké existujú v rámci rokovaní o Dohode o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve, aby bola občianska spoločnosť lepšie informovaná o komparatívnych výhodách, ktoré by zainteresovaným stranám prinieslo otvorenie trhu medzi EÚ a Japonskom. V tejto súvislosti EHSV nabáda obe strany, aby zlepšili transparentnosť a poskytovanie informácií súvisiacich s rokovaniami vytvorením oficiálneho mechanizmu na informovanie občianskej spoločnosti a potom aj vytvorením konzultačnej štruktúry v rámci dohody. Výbor navyše poukazuje na to, že obchodná sféra na oboch stranách už mala možnosť využiť obchodné diskusie za okrúhlym stolom medzi EÚ a Japonskom ako platformu účasti a konzultácií.

1.2 Odporúčania

1.2.1 EHSV požaduje, aby bol pravidelne a v plnom rozsahu informovaný o revízií posúdenia vplyvu z roku 2012. Žiada, aby mu bol čo najskôr oznámený časový rozvrh realizácie, najmä pokiaľ ide o harmonizáciu technických noriem, a je presvedčený, že pred prijatím akéhokoľvek rozhodnutia by sa mal v úradnom vestníku vo všetkých oficiálnych jazykoch zverejniť iný podrobnejší dokument než je posúdenie vplyvu.

1.2.2 EHSV nalieha na EÚ, aby urobila všetko preto, aby:

- hodnoty, ktoré obhajuje vo svete, boli obsiahnuté v tejto dohode a aby environmentálne, sociálne, sanitárne a kultúrne normy ostali zachované a výhody dohody sa spravodlivo rozdelili medzi občanov, spotrebiteľov, pracovníkov a podniky;
- obe strany boli ambiciózne, nielen pokiaľ ide o zníženie colných sadzieb, ale tiež pokiaľ ide o necolné prekážky obchodu, a aby zároveň zintenzívnili svoje úsilie o zosúladenie pravidiel bez toho, aby znížili svoje štandardy a normy alebo úroveň zamestnanosti, pričom by sa mali riadiť zásadou úplnej reciprocity a nemali by oslabiť záväzok EÚ presadzovať multilateralizmus WTO;
- obe strany uznali zásadný význam podporovania záujmov a zdravia spotrebiteľov;
- bola zásada predbežnej opatrnosti zakotvená v dohode a zabezpečila sa určitá právna istota v prípade obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami, konkrétne v súvislosti so zemepisnými označeniami oboch strán;
- bola osobitná kapitola venovaná malým a stredným podnikom (MSP), pretože tvoria viac ako 99 % všetkých podnikov v EÚ a Japonsku a sú hlavným zdrojom nových pracovných miest; MSP očakávajú, že vďaka dohode budú konkurencieschopnejšie a pripravujú sa na menej obmedzení. Cieľom je zlepšiť vzájomný prístup na trh a pravidelne a v plnom rozsahu ich informovať o nových obchodných príležitostiach, ktoré by mala priniesť táto dohoda;
- súčasťou dohody bola silná a pozitívna kapitola o službách, ktorá bude obsahovať dostatočné záruky, a ktorá sa bude opierať o existujúce dohody EÚ, pretože ide o významnú príležitosť v rámci týchto rokovaní;
- bol zachovaný osobitný charakter verejných služieb v EÚ v súlade s povinnosťami vyplývajúcimi zo zmluvy;
- bola zabezpečená rovnosť prístupu k verejnému obstarávaniu a právna istota na oboch stranách vždy, keď to bude možné;
- bolo potvrdené právo strán regulovať a definovať svoje priority a politiky v oblasti udržateľného rozvoja, zamestnanosti a životného prostredia;
- súčasťou dohody bola preto ambiciózna kapitola o udržateľnom rozvoji, podľa ktorej bude občianska spoločnosť zastávať popredné miesto a ktorá bude obsahovať aspoň:
- dodržiavanie záväzkov vyplývajúcich z členstva oboch strán v MOP a z ôsmich základných dohovorov MOP ako minimálne podmienky;
- záväzok presadzovať a zavádzať zákony a iniciatívy v oblasti životného prostredia,
- záväzok riadiť a využívať prírodné zdroje udržateľným spôsobom v súlade s medzinárodnými dohodami.

Vzhľadom na to, že urovnávanie sporov medzi investormi a štátmi je citlivou otázkou a že názory jednotlivých zainteresovaných aktérov sa odlišujú, EHSV víta verejné konzultácie, ktoré Európska komisia začala v súvislosti s transatlantickými obchodnými rokovaniami, a s veľkým záujmom očakáva ich výsledky⁽¹⁾. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na silu japonskej demokracie by zhromažďovanie názorov ich zainteresovaných strán na túto tému mohlo priniesť informácie a uľahčiť rokovania.

1.2.3 Dialóg medzi občianskou spoločnosťou Japonska a EÚ bude dôležitým prínosom k dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve. Výbor odporúča, aby sa podobne ako pri predchádzajúcich dohodách uzatvorených Európskou úniou zriadil v rámci dohody o voľnom obchode a dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom spoločný poradný orgán, a aby počas rokovaní zástupcovia oboch občianskych spoločností diskutovali o jeho úlohe. Tento orgán musí mať možnosť vyjadrovať sa o všetkých oblastiach dohody a prezentovať svoj názor. Výbor dôrazne odporúča, aby aspoň polovicu európskych členov vymenoval EHSV, ktorý je poradným orgánom EÚ zastupujúcim záujmy európskej organizovanej občianskej spoločnosti.

1.2.3.1 EHSV nadviazal vynikajúce vzťahy s organizáciami zastupujúcimi zamestnancov, zamestnávateľov, poľnohospodárov, družstvá, spotrebiteľov, mimovládne organizácie, neziskové organizácie a univerzity v Japonsku⁽²⁾. Vďaka svojmu monitorovaciemu výboru pre Japonsko zostáva popredné miesto v podporovaní dialógu a konzultácií s občianskou spoločnosťou na oboch stranách.

2. Súvislosti

2.1.1 EÚ a Japonsko sa rozhodli posilniť vzájomné vzťahy začatím rokovaní o dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve. Súbežne prebiehajú rokovania o dohode o strategickom partnerstve⁽³⁾. Výbor víta pozitívne výsledky preskúmania uskutočneného po prvom roku a rozhodnutie pokračovať v rokovaní. Ak sa predpoklady ukážu ako správne, objem vývozu EÚ do Japonska by sa zvýšil o 30 %, HDP EÚ by vzrástlo o 0,8 % a v EÚ by mohlo vzniknúť 400 000 nových pracovných miest. HDP Japonska by sa zvýšil o 0,7 % a vývoz do Európy o 24 % a dohoda by tiež vyzdvihla významnú úlohu, ktorú EÚ zohráva vo východnej Ázii⁽⁴⁾ v oblasti obchodu a investícií.

2.1.2 EÚ a Japonsko majú spoločných mnoho hodnôt a zásad, ako je demokracia, právny štát, ľudské práva a trhové hospodárstvo s vyspelým technologickým know-how. Zároveň čelia podobným výzvam (napr. starnutie a znižovanie počtu obyvateľstva) a musia nájsť nové zdroje rastu a zamestnanosti.

2.1.3 Subjekty občianskej spoločnosti oboch regiónov a ich konzultačné mechanizmy nie sú ľahko zameniteľné⁽⁵⁾. Intenzívnejší dialóg medzi takýmito subjektmi by bol však veľmi dôležitým doplnkom každej dohody. EÚ povýšila sociálny a občiansky dialóg na jeden z pilierov svojho sociálneho modelu tým, že mu dala inštitucionálny rámec, a Japonsko uznáva dôležitosť občianskej spoločnosti v jej širšom význame (Rada pre pracovnú politiku, Fórum viacerých zainteresovaných strán).

2.2 **Japonsko i EÚ** prijímajú opatrenia na oživenie hospodárstva⁽⁶⁾. Verejný dlh krajiny zostáva v súčasnosti naďalej na úrovni približne 230 % HDP. Kurz jenu znevýhodňuje dovoz a po trojitej katastrofe vo Fukušime klesol maloobchod o 2,3 % (február 2013) počas jedného roka.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV, REX 390-EESC-2013-05469, spravodajca: J. Krawczyk, pomocný spravodajca: S. Boyle (4. 6. 2014).

⁽²⁾ S finančnou podporu Európskej komisie boli v Japonsku zriadené štyri inštitúty EÚ (univerzitné združenia); univerzitní učitelia sa v Japonsku považujú za aktérov občianskej spoločnosti (http://www.eeas.europa.eu/eu-centres/eu-centres_en.pdf)

⁽³⁾ Dohoda o strategickom partnerstve sa vzťahuje na politickú, globálnu a sektorovú spoluprácu (ako je výskum, inovácie, vesmír, vzdelávanie, kultúra, energetika, rozvojová spolupráca, zvládanie katastrof atď.).

⁽⁴⁾ Správa Európskej komisie o posúdení dosahu obchodných vzťahov medzi EÚ a Japonskom, bod 5.1.3 (júl 2013).

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 97, 28.4.2007, s. 34 – 38.

⁽⁶⁾ „Tri šipy“ premiéra Sinza Abeho tvoria tzv. abenomiku: ide o kombináciu opatrení v troch kľúčových oblastiach: monetárna politika, daňové stimuly a štrukturálne reformy na zabezpečenie dlhodobého a udržateľného rastu japonského hospodárstva a podnietenie investícií súkromného kapitálu.

2.2.1 Dvojstranné dohody o voľnom obchode otvárajú Japonsko svetovému obchodu a viedli k vytvoreniu oblastí regionálnej integrácie. Krajina uzavrela od roku 2002 mnoho dvojstranných dohôd s krajinami Ázie a Latinskej Ameriky a tiež so Švajčiarskom. V súčasnosti rokuje o trojstrannej dohode s Čínou a Kórejskou republikou. Zúčastňuje sa tiež na rokovaníach o transpacifickom partnerstve (TPP).

2.2.2 Japonsko a EÚ už podpísali dôležité dohody, ktoré uľahčujú obchodné postupy v oblasti telekomunikácií, chemických a farmaceutických výrobkov, ako aj v súvislosti s činnosťami narušajúcimi hospodársku súťaž, v oblasti vedy a techniky a tiež v oblasti administratívnej spolupráce a pomoci ⁽⁷⁾.

3. Obchod a trvalo udržateľný rozvoj

3.1 Snaha o hospodársky rast prostredníctvom globalizovaného obchodu môže mať vplyv na životné prostredie ⁽⁸⁾. Výbor vo svojom stanovisku o rokovaníach o nových obchodných dohodách ⁽⁹⁾ zdôraznil, že je dôležité, aby obchodné rokovania EÚ zahŕňali aj kapitolu o obchode a udržateľnom rozvoji, ktorá bude obsahovať ustanovenia týkajúce sa environmentálnej a sociálnej oblasti spolu s kľúčovou úlohou občianskej spoločnosti pri ich monitorovaní.

3.2 Rokovania o dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom sú pre obe strany príležitosťou potvrdiť svoj medzinárodný záväzok vyvíjať úsilie v prospech troch pilierov udržateľného rozvoja (hospodársky rast, sociálny rozvoj a ochrana životného prostredia). Od podpísania dohody o voľnom obchode s Kórejskou republikou ⁽¹⁰⁾ sú tieto aspekty základom všetkých obchodných rokovaní a každej dohody EÚ. Biodiverzita, zmena klímy, rybolov, lesné hospodárstvo a voľne žijúce organizmy sú prioritami EÚ a celého sveta. Strany by mali potvrdiť svoj záväzok týkajúci sa viacstranných environmentálnych dohôd.

3.3 Akákoľvek nová dohoda by mala potvrdiť právo členských štátov EÚ a Japonska regulovať a definovať priority v oblasti udržateľného rozvoja a mala by ich nabádať, aby dodržiavali normy v oblasti práce alebo ochrany životného prostredia v súlade s ich záväzkami vyplývajúcimi z dodržiavania medzinárodných noriem a dohôd v týchto oblastiach.

3.4 Dohoda o voľnom obchode a dohoda o hospodárskom partnerstve ⁽¹¹⁾ budú príležitosťou potvrdiť tento záväzok (možná ratifikácia a účinná implementácia dohovoru MOP) ⁽¹²⁾ a prehĺbiť dvojstranný dialóg a spoluprácu v otázkach súvisiacich s prácou vrátane oblastí, na ktoré sa vzťahuje program dôstojnej práce.

3.4.1 EHSV, ktorý zastupuje celú európsku občiansku spoločnosť, zdôrazňuje skutočnosť, že výhody týchto dohôd nemusia rovnako ⁽¹³⁾ pocítiť jednotlivé členské štáty a jednotlivé odvetvia ⁽¹⁴⁾.

3.4.2 Zatiaľ čo v odvetviach elektronických zariadení, poľnohospodárstve, lesníctve, rybnom hospodárstve, odvetví spracovania potravín, poisťovníctve a stavebníctve sa očakáva nárast zamestnanosti (v percentuálnom vyjadrení), malé zníženie sa môže očakávať v chemickom priemysle, automobilovom priemysle, kovospracovateľskom priemysle a odvetví leteckej dopravy ⁽¹⁵⁾. Tieto problematické miesta sa musia zistiť v skorom štádiu, aby bolo možné zaviesť vhodné opatrenia na pomoc a rekvalifikáciu. Je dôležité, aby boli výhody rovnomerne rozdelené medzi podniky, zamestnancov, spotrebiteľov a širšiu občiansku spoločnosť, a aby zároveň chránili pred akýmkoľvek závažnými narušeniami a zabezpečili možnosť odškodnenia za tieto narušenia ⁽¹⁶⁾.

⁽⁷⁾ Ide o tieto dohody: dohoda o vzájomnom uznávaní medzi EÚ a Japonskom; dohoda medzi EÚ a Japonskom o spolupráci, ktorá sa týka činností narušajúcich hospodársku súťaž; dohoda o vede a technike; dohoda o spolupráci a vzájomnej administratívnej pomoci.

⁽⁸⁾ COM 2006-567 final, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_fr.htm

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 82 – 89

⁽¹⁰⁾ Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou (kapitola 13); Ú. v. EÚ L 127, 14.5.2011, s. 62 – 65.

⁽¹¹⁾ Pozri napr. článok 13.4.3 dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou Ú. v. EÚ L 127, 14.5.2011, s. 62 – 65.

⁽¹²⁾ Dohovory č. 87 a 98 o slobode združovania a práve na kolektívne vyjednávanie, dohovory č. 29 a 105 o zrušení nútenej alebo povinnej práce, dohovory č. 138 a 182 o zákaze detskej práce a dohovory č. 100 a 111 o odstránení diskriminácie v oblasti zamestnania a povolania.

⁽¹³⁾ Oznámenie COM(2010) 343 final.

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, tamže, body 5.2.2, 5.3 a 5.6.2.

⁽¹⁵⁾ Správa Európskej komisie o posúdení dosahu obchodných vzťahov medzi EÚ a Japonskom (2012), s. 49.

⁽¹⁶⁾ Napríklad prostredníctvom Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii.

4. Konzultácie s občianskou spoločnosťou

4.1 Informácie a transparentnosť

4.1.1 EHSV, ktorého teší, že je jedným z najdôležitejších partnerov Komisie v rámci svojich právomocí, vyjadruje poľutovanie v súvislosti s nedostatočnou transparentnosťou prebiehajúcich rokovaní, na ktorú upozornili aktéri na oboch stranách. Mandát Komisie nebol zverejnený, hoci rokovania by mali byť otvorené a transparentné v čo možno najväčšej miere. Mnohé organizácie európskej a japonskej občianskej spoločnosti nie sú spokojné s tým, že im boli o rokovaníach poskytnuté iba čiastkové informácie. To vplýva na obsah rokovaní a možnosti občianskej spoločnosti vyjadriť svoj názor v tejto záležitosti. Ako vieme, zapojenie občianskej spoločnosti by nielen zlepšilo naše vzájomné pochopenie, ale tiež zvýšilo kvalitu súčasných rokovaní o dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve z hľadiska odborných poznatkov.

4.1.2 Európski občania žiadajú, aby sa uplatňovalo právo EÚ, ktoré stanovuje zásadu transparentnosti. EHSV žiada, aby zainteresované strany boli oboznámené s obsahom dokumentov v čo najskoršom štádiu.

4.1.3 Vzhľadom na legitímnu požiadavku európskych občanov, aby sa zaručila úplná transparentnosť v obchodných rokovaníach, EHSV upriamuje pozornosť Rady a Komisie na prísne a jednotné uplatňovanie článku 218 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, najmä na jeho odsek 10: „Európsky parlament je ihneď a v plnom rozsahu informovaný vo všetkých etapách konania.“

4.1.4 EHSV odporúča, aby Európska komisia vytvorila pre rokovania o dohode o voľnom obchode a dohode o hospodárskom partnerstve konzultačný mechanizmus občianskej spoločnosti podobný mechanizmu používanému pri rokovaníach EÚ o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (stretnutie so zúčastnenými stranami po každom kole rokovaní, vytvorenie poradnej skupiny zloženej zo zástupcov občianskej spoločnosti, ktorí by mali zahŕňať aj členov EHSV). Na základe dostupných informácií výbor predpokladá, že podobný mechanizmus existuje aj v prípade transpacifických rokovaní medzi USA a Japonskom.

4.2 Konzultácie

4.2.1 Ako už bolo uvedené, všetky dohody o voľnom obchode, ktoré EÚ nedávno uzavrela, obsahujú kapitolu o obchode a udržateľnom rozvoji⁽¹⁷⁾ s kľúčovou úlohou občianskej spoločnosti pri monitorovaní – nezávislé a reprezentatívne organizácie s vyváženým zastúpením podnikateľskej sféry, zamestnancov a iných zainteresovaných strán. EHSV podporuje Komisiu v jej úsilí presadiť takúto kapitolu aj v dohode s Japonskom.

4.2.2 **Japonské orgány** chcú dosiahnuť stabilný rast prostredníctvom udržateľného rozvoja (pozri pojem „abenomika“⁽¹⁸⁾). Dohody o voľnom obchode, ktoré Japonsko uzavrelo s ázijskými partnermi, obsahujú ustanovenia o vytvorení podvýboru zodpovedného za monitorovanie vplyvu dohody na podnikateľské prostredie. Hoci rozsah pôsobnosti a podrobnosti vykonávania sú odlišné, Európska únia a Japonsko poznajú zásadu monitorovania vplyvu dohôd o voľnom obchode a EHSV preto odporúča, aby súčasťou dohôd bola silná kapitola o obchode a udržateľnom rozvoji.

4.2.3 Japonská vláda vytvorila niekoľko domácich viacstranných výborov s cieľom konzultovať s podnikmi vplyv dohody o voľnom obchode na podnikateľské prostredie a existujúce konzultačné štruktúry poskytujú na jednej strane priestor pre stretnutia predstaviteľov vlády a družstiev a na druhej strane predstaviteľov vlády a odborov. Okrem toho existujú ďalšie konzultačné štruktúry so širokou základňou, ako je napr. Fórum viacerých zainteresovaných strán o sociálnej zodpovednosti pre udržateľnú budúcnosť(MSF)⁽¹⁹⁾ alebo Rada pre politiku v oblasti práce.

4.3 Hospodársky a sociálny model EÚ kladie osobitný dôraz na pevné inštitucionálne štruktúry riadenia hospodárskych, zamestnaneckých, sociálnych a environmentálnych otázok, silný sociálny a občiansky dialóg a investície do ľudského kapitálu a kvalitu zamestnania⁽²⁰⁾. Výbor poznamenáva, že tento model vyjadruje hodnoty EÚ a že všetky jej inštitúcie ho musia presadzovať vo všetkých svojich politikách.

⁽¹⁷⁾ Článok 11 a článok 21 ods. 2 písm. f) ZFEÚ.

⁽¹⁸⁾ Tri šípy „abenomiky“, ktorých cieľom je oživiť rast, pozri: <http://www.eu.emb-japan.go.jp>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Abenomics>, a článok, ktorého autorom je Guntram B. Wolff a Masahiko Yoshii „Japan and the EU in the global economy“ (Japonsko a EÚ v globálnom hospodárstve), apríl 2014, <http://bit.ly/1mLgY2r>

⁽¹⁹⁾ MFS: <http://sustainability.go.jp/forum/english/index.html>

⁽²⁰⁾ COM(2004) 383 final, 18. mája 2004, *The Social Dimension of Globalisation* (Sociálny rozmer globalizácie).

4.3.1 Výbor schvaľuje záväzky EÚ prijaté na medzinárodnej úrovni ⁽²¹⁾:

- podporovať účinnejšiu účasť sociálnych partnerov a iných zástupcov občianskej spoločnosti na celosvetovom riadení (WTO), príprave politických opatrení a sledovaní implementácie obchodných dohôd,
- podporovať európske hodnoty v ére globalizácie ⁽²²⁾.

4.3.2 V súvislosti s dohodou o voľnom obchode s Japonskom **Európsky parlament** odporučil, aby sa **Komisia** sústredila na základné normy v oblasti pracovného práva a navrhla ambicióznú kapitolu o udržateľnom rozvoji, ako i založenie fóra občianskej spoločnosti, ktoré bude monitorovať a pripomienkovať jej uplatňovanie. EHSV dôrazne žiada, aby bol konzultovaný a vyvinie úsilie, aby boli uvedené odporúčania zavedené do praxe.

4.4 EHSV poukazuje na to, že samotná Komisia uverejnila príručku o transparentnosti v rokovaní o obchodných dohodách EÚ, podľa ktorej budú práce korunované úspechom iba vtedy, ak sa stretnú s očakávaniami Európanov a ak názory občianskej spoločnosti budú zohrávať rozhodujúcu úlohu v prípravnej fáze rokovaní ⁽²³⁾.

Podľa EHSV je veľmi dôležité, aby:

- Komisia uznala úlohu EHSV a pravidelne ho informovala o všetkých aspektoch procesu rokovaní,
- počas celého procesu rokovaní bol medzi Parlamentom, Komisiou a EHSV vedený pravidelný dialóg,
- bola zachovaná inkluzívna úloha občianskej spoločnosti počas celého procesu rokovaní,
- Komisia zabezpečila, že dohoda bude obsahovať tieto body:
 - spoločný monitorovací mechanizmus združujúci európsku a japonskú občiansku spoločnosť zavedený v realizačnej fáze,
 - domáce poradné orgány poskytujúce stanoviská a odporúčania všetkým stranám a spoločným politickým orgánom, ako i spoločným orgánom dohody, a oprávnené prijímať žiadosti zúčastnených strán (najmä ku kapitole o udržateľnom rozvoji) a postúpiť ich ďalej spolu so svojimi stanoviskami a odporúčaniami,
 - možnosť požiadať o konzultáciu alebo postup urovnávania sporov v prípade nedodržania cieľov kapitoly o udržateľnom rozvoji,
 - spoločný orgán združujúci európsku a japonskú občiansku spoločnosť a slúžiaci ako rámec pre pravidelný a štruktúrovaný dialóg a spoluprácu, ako aj pre výmenu názorov s vládami predstaviteľmi EÚ a Japonska.

4.5 Takmer všetci zástupcovia organizácií európskej a japonskej občianskej spoločnosti, s ktorými prebehli konzultácie ⁽²⁴⁾, súhlasili s vytvorením spoločného monitorovacieho orgánu v rámci budúcej dohody o voľnom obchode.

⁽²¹⁾ Oznámenie Komisie o dôstojnej práci, máj 2006, COM(2006) 249 final, body 2.3 a 3.5.

⁽²²⁾ Závery predsedníctva Rady EÚ zo 16. a 17. decembra 2004, bod 53; a zo 16. a 17. júna 2005, bod 31.

⁽²³⁾ Európska komisia, *Transparency in EU Trade negotiations* (Transparentnosť v obchodných rokovaníach EÚ), 2012; a tiež: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf

⁽²⁴⁾ Na verejnej diskusii, ktorá sa uskutočnila 15. januára 2014 v EHSV, a počas následnej služobnej cesty do Japonska koncom januára 2014, sa uskutočnili konzultácie celkovo približne so 40 organizáciami, sociálnymi partnermi a ďalšími zainteresovanými stranami, ktorí vyjadrili svoje názory, očakávania a obavy v súvislosti s budúcou dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Japonskom.

4.5.1 Pri navrhovaní monitorovacieho mechanizmu by sa mali zohľadniť existujúce štruktúry a rešpektovať doterajšie skúsenosti z EÚ a Japonska. EHSV by sa chcel podieľať na stanovení úlohy, rozsahu pôsobnosti a zloženia poradnej skupiny EÚ a spoločného monitorovacieho orgánu. Musia sa uskutočniť konzultácie so všetkými zainteresovanými stranami a EHSV musí byť kľúčovým prvkom tohto procesu.

4.5.2 Štruktúrovaný dialóg medzi zástupcami občianskej spoločnosti EÚ a Japonska dodá dohode o voľnom obchode dôležitý rozmer i z kultúrneho hľadiska. EHSV sa domnieva, že je mimoriadne dôležité udržiavať so svojimi japonskými partnermi vzťahy, aby forma, rozsah právomocí a zloženie budúceho spoločného monitorovacieho mechanizmu vyhovovali očakávaniam oboch strán.

5. Najdôležitejšie body

5.1 Rokovania

5.1.1 Výbor víta skutočnosť, že na základe kladnej správy o hodnotení dosiahnutého pokroku Rada EÚ v júni 2014 ⁽²⁵⁾ súhlasila s pokračovaním rokovaní.

5.1.2 Cieľom dohody je podporiť prístup na trh, zaručiť konzistentné pravidlá, a podnietiť tak rozvoj vzájomného obchodu a investícií. Dohoda by mala urýchliť udržateľný rast, vznik nových a lepších pracovných miest, zlepšiť možnosti spotrebiteľov a rozvíjať hospodársku súťaž a produktivitu oboch ekonomík.

5.1.3 Prioritou Európskej únie je zrušiť necolné prekážky obchodu (NTB). Komisia vo svojom posúdení vplyvu ⁽²⁶⁾ uvádza, že tieto prekážky majú často kultúrny pôvod a protekcionistické účinky. EHSV poznamenáva, že tieto prekážky je ťažké odstrániť, keď sa opierajú o normy, ktoré sa neustále menia, i keď sú stanovené na najvyššej úrovni. Niekedy chránia celé odvetvia, napr. odvetvie železničnej dopravy v Japonsku.

5.2 Obchod s tovarom

5.2.1 Odstránenie colných prekážok sa musí vzťahovať na všetky výrobky a nesmú byť z neho vylúčené poľnohospodárske a spracované výrobky, motorové vozidlá, ktoré sa považujú za citlivý tovar, a ani chemické a farmaceutické výrobky, pričom by sa mali zaviesť primerané prechodné obdobia.

5.2.2 Obchod by sa podporil prostredníctvom vzájomného uznávania certifikovaných výrobkov vďaka podobným alebo rovnocenným normám výrobkov a spolupráci pri harmonizácii pravidiel a systémov všade tam, kde je to možné. Bude však nevyhnutné zabezpečiť, aby takáto spolupráca smerujúca k zavedeniu nových celosvetových noriem nevedla k zníženiu ich úrovne.

5.2.3 Necolné prekážky obchodu, ktoré brzdia vývoz EÚ, sa používajú ako skryté protekcionistické opatrenia. Tieto prekážky sa musia znížiť alebo odstrániť, najmä v prípadoch, ktoré boli zistené už počas rokovaní, a normy sa musia zosúladiť s medzinárodnými normami.

5.3 Malé a stredné podniky (MSP)

5.3.1 Keďže MSP tvoria 99 % štruktúry hospodárstva v Japonsku i Európe a ich podiel na zamestnanosti predstavuje 70 – 80 %, EHSV žiada Komisiu, aby týmto podnikom venovala osobitnú pozornosť.

5.3.2 Keďže MSP majú obmedzené zdroje vzhľadom na svoju veľkosť, i pokiaľ ide o dodržiavanie vládnych a obchodných predpisov, očakáva sa, že dohoda o voľnom obchode a dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom im prinesie výhody, a to predovšetkým vďaka zjednodušeným predpisom a nižším administratívnym nákladom. Vyžadujú si však pomoc, aby prekonali prekážky spojené so zvýšenou medzinárodnou účasťou: jazykové bariéry, rôzne obchodné kultúry, vysoké náklady na dopravu, nedostatok zamestnancov s požadovanými kvalifikáciami, nedostatok informácií o zahraničných trhoch a nedostatok finančných zdrojov.

⁽²⁵⁾ Zasadnutie Európskej rady z 18. a 19. októbra 2012, bod 2.k; Rada EÚ pre zahraničné veci a obchod, 29. novembra 2012, mandát udelený Komisii na rokovania o dohode o voľnom obchode s Japonskom; zasadnutie Rady z 29. júna 2014.

⁽²⁶⁾ Európska komisia, 2012, *Impact Assessment Report on EU-Japan trade relations* (Správa o posúdení dosahu na obchodné vzťahy medzi EÚ a Japonskom), http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149809.pdf

5.3.3 Pre maximalizáciu výhod dohody o voľnom obchode a dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom bude nevyhnutné, aby sa obe strany usilovali zvýšiť informovanosť MSP o existencii podporných služieb a programov⁽²⁷⁾, ktoré ponúka Stredisko priemyselnej spolupráce EÚ – Japonsko (EU – Japan Centre for Industrial Cooperation)⁽²⁸⁾ a organizácia JETRO (Japan External Trade Organization)⁽²⁹⁾, a najmä o nových obchodných príležitostiach, ktoré by mala priniesť táto dohoda. Napríklad európske MSP by mohli mať záujem o japonské IKT⁽³⁰⁾, zdravotnú starostlivosť, odvetvia služieb, obnoviteľných zdrojov, ekologickej výroby⁽³¹⁾ a gurmánskych jedál.

5.4 Poľnohospodársko-potravinársky priemysel

5.4.1 Liberalizovaním trhu by sa zaručili nové možnosti pre poľnohospodárske a potravinárske výrobky oboch partnerov (200 % zvýšenie), avšak poľnohospodárstvo je jednou z najproblematickejších kapitol rokovaní. Poľnohospodársky sektor Japonska môže zabezpečiť len 40 % potravinovej sebestačnosti a je zvlášť znepokojený. Japonskí poľnohospodári žiadajú, aby z colných obmedzení v rámci rokovaní so zahraničnými krajinami bolo vylúčených päť druhov výrobkov: ryža, hovädzie mäso a bravčové mäso; mlieko a mliečne výrobky; obilie a jačmeň; cukor a sladidlá. EÚ sa domnieva, že vývoz väčšieho množstva spracovaných potravinárskych výrobkov by bol veľkou príležitosťou, zvlášť ak Japonsko zruší väčšinu svojich necolných prekážok.

5.4.2 EHSV by si želal, aby sa dohoda o voľnom obchode venovala aj otázke práv duševného vlastníctva⁽³²⁾ v záujme spravodlivej ochrany európskych inovácií. Otázka chráneného zemepisného označenia (CHZO) je problematickým bodom diskusií. Ochrana duševného vlastníctva poľnohospodárskej výroby vysokej kvality – môže byť skrytou prekážkou dovozu. EÚ a Japonsko si zvolili odlišný prístup už v rámci WTO: EÚ chcela rozšíriť rozsah CHZO v záujme zabezpečenia vysokej úrovni ochrany so záväzným charakterom (dohody TRIPS – návrh EÚ z roku 1998) a Japonsko navrhlo spolu s USA (1999), aby členovia oznamovali WTO svoje zemepisné označenia s cieľom vybudovať databázu údajov ako zdroj informácií pre ostatných členov bez záväzného charakteru. EHSV sa domnieva, že ide o dôležitú otázku, ku ktorej sa pri rokovaníach musí pristupovať opatrne.

5.5 Služby

5.5.1 V Japonsku sú poľnohospodári a spotrebitelia do veľkej miery zapojení do družstevného hnutia, ktoré ponúka vzájomné poisťovne a bankové služby. Liberalizáciu služieb vnímajú ako hrozbu, zatiaľ čo pre mnohých iných predstavuje veľkú príležitosť, najmä pokiaľ ide o tzv. striebornú ekonomiku. Služby ponúkajú kľúčovú príležitosť pre výrazné zvýšenie objemu obchodu.

5.5.2 V hrubých číslach dosiahla v roku 2012 hodnota služieb EÚ-27 vyvezených do Japonska 24,2 miliardy EUR, zatiaľ čo dovoz z Japonska predstavoval 15,6 miliardy EUR, teda aktívne saldo obchodnej bilancie EÚ-27 v hodnote 8,6 miliardy EUR, pričom treba samozrejme zobrať do úvahy skutočnosť, že počet obyvateľov Japonska je štyrikrát menší než počet obyvateľov EÚ. Takmer všetky konzultované organizácie, ktoré spomenuli liberalizáciu služieb, sa vyslovili proti „negatívnemu zoznamu“, podľa ktorého by všetky služby, ktoré by neboli výslovne vylúčené z dohody, mohli byť otvorené obchodu. Zatiaľ čo poľnohospodári a spotrebitelia sú proti negatívnemu zoznamu, podniky ho dôrazne podporujú. V prípade verejných orgánov by tento negatívny zoznam výrazne obmedzil ich rozsah pôsobnosti. Budúce služby by automaticky patrili do liberalizovanej oblasti. EHSV podporuje neobmedzené právo krajín vykonávať reguláciu vo verejnom záujme.

5.6 Verejné obstarávanie

5.6.1 Pre európske podniky je mimoriadne dôležité, aby získali prístup k verejnému obstarávaniu v Japonsku vďaka odstráneniu normatívnych prekážok, zavedeniu rovnakých transparentných postupov a poskytovaniu informácií pre všetkých aktérov, ukončeniu veľmi citlivých obmedzení na trhu železničnej dopravy a vytvorení systému umožňujúcemu prístup k on-line informáciám. Okrem prejavenej politickej vôle je pre samotné rokovania potrebná aj právna istota, pokiaľ ide o normy.

5.6.2 Reciprocita v oblasti spravodlivej hospodárskej súťaže bude nevyhnutná. Výbor sa domnieva, že dohoda by mala jasne a v plnom rozsahu vymedziť formy poskytovania povolení, ktoré budú obe strany uplatňovať v oblasti štátnej pomoci a dotácií.

⁽²⁷⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>; <http://www.jetro.go.jp/en/database>

⁽²⁸⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>

⁽²⁹⁾ <https://www.jetro.go.jp/en/database/>

⁽³⁰⁾ Odhaduje sa, že v roku 2050 bude 38 % obyvateľstva Japonska vo veku 65 rokov alebo viac.

⁽³¹⁾ Ekologické potraviny predstavujú iba 0,4 % všetkých potravín predávaných v Japonsku (údaje EBC).

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 28

5.6.3 Európska únia, členské štáty a Japonsko musia mať možnosť pokračovať vo financovaní cieľov všeobecného záujmu, ktoré sú stanovené podľa ich demokratických postupov a ktoré okrem iného zahŕňajú oblasť sociálnej starostlivosti, životného prostredia a verejného zdravia. EÚ má povinnosti v oblasti verejných služieb vyplývajúce zo zmlúv.

5.7 Investície ⁽³³⁾

5.7.1 V roku 2012 predstavovali priame zahraničné investície EÚ-27 v Japonsku 434 miliónov EUR, zatiaľ čo priame zahraničné investície Japonska v EÚ-27 dosahovali 3 374 miliónov EUR ⁽³⁴⁾. Keďže reciprocita je základnou zásadou dohody o voľnom obchode a dohody o hospodárskom partnerstve, EHSV vyzýva Komisiu, aby bola zvlášť opatrná v tomto bode a zvažila možnosť použiť Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii na kompenzáciu strát pracovných miest, ak v dôsledku prijatia dohody dôjde k takýmto stratám. EHSV sa domnieva, že pravdepodobne bude potrebné primeraným spôsobom odškodniť podniky za straty vzniknuté v oblasti ľudských zdrojov a technológií, ktoré boli predtým financované z verejných zdrojov.

5.7.2 EÚ a Japonsko by mali prehodnotiť svoje pravidlá týkajúce sa obmedzení vlastníckych práv, udeľovaní povolení a kontrol a uľahčenia investícií.

5.7.3 EHSV poznamenáva, že právne predpisy a súdy v Japonsku a EÚ umožňujú urovnávať spory spravodlivým spôsobom v rámci riadnych postupov; členské štáty EÚ a Japonsko ponúkajú investorom širokú škálu inštitucionálnych a právnych záruk. Vzhľadom na to, že urovnávanie sporov medzi investormi a štátmi je citlivou otázkou a názory jednotlivých zainteresovaných aktérov sa líšia, EHSV víta verejné konzultácie, ktoré Európska komisia začala v súvislosti s transatlantickými obchodnými rokovaniami, a uvítal by, keby sa tieto konzultácie rozšírili aj na Japonsko a japonské zainteresované strany.

5.7.4 EHSV navrhuje, aby sa po stanovení podmienok a vyhodnotení výsledkov Komisiou podporoval rozsiahly dialóg o urovnávaní sporov. Výbor už na tento účel pripravuje svoje vlastné stanovisko.

5.7.4.1 V každom prípade by žiadne ustanovenie týkajúce sa urovnávania sporov v oblasti investícií nemalo brániť členským štátom EÚ prijímať právne predpisy vo verejnom záujme a plniť ciele verejnej politiky. Vymedzenie pojmov „investície“ a „spravodlivé a nestranné zaobchádzanie“ musí byť jasné. Tento bod by mal byť súčasťou rokovaní.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽³³⁾ Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy získala Európska komisia právomoci v oblasti investícií. Uverejnila oznámenie s názvom „Na ceste ku komplexnej európskej medzinárodnej investičnej politike“, ku ktorému výbor vypracoval stanovisko (Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 180 – 154)

⁽³⁴⁾ Zdroj: Eurostat 170/2013 – 18. novembra 2013.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Postavenie ukrajinskej občianskej spoločnosti v kontexte európskych integračných snáh Ukrajiny“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 012/07)

Spravodajca: **Andrzej ADAMCZYK**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 27. februára 2014 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Postavenie ukrajinskej občianskej spoločnosti v kontexte európskych integračných snáh Ukrajiny“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza zo 16. októbra 2014) prijal 173 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 15 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV by mal aktívne podporovať politickú, sociálnu a hospodársku konsolidáciu na Ukrajine vrátane mierového riešenia súčasného konfliktu v Doneckej a Luhanskej oblasti. Svojimi aktivitami na Ukrajine bude EHSV podporovať proces demokratizácie, územnú celistvosť, sociálny a občiansky dialóg všetkých zainteresovaných strán, ktoré sa budú vyznačovať legitimitou od občanov a reprezentatívnosťou.

1.2 Zámerom EHSV je vyzvať široké spektrum ukrajinskej občianskej spoločnosti, aby sa zapojilo do spolupráce, a zahrnúť aj tých, ktorí naďalej zastávajú skeptický alebo nepriateľský postoj k nedávnej politickej zmene a priblíženiu sa k EÚ.

1.3 Odporúča sa tiež ďalej rozvíjať spoluprácu na bilaterálnom základe medzi partnerskými organizáciami v EÚ a na Ukrajine a osobitne sa pri tom zamerať na budovanie kapacít, osvedčené postupy, ako aj na posilnenie sociálneho a občianskeho dialógu.

1.4 Podľa ustanovení dohody o pridružení by mal EHSV prispieť k vytvoreniu spoločnej platformy občianskej spoločnosti, ktorá bude združovať členov EHSV a zástupcov ukrajinskej občianskej spoločnosti. Podobný orgán bude zriadený na základe ustanovení dohody o prehĺbenej a komplexnej zóne voľného obchodu (DCFTA), aby sa tak splnila požiadavka vytvoriť monitorovací mechanizmus pre občiansku spoločnosť. Tieto dva orgány by mali čo najužšie spolupracovať.

1.5 EHSV sa bude venovať informovaniu o dôsledkoch implementovania dohody o pridružení zo strany Ukrajiny, ako aj o európskej integrácii, inštitúciách a *acquis communautaire*.

1.6 Hneď ako to bude technicky možné, by sa mala zrušiť vízová povinnosť pre občanov Ukrajiny v záujme podpory kontaktov medzi ľuďmi a ako prostriedok na budovanie dôvery.

1.7 Európska perspektíva Ukrajiny by sa mala formálne začleniť do agendy EÚ.

2. Východné partnerstvo: východná dimenzia európskej susedskej politiky ako inštitucionálny rámec pre európske integračné snahy Ukrajiny

2.1 Dramatické udalosti, ktoré v uplynulých mesiacoch otriasali Ukrajinou, spustila reakcia verejnosti na rozhodnutie vlády prerušiť prípravy na podpis dohody o pridružení v rámci Východného partnerstva.

2.2 Okrem uzatvárania bilaterálnych dohôd o pridružení, ktoré nahradia dohody o partnerstve a spolupráci, sa bilaterálna časť Východného partnerstva zároveň zameriava na zavedenie bezvízového režimu, ako aj rozvíjanie sektorovej spolupráce vrátane možnosti partnerskej krajiny zapojiť sa do programov EÚ a činnosti jej agentúr. Jej súčasťou je tiež komplexný program budovania inštitúcií ako nástroj na zvyšovanie administratívnej kapacity partnerských krajín na uskutočňovanie reforiem a ustanovení dohôd o pridružení. Multilaterálna dimenzia Východného partnerstva je založená na štyroch multilaterálnych platformách (Demokracia, dobrá správa a stabilita; Hospodárska integrácia a zbližovanie s politikami EÚ; Energetická bezpečnosť; Kontakty medzi ľuďmi) zameraných na posilnenie spolupráce medzi EÚ a partnerskými krajinami a medzi partnerskými krajinami navzájom.

2.3 Jednou z priorít Východného partnerstva je zapojiť do svojej implementácie organizovanú občiansku spoločnosť v partnerských krajinách aj v EÚ. V novembri 2009 bolo na tento účel vytvorené fórum občianskej spoločnosti Východného partnerstva s účasťou EHSV.

2.4 Politika Východného partnerstva sa však momentálne nachádza na rázcestí v dôsledku neočakávanej zmeny v zameraní angažovanosti niektorých krajín a dramatických udalostí na Ukrajine. Ťažkosti, ktorým čelilo Východné partnerstvo v uplynulých rokoch v krajinách, ktoré doteraz urobili najväčší pokrok smerom k podpísaniu dohôd o pridružení, sú do veľkej miery výsledkom manévrovania zo strany Ruska snažiaceho sa zabrániť užším vzťahom medzi partnerskými krajinami a EÚ.

2.4.1 Napriek tomu, že sa s Arménskom dokončili rokovania o dohode o pridružení vrátane DCFTA, nemohli byť tieto dokumenty parafované v dôsledku vyhlásenia Arménska zo septembra 2013, že sa rozhodlo vstúpiť do Eurázijskej colnej únie iniciovanej Ruskom.

2.4.2 Napriek ruskému tlaku a strate dvoch svojich území (Abcházsko a Južné Osetsko), ktoré sú v súčasnosti pod ruskou kontrolou, si Gruzínsko zachováva svoje európske smerovanie a zaistilo, aby bola v novembri 2013 na summite Východného partnerstva vo Vilniuse parafovaná a následne v júni 2014 podpísaná dohoda o pridružení vrátane DCFTA.

2.4.3 Moldavsko, ktoré tiež podpísalo dohodu o pridružení parafovanú vo Vilniuse, je takisto pod tlakom Ruska, ktoré nasadilo svoje ozbrojené sily v Podnestersku a v súčasnosti tento región kontroluje. Rovnako s ruskou podporou sa v Gagauzsku, druhej moldavskej autonómnej oblasti, konalo nezákonné referendum, ktorého výsledok je v prospech vstupu do Eurázijskej colnej únie.

2.4.4 Predpokladom na začatie rozhovorov o DCFTA je členstvo vo WTO, preto Azerbajdžan a Bielorusko, ktoré jej členmi nie sú, nemôžu začať rokovať. Vzhľadom na značný deficit demokracie v Bielorusku zostáva navyše bilaterálna politika EÚ vo vzťahu k tejto krajine na úrovni kritického dialógu.

2.4.5 Ukrajina je po Rusku druhý najväčší a najdôležitejší postsovietsky štát, ktorý následkom svojho proeurópskeho smerovania stratil kontrolu nad Krymom a Sevastopolom, ktoré boli anektované Ruskom, a je objektom ďalšej sabotážnej a podvratnej činnosti zo strany Ruska. Kroky Ruska sú obzvlášť dramatickým príkladom vonkajšieho zasahovania, ktoré má okrem ohrozovania územnej celistvosti a suverenity Ukrajiny aj mimoriadne ničivý dosah na občiansku spoločnosť a jej organizácie. Tieto činy nepredstavujú len jasné porušenie medzinárodného práva, ale sú tiež v rozpore s dvomi zásadami, ktoré sú základom mierových vzťahov medzi nezávislými štátmi, t. j. po prvé, že hranice sa nesmú meniť násilím, a po druhé, že národy môžu prijímať suverénne rozhodnutia o svojej budúcnosti bez vonkajších zásahov.

3. Európske integračné snahy ukrajinskej občianskej spoločnosti

3.1 Oranžová revolúcia v roku 2004 prispela k procesu rozsiahlej demokratizácie a zavedeniu princípov právneho štátu na Ukrajinu – aspoň na určité obdobie – a k slobode médií, ktorá je dodnes nedotknutá. To bolo sprevádzané zbližovaním vzťahov s EÚ.

3.1.1 V roku 2005 bol prijatý akčný plán EÚ – Ukrajina na základe Dohody o partnerstve a spolupráci medzi EÚ a Ukrajinou z roku 1998. V roku 2007 sa začali rokovania o dohode o pridružení. Táto spolupráca dostala nový impulz v máji 2009 prijatím politiky Východného partnerstva.

3.1.2 Užšie vzťahy a vytvorenie skutočnej spolupráce v mnohých oblastiach, ako aj šíriaci sa entuziazmus po tzv. oranžovej revolúcii viedli k tomu, že značná časť obyvateľstva a mnohé organizácie občianskej spoločnosti považovali potenciálne členstvo Ukrajiny v EÚ za samozrejmé a vopred jasné a domnievali sa, že toto členstvo závisí len od harmonogramu a tempa transformácie a prispôsobenia sa európskym štandardom.

3.1.3 Východné partnerstvo neprinieslo Ukrajine dlhodobu očakávanú perspektívu prístúpenia k EÚ, čo spôsobilo sklamanie a frustráciu zástancov európskeho smerovania, ktoré ešte prehĺbil postupný odklon od demokratických výdobytkov oranžovej revolúcie, zhoršujúca sa hospodárska situácia a narastajúce sociálne problémy.

3.1.4 Frustrácia verejnosti, ktorá sa preniesla do apatie medzi organizáciami občianskej spoločnosti, sa ešte zvýšila s prehĺbujúcim sa konfliktom medzi vodcami oranžovej revolúcie prezidentom Viktorom Juščenkom a premiérkou Júliou Tymošenkovou. Vzhľadom na nefunkčné ustanovenia ukrajinskej ústavy tento konflikt čas od času ochromil rozhodovanie. Situáciu ďalej zhoršilo spojenie celosvetovej hospodárskej krízy a slabých politických opatrení prezidenta Janukovyča (zvolený v roku 2010).

3.2 EHSV už dlhý čas vedie aktívnu politiku spolupráce s Ukrajinou. Zhoršujúca sa politická a spoločenská atmosféra a sklamanie partnerských organizácií z chýbajúcej perspektívy prístúpenia k EÚ však spôsobili, že v rokoch 2011 a 2012 vzťahy do určitej miery stagnovali, keď na ukrajinskej strane došlo k poklesu činnosti a nebol dostatočný záujem o vzájomné vzťahy.

3.3 Po parafovaní dohody o pridružení v decembri 2012 a vďaka intenzívnemu úsiliu a rokovaniam, ktoré sa viedli s cieľom podpísať túto dohodu na summite Východného partnerstva vo Vilniuse v novembri 2013, sa medzi ukrajinskými partnermi obnovil záujem o spoluprácu a oživil sa aktívne vzťahy s EHSV.

3.4 Tieto obnovené kontakty však ukázali, že názory sociálnych partnerov na strane zamestnávateľov aj odborov sa v otázke podpísania dohody o pridružení rozchádzajú. Veľmi široký rad mimovládnych organizácií a zástupcov iných záujmov pritom predstavoval relatívne jednotný proeurópsky front.

3.5 Bez ohľadu na prijatý postoj a predpokladaný výsledok rokovaní vedených so zámerom podpísať dohodu o pridružení organizácie občianskej spoločnosti a tiež vládni predstavitelia zostali zaskočení, keď ukrajinská vláda a administratíva prezidenta prerušili rozhovory a pozastavili prípravu na podpis dohody.

3.6 Skutočnosť, že rozhovory boli prerušené neočakávane, bez zjavného dôvodu a len niekoľko dní pred summitom vo Vilniuse, spolu s prekvapivým návrhom ukrajinskej vlády, aby sa ďalšie rokovania s EÚ viedli za účasti Ruska, vyvolali rýchlu mobilizáciu ukrajinskej občianskej spoločnosti, ktorá jasne vyjadrovala svoje názory v prospech európskeho smerovania Ukrajiny.

3.7 „Euromajdan“ bol pravdepodobne najväčšou demonštráciou v dejinách na podporu európskej integrácie a najdlhšou, ktorá bola vedená s takým absolútnym presvedčením. V neskoršom štádiu sa k demonštrantom pripojili tiež sily, ktoré vzniesli politické požiadavky na zmenu režimu. Ten reagoval násilným potlačením, výsledkom čoho boli obeť na ľudských životoch. Demonštrácie viedli k politickým zmenám, ktoré poslúžili ako zámienka na vyvolanie ďalších dramatických a tragických udalostí.

3.8 Po úspešných prezidentských voľbách sa teraz zdá byť zjavné, že budovanie užších vzťahov s EÚ sa stáva jednou z priorit novej administratívy. Túto zmenu kurzu treba samozrejme považovať za obrovský úspech Euromajdanu a ukrajinskej občianskej spoločnosti. Či sa všeobecná situácia stabilizuje na celom území Ukrajiny a či budú organizácie občianskej spoločnosti profitovať z tejto politickej transformácie, to sa ešte len ukáže.

3.9 Postoj občianskej spoločnosti na východe Ukrajiny k politickým zmenám a jej názor na ne zostane nejasný dovtedy, kým budú v tomto regióne pôsobiť ozbrojení žoldnieri a polovojeniské skupiny a bude ohrozená sloboda slova. Malo by sa však poznamenať, že na Euromajdane bol značne zastúpený aj východ krajiny.

4. Dôsledky podpísania dohody o pridružení a DCFTA

4.1 Dohoda o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou predstavuje novú generáciu dohôd vytvorených v prospech krajín spolupracujúcich v rámci Východného partnerstva a obsahuje záväzné ustanovenia o rozvoji spolupráce takmer vo všetkých oblastiach. Dohoda o pridružení stanovuje plán reforiem na Ukrajine založený na rozsiahlej harmonizácii jej právnych predpisov s normami EÚ.

4.2 Na rozdiel od DCFTA, ktorá je obchodnou dohodou výrazne ovplyvňujúcou normy a predpisy, medzi hlavné oblasti spolupráce patrí spravodlivosť, zásady právneho štátu, boj proti korupcii a organizovanému zločinu, vonkajšia politika a bezpečnosť, reforma verejnej správy, zamestnanosť, sociálna politika, rovnaké práva a rovnosť príležitostí, ochrana spotrebiteľov, priemyselná politika a podnikanie, energetika, doprava a životné prostredie. Vykonávanie dohody o pridružení a DCFTA znamená, že Ukrajina bude musieť harmonizovať svoju vnútroštátnu legislatívu s približne 85 % *acquis communautaire* EÚ v oblasti obchodu a hospodárstva.

4.3 Dohoda o pridružení bola podpísaná 27. júna 2014 a následne ju 16. septembra ratifikoval Európsky parlament a Najvyššia rada Ukrajiny, čo umožňuje jej predbežné vykonávanie ešte pred tým, ako ju ratifikuje všetkých 28 členských štátov EÚ. Implementácia tej časti dohody, ktorá sa týka DCFTA, sa však odkladá do konca budúceho roka, no EÚ bude naďalej uplatňovať voľnejšie pravidlá obchodu na tovar pochádzajúci z Ukrajiny.

4.3.1 Implementácia dohody predpokladá vytvorenie platformy občianskej spoločnosti ako spoločného fóra na výmenu názorov, ktoré bude združovať členov EHSV a zástupcov ukrajinskej občianskej spoločnosti. Vzhľadom na široký okruh otázok, na ktoré sa dohoda o pridružení vzťahuje, by mala platforma v čo najväčšej miere zastupovať celú občiansku spoločnosť, a teda zahŕňať predstaviteľov sociálnych partnerov aj rôznych iných záujmov.

4.3.2 Základným cieľom platformy – okrem toho, že slúži ako fórum na výmenu informácií a diskusiu – je monitorovať uplatňovanie dohody o pridružení a predkladať názory a návrhy organizovanej občianskej spoločnosti.

4.3.3 Platforma občianskej spoločnosti si sama vypracuje svoj rokovací poriadok. V súčasnosti prebiehajú medzi zástupcami EHSV a ukrajinskej strany rozhovory o postupe pri vytváraní tohto orgánu a jeho členstve. Predpokladá sa prijatie týchto základných zásad:

- Počet zástupcov európskej strany a ukrajinskej strany bude rovnaký.
- Členovia budú mať 2,5-ročné funkčné obdobie. Počas tohto obdobia sa uskutoční 5 zasadnutí.
- Platforma má dvoch spolupredsedom, jedného z európskej a jedného z ukrajinskej strany, volených na funkčné obdobie 2,5 roka.
- Postup výberu členov platformy musí byť úplne transparentný.
- Zasadnutia platformy musia byť otvorené aj pre organizácie občianskej spoločnosti, ktoré v nej nemajú zastúpenie.

4.3.4 V dohode DCFTA sa tiež stanovuje vytvorenie mechanizmu monitorovania pre občiansku spoločnosť do jedného roka od nadobudnutia jej platnosti. Orgán zriadený na tento účel by mal čo najužšie spolupracovať s platformou občianskej spoločnosti.

5. Vyhliadky ukrajinskej občianskej spoločnosti do budúcnosti a úloha EHSV

5.1 EHSV by mal aktívne podporovať politickú, sociálnu a hospodársku konsolidáciu na Ukrajine vrátane mierového riešenia súčasných konfliktov v Doneckej a Luhanskej oblasti. Keď sa situácia na Ukrajine stabilizuje a pominie hrozba vonkajšieho zásahu a konfliktu rozdúchavaného ozbrojencami, bude pozícia organizácií občianskej spoločnosti tak v rámci jednotlivých organizácií, ako aj vo vzťahu k európskym integračným snahám Ukrajiny jasnejšia.

5.1.1 Ukrajina v súčasnosti prechádza hlbokou politickou transformáciou vrátane ústavnej reformy, ktorá sa môže ukázať ešte hlbšia ako zmeny, ktoré nasledovali po oranžovej revolúcii. To môže viesť k reštrukturalizácii a zmene postavenia ukrajinských inštitúcií a postupov v rámci sociálneho dialógu a dialógu medzi orgánmi a občianskou spoločnosťou. Tento proces by sa mal uľahčiť pomocou zmien v ukrajinskej legislatíve, ktorých výsledkom by bola väčšia otvorenosť inštitúcií sociálneho a občianskeho dialógu voči skutočným a nezávislým organizáciám. EHSV bude sledovať tento vývoj a postoje, ktoré naše partnerské organizácie zaujímajú k spomínaným zmenám.

5.1.2 Už pred začiatkom Euromajdanu, ako aj počas samotných demonštrácií bola spochybňovaná autenticita a nezávislosť niektorých našich partnerských organizácií. To spustilo proces zmien týkajúcich sa spôsobu, akým niektoré organizácie fungujú. Ak sa neukáže, že ide len o povrchné úpravy, môže byť tento proces začiatkom obnovenia dôvery verejnosti k uvedeným organizáciám. Predovšetkým niektoré odborové zväzy a organizácie zamestnávateľov vnímala verejnosť a mimovládne organizácie ako súčasť establishmentu a odopieralo sa im právo na miesto v občianskej spoločnosti.

5.1.3 EHSV je pripravený zintenzívniť svoje bilaterálne kontakty s partnerskými organizáciami na Ukrajine i v Rusku s cieľom prispieť k lepším vzťahom medzi ich občianskymi spoločnosťami ako ceste k normalizácii vzťahov medzi oboma krajinami.

5.2 Aktivity EHSV na Ukrajine budú založené na zásade podporovania procesu demokratizácie v krajine, územnej celistvosti, občianskeho a sociálneho dialógu všetkých zainteresovaných strán, ktoré sa budú vyznačovať legitimitou od občanov a reprezentatívnosťou. EHSV sa bude prioritne zameriavať na vzťahy so svojimi bezprostrednými partnermi, t. j. organizáciami ukrajinskej občianskej spoločnosti.

5.3 Zámerom EHSV je vyzvať čo najširšie spektrum ukrajinskej občianskej spoločnosti, aby sa zapojilo do spolupráce, a zahrnúť aj tých, ktorí naďalej zastávajú skeptický alebo nepriateľský postoj k nedávnej politickej zmene a priblíženiu sa k EÚ, pričom chce zároveň zabezpečiť, aby sa neprehliadla žiadna dôležitá či reprezentatívna organizácia. Pri výbere partnerských organizácií pomôže Národná platforma fóra občianskej spoločnosti krajín Východného partnerstva a Národná tripartitná sociálno-hospodárska rada.

5.4 Odporúča sa tiež ďalej rozvíjať spoluprácu na bilaterálnom základe medzi partnerskými organizáciami v EÚ a na Ukrajine a osobitne sa pri tom zamerať na budovanie kapacít, výmenu osvedčených postupov, ako aj posilnenie sociálneho a občianskeho dialógu. Ako jeden z nástrojov možno na tieto účely využiť cezhraničnú spoluprácu.

5.5 Okrem inštitucionálnych aktivít na základe dohody o pridružení a z dlhodobejšieho hľadiska aj dohody DCFTA bude EHSV zapojený tiež do širších informačných činností o dôsledkoch vykonávania dohôd na Ukrajine, ako aj o európskej integrácii, spôsobe fungovania európskych inštitúcií a *acquis communautaire*.

5.6 Vzhľadom na nedostatok spoľahlivých informácií alebo jednoducho na dezinformácie, ktoré propagujú médiá v dôsledku chýbajúcich vedomostí o EÚ alebo intenzívnej ruskej propagandy, je potrebné plánovať pravidelnú spoluprácu s novinármi a mediálnymi združeniami.

5.7 Spolupráca s partnerskými organizáciami na Ukrajine v otázke uľahčenia prístupu k spoľahlivým informáciám a zároveň poskytovania takýchto informácií všetkým skupinám občianskej spoločnosti sa môže ukázať ako kľúčová pre európske integračné snahy Ukrajiny. Zo skúseností totiž vyplýva, že podpísanie, ratifikácia a implementácia dohody o pridružení sa môžu skomplikovať a že existuje veľa vnútorných a vonkajších faktorov, ktoré by mohli zvrátiť proeurópsky postoj organizácií občianskej spoločnosti, ak sa nedosiahne všeobecný konsenzus medzi všetkými sociálnymi skupinami.

5.8 Značná časť obyvateľov Ukrajiny nikdy neprekročila hranice svojej krajiny a ak áno, ich cieľovou krajinou bolo väčšinou Rusko. Jedným z dôvodov je tiež skutočnosť, že na vstup do krajín EÚ je aj naďalej potrebné vízum, čo ukrajinskej spoločnosti značne komplikuje situáciu. Zavedenie jednoduchších postupov podávania žiadostí o víza je samozrejme dôležité, no zachovávanie vízovej povinnosti pre cesty do EÚ neprispieva k dôvere a sťažuje rozvíjanie kontaktov medzi ľuďmi.

5.9 Euroskepticizmus a nedostatok entuziazmu niektorých častí ukrajinskej spoločnosti, pokiaľ ide o užšie vzťahy s EÚ, pramenia z toho, že chýba perspektíva pristúpenia. V súčasnosti to nie je vec začatia prístupových rokovaní, ale skutočností, že sa táto otázka opakovane neobjavuje v agende EÚ, čo vedie k tomu, že časť spoločnosti vníma reformy založené na dohode o pridružení ako nákladný rozmar, ktorý vedie Ukrajinu do slepej uličky. Je to tak najmä na východe Ukrajiny, kde verejnosť vníma EÚ ako hrozbu pre sociálne a hospodárske záujmy.

V Bruseli 16. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

502. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 15. A 16. OKTÓBRA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2013“

COM(2014) 249 final

(2015/C 012/08)

Spravodajca: **Paulo BARROS VALE**

Komisia sa 1. októbra 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Správu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2013“

COM(2014) 249 final.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 127 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 5 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV ako zvyčajne každoročne hodnotí správu Komisie o politike hospodárskej súťaže, ktorá je štrukturálnou politikou Európskej únie. EHSV pozitívne hodnotí obsah správy a podporuje ju ako celok, pričom vyjadruje svoje obavy vzhľadom na súčasnú situáciu.

1.2 Slobodná a spravodlivá hospodárska súťaž, ktorá zastáva záujmy hospodárskych subjektov, spotrebiteľov, ako aj verejný záujem si zasluhuje, aby sa jej venovalo maximálne možné úsilie. Príspevok Komisie je dôležitý a EHSV víta vynaložené úsilie zamerané na plnenie vnútorných pravidiel a medzinárodnú spoluprácu.

1.3 Angažovanosť vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže je v rámci tejto nepretržitej práce veľmi dôležitá, a preto tieto orgány musia mať k dispozícii prostriedky, ľudské aj materiálne, ktoré im umožnia reagovať účinne a proaktívne a nie reaktívne, ako je zvykom. Väčší dôraz na preventívnu činnosť môže zabrániť nelegálnym situáciám, ktoré narúšajú trh a vplývajú najmä na malé a stredné podniky a spotrebiteľov.

1.4 EHSV síce považuje za veľmi dôležité prijatie návrhu smernice o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových predpisov, ktorá sa bude musieť v členských štátoch dôsledne transponovať a implementovať, ľutuje však, že túto smernicu nesprevádza rovnako záväzný právny nástroj, pokiaľ ide o horizontálny právny rámec pre kolektívne uplatňovanie nárokov v prípade porušenia kolektívnych práv a záujmov.

1.5 Okrem regulácie by sa mal poskytnúť priestor a podpora pre autoreguláciu, a to najmä prostredníctvom dohôd medzi organizáciami výrobcov, obchodníkov a spotrebiteľov, ktorých osvedčené príklady už v Európe existujú a mali by sa nasledovať.

1.6 Keďže vzhľadom na zmluvu nie je možné zjednotenie daňových politík, politika hospodárskej súťaže by mala zabezpečiť čo najmenšie možné narušenie súvisiace s daňami v rámci EÚ.

1.7 Trhu s energiou sa aj naďalej musí venovať osobitná pozornosť, keďže jednotný trh ešte nie je dokončený. Dôraz by sa mal klásť na posilnenie európskej siete, ktoré umožní cezhraničný obchod a investície do obnoviteľných zdrojov energie, čo okrem preukázaných environmentálnych prínosov umožní prístup k sieti iných výrobcov, aby sa dosiahla skutočná hospodárska súťaž, ktorá by umožnila zníženie cien pre podniky, ako aj pre rodiny.

1.8 Dôležitý je voľný prístup spotrebiteľov na všetky trhy. K tomu v mnohom prispieva cieľ digitálnej agendy zameraný na všeobecné sprístupnenie širokopásmovej siete. Prístup na digitálny trh, kde sú ceny často nižšie ako na tradičných trhoch, by spotrebiteľom umožnil prístup k niektorým tovarom, ktoré sú pre nich inak nedostupné.

1.9 Na medzinárodnú spoluprácu sa už zameralo rôznorodé úsilie s pozitívnymi výsledkami. Nemožno však opomenúť prácu, ktorú treba ešte vykonať. Okrem bilaterálnej práce treba pokračovať v spoločnom úsilí s WTO a MOP. Európu aj naďalej negatívne zasahuje nekalá konkurencia, a to v rámci jej hraníc, ako aj mimo nich, zo strany podnikov, verejných aj súkromných, pochádzajúcich z krajín, kde sa bežne udeľuje nelegálna štátna pomoc (najmä v sektore energetiky), kde sú environmentálne predpisy zhovievavejšie a nedodržiavajú sa rovnaké pracovnoprávne predpisy (často sa jasne neplnia najzákladnejšie predpisy týkajúce sa ľudských práv).

2. Obsah správy za rok 2013

2.1 Rok 2013 sa vyznačoval určitými signálmi hospodárskej obnovy v Európe. Zvyšovanie dôvery a konkurencieschopnosti je aj naďalej cieľom európskych politických opatrení na podporu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, ktorý je ústredným cieľom stratégie Európa 2020.

2.2 V správe sa cituje záver štúdie Európskeho parlamentu o politike hospodárskej súťaže z roku 2013, ktorý dobre vystihuje jej význam pre dosiahnutie tohto cieľa: „...politika hospodárskej súťaže zintenzívňujúca hospodársku súťaž bude stimulovať rast“.

2.3 Správa je rozdelená do ôsmich častí: Podpora konkurencieschopnosti prostredníctvom boja proti kartelom; Zabezpečenie účinného presadzovania antitrustových predpisov a kontroly fúzií v záujme podnikov a spotrebiteľov; Modernizácia štátnej pomoci zameraná na nasmerovanie verejných zdrojov na ciele týkajúce sa konkurencieschopnosti; Podporovanie spravodlivého a stabilného finančného sektora na podporu reálnej ekonomiky; Energetika: sektor, v ktorom je „viac Európy“ najviac potrebnej; Presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže v digitálnom hospodárstve na podporu digitálnej agendy pre Európu; Medzinárodná spolupráca v oblasti politiky hospodárskej súťaže pri riešení výziev globalizácie; Dialóg o hospodárskej súťaži s ostatnými inštitúciami.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Malé a stredné podniky sú nepochybne pilierom hospodárskej obnovy v Európe. A práve tieto podniky sú vzhľadom na svoju veľkosť najzraniteľnejšie voči zneužívaniu dominantného postavenia, ktoré ich v mnohých prípadoch odsúdi na zánik. Na tému zneužívania dominantného postavenia by sa v rámci politiky hospodárskej súťaže mal kľásť osobitný dôraz, a to najmä v prípadoch, kedy sa tohto zneužívania dopúšťajú veľké distribučné skupiny, ktoré postupne ničia malých dodávateľov a maloobchod, čím v konečnom dôsledku ovplyvňujú záujmy spotrebiteľov. Smernica o žalobách o náhradu škody v dôsledku porušenia článkov 101 a 102 ZFEÚ je vítaná a považovaná za veľmi dôležitú, no predchádzanie týmto porušeniam má ešte väčší význam a malo by byť predmetom dôslednej reflexie s cieľom prijať účinné preventívne opatrenia.

3.2 EHSV sa nazdáva, že činnosť vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže by mala byť viac proaktívna a nie reaktívna, ako je to väčšine prípadov, v ktorých tieto orgány zasahujú až po podaní žaloby poskytovateľmi alebo spotrebiteľmi. Dohľad nad niektorými obchodnými transakciami, ktoré by sa mali skôr označovať ako vnucovanie, by mohol prispieť k predchádzaniu určitým prípadom zneužívania dominantného postavenia. Základnou podmienkou dosiahnutia potrebného pokroku je výrazné zlepšenie výmeny relevantných informácií v rámci výrobného reťazca.

3.3 Vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže by mali venovať osobitnú pozornosť aj odvetviam, ktoré sú výrazne ovplyvnené cenami surovín, keďže zvýšenie ceny surovín (alebo len hrozba zvýšenia) sa často premieta do konečnej ceny takmer okamžite, pričom jej zníženie nemá opačný vplyv.

3.4 EHSV upozorňuje na to, že politika hospodárskej súťaže by sa mala zaoberať problémami trhu verejného obstarávania, ktorý je vo väčšine prípadov ešte uzavretý. Trh verejného obstarávania je ešte stále fragmentovaný a dostupný len pre niektorých, a to aj napriek úsiliu vyvíjanému v oblasti elektronického verejného obstarávania „od začiatku do konca“. Slabá hospodárska súťaž škodí verejnemu záujmu – chýbajúce alternatívy neponechávajú verejným orgánom priestor na manévrovanie, čo spôsobuje, že výber padne vždy na tie isté subjekty a v niektorých prípadoch vedie k tomu, že vzťahy medzi podnikmi a verejnými orgánmi sú príliš blízke.

3.5 Nemalo by sa zabúdať ani na oslabené postavenie podnikov pôsobiacich v ostrovných a odľahlých regiónoch voči konkurencii, pretože v týchto regiónoch dopravné náklady na prístup na iné trhy narúšajú zdravú hospodársku súťaž s ostatnými prevádzkovateľmi. V týchto prípadoch by sa malo vyvinúť úsilie s cieľom vytvoriť mechanizmy, ktoré uľahčia prístup podnikov na centrálné trhy a podporia tým zdravú hospodársku súťaž pre všetkých v rámci EÚ.

3.6 Veľmi dôležitá je tiež konkurencia, ktorej sú vystavené európske podniky, tak v rámci EÚ, ako aj na iných trhoch, zo strany verejných aj súkromných podnikov z tretích krajín chránených nelegálnou štátnou pomocou, vďaka ktorej získavajú konkurenčné výhody, priaznivými normami v oblasti životného prostredia a tolerantnými predpismi v pracovnej oblasti, ktoré často spochybňujú základné ľudské práva a práva občanov a spotrebiteľov. Kontinuálne úsilie o medzinárodnú spoluprácu, tak v rámci WTO a MOP, ako aj mimo nich, by malo byť aj naďalej prioritou diplomacie v boji proti týmto nerovnostiam, pričom by sa malo zaoberať problematikou hospodárskej súťaže a dosiahnuť ešte väčší pokrok pri ochrane ľudských práv.

4. Podpora konkurencieschopnosti prostredníctvom boja proti kartelom a antitrustových predpisov

4.1 Boj proti kartelom má obzvlášť veľký význam pre činnosť v rámci politiky hospodárskej súťaže. Preto je vítané úsilie, ktoré Komisia vyvíja v boji proti tejto praktike, ktorá má dosah na celé hospodárstvo. Aktivity na finančných trhoch, a najmä na trhu so surovinami a medziproduktmi, kde kolísanie cien vplýva nielen na vnútorný trh, ale aj na konkurencieschopnosť Európy v celosvetovom meradle, majú zásadný význam pre rast v období, kedy je nevyhnutné získať prístup na nové trhy. V tejto súvislosti treba uviesť, že boli zistené 3 kartelové dohody a podnikom zapojeným do týchto kartelov boli udelené pokuty, a to v oblasti káblových vedení, finančných derivátov a obchodu s krevetami, a viacerým dodávateľom čipov pre inteligentné karty bolo zaslané oznámenie námietok.

4.2 EHSV podporuje činnosť v oblasti antitrustových predpisov, pretože ich považuje za veľmi dôležité pre politiku hospodárskej súťaže. Zároveň by chcel opätovne podporiť prácu Komisie, ktorá pomohla zabrániť umelej fragmentácii vnútorného trhu, a víta ukončenie vyšetrovania v oblasti kartelových dohôd s cieľom preskúmať proces štandardizácie platieb cez internet, oznámenie námietok určené bankám za koordinovaný postup s cieľom zabrániť burzám prístup na trh so swapmi na úverové zlyhanie, ale najmä ukončenie vyšetrovania vo veci kartelov v súvislosti s referenčnými sadzbami LIBOR, EURIBOR a TIBOR, vďaka čomu sa zvýšila bezpečnosť na trhu.

4.3 Rok 2013 sa vyznačuje prijatím návrhu smernice o žalobách o náhradu škody za porušenie antitrustových pravidiel. EHSV sa pozitívne vyjadril k tomuto dokumentu, ktorý sa zaoberá rozdielmi v legislatíve jednotlivých členských štátov a nerovnakým zaobchádzaním s obeťami a porušovateľmi, pričom poskytuje právnu ochranu spotrebiteľom, k čomu sa výbor opakovane vyjadril vo svojich stanoviskách.

4.4 Hoci EHSV víta zjednotenie, zdôrazňuje skutočnosť, že smernica je možno až príliš mierna voči podnikom porušujúcim pravidlá, ktoré využívajú programy zhovievavosti, a to aj napriek uznanému významu tohto nástroja pri odhaľovaní tajných kartelov. Odporučil tiež prepojenie návrhu smernice a odporúčania o kolektívnych žalobách, pričom vyjadruje poľutovanie nad tým, že „sa upustilo od zavedenia hromadnej žaloby v oblasti hospodárskej súťaže, ktorá by bola účinným nástrojom pre spotrebiteľov, a že sa odkazuje na odporúčanie, ktoré podporuje členské štáty v tom, aby zaviedli mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov, ktoré nemá záväzný charakter“⁽¹⁾.

4.5 EHSV víta pokračovanie koordinačnej činnosti medzi Komisiou, vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže a Európskou sieťou pre hospodársku súťaž. Zároveň žiada, aby výmena relevantných informácií medzi rôznymi subjektmi zohrávala ešte výraznejšiu úlohu. Chcel by však vyjadriť pochybnosti, pokiaľ ide o skutočnosť, že niektoré vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže nie sú schopné účinne vykonávať regulačnú právomoc v určitých sektoroch, v ktorých kolúzne správanie a/alebo zneužívanie ostáva aj naďalej nepotrestané.

4.6 Politika hospodárskej súťaže by mala byť prepojená s prácou ostatných GR s cieľom účinne bojovať proti dohodám a zneužívaniu dominantného postavenia, ktoré porušujú sociálne a environmentálne normy a normy týkajúce sa bezpečnosti výrobkov a znemožňujú vstup na trh novým poskytovateľom, ktorí sú zjavne v znevýhodnenom postavení.

5. Modernizácia štátnej pomoci

5.1 EHSV víta proces modernizácie štátnej pomoci, ktorý zosúlaďuje túto pomoc s hlavnými iniciatívami stratégie Európa 2020. Dôležité je správne uplatňovanie štátnej pomoci, ktorá podporuje politiku súdržnosti a je zameraná na odvetvia, ktoré napomáhajú rozvoju Európy. Verejné zdroje, ktorých je málo, sa musia využívať v súlade s cieľmi stanovenými v stratégii Európa 2020, aby umožnili konvergenciu znevýhodnených regiónov, investície do prioritných odvetví, podporu hospodárstva a zamestnanosti, ako aj uľahčili financovanie MSP.

5.2 Modernizácia štátnej pomoci však nesmie vynechať pomoc určenú na verejné služby, ktoré uspokojujú sociálne potreby (ako zdravie, vzdelávanie, prístup na trh práce a návrat do zamestnania, starostlivosť o deti a staršie osoby, podpora zraniteľným skupinám zameraná na ich opätovné sociálne začlenenie), na ktoré nemožno zabúdať. Najprv by sa mali zohľadniť špecifiká odvetví zameraných na služby verejnosti, v ktorých by okrem potrebnej efektívnosti pridelovania čoraz obmedzenejších zdrojov mala prevládať kvalita služieb.

5.3 V kontexte veľkej mobility by sa mala preskúmať možnosť slobody výberu poskytovateľov služieb v zdravotníctve, pričom by sa zvažili alternatívy, vďaka ktorým by sa predišlo tomu, že užívatelia budú podliehať rozhodovacej právomoci štátu alebo poisťovacích spoločností, a to bez toho, aby to ovplyvnilo kvalitu služieb a ochranu tých najznevýhodnenejších skupín. Táto téma je natoľko dôležitá, že by sa jej malo venovať stanovisko z vlastnej iniciatívy, aby sa podrobne preskúmala.

5.4 EHSV sa už pozitívne vyjadril, pokiaľ ide o modernizáciu politiky EÚ v oblasti štátnej pomoci. Podporuje najmä nové usmernenia týkajúce sa pomoci v súvislosti so systémami obchodovania s emisnými kvótami CO₂, ktorá zabráni delokalizácii priemyslu do krajín, kde je legislatíva zhovievavejšia. Ľutuje však, že sa nezohľadnilo odporúčanie na zvýšenie limitu pomoci *de minimis* na 500 000 EUR zo súčasných 200 000 EUR, podobne ako v prípade služieb všeobecného hospodárskeho záujmu⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 83.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 74.

6. Hospodárska súťaž na sektorovej úrovni

6.1 Spravodlivý a stabilný finančný sektor

6.1.1 Sú známe ťažkosti, ktoré finančný sektor prekonal, ako aj ich dôsledky na financovanie reálnej ekonomiky a dôveru vo finančné trhy. Bolo vyvinuté úsilie na obnovenie dôvery a zvýšenie transparentnosti a zároveň na zníženie systémových rizík. Dočasná štátna pomoc finančnému sektoru zachránila tento sektor pred zrútením, ale zdá sa, že správy o nových škandáloch, ktoré narušajú veľmi krehkú rovnováhu, sa vynárajú vždy, keď sa objavia signály obnovy. Preto je vo všeobecnom záujme, aby sa zachoval dozor nad týmto sektorom s prísnou kontrolou s cieľom predísť nezodpovednému správaniu finančných inštitúcií bez ohľadu na to, či dostali pomoc alebo nie.

6.1.2 Napriek krehkosti tohto sektoru musí pokračovať prešetrovanie nelegálnych postupov aj napriek tomu, že zdanlivo nemajú veľký dosah na finančné giganty, ktoré aj naďalej uplatňujú praktiky poškodzujúce trh.

6.1.3 Treba vyzdvihnúť návrh nariadenia o medzibankových poplatkoch za platobné transakcie viazané na kartu, ktoré už bolo žiadané dávno a ktoré obnoví spravodlivosť v EÚ tým, že zjednotí náklady súvisiace s používaním kariet.

6.2 Sektor energetiky

6.2.1 Jednotný trh s energiou sa stále vytvára. Cena energie je aj naďalej vysoká a predstavuje výraznú záťaž na rozpočty podnikov a rodín. Liberalizáciou trhu sa stále nepodarilo posilniť hospodársku súťaž a transparentnosť a Európa je voči ostatným svetovým konkurentom aj naďalej znevýhodnená vysokými nákladmi na energiu. Osobitnú pozornosť treba venovať aj cezhraničným dodávkam energie, aby sa zabezpečil voľný trh s energiou.

6.2.2 Dosiahnutý konsenzus o potrebe vytvorenia spoločnej energetickej politiky, investíciách do infraštruktúr, zvyšovaní energetickej účinnosti a využívaní obnoviteľných zdrojov energie by sa mal využiť v prospech rozvoja sektora energetiky. Energia z obnoviteľných zdrojov nedokáže rovnocenne konkurovať fosílnej a jadrovej energii, ktoré sú aj naďalej dotované priamo z verejných rozpočtov a nepriamo tým, že sa neinternalizujú environmentálne náklady a dosah ich využívania na zdravie. Energia z obnoviteľných zdrojov je ešte v štádiu ranného rozvoja a zasluhovala by si väčšiu podporu, ktorá by jej umožnila konkurovať na spravodlivom trhu.

6.2.3 Navyše, energia z obnoviteľných zdrojov by sa nemala vnímať len ako nový zdroj energie. Jej rozvoj otvára nové príležitosti vytvorenia nového modelu decentralizácie výroby energie, v rámci ktorého môžu byť občania a miestne spoločenstvá zároveň výrobcami a spotrebiteľmi. Tento nový trh by mal byť podporovaný prostredníctvom vytvorenia vhodného regulačného rámca, ktorý by zabezpečil jednoduché pripojenie malých výrobcov elektriny do siete ⁽³⁾.

6.2.4 Spolupráca v oblasti energetiky v rámci Európy má z hľadiska politiky hospodárskej súťaže zásadný význam. Zraniteľnosť Európy v oblasti energetiky sa prejavila pri nedávnom konflikte na Ukrajine, ktorý môže ohroziť dodávky plynu do strednej Európy. Prepojením systémov na Pyrenejskom polostrove s krajinami v strednej Európe by sa nielen skončila marginalizácia pyrenejského trhu zo strany ostatných krajín EÚ, ale zároveň by sa predišlo problémom súvisiacim s prerušením dodávok z Ruska.

6.2.5 Reforma európskej energetickej politiky je o to nevyhnutnejšia v čase, kedy sa pripravujú obchodné dohody so Spojenými štátmi americkými, kde sú náklady na energiu omnoho nižšie, čo a priori stavia európske podniky do znevýhodnenej pozície.

6.3 Digitálne hospodárstvo

6.3.1 Tento sektor je obzvlášť zraniteľný voči nelegálnym praktikám konkurencie, keďže podniky v oblasti špičkových technológií, ktoré prebiehajú procesom neustálych a rýchlych inovácií, nie sú vždy schopné čakať, kým sa prijme rozhodnutie v rámci štandardného konania, a môžu zaniknúť.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

6.3.2 EHSV zdôrazňuje svoju podporu usmerneniam v oblasti štátnej pomoci pre širokopásmové siete, keďže slúžia cieľom digitálnej agendy.

6.3.3 Jednotný trh v oblasti telekomunikácií ešte stále nie je dokončený. Napriek tomu, že badať znižovanie poplatkov, ceny sú naďalej vysoké, čo poškodzuje podniky aj rodiny. Postupné znižovanie poplatkov za roaming až po jeho úplné zrušenie v roku 2015 je chvályhodným krokom, pričom dôraz by sa teraz mal klásť na skutočné zníženie ostatných poplatkov a všeobecné sprístupnenie kvalitnej širokopásmovej siete. EHSV znova opakuje svoje presvedčenie, že vytvorenie jednotného regulačného orgánu v EÚ by mohlo prispieť k dosiahnutiu týchto cieľov.

6.3.4 Osobitná pozornosť by sa mala venovať všeobecnému sprístupneniu širokopásmovej siete, keďže najmä v domácnostiach s nízkym príjmom takýto prístup ešte neexistuje. Tento nedostatok vzdáľuje od digitálneho trhu mnohých občanov, ktorí nemajú možnosť prístupu na trhy, na ktorých sú ceny v mnohých prípadoch výhodnejšie.

6.3.5 EHSV podporuje prácu vykonanú v súvislosti so štandardnými základnými patentmi (SEP) nevyhnutnými pre plnenie normy, ktoré napomáhajú boju proti zneužívaniu dominantného postavenia.

7. Medzinárodná spolupráca

7.1 EHSV víta začatie rokovaní s USA o transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií a s Japonskom o dohode o voľnom obchode, ako aj nadviazanie dialógov na vysokej úrovni so zástupcami niektorých orgánov pre hospodársku súťaž z tretích krajín. Významné je aj podpísanie dohody o spolupráci medzi EÚ a Švajčiarskom, ktorá umožní výmenu informácií medzi orgánmi pre hospodársku súťaž a môže uľahčiť niektoré procesy vyšetrovania, budúce aj prebiehajúce.

7.2 Nekalá konkurencia krajín mimo EÚ, ktoré neplnia tie najzákladnejšie pravidlá a nedodržiavajú zásady a základné sociálne a environmentálne práva, narúša spravodlivý zahraničný obchod. Medzinárodná spolupráca sa musí rozvíjať na najvyššej úrovni a v rámci WTO a MOP s cieľom zaručiť nielen ľudské práva, ale aj spravodlivé postupy hospodárskej súťaže.

7.3 Globalizácia je nezvratná a vývoz je zásadným prvkom pre rast Európy. Treba zosúladiť postupy, aby mohla EÚ rovnocenne súťažiť na trhoch, na ktorých pretrváva udeľovanie nelegálnej štátnej pomoci alebo neúčinné pracovnoprávne predpisy.

8. Medziinštitucionálny dialóg

8.1 Napriek tomu, že Komisia má výlučnú právomoc v oblasti politiky hospodárskej súťaže, GR pre hospodársku súťaž a člen Komisie zodpovedný za túto oblasť naďalej vedú intenzívny dialóg s Európskym parlamentom. Aj EHSV a VR boli informovaní o práci GR pre hospodársku súťaž vďaka účasti niektorých jeho zamestnancov na schôdzach sekcií a študijných skupín.

8.2 EHSV víta pokračovanie spolupráce s Komisiou, ale napriek tomu poukazuje na to, že ju možno zlepšiť upevnením vzťahov medzi inštitúciami a prostredníctvom dlhodobejšej podpornej činnosti, v rámci ktorej by EHSV vytvoril skupinu, ktorá by sa zapojila do vypracovania konečnej správy, čo by mu umožnilo rýchlejšie reagovať na prácu Komisie.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o šírení satelitných údajov získaných pozorovaním Zeme na obchodné účely“

COM(2014) 344 final – 2014/0176 (COD)

(2015/C 012/09)

Spravodajca: **Thomas McDONOGH**

Európsky parlament (17. júla 2014) a Rada Európskej únie (18. júla 2014) sa rozhodli podľa článku 114 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o šírení satelitných údajov získaných pozorovaním Zeme na obchodné účely“

COM(2014) 344 – 2014/0176 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 151 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Téma, ktorej sa navrhovaná smernica venuje, má pre Európsku úniu kľúčový význam. Budúcnosť celosvetových záležitostí a blahobyt európskych občanov bude značne závisieť od kontroly a využívania údajov o svete, v ktorom žijeme. V súčasnosti tieto údaje do veľkej miery vytvárajú a kontrolujú Spojené štáty americké a ďalšie mimoeurópske krajiny. Je nanajvýš dôležité, aby Európa posilnila svoj vesmírny program, ako aj získavanie a šírenie údajov získaných pozorovaním Zeme a mohla sa tak zmeniť z outsidera na vedúceho aktéra v tomto mimoriadne dôležitom odvetví.

1.2 Výbor jednoznačne súhlasí s tým, aby sa zaviedol jasný regulačný rámec s cieľom uľahčiť rozvoj kozmického priemyslu v Európe a využívanie údajov získaných pozorovaním Zeme na podporu udržateľného rastu a blahobytu európskych občanov. Víta preto oznámenie Komisie týkajúce sa navrhovanej smernice o šírení satelitných údajov získaných pozorovaním Zeme na obchodné účely.

1.3 Výbor zároveň víta tento návrh v širšom kontexte európskej politiky v oblasti kozmického priestoru, ktorá má rozhodujúci význam z hľadiska budúcej prosperity a bezpečnosti EÚ a pri uskutočňovaní vízie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, ktorú prináša stratégia Európa 2020 ⁽¹⁾.

1.4 Výbor ďalej súhlasí s Komisiou v tom, že smernica je potrebná na vytvorenie transparentného, spravodlivého a jednotného právneho rámca, ktorý by zabezpečil riadne fungovanie a rozvoj vnútorného trhu s produktmi a službami súvisiacimi s využívaním vesmíru, najmä na vytvorenie spoločného rámca na šírenie satelitných údajov s vysokým rozlíšením (high resolution satellite data – HRSD).

⁽¹⁾ Európa 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, COM(2010) 2020.

1.5 Výbor je spokojný s ustanoveniami smernice, ktoré majú viesť k vzniku štandardu Európskej únie v oblasti šírenia HRSD na obchodné účely.

1.6 EHSV sa však domnieva, že rozvoj komerčného kozmického priemyslu v Európe je príliš pomalý a že sa už skôr mohlo vytvoriť viac pracovných miest a dosiahnuť väčšia prosperita na základe vesmírnych technológií a údajov získaných vo vesmíre. Výbor vyzýva Komisiu, aby urýchlila vypracúvanie politických opatrení a legislatívneho rámca týkajúceho sa kozmického priestoru, ktorým by sa presadzovala bezpečnosť, ochrana, udržateľnosť a hospodársky rozvoj vesmírneho sektora a zabezpečilo riadne fungovanie vnútorného trhu s produktmi a službami súvisiacimi s využívaním vesmíru.

1.7 Výbor sa jednoznačne domnieva, že vo všetkých 28 členských štátoch Únie sa musí dostať lepšej politickej podpory malým a stredným podnikom, ktoré sa snažia vytvárať hospodársku súťaž a rásť na trhu s údajmi získanými pozorovaním Zeme. Výbor by predovšetkým uvítal politické opatrenia zamerané na odstránenie nezmyselných prekážok na vnútornom trhu týkajúcich sa minimálneho finančného rozsahu, čo nepriaznivo vplýva najmä na MSP.

1.8 EHSV by privítal návrhy na európsku politiku verejného obstarávania v sektore kozmického priemyslu s cieľom podporiť rozvoj komerčného vesmírneho sektora, ktorý do veľkej miery závisí od verejného obstarávania organizovaného inštitúciami.

1.9 Výbor by si zároveň želal politické opatrenia, ktorými by sa podporilo vzdelávanie väčšieho počtu inžinierov, profesionálov v oblasti IKT a absolventov obchodných smerov pre kozmický priemysel, predovšetkým na rýchlo rastúcich trhoch pre poskytovateľov údajov, ďalších predajcov údajov, poskytovateľov služieb s pridanou hodnotou a poskytovateľov služieb v oblasti geografických informácií.

1.10 Výbor si uvedomuje, že bezpečnosť je pre občanov Únie životne dôležitá. Bez ohľadu na ustanovenia navrhovanej smernice sa však domnieva, že komplexnejšia európska spoločná bezpečnostná politika by pomohla riešiť o. i. príliš restriktívnu kontrolu satelitných údajov s vysokým rozlíšením vo viacerých členských štátoch.

1.11 EHSV tiež vyzýva Radu, aby harmonizovaným spôsobom pracovala na rozvíjaní a presadzovaní európskej politiky v oblasti kozmického priestoru, ktorá by podporovala mier, bezpečnosť a hospodársky rast na základe otvoreného a na spolupráci založeného prístupu k rozvoju a využívaniu vesmírnych technológií a údajov, ktoré vďaka nim vznikajú.

1.12 Výbor upriamuje pozornosť Komisie na svoje predchádzajúce stanoviská o vesmírnej politike ⁽²⁾.

2. Navrhovaná smernica

2.1 Predmetom návrhu tejto smernice je šírenie údajov zo satelitného pozorovania Zeme v rámci Únie na obchodné účely. Zaoberá sa predovšetkým otázkou vymedzenia a kontroly satelitných údajov s vysokým rozlíšením (HRSD) ako samostatnej kategórie údajov, ktoré si vyžadujú diferencovaný regulačný režim, keď sa šíria na obchodné účely.

2.2 Využívajú sa pri poskytovaní geopriestorových produktov a služieb, ktorých trh sa rozrastá. HRSD sa stali neodmysliteľnou súčasťou environmentálneho monitorovania, mestského plánovania, riadenia prírodných zdrojov, ako aj zvládania katastrof a riadenia núdzových situácií.

2.3 No dôležité sú aj z hľadiska bezpečnosti a obrany členských štátov, a preto výroba a šírenie satelitných údajov s vysokým rozlíšením komerčnými prevádzkovateľmi podlieha právnej úprave tých štátov, v ktorých sú títo prevádzkovatelia registrovaní. V súčasnosti teda neexistuje spoločný prístup na vnútroštátnej regulačnej úrovni pre zaobchádzanie s HRSD a pre služby a produkty na báze týchto údajov. Vedie to k fragmentácii regulačného rámca v Európe, ktorý tak charakterizuje nesúlad, nedostatok transparentnosti a predvídateľnosti, čo bráni rozvinutiu plného potenciálu trhu.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 88; Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 38; Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 29; Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 72; Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 20; Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 44; Ú. v. EÚ C 339, 14.12.2010, s. 14; Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 24.

2.4 Navrhovaná smernica má zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu s produktmi a službami na báze HRSD vytvorením jednotného právneho rámca pre ich distribúciu a dosiahnutím dobrej a dostatočnej miery informácií o prístupnosti HRSD na komerčné účely, ako aj uľahčiť hospodársku súťaž na úrovni poskytovateľov údajov zavedením transparentného, predvídateľného a spravodlivého právneho rámca v členských štátoch a zabezpečením voľného obehu údajov v celej EÚ.

2.5 Implementácia navrhovanej smernice má mať pozitívne hospodárske účinky vzhľadom na väčšiu transparentnosť, právnu istotu a predvídateľnosť pre podnikanie, pokiaľ ide o šírenie údajov získaných vo vesmíre. Prínosy sa očakávajú pri zakladaní a raste podnikov, predaji údajov získaných pozorovaním Zeme a v súvislosti s medzinárodnou hospodárskou súťažou. Okrem priameho rastu zamestnanosti v podnikoch zaoberajúcich sa ďalším predajom/dodávaním pridanej hodnoty a v podnikoch poskytujúcich údaje je pravdepodobný aj rast zamestnanosti na iných úrovniach hodnotového reťazca (t. j. v podnikoch využívajúcich HRSD, u výrobcov a prevádzkovateľov satelitov) v dôsledku kvalitnejších služieb a konkurencieschopnejších cien. Očakáva sa aj dodatočný nepriamy rast zamestnanosti, pretože vytvorenie jedného nového pracovného miesta v kozmickom priemysle vedie ku vzniku až piatich nových miest v iných sektoroch.

2.6 Medzi hlavné ustanovenia navrhovanej smernice patria:

- a) jasná definícia HRSD na základe technických parametrov nevyhnutných na výrobu takéhoto údajaj;
- b) špecifikácia postupu, ktorý majú členské štáty uplatniť pri overovaní a povoľovaní zverejnenia satelitných údajov s vysokým rozlíšením na obchodné účely;
- c) spôsob podávania správ členskými štátmi, aby tak Komisia mohla vykonávať náležitý dohľad nad plnením smernice.

2.7 Členské štáty budú musieť túto smernicu transponovať do svojich vnútroštátnych právnych predpisov do 31. decembra 2017.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Rozvoj vesmírnych technológií, produktov a služieb má rozhodujúci význam pre budúcnosť Európy. Ako už výbor v minulosti uviedol: „Význam kozmického priestoru pri rozširovaní poznatkov, zvyšovaní prosperity, hospodárskej sily a inovačnej schopnosti nemožno dostatočne oceniť⁽³⁾.“ Prekvitajúci trh s európskymi vesmírnymi aplikáciami by priniesol veľké hospodárske, sociálne a environmentálne výhody.

3.2 Európa má jedinečnú danosť rozvíjať a presadzovať politiku v oblasti kozmického priestoru, ktorá by podporovala mier, bezpečnosť a hospodársky rast na základe otvoreného a na spolupráci založeného prístupu k rozvoju a využívaniu vesmírnych technológií a údajov, ktoré vďaka nim vznikajú.

3.3 EHSV uznáva, že bezpečnosť má pre Európu zásadný význam, a bez ohľadu na ustanovenia navrhovanej smernice sa domnieva, že komplexnejšia európska spoločná bezpečnostná politika by pomohla riešiť o. i. príliš reštriktívnu kontrolu satelitných údajov s vysokým rozlíšením vo viacerých členských štátoch.

3.4 Európa potrebuje dynamický a komerčný kozmický priemysel vo všetkých sektoroch hodnotového reťazca⁽⁴⁾, aby si zachovala svoj nezávislý prístup k vesmírnym technológiám a satelitným údajom získaným pozorovaním Zeme a vybudovala silný nezávislý kozmický priemysel.

3.5 Európska únia príliš pomaly vypracúva politické opatrenia a právne rámce zamerané na zaistenie riadneho fungovania vnútorného trhu s produktmi a službami súvisiacimi s využívaním vesmíru a na rozvoj dynamického priemyslu vytvárajúceho a využívajúceho údaje získané vo vesmíre. Pomalý rozvoj podnikateľských aktivít v oblasti nadväzujúcich vesmírnych aplikácií vedie k tomu, že pokiaľ ide o inováciu, tvorbu bohatstva a postavenie na svetovom trhu v rôznych kozmických sektoroch, Európa stráca svoje postavenie v prospech USA, Ruska, Číny a iných.

⁽³⁾ CCMI/115 – CES2861-2013, bod 3.1.

⁽⁴⁾ Do hodnotového reťazca patria prevádzkovatelia satelitov, poskytovatelia údajov, ďalší predajcovia údajov (predávajúci HRSD od prevádzkovateľov satelitov z EÚ aj mimo nej a poskytovatelia údajov), poskytovatelia služieb s pridanou hodnotou, poskytovatelia služieb v oblasti geografických informácií, výskumné ústavy, vlády a zákazníci.

3.6 Európa potrebuje proaktívnu komerčnú stratégiu na rozvoj svojej vesmírnej technológie, produktov a služieb na rýchlo rastúcom svetovom trhu. Táto stratégia musí byť dohodnutá a koordinovaná na európskej úrovni, aby sa zaistilo, že sa odstránia vnútorné prekážky brániace rozvoju.

3.7 Súčasťou komerčnej stratégie musí byť jednotný a stabilný regulačný rámec, silná priemyselná základňa s rozsiahlou základňou MSP, konkurencieschopnosť a nákladová účinnosť, trhy s aplikáciami a službami, ako aj technologicky nezávislý prístup k vesmíru, vesmírnym technológiám, produktom a službám. Tieto požiadavky sa v dokumente venovanom priemyselnej politike EÚ v oblasti kozmického priestoru ⁽⁵⁾ výslovne podporujú.

3.8 V záujme zabezpečenia toho, aby v Európe existoval silný a komerčne zameraný kozmický priemysel, musí EÚ podporovať kritické množstvo európskych podnikov, od MSP až po veľké celosvetové organizácie, ktoré pôsobia v oblasti rozvoja a využívania produktov a služieb založených na satelitných údajoch.

3.9 Potrebne sú tiež politické opatrenia, ktorými by sa podporilo vzdelávanie väčšieho počtu inžinierov, profesionálov v oblasti IKT a absolventov obchodných smerov pre kozmický priemysel, predovšetkým na rýchlo rastúcich trhoch pre poskytovateľov údajov, ďalších predajcov údajov, poskytovateľov služieb s pridanou hodnotou a poskytovateľov služieb v oblasti geografických informácií.

3.10 Rozvoj komerčného kozmického sektora do veľkej miery závisí od inštitucionálneho verejného obstarávania. Priemyslu by pomohli právne predpisy, ktoré by priniesli politiku verejného obstarávania v oblasti kozmického priestoru kontrolovanú na úrovni EÚ.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Výbor si uvedomuje, že bezpečnostná politika je pre občanov Únie životne dôležitá. Príliš restriktívna kontrola satelitných údajov s vysokým rozlíšením vo viacerých členských štátoch však značne brzdí rozvoj európskeho komerčného trhu s údajmi získanými pozorovaním Zeme a umožňuje mimoeurópskym konkurentom, aby túto situáciu využili vo svoj prospech.

4.2 Nemáme spoľahlivé informácie o tom, aký veľký je európsky priemysel v oblasti rozvoja aplikácií a služieb súvisiacich so satelitnými údajmi ani aká je jeho činnosť. Mala by sa realizovať štúdia týkajúca sa rôznych častí hodnotového reťazca, ktoré sú zapojené do vývoja nadväzujúcich vesmírných aplikácií. Kvalitné údaje o potenciáli v oblasti rastu zamestnanosti a tvorby bohatstva v rôznych sektoroch by boli stimulom pre trh a priniesli by väčšiu politickú podporu.

4.3 Európsky trh so satelitnými údajmi s vysokým rozlíšením je menej rozvinutý v porovnaní s trhom v Spojených štátoch amerických, kde existuje jednotný trh. Silná pozícia USA v odvetviach súvisiacich s pozorovaním Zeme je založená na technicky vyspelých satelitných systémoch, jasnom regulačnom rámci a veľkom dopyte verejnosti po komerčných HRSD a službách. Konkurenti z USA navyše profitujú z veľmi efektívnej súčinnosti medzi civilným a vojenským/obraným sektorom v oblasti výskumu a vývoja. Okrem silnej konkurencie z USA prichádzajú vážni konkurenti aj z Indie, Číny, Kanady, Kórey a Taiwanu, ktorí prinášajú HRSD na európsky trh prostredníctvom ďalších predajcov údajov.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ COM(2013) 108 final.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o riadení makroregionálnych stratégií“

COM(2014) 284 final

(2015/C 012/10)

Spravodajca: **pán BARÁTH**

Európska komisia sa 20. mája 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Správu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o riadení makroregionálnych stratégií“

COM(2014) 284 final.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 148 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Postoje a odporúčania

1.1 Správa vypracovaná na základe pozície Rady pre všeobecné záležitosti o posilnení riadenia makroregionálnych stratégií je načasovaná správne a poskytuje niekoľko dôležitých usmernení o zlepšení rámca takýchto stratégií a riadenia ich vykonávania.

1.2 EHSV sa nazdáva, že makroregionálna politika by sa mala stať plnohodnotnou politikou EÚ.

1.3 Vzhľadom na povahu sledovaných cieľov je poľutovaniahodné, že pojem „riadenie“ v oblasti makroregionálnych stratégií je v správe obmedzený na politickú, inštitucionálnu a správnu/organizačnú spoluprácu.

1.4 „Partnerom“ Komisia vo svojej správe pripisuje len veľmi nepodstatnú úlohu. Hospodárske a sociálne zainteresované strany sa v nej nespomínajú a zástupcovia občianskej spoločnosti sú zahrnutí len ako príjemcovia informácií.

1.5 EHSV sa domnieva, že by mal byť vyvinutý nový model riadenia s účasťou hospodárskych a sociálnych partnerov.

1.6 Na európskej úrovni síce existuje spolupráca s EHSV, ktorý bol požiadaný o vypracovanie stanoviska. Treba však poznamenať, že na strednej úrovni, teda na úrovni makroregiónov alebo regiónov, nemožno v rámci formovania stratégií či rozhodovacích procesov hovoriť o partnerstve.

1.7 To je obzvlášť závažný problém, pokiaľ ide o realizáciu stratégií, z ktorej by mali najviac ťažiť hospodárske subjekty a subjekty občianskej spoločnosti. Do značnej miery závisí účinná a efektívna realizácia od predchádzajúceho zapojenia partnerov, ktorí by mali byť náležite informovaní a mali by vyjadriť svoj súhlas, pričom by ich skúsenosti slúžili ako príspevok v procese formovania stratégie. Právom sa očakáva „európska pridaná hodnota“ a z tohto uhla pohľadu sa zdá byť navrhovaný nový model sľubný.

1.8 EHSV poznamenáva, že makroregionálne experimenty v rámci atlantickej a stredomorskej stratégie jednoznačne znázorňujú potenciál, ktorý ponúka spolupráca s partnermi.

1.9 EHSV sa nazdáva, že „skupina na vysokej úrovni“ zložená zo zástupcov 28 členských štátov EÚ, ponúka vynikajúcu príležitosť na vyváženie príliš koncentrovaného a administratívneho riadenia EÚ a dopĺňa ho o politický orgán v súlade s často opomínanou myšlienkou subsidiarity a o konzistentné uplatňovanie zásady partnerstva.

1.10 Bolo by veľkým pokrokom, ak by sa rozvojová politika na makroregionálnej úrovni stala neoddeliteľnou súčasťou paneurópskej politiky. Predpokladom je, že sa na európskej úrovni zhodnotia „existujúce“ makroregionálne vzťahy, ktoré sa osvedčili z územného aj sektorového hľadiska.

1.11 EHSV odporúča, aby sa vypracoval prehľad makroregionálnych výziev a príležitostí, ktoré by ich propagáciou a využívaním pomohli podporiť rozvojové iniciatívy v zmysle Nástroja na prepájanie Európy, čím by sa posilnila európska integrácia.

1.12 EHSV súhlasí s tým, že je dôležité koncentrovať zdroje a zabezpečiť účinnosť a efektívnosť. Upozorňuje však na to, že analýza sa nezaobera otázkami týkajúcimi sa merateľnosti realizácie stratégie a akčných plánov. Nevenuje sa ani kvantitatívnym a kvalitatívnym ukazovateľom, ktoré majú zásadný význam pre výpočet návratnosti investícií, a znázorňujú tým pridanú hodnotu. Jednou z úloh „technických bodov“ by mohlo byť zriadenie jednotného monitorovacieho systému a vypracovanie ex-ante a ex-post hodnotení.

1.13 EHSV sa nazdáva, že orgány so zmiešaným zložením na viacerých úrovniach a špecifické fóra by mohli výrazne pomôcť posilniť európsku identitu občianskej spoločnosti a hospodárskych, sociálnych a politických aktérov. To by mohlo podstatne prispieť k ďalšiemu rozvoju európskeho modelu, ktorý je zámerne čiastočne založený na prístupe zdola nahor.

1.14 V súvislosti s formovaním a realizáciou makroregionálnych stratégií sa vyžaduje presnejšia definícia pojmu „riadenie“ v právnom a inštitucionálnom zmysle.

1.15 Podľa EHSV už neplatia „tri nie“: v rámci strednodobého finančného rámca na roky 2014 až 2020 sú k dispozícii finančné prostriedky, vytvára sa administratívny inštitucionálny systém na uľahčenie realizácie a spoločný strategický rámec stanovuje potrebné pravidlá.

1.16 Je dôležité nechať otvorené rôzne možnosti organizácie. V záujme dosiahnutia lepšej koordinácie a zabezpečenia dostatočnej váhy konkrétnych iniciatív sú zároveň potrebné dodatočné zdroje, ktoré by pôsobili ako katalyzátory a umožnili vznik synergií medzi záujmami a prostriedkami národných, regionálnych a miestnych aktérov.

2. Úvod

2.1 Komisia vo svojej analýze vyjadrila názor, že dve doposiaľ prijaté makroregionálne stratégie, a síce pre oblasť Baltského mora a Podunajsko, už priniesli výsledky a splňajú očakávania na vznik pridanej hodnoty v praxi. Boli prijaté dôležité spoločné rozhodnutia a použili sa pred tým nevyužitú zdroje, napríklad v oblasti ochrany životného prostredia, lodnej dopravy, protipovodňovej ochrany či zachovania kvality vody.

2.2 Obidve nedávno spustené iniciatívy makroregionálnej spolupráce môžu stavať na doterajších skúsenostiach. V jadransko-iónskom a alpskom regióne bola zistená podstatná nerovnováha, pokiaľ ide o mestské štruktúry, ako aj hospodársky a sociálny rozvoj. Analýza sa tiež zaoberá možnosťami, ako využiť skúsenosti regiónov ležiacich na atlantickom pobreží.

2.3 EHSV sa nazdáva, že v rámci formovania a realizácie makroregionálnych stratégií je dôležité dobré riadenie prispôbené konkrétnym úlohám.

2.4 Vo svojej analýze Komisia vyzdvihuje tri oblasti týkajúce sa riadenia, ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie úspechu:

- politické vedenie (strategické usmerňovanie a štruktúra riadenia), vlastný záujem („ownership“), dôležitosť stotožnenia sa so stratégiami, komunikácia a povinnosť zodpovedať sa,
- koordinácia ako prostriedok na realizáciu stratégií,
- manažment procesu realizácie, akčné plány, ktoré stanovujú každodenné vykonávanie úloh, spolupráca, podpora spolupráce.

2.5 Podľa analýzy Komisie je „riadenie“ činnosť, ktorá vo všeobecnosti určuje, ako sa majú dosahovať výsledky. V tejto súvislosti však existuje podstatný rozdiel medzi politickým vedením a orgánmi vykonávajúcimi stratégie, čo znamená, že „vlastný záujem“ sa vzťahuje na rôzne druhy subjektov.

2.6 EHSV sa domnieva, že formovanie a realizácia makroregionálnych stratégií si vyžaduje špecifický systém riadenia založený na spolupráci a koordinácii. V rámci tohto systému by zodpovednosť za jednotlivé programy, projekty a opatrenia mohla a mala byť spojená s jednotlivými konkrétnymi činnosťami a subjektmi, ktoré ich vykonávajú. Takýto systém je predpokladom efektívnosti a účinnosti jednotlivých činností a základom merateľnosti ich plnenia.

2.6.1 Analýza potvrdzuje, že makroregionálne stratégie poskytujú špecifický rámec pre spoluprácu medzi Európskou úniou, členskými štátmi, ich regiónmi a určitými tretími krajinami v rámci danej zemepisnej oblasti. Akčné plány sú nástroje na realizáciu stratégií, ktoré umožňujú účasť na hospodárskej a sociálnej úrovni.

2.7 Najvyššiu úroveň riadenia predstavuje skupina na vysokej úrovni, ktorá spája prácu koordinátorov prioritných oblastí, lídrov horizontálnej činnosti, koordinátorov pilierov a radiacich skupín. Inštitucionálnu štruktúru (sieť) dopĺňajú národné kontaktné miesta, ktoré posilňujú koordináciu na národnej úrovni.

3. Čo je ešte stále potrebné na dosiahnutie efektívnejšej realizácie makroregionálnych stratégií?

3.1 EHSV sa domnieva, že analýza Komisie poskytuje presné zhrnutie hlavných oblastí, ktoré potrebujú intenzívnejšie riadenie. Účinná realizácia makroregionálnych stratégií si vyžaduje:

- stabilnejšie politické vedenie,
- ako aj určenie a prijatie prierezových cieľov, ktoré by sa na národnej úrovni mali vo väčšej miere premietnuť do vnútroštátnej činnosti vlád.

3.1.1 EHSV sa nazdáva, že by sa malo vyvíjať úsilie na dosiahnutie intenzívnejšej realizácie partnerstiev na európskej úrovni a medzi európskymi inštitúciami.

3.1.2 Organizácie pôsobiace v určitom regióne na nadnárodnej úrovni by mali byť zapojené do vývoja riadenia a mali by získať záujem o jeho dobré fungovanie.

3.2 Bolo by užitočné poskytnúť rôznorodé, ľahšie dostupné prostriedky a zároveň vyvíjať špecifické nástroje pre jednotlivé odvetvia, vrátane nástrojov zameraných na súkromný sektor.

3.3 Predvídateľnosť, bezpečné prostredie pre kľúčové zainteresované strany, neustále vytváranie kapacít, efektívnejšie informovanie občianskej spoločnosti popri jej zapájaní do vykonávania akčných plánov, intenzívnejšie využívanie elektronickej správy vecí verejných a nástrojov IKT, všeobecne silnejšia identita na úrovni oblastí a regiónov a lepšie prispôsobenie sa stratégiám tvoria predpoklady realizácie makroregionálnych stratégií.

4. Odporúčania pre ďalší vývoj hlavných aspektov riadenia

4.1 Spolupráca medzi politickými a strategickými lídrami a **zodpovednými subjektmi – partnermi spolupráce**

4.1.1 Komisia síce predostiera návrhy na zlepšenie, ale zároveň vo svojej analýze potvrdzuje existujúcu štruktúru riadenia. Podľa jej názoru by častejšie pravidelné stretnutia na rôznych úrovniach, od štádia vytvárania stratégie cez akčné plány až po realizáciu, jednak poskytlo zainteresovaným stranám lepší prehľad a tiež umožnilo politikom ísť nad rámec prehlásení, lepšie chápať procesy a presnejšie posudzovať hodnotu vykonanej práce.

4.1.2 Jedným z hlavných praktických odporúčaní je, aby Európska komisia pozdvihla makroregionálne stratégie na úroveň politík EÚ, bez toho, aby prekročila svoje právomoci na poskytovanie podpory a usmernení.

4.1.3 Významným prínosom by mohli byť tematické stretnutia, na ktorých by sa prediskutovali problémy, ktoré sa vyskytli počas prípravy stratégie a jej realizácie. Takéto problémy sa prejavujú na európskej úrovni, majú vplyv na európske politiky a sú nimi ovplyvnené a vyžadujú si koordináciu na vysokej úrovni.

4.1.4 EHSV sa tiež domnieva, že úloha národných kontaktných bodov by mala byť posilnená, keďže predstavujú prepojenie politickej sféry a implementačného procesu. Konkrétne by výbor privítal vymenovanie osobitného predstaviteľa, ktorý by monitoroval realizáciu jednotlivých stratégií, hodnotil ich a podával spätnú väzbu na výkonných alebo ministerských konzultačných stretnutiach.

4.1.5 Vo svojej správe Komisia zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť, aby sa kľúčoví aktéri, partneri spolupráce a zainteresované strany v jednotlivých krajinách a regiónoch zaviazali zúčastňovať sa na procese a aby spoločne vyvíjali riešenia, určovali hospodárske ciele a stanovovali harmonogram realizácie, organizovali pravidelné diskusie, zvyšovali povedomie a vo všeobecnosti zabezpečovali efektívnu účasť.

4.1.6 EHSV za hlavné zainteresované strany pokladá národné, regionálne a miestne subjekty zapojené do rozhodovacích procesov a občiansku spoločnosť vrátane organizácií zamestnávateľov a zamestnancov, zástupcov vedeckej a výskumnej obce a celkovo mimovládnych organizácií.

4.1.6.1 Podpora účasti týchto zainteresovaných strán je prvoradá, i keď v súvislosti so zapájaním politických aktérov a občianskej spoločnosti už existujú mnohé osvedčené postupy.

4.1.7 Pokiaľ ide o budúci vývoj, Komisia vo svojej analýze⁽¹⁾ ponecháva veľký význam zintenzívneniu činnosti úspešných fór a väčšiemu zapojeniu parlamentov a parlamentných výborov. Tiež zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa zástupcovia občianskej spoločnosti angažovali na celom území príslušného makroregiónu, informovali o svojom postoji a zapájali sa do účinnejšieho určovania tematických cieľov a úloh.

4.1.8 Užšia spolupráca medzi teoretickou oblasťou (akademikmi) a praxou (podnikmi, MSP), spolu s lepšími kontaktmi medzi študentmi rôznych univerzít by mohli podstatne pomôcť k formovaniu a realizácii stratégií.

4.1.9 Napokon je veľmi dôležité, aby do procesu boli zapojené delegácie a zástupcovia Komisie, predovšetkým pokiaľ ide o používanie systémov IT.

4.2 Koordinácia

4.2.1 V súčasnosti sa vytvára skupina na vysokej úrovni pozostávajúca zo zástupcov 28 členských štátov EÚ a plánuje sa jej prvé výročné zasadnutie. Takýto orgán je potrebný na posilnenie koordinácie na európskej úrovni s cieľom lepšie zosúladiť každodenné procesy a politické úrovne. Jednou z úloh skupiny je nadväzovať styky s ďalšími zainteresovanými stranami. EHSV je toho názoru, že práca skupiny znázorňuje potrebu vytvoriť paneurópsku makroregionálnu stratégiu.

⁽¹⁾ COM(2014) 284 final.

4.2.2 Podobne ako národné kontaktné body v rámci svojich úloh zodpovedá skupina na vysokej úrovni za to, že fondy používané na podporu realizácie európskych stratégií sú v súlade s makroregionálnymi stratégiami. Inštitucionálne štruktúry sú doplnené „národnými koordinačnými platformami“, ktoré umožňujú konzultačný dialóg medzi rôznymi organizáciami a zainteresovanými stranami zastupujúcimi ministerstvá, regióny, obce, občiansku spoločnosť a vedeckú obec.

4.2.3 Komisia vo svojej analýze podčiarkuje kľúčovú úlohu, ktorú v rámci koordinácie zohrávajú národné kontaktné body. Okrem základných úloh, akými sú úprava a koordinácia procesov, vykonávanie monitoringu, zabezpečovanie a kontrola výmeny informácií medzi rôznymi orgánmi zapojenými do rozhodovacieho procesu a priebežné informovanie politických zainteresovaných subjektov, je úlohou národných kontaktných bodov aj každoročné podávanie správ inštitúciám, ako napríklad parlamentom, ktorých sa makroregionálne stratégie týkajú, a zapájanie sa do určovania a, ak je to možné, aj do koordinácie štátnych a regionálnych prostriedkov.

4.3 Realizácia

4.3.1 EHSV súhlasí s odporúčaním, podľa ktorého zainteresované strany potrebujú pri realizácii stratégie značnú politickú a administratívnu podporu, ako aj väčší objem finančných a ľudských zdrojov.

4.3.2 V oblasti realizácie makroregionálnych stratégií sa na zabezpečenie koordinácie vyžadujú nezávislé a na národnej úrovni uznávané subjekty, ktoré sú dobre integrované na miestnej úrovni a disponujú potrebnými znalosťami. V prípade potreby im môžu poskytnúť pomoc príslušné riadiace skupiny na danej úrovni.

4.3.3 EHSV súhlasí s tým, že možnosti, ktoré otvárajú nové pravidlá v oblasti využívania finančných zdrojov EÚ na priamu podporu makroregionálnych stratégií, predstavujú veľkú zmenu.

4.3.4 Vo svojej analýze Komisia poznamenala, že jednotliví ministri nesú hlavnú zodpovednosť za to, aby vynaložením dostatočných prostriedkov zabezpečili, že medzi subjektmi zapojenými do realizácie budú vládnuť jasné pomery. Ak nebudú vytvorené na to potrebné podmienky, nemožno očakávať vznik pridanej hodnoty.

4.3.5 Koordinátori pôsobia ako spojovací článok medzi politickou úrovňou na jednej strane a konkrétnymi projektmi a ich realizáciou na strane druhej. Spolu s riadiacou skupinou tvoria skutočný výkonný orgán.

4.3.6 V analýze Komisie sa poukazuje na to, že podstatné organizačné a finančné zdroje sú už na európskej úrovni k dispozícii. Vďaka nim by sa v oblasti riadenia, koordinácie a realizácie stratégií mohlo a naozaj malo zamedziť zdvojovaniu úsilia a nadbytočnosti, a dosiahnuť tak podstatných úspor. Existujúce poznatky a postupy by sa mali ďalej rozvíjať.

4.3.7 Pokiaľ ide o realizáciu, spolupráca by mala mať čo možno najkonkrétnejšiu podobu, schôdze by sa mali organizovať častejšie a mala by sa zintenzívniť koordinácia medzi tematickými oblasťami, okrem iného i prostredníctvom užších vzťahov so samotnou Komisiou.

4.3.8 Spolupráca medzi jednotlivými krajinami a regiónmi sa v rôznych makroregiónoch odlišuje. Musíme zabrániť vzniku príliš konvenčných inštitucionálnych štruktúr. Medzi príklady hodné nasledovania patria Atlantické fórum zriadené s cieľom rozvíjať regióny ležiace na atlantickom pobreží a ďalšie inovatívne iniciatívy.

4.3.9 Komisia vo svojej analýze obracia pozornosť na alternatívu, ktorú možno realizovať formou spolupráce medzi jednotlivými krajinami a ktorá by potenciálne mohla priniesť podstatné výhody. EHSV súhlasí s tým, že „technické body“ by mohli podporovať výmenu informácií, organizačnú aktivitu, podávanie správ, šírenie osvedčených postupov, zriaďovanie jednotlivých výborov a pracovných skupín a organizáciu a dokumentáciu stretnutí.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 604/2013, pokiaľ ide o určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu maloletých osôb bez sprievodu, ktoré nemajú žiadneho rodinného príslušníka, súrodenca alebo príbuzného oprávnene sa zdržiavajúceho v členskom štáte“

COM(2014) 382 final – 2014/0202 (COD)

(2015/C 012/11)

Spravodajkyňa: **Grace ATTARD**

Európsky parlament sa 3. júla 2014 rozhodol podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 604/2013, pokiaľ ide o určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu maloletých osôb bez sprievodu, ktoré nemajú žiadneho rodinného príslušníka, súrodenca alebo príbuzného oprávnene sa zdržiavajúceho v členskom štáte“

COM(2014) 382 final – 2014/0202 (COD).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 143 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania a úvahy

1.1 EHSV podporuje návrh, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 604/2013. Treba sa však zaoberať okrem iného takými prekážkami, ako je napr. zložitosť administratívnych, súdnych a iných systémov v členských štátoch, nedostatok informácií a strach z nahlásenia úradom, aby sa zabezpečilo, že žiadne dieťa nebude ponechané v situácii právnej neistoty alebo bez štátnej príslušnosti.

1.2 EHSV dôrazne odporúča, aby mala zásada **„najlepšieho záujmu dieťaťa“** prednosť pred akýmkoľvek inými národnými a medzinárodnými záujmami.

1.3 EHSV poukazuje na to, že súčasný návrh neuvádza kritériá týkajúce sa toho, „ako“ a „kto“ určí „najlepší záujem dieťaťa“. Táto definícia by mala vyplývať z pravidiel a zásad medzinárodných dohôd o ľudských právach.

1.4 Výbor odporúča, aby boli zamestnanci pracujúci s deťmi bez sprievodu riadne zaškolení, pokiaľ ide o dodržiavanie práv dieťaťa.

1.5 Najlepší záujem dieťaťa by mal určiť nezávislý orgán, ktorý nie je spojený s imigračnými úradmi, aby sa zabránilo konfliktu záujmov a zabezpečil sa kvalifikovaný personál. Najlepšie by to mal byť vnútroštátny orgán zodpovedný za problematiku ochrany detí⁽¹⁾.

1.6 EHSV zdôrazňuje, že naliehavou prioritou by malo byť skoncovanie so **zadržiavaním detí**, či už sú bez sprievodu alebo nie a bez ohľadu na postup, ktorému podliehajú.

⁽¹⁾ Napr. Oficina de Proteccion de Menores v Španielsku alebo Jugendamt v Nemecku.

1.7 Deťom bez sprievodu a deťom odlúčeným od rodičov by nikdy nemal byť odopretý vstup do krajiny v súlade so zásadou **nevyhostenia**, ktorá vyplýva z medzinárodných ľudských práv a humanitárneho a utečeneckého práva.

1.8 EHSV odporúča, aby Komisia zaviedla jednotné postupy a vhodné a flexibilné časové obmedzenia pre prípady spadajúce pod odseky 4b, 4c a 4d, a to prostredníctvom dohôd medzi členskými štátmi, ktoré by sledovali záujmy dieťaťa.

1.9 Pojmy „informovať“ a „skutočná možnosť“ treba jasne definovať, aby sa zabezpečilo, že maloletej osobe budú pomáhať riadne vyškolení sociálni pracovníci, nezávislí tlmočníci a kvalifikovaný zástupca, ktorý bude konať ako poručník, aby táto osoba porozumela dôsledkom celého procesu podania žiadosti o medzinárodnú ochranu v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ.

1.10 Podľa názoru EHSV by **poručník** mal byť „kvalifikovaným zástupcom“, ktorý musí mať skúsenosti, pokiaľ ide o maloleté osoby, a poznať vnútroštátne cudzinecké právo a právne predpisy na ochranu dieťaťa.

1.11 EHSV vyzýva členské štáty, aby zabezpečili, že postupy posudzovania veku budú založené na najlepšom záujme maloletého, pričom je základným cieľom zabezpečiť, aby boli zarúčené práva a ochrana, na ktoré má maloletá osoba nárok. Posudzovanie by malo byť vykonané v prítomnosti poručníka.

1.12 EHSV dôrazne odporúča, aby v situáciách, keď sa maloletá osoba stane dospelou počas procesu určovania členského štátu, ktorý je zodpovedný za preskúmanie žiadosti o medzinárodnú ochranu, bol rozhodujúci jej vek v deň podania pôvodnej žiadosti.

1.13 Je potrebné zrevidovať celý rad **politických programov EÚ** týkajúcich sa ochrany nezdokumentovaných maloletých osôb v postavení migrantov⁽²⁾. Patrí sem o. i. regularizácia ako nástroj migračnej politiky, informovanie a podporovanie nezdokumentovaných rodín, vytvorenie databázy dôkazov, evidencia narodení a ochrana údajov, ako aj právo na vzdelávanie a odbornú prípravu, zdravotnú starostlivosť a ubytovanie.

1.14 EHSV zastáva názor, že je potrebná **podrobnejšia definícia** pojmu „deti bez sprievodu v postavení neregulárnych migrantov“, aby obsiahla rôzne situácie, ktoré sa v praxi vyskytli a na ktoré sa nevzťahuje navrhované nariadenie.

1.15 EHSV zdôrazňuje význam konzultácií s expertmi z radov občianskej spoločnosti, právnikmi a odborníkmi so skúsenosťami v oblasti migrácie detí a teší sa na spoluprácu s Komisiou v tomto procese.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Cieľom návrhu Komisie je zmena článku 8 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov („nariadenie Dublin III“).

2.2 Návrh bol predložený v súlade s nedávnym rozsudkom⁽³⁾ Súdneho dvora EÚ, ktorý objasňuje, ktorý členský štát je zodpovedný za preskúmanie žiadostí podaných maloletými osobami bez sprievodu. Zlepší situáciu maloletých osôb žiadajúcich o medzinárodnú ochranu, ktoré nemajú žiadneho rodinného príslušníka, súrodenca alebo príbuzného zdržiavajúceho sa na území EÚ.

2.2.1 Odsek 4a je kodifikáciou rozsudku Súdneho dvora vo veci C-648/11 a uvádza sa v ňom: „Ak maloletá osoba bez sprievodu nemá žiadneho rodinného príslušníka, súrodenca alebo príbuzného oprávneného sa zdržiavajúceho na území niektorého členského štátu, ako sa uvádza v odsekoch 1 a 2, zodpovedným členským štátom je ten členský štát, v ktorom maloletá osoba bez sprievodu podala žiadosť o medzinárodnú ochranu a v ktorom sa nachádza, za predpokladu, že je to v najlepšom záujme maloletého“.

⁽²⁾ Dr Sarah Spencer, COMPAS, Oxfordská univerzita.

⁽³⁾ Vec C-648/11 MA a iní proti Secretary of State for the Home Department, Spojené kráľovstvo.

2.2.2 Odsek 4b sa vzťahuje na situáciu, keď sa maloletá osoba, ktorá je žiadateľom uvedeným v odseku 4a, nachádza na území členského štátu bez toho, aby tam podala žiadosť. Tento členský štát informuje maloletú osobu bez sprievodu o jej práve podať takúto žiadosť a poskytne jej skutočnú možnosť podať žiadosť v tomto členskom štáte, *okrem prípadu, keď by to nebolo v najlepšom záujme maloletého*.

2.2.3 Maloletá osoba tak má dve možnosti: buď požiadať o medzinárodnú ochranu v danom členskom štáte, alebo žiadosť nepodávať.

2.2.4 V prípade druhej uvedenej možnosti, teda v prípade maloletej osoby, ktorá sa rozhodne nepodať novú žiadosť v členskom štáte, v ktorom sa nachádza, čo sa vo veci C-648/11 nerieši, by sa podľa odseku 4c mala maloletá osoba odovzdať do členského štátu, ktorý sa na základe posúdenia najlepšieho záujmu maloletého zdá byť najvhodnejší. Cieľom tohto pravidla je zabezpečiť istotu, pokiaľ ide o určovanie zodpovedného členského štátu, zavedením pravidla, ktoré je jasné a predvídateľné, aby sa zbytočne nepredlžovalo konanie. Záruky pre maloleté osoby stanovené v článku 6 nariadenia (EÚ) č. 604/2013 sa vzťahujú na všetky maloleté osoby, ktoré podliehajú konaniam podľa tohto nariadenia. Návrh tiež v odseku 4c zavádza povinnosť dožiadaného a žiadajúceho členského štátu spolupracovať pri posudzovaní najlepšieho záujmu maloletého.

3. Súvislosti

3.1 Problémy, ktorým maloleté osoby bez sprievodu čelia, sú rôznorodé a zložité, a vyžadujú si preto multilaterálny, komplexný a holistický prístup.

3.2 EHSV odporúča, aby boli každému dieťaťu spôsobom primeraným jeho veku poskytnuté informácie o jeho právach na základe príslušného dohovoru OSN, a zaručilo sa tým, aby maloleté osoby, a hlavne tzv. neviditeľní maloletí, ktorým sa neposkytuje žiadna starostlivosť, získali možnosť žiadať o ochranu.

3.3 V roku 2013 podalo žiadosť o azyl v EÚ 120 000 maloletých osôb, čo predstavuje viac ako štvrtinu z celkového počtu žiadostí o azyl. Z týchto žiadateľov o azyl bolo 12 685 maloletých osôb bez sprievodu⁽⁴⁾. Podiel maloletých osôb bez sprievodu, ktoré žiadajú o azyl v Európe, zostal za posledných 10 rokov stabilný a dosahuje výšku okolo 5% z celkového počtu žiadostí o azyl predložených v Európe.

3.4 Postavenie migrujúcich detí sa môže v jednotlivých fázach ich cesty odlišovať a môžu sa stretnúť s rôznymi situáciami, v ktorých sú zraniteľné⁽⁵⁾. Všetkými týmito situáciami sa treba zaoberať.

3.5 Môžu cestovať so svojou rodinou, sami alebo s inými osobami než rodinnými príslušníkmi, alebo môžu byť ponechané bez sprievodu po vstupe na územie členského štátu. Rodičia či opatrovníci týchto detí tiež môžu byť nezdokumentovaní, napr. keď vstúpili na územie nezákonným spôsobom alebo prekročili povolenú dĺžku pobytu alebo skončila platnosť ich víza ako rodiny. Rodičia či opatrovníci týchto detí môžu byť tiež legálnymi migrantmi, napr. keď deti prídu do Európy, aby sa zlúčili s rodinou, avšak schéma zlúčenia rodiny sa na nich nevzťahuje. Aj deti narodené v Európe môžu byť nezdokumentované, pretože ich rodičia sú nezdokumentovaní. Deti môžu byť okrem toho opustené v prípade vyhodenia.

3.6 Členské štáty majú právnu povinnosť zabezpečiť, aby rozhodnutia Súdneho dvora EÚ, predovšetkým rozhodnutie vo veci C-648/11 týkajúce sa nariadenia č. 604/2013, a ochrana a pravidlá podľa dohovorov OSN boli implementované do národného práva, a musia dodržiavať dve všeobecné zásady Dohovoru OSN o právach dieťaťa: (i) zásadu nediskriminácie (článok 2) a (ii) najlepšie záujmy dieťaťa (článok 3). Akákoľvek politika alebo konkrétne opatrenia, ktoré porušujú medzinárodné a/alebo európske právne predpisy, by mali byť napadnuté ako nezákonné a každý prípad porušenia práv dieťaťa by mal viesť k otvoreniu konania o ich porušení.

⁽⁴⁾ Eurostat (2014), Azylová štatistika, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Asylum_statistics

⁽⁵⁾ Podkladový dokument Európskeho fóra o právach dieťaťa (2012) – http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/background_cps_children_on_the_move_en.pdf

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Navrhované nariadenie zabezpečí, že členské štáty budú dodržiavať ustanovenia všeobecnej pripomienky č. 6 Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa, v ktorej sa hovorí o zaobchádzaní s deťmi bez sprievodu a odlúčenými od rodičov mimo ich krajiny pôvodu.

4.2 V Haagskom dohovore z roku 1996⁽⁶⁾ sa uvádza, že bez ohľadu na vnútroštátne právne predpisy je vekovou hranicou pre „deti“ alebo „maloleté osoby“ VŽDY 18 rokov.

4.3 Základné zásady týkajúce sa práv detí je treba **začleniť** do vypracúvania, uplatňovania a monitorovania zákonov, politík, postupov a praktík s dosahom na maloletých migrantov bez sprievodu.

4.4 Navrhovaná právna regulácia by sa mala vzťahovať na maloleté osoby, ktorých žiadosť už bola zamietnutá v niektorom členskom štáte.

4.5 Zamestnanci pracujúci s deťmi bez sprievodu (úradníci poverení presadzovaním práva, súdy, vypočúvajúci úradníci, tlmočníci, sociálni pracovníci, pracovníci s mládežou, zdravotníci, poručníci, zákonní zástupcovia, policajti a príslušníci pohraničnej stráže atď.) by mali byť **riadne zaškolení**, pokiaľ ide o dodržiavanie práv dieťaťa.

4.6 Dohovor OSN štáty zaväzuje k tomu, aby na nezdokumentované deti uplatňovali tie isté pravidlá ako na iné deti. V praxi však existujú rozpory medzi národnými právnymi rámcami regulujúcimi kontrolu prisťahovalectva a právnymi rámcami týkajúcimi sa ochrany detí. EHSV naliehavo vyzýva členské štáty, aby zabezpečili, že sa k deťom, ktoré sa ocitnú v neregulovanej situácii, bude pristupovať a budú sa chrániť predovšetkým podľa národných predpisov o ochrane detí.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Svoje názory na politiku a postupy týkajúce sa základných práv regulárnych alebo neregulárnych migrantov EHSV jednoznačne vyjadril v mnohých stanoviskách⁽⁷⁾, ako aj prostredníctvom účasti na Európskom fóre pre integráciu.

5.2 Všetky migrujúce deti alebo deti v postavení neregulárneho migranta, či zdokumentované alebo nezdokumentované, a to aj v prípade migrácie v rámci EÚ, by mali mať zabezpečené **podmienky prijatia vhodné pre deti** v súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa a inými medzinárodnými dohovormi, ako napr. Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím.

5.3 Ihneď po príchode dieťaťa, ktoré nikto nesprevádza alebo je oddelené od rodiny, by mu mala byť pridelená bezplatná právna pomoc a kvalifikovaný, nezávislý **poručník**, ktorý by ho mal podporovať a poskytovať mu poradenstvo a ochranu, kým sa nezlúči so svojou rodinou alebo nie je umiestnené do vhodnej opatery.

5.4 I keď právo EÚ uznáva dôležitosť poručníctva, nedefinuje povinnosti poručníka. Poručník by mal byť kvalifikovaným zástupcom, ktorý by mal mať skúsenosti so starostlivosťou o maloletých a znalosti vnútroštátneho cudzineckého práva a právnych predpisov o ochrane dieťaťa a bol by oprávnený zastupovať dieťa vo všetkých rozhodovacích procesoch za predpokladu, že dieťa s tým súhlasí⁽⁸⁾. Poručník by musí mať finančné zdroje potrebné na zapojenie ďalších odborníkov, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

5.5 Počas procesu určenia zodpovedného členského štátu, by mali mať maloleté osoby bez sprievodu prístup k ubytovaniu, vzdelaniu, odbornej príprave a zdravotnej starostlivosti **na takom istom základe ako iné deti**, na ktoré sa vzťahuje právny poriadok prijímajúceho členského štátu, pričom by sa zvláštna pozornosť mala venovať psychickému stavu dieťaťa.

⁽⁶⁾ Haagsky dohovor z roku 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (THC 1996), http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=70

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 29; Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 6; Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014; Ú. v. EÚ C 317, 23.12.2009, s. 110.

⁽⁸⁾ THC 1996.

5.6 **Názory dieťaťa** a skúsenosti, o ktorých dieťa podá svedectvo, by mali byť zohľadnené pri formovaní politických opatrení a akčných plánov pre deti. Výskum o potrebe informácií zameraných na dieťa vrátane práva dieťaťa slobodne vyjadriť svoj názor na všetko, čo sa ho týka, poskytol cenné informácie z prvej ruky pre Európsky akčný plán týkajúci sa maloletých bez sprievodu (2010 – 2014) ⁽⁹⁾.

5.7 Pojmy „informovať“ a „skutočná možnosť“ treba jasne definovať, aby sa zabezpečilo, že (i) maloletej osobe budú pomáhať riadne vyškolení sociálni pracovníci, nezávislí tlmočníci a poručník, aby porozumela dôsledkom celého procesu podania žiadosti o medzinárodnú ochranu v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ v reči, ktorej rozumie, a (ii) že maloletá osoba udelí alebo odmietne udeliť svoj súhlas, v prípade potreby v písomnej podobe.

5.8 V žiadnej fáze procesu podania žiadosti o medzinárodnú ochranu by maloletá osoba nemala byť **zadržovaná**. Okrem iného zadržanie maloletým neumožňuje využiť ich právo premiestniť sa do iného členského štátu, aby žiadosť podali tam ⁽¹⁰⁾.

5.9 Akékoľvek rozhodnutia prijaté v rámci nariadení Dublin II a III a týkajúce sa maloletých detí bez sprievodu, ktoré sa uchádzajú o azyl, by mali byť v súlade s nedávnymi rozhodnutiami Súdneho dvora EÚ ⁽¹¹⁾.

5.10 Dohody a protokoly s rôznymi členskými štátmi, ktoré sa v návrhu nariadenia požadujú, by mali byť v súlade so Zmluvou o fungovaní Európskej únie.

5.11 EHSV plne súhlasí s tým, aby Komisia po prijatí tohto zmeneného nariadenia preskúmala delegované akty podľa nariadenia Dublin III a na základe článku 290 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

5.12 Pojem „**dospelý súrodenec**“ by mal byť objasnený, pokiaľ ide o právo maloletej osoby na zlúčenie rodiny, tak aby sa zabezpečilo, že táto dospelá osoba je schopná plniť si svoje povinnosti voči maloletému zodpovedným spôsobom v súlade so zákonom.

5.13 EHSV odporúča členským štátom, aby poskytli potrebnú podporu a špecializovanú starostlivosť **zraniteľným deťom** vrátane detí s psychickými problémami, telesným alebo duševným postihnutím alebo zdravotnými problémami, ako aj deťom v núdzových situáciách vrátane detí, ktoré prichádzajú z konfliktných oblastí, kde ony alebo ich rodiny zažili traumatizujúce udalosti, a tiež tehotným maloletým ženám alebo rodičom mladším ako 18 rokov.

5.14 EHSV dôrazne žiada členské štáty, aby zabezpečili, že postupy **posudzovania veku** budú (i) založené na najlepšom záujme maloletej osoby ⁽¹²⁾, (ii) vykonané za účasti poručníka a (iii) vyhodnotené niekoľkými nezávislými odborníkmi vrátane detských psychológov, sociálnych pracovníkov a právnych odborníkov tvoriacich tím so zastúpením oboch pohlaví. Postup posudzovania a rozhodnutie by mali byť podrobne zdokumentované.

5.15 Do ukončenia posudzovania by každá osoba, ktorá o sebe tvrdí, že je nepľnoletá, mala byť pokladaná za nepľnoletú.

5.16 Posudzovanie veku by sa malo v prvom rade zakladať na písomných dôkazoch. Podľa nedávneho rozhodnutia španielskeho súdu by písomné dôkazy nemali byť spochybňované.

5.17 Maloletá osoba by mala byť v plnej miere informovaná o postupe posudzovania veku a jeho dôsledkoch a jej názory by mali byť v závislosti od jej veku a vyspelosti primeraným spôsobom zohľadnené.

⁽⁹⁾ Agentúra EÚ pre základné práva (2009) „Tvorba indikátorov na ochranu, rešpektovanie a podporu práv dieťaťa v Európskej únii“.

⁽¹⁰⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecná pripomienka č. 6, Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a odlúčenými od rodičov mimo ich krajiny pôvodu, CRC/GC/2005/6.

⁽¹¹⁾ Súdny dvor Európskej únie, 6. júna 2013, vec C-648/11.

⁽¹²⁾ ENOC – Európska sieť ombudsmanov pre deti: www.ombudsnet.org

5.18 V prípade, že písomné dôkazy nie sú k dispozícii alebo existujú vážne pochybnosti o veku maloletej osoby, je možné vykonať lekársku/telesnú prehliadku ako poslednú možnosť, pričom sa musí rešpektovať kultúra, dôstojnosť a fyzická a psychická integrita dieťaťa, keďže niektoré prvky telesnej prehliadky môžu byť obzvlášť rozrušujúce, invazívne a traumatické. Ak sa pokladá za potrebné vykonanie lekárskej/telesnej prehliadky, mal by sa vyžiadať a získať informovaný súhlas maloletého. Lekársku/telesnú prehliadku sprevádza sociálno-pedagogické hodnotenie vykonané odborníkmi. Obe dve postupy by sa mali navzájom dopĺňať.

5.19 Proti výsledkom všetkých postupov by malo byť možné **odvolať sa**.

5.20 Právne postavenie **maloletých osôb** bez sprievodu, **ktoré sa stanú dospelými**, je zložité a v jednotlivých členských štátoch sa odlišuje. I keď sú procesné pravidlá týkajúce sa tejto problematiky stanovené v smernici o azyle, treba určiť pravidlá vzťahujúce sa na práva osoby, ktorá dovŕši osemnásť rok počas postupu posudzovania.

5.21 EHSV dôrazne odporúča, aby sa v takých situáciách vek určil v počiatočných štádiách konania, aby sa zabránilo tomu, že sa maloletý ocitne v neregulovanej situácii a zmizne.

5.22 Reakcia štátov na problém **obchodovania s deťmi** sa nesmie riadiť právnym postavením dieťaťa ako prisťahovalca a jeho žiadosťou o azyl, ale najlepším záujmom dieťaťa.

5.23 Deti v postavení neregulárnych migrantov by nemali byť nikdy **trestne stíhané** z dôvodov výhradne spojených s ich postavením prisťahovalca alebo ak je ich účasť na trestnej činnosti výsledkom vykorisťovania.

5.24 Členské štáty majú do konca júla 2015 čas na to, aby implementovali do svojich právnych poriadkov smernicu o azyle, ktorá okrem iného stanovuje povinnosť členských štátov v skorom štádiu identifikovať prípady zraniteľných detí bez sprievodu.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ekologickej výrobe a označovaní ekologických výrobkov, o zmene nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. XXX/XXX [nariadenie o úradných kontrolách] a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 834/2007“

COM(2014) 180 final – 2014/0100 (COD)

(2015/C 012/12)

Spravodajca: **Armands KRAUZE**

Európsky parlament 2. apríla 2014 a Rada 28. apríla 2014 rozhodli podľa článku 43 ods. 2 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ekologickej výrobe a označovaní ekologických výrobkov, o zmene nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. XXX/XXX [nariadenie o úradných kontrolách] a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 834/2007“

COM(2014) 180 final – 2014/0100 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. októbra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza zo 16. októbra) prijal 61 hlasmi za, pričom jeden člen hlasoval proti a 5 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta legislatívny návrh Komisie a jej úmysel podnietiť rozvoj ekologického poľnohospodárstva v Európe súbežne s rozvojom dopytu a súhlasí s tým, že je potrebné odstrániť nedostatky súčasného systému. Komisia by mala podporovať tak rozvoj ekologického poľnohospodárstva, ako i dôveru spotrebiteľov v ekologické výrobky.

1.2 Vyjadruje však znepokojenie nad tým, že v posúdení vplyvu Komisie sa riadne nehodnotia dôsledky nového nariadenia na neskorší rozvoj ekologického poľnohospodárstva v Európe. Nehodnotí sa ani vplyv tohto nariadenia na ekologických výrobcov a jeho vplyv na kontinuitu výroby.

1.3 EHSV podporuje Komisiu v tom, že chce nabádať malé poľnohospodárske podniky, aby sa začali venovať ekologickému poľnohospodárstvu, a znížiť administratívne zaťaženie v celom odvetví ekologických výrobkov.

1.4 EÚ je čistým dovozcom ekologických výrobkov, avšak neustále sa zvyšujúce výrobné náklady a administratívne zaťaženie, ktorým sú vystavení európski poľnohospodári, neumožňujú tomuto odvetviu vhodným spôsobom rozvíjať ekologickú výrobu v členských štátoch EÚ ako odpoveď na rastúci dopyt zo strany spotrebiteľov.

1.5 Výbor v zásade podporuje cieľ Komisie týkajúci sa úplného prechodu na ekologickú výrobu avšak pod podmienkou, že budú stanovené výnimky v niektorých osobitných prípadoch. Je nevyhnutné prijať dodatočné podporné opatrenia na uľahčenie prechodu poľnohospodárov na poľnohospodárstvo, ktoré bude 100 % ekologické.

1.6 EHSV vyzýva Komisiu, aby vylepšila návrh nariadenia v časti týkajúcej sa rastlinného rozmnožovacieho materiálu a osív, pretože pre ekologických výrobcov bude ťažké dosiahnuť do roku 2021 používanie ekologických semien v 100 % miere.

1.7 EHSV dúfa, že rokovania o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve a iné dohody, ktoré budú uzatvorené, nepovedú k oslabeniu ekologických noriem EÚ alebo k novým diskusiám alebo zmenám v súvislosti s podmienkami výroby, predaja a certifikácie ekologických výrobkov.

1.8 V ekologických poľnohospodárskych podnikoch treba na mnohých úrovniach uplatňovať prísnejšie normy v oblasti životných podmienok zvierat než v tradičných podnikoch; v niektorých prípadoch by však pre ekologických výrobcov mohlo byť problematické dodržiavať tieto prísne požiadavky. EHSV odporúča Komisii, aby starostlivo preskúmala a stanovila rozsah výnimiek, pokiaľ ide o osobitné požiadavky uplatňované v rámci životných podmienok zvierat v ekologickom poľnohospodárstve, aby sa pri miestnych plemenách zachovali ustanovenia a dlhoročne používané tradičné metódy chovu.

1.9 EHSV vyzýva Komisiu, aby preskúmala a zohľadnila rozdiely v tradíciách, histórii a klimatických podmienkach členských štátov a regiónov EÚ, ako i národné osobitosti v oblasti výroby, zachovávajúc pritom určitú pružnosť pri uplatňovaní výnimiek. Zároveň by sa mala zaručiť určitá miera harmonizácie.

1.10 Ekologickí výrobcovia musia byť schopní dodržiavať prijaté záväzky a z tohto dôvodu musia mať poľnohospodári po nadobudnutí platnosti nového nariadenia a v polovici finančného obdobia 2014 – 2020 pre programy rozvoja vidieka možnosť pokračovať vo svojich existujúcich záväzkoch alebo riadiť sa novým nariadením. Musí sa zaručiť, že zmeny súčasného právneho rámca uskutočnené v prebiehajúcom zmluvnom období nepovedú k retroaktívnemu uplatňovaniu sankcií voči poľnohospodárom, ktorí sa nemôžu prispôsobiť zmeneným požiadavkám.

1.11 EHSV žiada Európsku komisiu, aby zohľadnila osobitosti najvzdialenejších európskych regiónov, aby mohli rozvíjať miestnu ekologickú výrobu (prístup k osivám, nedostatočná rozmanitosť dodávok, sanitárne problémy).

1.12 EHSV žiada Európsku komisiu, aby jasne definovala štatút materskej kašičky, peľu a včelieho vosku a zaradila ich do zoznamu ostatných produktov uvedených v prílohe I návrhu nariadenia o ekologickom poľnohospodárstve.

1.13 EHSV vyzýva Komisiu, aby vyčlenila primeranú pomoc na inovácie a odborné vzdelávanie v oblasti ekologického poľnohospodárstva a osobitne sa zamerala na odborné vzdelávanie mladých ľudí a celoživotné vzdelávanie aktívnych výrobcov.

1.14 EHSV žiada Komisiu, aby pripravila návrh nariadenia, ktorý prinesie posun z hľadiska priameho predaja a využívania krátkych distribučných kanálov pri ekologických výrobkoch.

1.15 EHSV dôrazne žiada, aby Komisia v nariadení zabezpečila potrebné nástroje na podporu nákupu ekologických potravín v rámci verejného obstarávania pre kolektívnu spotrebu v školách a nemocniciach a iných verejných zariadeniach.

2. Všeobecné pripomienky

Všeobecné informácie o postojoch, ktoré prijali zúčastnené strany

2.1 Ekologické poľnohospodárstvo je komplexným systémom výroby založeným na riadení prírodných zdrojov, v rámci ktorého sa uplatňujú prísne obmedzenia na používanie chemických a syntetických látok, stanovujú požiadavky o nepoužívaní minerálnych hnojív a zakazuje sa používanie geneticky modifikovaných organizmov.

2.2 Ekologické poľnohospodárstvo sa neobmedzuje len na určitý osobitný spôsob výroby alebo produkcie určitých výrobkov, ale predstavuje oveľa širší pojem. V ekologickom poľnohospodárstve sa berie do úvahy nielen konkrétne fyzické prostredie, v ktorom sa uskutočňuje, ale zohľadňujú sa aj sociálne podmienky. Ide o spôsob výroby spočívajúci na oveľa širšej koncepcii, kde je zohľadnený aj sociálno-ekonomický, politický a sociálno-kultúrny rozmer.

2.3 V porovnaní s neekologickými poľnohospodárskymi podnikmi sa ekologické poľnohospodárske podniky všeobecne vyznačujú väčšou biodiverzitou a väčším počtom druhov rastlín a hmyzu. Ich pôda je bohatšia na žijúce organizmy, ktoré sa podieľajú na udržiavaní jej štruktúry a vysokého obsahu organických látok, čím sa zlepšuje prevzdušňovanie a drenáž pôdy.

2.4 Kvalita vody v blízkosti týchto poľnohospodárskych podnikov je vyššia, pretože ekologickí poľnohospodári nepoužívajú pesticídy ani škodlivé syntetické minerálne hnojivá. Správna rotácia plodín pomáha zlepšovať úrodnosť pôdy a účinnosť výživných prvkov. Na základe porovnania poľnohospodárskych podnikov bolo preukázané, že pri ekologických podnikoch je množstvo vyplavených dusičnanov na hektár nižšie než 57 %.

2.5 Ekologické poľnohospodárstvo priaznivo vplýva na vznik ekologických pracovných miest. Zo štúdie realizovanej v roku 2011 v Spojenom kráľovstve a Írsku o miere zamestnanosti v ekologických poľnohospodárskych podnikoch vyplýva, že tieto podniky zabezpečujú o 135 % pracovných miest na plný úväzok viac než tradičné poľnohospodárske podniky ⁽¹⁾.

2.6 Počas on-line konzultácií, ktoré iniciovala Komisia v roku 2013, organizácie zúčastnených strán zdôraznili, že revízia právnych predpisov v tejto oblasti by sa mala opierať o pozitívne aspekty platných právnych predpisov a umožniť EÚ rozvíjať ekologickú výrobu. Zo scenárov, ktoré navrhla Komisia, väčšina zúčastnených strán podporila politickú alternatívu vylepšeného statu quo, teda lepšieho uplatňovania platných právnych predpisov a ich úpravu.

2.7 Napriek názorom, ktoré vyjadrili organizácie zúčastnených strán a občianska spoločnosť v súvislosti s novým právnym predpisom, Európska komisia pripravila a predstavila legislatívnu iniciatívu, ktorou sa zavádzajú významné zmeny.

Všeobecné informácie o legislatívnych iniciatívach Komisie

2.8 Návrh Komisie sa sústreďuje na tri hlavné ciele: zachovať dôveru spotrebiteľov, zachovať dôveru výrobcov a uľahčiť prechod poľnohospodárov na ekologické poľnohospodárstvo.

2.9 Komisia navrhuje posilniť a harmonizovať pravidlá uplatňované na dovážané výrobky v rámci Európskej únie zrušením veľkej časti súčasných výnimiek v oblasti výroby a kontrol; lepšie riadiť medzinárodný rozmer obchodu s ekologickými výrobkami prijatím nových ustanovení týkajúcich sa vývozu a napokon posilniť kontroly, ktoré sa zamerajú na riziká.

2.10 Jedným z cieľov Komisie je uľahčiť prechod malých poľnohospodárov na ekologické poľnohospodárstvo tak, že sa im ponúkne možnosť pristúpiť k systému skupinovej certifikácie, a zjednodušiť právne predpisy znížením administratívneho zaťaženia kladeného na poľnohospodárov a zvýšením transparentnosti.

3. Všeobecné a konkrétne pripomienky

3.1 EHSV súhlasí s tým, že je potrebné odstrániť nedostatky súčasného systému. Napríklad je nevyhnutné podporovať malé poľnohospodárske podniky v tom, aby sa začali venovať ekologickému poľnohospodárstvu, a znížiť administratívne zaťaženie na zaručenie rovnakých podmienok hospodárskej súťaže a posilniť dôveru spotrebiteľov v ekologické poľnohospodárstvo.

3.2 Zvýšením noriem kvality ekologickej výroby a zavedením prísnejších pravidiel výroby je možné zvýšiť dôveru spotrebiteľov a zároveň odôvodniť cenový rozdiel oproti tradičným výrobkom. Netreba však zabúdať na to, že malé poľnohospodárske podniky, ktoré budú chcieť dodržiavať tieto normy, sa môžu stretávať s hospodárskymi ťažkosťami.

3.3 EHSV vyzýva Komisiu, aby jasne uviedla, že hlavné body súčasného nariadenia budú prevzaté do nového nariadenia a nie do delegovaných aktov, a že zostatú v platnosti. Bude treba včas a po konzultácii so zúčastnenými stranami preskúmať prípady, ktoré si budú vyžadovať prijatie vykonávacích aktov, a prípady, ktoré si budú vyžadovať prijatie delegovaných aktov.

⁽¹⁾ Morison, J., Hine, R. a Pretty, J., 2005. Survey and Analysis of Labour on Organic Farms in the UK and Republic of Ireland. International Journal of Agricultural Sustainability Volume 3 (1).

3.4 EHSV upozorňuje na to, že ekologické poľnohospodárstvo je nezlučiteľné s používaním geneticky modifikovaných výrobkov vo výrobnom procese a s pestovaním geneticky modifikovaných rastlín v ekologických podnikoch a v ich blízkosti.

3.5 EHSV žiada Európsku komisiu, aby zohľadnila vedecké štúdie týkajúce sa otázky opeľovania. Opeľovanie, ktoré sa vyvíjalo počas miliónov rokov, a ktorého cieľom je oplodnenie kvitnúcich rastlín, sa uskutočňuje náhodne na trase letu opeľovačov, najmä včiel (*Apis Mellifera*). V súčasnosti však môžu opeľovače prenášať aj peľ obsahujúci geneticky modifikované gény. Napríklad z vedeckých štúdií⁽²⁾ vyplýva, že včela, ktorá je jedným z hlavných opeľovačov, môže preletieť až 14 km.

3.6 EHSV sa obáva, že poľnohospodárom by v dôsledku zavedenia osobitných limitných hodnôt na výrobky z ekologického poľnohospodárstva, najmä v súlade so smernicou 2006/125/ES, vznikli značné dodatočné výdavky. To by brzdilo úspešný rozvoj tohto odvetvia alebo by mu v ňom bránilo a malo negatívny dosah predovšetkým na menších ekologických výrobcov. EHSV vychádza z toho, že ekologickí poľnohospodári pracujú v tých istých environmentálnych podmienkach ako všetci ostatní poľnohospodári. Preto by sa nemali stanovovať osobitné limitné hodnoty. Ochrana spotrebiteľov by nemala byť rozdelená na dve zložky.

3.7 EHSV zdôrazňuje, že hodnoty rezíduí v ekologických poľnohospodárskych výrobkoch sú v zásade nižšie než vo výrobkoch pochádzajúcich z tradičného poľnohospodárstva, poukazuje však na to, že v súčasnosti nie sú takéto limitné hodnoty rezíduí stanovené. EHSV preto odporúča najskôr vypracovať podrobnú štúdiu a hodnotenie vplyvu. EHSV ďalej zdôrazňuje, že neexistujú jednotné pravidlá EÚ týkajúce sa vybavenia európskych laboratórií, používaných metód alebo limitných hodnôt pre odobratie certifikácie uplatňovaných certifikačnými orgánmi. K harmonizácii by malo dôjsť predtým, než sa na európskej úrovni stanovia akákoľvek iná forma limitných hodnôt pre odobratie certifikácie. Táto iniciatíva musí byť bezpodmienečne spojená so zavedením európskeho mechanizmu na odškodnenie prevádzkovateľov, ktorí utrpia straty v dôsledku náhodnej alebo sekundárnej kontaminácie.

3.8 EHSV v zásade chápe cieľ Komisie, ktorým je úplný prechod zmiešaných poľnohospodárskych podnikov na ekologické poľnohospodárstvo. V súčasnosti však existuje mnoho zmiešaných poľnohospodárskych podnikov, ktorých jedna časť sa riadi požiadavkami uplatňovanými na ekologickú výrobu a druhá časť uplatňuje zásady tradičného poľnohospodárstva. Legislatívny návrh predpokladá postupné zrušenie zmiešaných podnikov do roku 2017. EHSV upozorňuje na to, že pre mnohé poľnohospodárske podniky bude ťažké, aby sa z nich stali výlučne ekologické podniky. Okrem toho nie je celkom jasné, aké dôsledky by mohlo mať prísne uplatňovanie tejto zásady. Rozdeľovanie poľnohospodárskych podnikov zo strategických dôvodov či zvýšené opúšťanie ekologickej výroby by mohlo byť skôr kontraproduktívne. EHSV preto odporúča v niektorých prípadoch zachovať pružnosť.

3.9 EHSV odporúča zachovať výnimky v niektorých osobitných prípadoch paralelnej výroby (podniky s ekologickými výrobkami a tradičnými výrobkami). Neuplatňovanie výnimiek môže brzdíť rozvoj ekologického poľnohospodárstva. Výnimky by sa mali zachovať v týchto prípadoch: 1. vedecké ústavy, ktoré uskutočňujú štúdie tak v oblasti ekologického poľnohospodárstva, ako i v oblasti tradičného poľnohospodárstva; 2. nepotravinové výrobky: napríklad ekologické poľnohospodárske podniky, ktoré prevádzkujú agroturistiku, by mali mať možnosť vlastniť tradičné jazdecké kone; 3. osobná spotreba: napríklad poľnohospodárske podniky s rastlinnou výrobou, keď vlastníci chová niekoľko kráv alebo sliepok pre vlastnú spotrebu; 4. poľnohospodárske podniky, ktoré sa nachádzajú v rôznych geografických oblastiach, napríklad jedna časť pozemkov a budov poľnohospodárskeho podniku je v horách, zatiaľ čo druhá časť sa nachádza v údolí, alebo ak sa dva poľnohospodárske podniky z historického hľadiska spojili, i keď sú od seba vzdialené viacero desiatok kilometrov, čím sa zaručí, že nedôjde k žiadnej kontaminácii ekologických výrobkov tradičnými výrobkami; 5. trvácne plodiny, najmä pestovanie drevín a vinohradníctvo alebo rastliny určené na výrobu parfumov atď.; 6. plodiny, ktoré nemajú odbytišťa v ekologickom poľnohospodárstve.

⁽²⁾ Displaced honey bees perform optimal scale-free search flights Andrew M. Reynolds, Alan D. Smith, Randolph Menzel, Uwe Greggers, Donald R. Reynolds, and Joseph R. Riley, Rothamsted Research, Harpenden, Hertfordshire AL5 2JQ United Kingdom, Freie Universität Berlin, FB Biologie/Chemie/Pharmazie, Institut für Biologie – Neurobiologie, Königin-Luise-Str. 28/30, 14195 Berlin, Germany, Natural Resources Institute, University of Greenwich, Chatham, Kent ME4 4TB United Kingdom Ecology, 88(8), 2007, s. 1955 – 1961.

3.10 V ekologických podnikoch treba na mnohých úrovniach uplatňovať prísnejšie normy v oblasti životných podmienok zvierat než v tradičných podnikoch. EHSV odporúča Komisii, aby starostlivo preskúmala osobitné požiadavky kladené na ekologických výrobcov a zvažila možnosť výnimky pri osobitných zákazoch (odrezanie chvosta, priväzovanie hospodárskych zvierat atď.) uplatňovaných v rámci životných podmienok zvierat v ekologickom poľnohospodárstve. Napríklad v mnohých členských štátoch EÚ sa dlhoročným výberom vyšľachtili tradičné plemená oviec, u ktorých je odrezanie chvosta nevyhnutné, pretože inak by dlhý chvost týmto zvieratám spôsoboval bolesť. EHSV upozorňuje, že niektoré zákazy a neuplatňovanie výnimiek môžu znížiť úroveň kvality životných podmienok zvierat, ak pri miestnych plemenách zabránime uplatňovaniu postupov a tradičných metód chovu používaných dlhé roky. Zákazy môžu viesť dokonca k zániku niektorých chovných plemien, čo by z hľadiska genetických zdrojov znamenalo výraznú stratu.

3.11 Výnimka umožňujúca používať neekologické osivá sa postupne zruší do roku 2021. Organizácie ekologického poľnohospodárstva uvádzajú, že pre poľnohospodárov v mnohých krajinách, ktorí pestujú zvláštne odrody, nebude ľahké dosiahnuť používanie ekologických osív do roku 2021 na 100 %. EHSV vyzýva Komisiu, aby vylepšila návrh nariadenia a predišlo sa tak ťažkostiam, s ktorými sa budú stretávať poľnohospodári v tejto oblasti. Výnimka by sa však mala vzťahovať iba na plodiny, pri ktorých neexistuje trh s osivami vhodnými pre miestne podnebie a podmienky.

3.12 Komisia musí zabezpečiť mechanizmy na podporu rozvoja výroby osív, aby sa tento cieľ zrealizoval, a prijať ďalšie ustanovenia, ktoré umožnia dosiahnuť uvedený zámer, ktorým je výlučné používanie ekologických osív a rastlinného rozmnožovacieho materiálu.

3.13 Osobitnú pozornosť treba tiež venovať ďalším aspektom trhu s ekologickými osivami. Napríklad nemožno obmedziť právo poľnohospodárov navzájom si vymieňať osivá, pretože ide o základnú podmienku pre získavanie osív, ktoré budú 100 % ekologického pôvodu. Táto výmena je nevyhnutná pre výber, ktorý poľnohospodári uskutočňujú na miestnej úrovni. Vďaka tejto možnosti môžu poľnohospodári získavať odrody vhodné na pestovanie v miestnych klimatických podmienkach konkrétneho regiónu bez používania minerálnych hnojív alebo pesticídov, rešpektujúc pritom historické a klimatické rozdiely a špecifické výrobné postupy danej krajiny.

3.14 EHSV upozorňuje na význam, ktorý v ekologickej výrobe predstavujú ekotypy miestnych odrôd a plodín, ktoré nie sú zapísané v registri odrôd. Bolo by vhodné podporovať posilnenie úlohy poľnohospodárov vo výrobe osív a hľadaní nových odrôd. Jedným z hlavných uvádzaných argumentov je nedostatok ekologických osív, a to najmä osív zeleniny. V tradičnom poľnohospodárstve sa kladie dôraz na výrobky, ktoré sú zaujímavé pre svetový trh, to znamená celosvetové používanie hybridných odrôd, ktoré sú majetkom nadnárodných spoločností a ktoré sa pestujú, ako každý vie, konvenčným spôsobom, a ktoré sú v ekologickej výrobe nepoužiteľné.

3.15 Nové európske logo pre ekologické výrobky nie je zatiaľ veľmi známe. Domáce logá ekologickej výroby sú pre spotrebiteľov dôležité a ich používanie by sa malo zachovať. EHSV preto odporúča, aby mali členské štáty možnosť stanoviť prísnejšie požiadavky a národné alebo súkromné normy pri tých druhoch zvierat, ktoré nie sú uvedené v nariadení (napríklad vysoká zver, prepelice, diviaky), ako i v prípade spoločného stravovania.

3.16 EHSV súhlasí s tým, že je potrebné, aby sa na výrobky pochádzajúce z tretích krajín vzťahovali prísnejšie kontroly v záujme zabezpečenia ich súladu s požiadavkami EÚ. Dovozné kontroly by sa mohli posilniť, keby sa v súvislosti s uznávaním kontrolných orgánov v tretích krajinách prešlo od rovnocennosti k zhode. Neboli však identifikované všetky možné negatívne vplyvy na domáce trhy s ekologickými výrobkami v EÚ, ktoré by mohli vzniknúť v dôsledku prechodu od rovnocennosti k dodržiavaniu predpisov. Napríklad v roku 2001 zavedenie nových pravidiel vzťahujúcich sa na dovoz do Japonska spôsobilo pokles ekologických výrobkov na domacom trhu. Podrobnejšie posúdenie vplyvu je nevyhnutné.

3.17 V súvislosti s obchodom a obchodnými dohodami s tretími krajinami sa EHSV domnieva, že je potrebné zaručiť, aby výrobky určené na vývoz do EÚ spĺňali rovnaké vysoké výrobné normy, aké sú stanovené pre ekologickú výrobu na európskej úrovni. EHSV podporuje zavedenie elektronických osvedčení pre skupiny výrobkov, založené na bezpečných databázach, ktoré umožnia členským štátom urýchlene reagovať v prípade porušenia tým, že zablokujú pohyb výrobkov, ktoré nespĺňajú stanovené požiadavky.

3.18 EHSV vychádza z predpokladu, že ekologické normy EÚ sa nesmú oslabiť alebo že podmienky výroby, predaja a certifikácie ekologických výrobkov nebudú predmetom nových diskusií alebo zmien v rámci rokovaní o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve.

3.19 Ekologické poľnohospodárstvo je výrobná metóda, ktorá je definovaná na základe svojho výrobného procesu; nemožno ho preto charakterizovať konečnými výrobkami, ktoré spĺňajú jednu alebo viacero stanovených noriem. Je dôležité, aby sa kontroly naďalej zamerali na výrobný proces.

3.20 EHSV podporuje zachovanie každoročných kontrol v poľnohospodárskych podnikoch a domnieva sa, že musia vychádzať zo zásady posúdenia rizík, teda prístupu, ktorý by sa mal harmonizovať na úrovni EÚ. Náklady spojené s kontrolami musia byť proporcionálne, aby sa nezvýšili výdavky ekologických poľnohospodárov a aby sa spotrebiteľom zaručila možnosť kupovať si ekologické výrobky za primeranú cenu. Ak sa však ukáže, že prístup založený na posúdení rizík je v rámci systému kontroly bezpečný a spoľahlivý, intervaly kontrol v poľnohospodárskych podnikoch by sa mohli upraviť.

3.21 EHSV súhlasí so skupinovou certifikáciou v prípade malých poľnohospodárskych podnikov uvedenou v návrhu Komisie s cieľom znížiť náklady spojené s inšpekciou a certifikáciou a súvisiace administratívne zaťaženie, aby sa poľnohospodárom z EÚ zaručili rovnaké podmienky hospodárskej súťaže, ako majú hospodárske subjekty z tretích krajín. EHSV zároveň upozorňuje na to, že ide o komplexný postup, ktorý treba zavádzať do praxe postupne.

3.22 EHSV sa domnieva, že nie je vhodné zrušiť ustanovenie uvedené v právnych predpisoch, na základe ktorého môžu maloobchodníci uplatňovať výnimky, pretože v dôsledku toho by obchodné podniky, ktoré predávajú balené ekologické výrobky, museli byť certifikované. Táto požiadavka poškodí obchod s ekologickými výrobkami, zníži počet predajných miest a obmedzí prístup spotrebiteľov k týmto výrobkom. Je možné, že malé podniky preto nebudú chcieť vynakladať finančné prostriedky na získanie certifikátu, ktorý im umožní predávať ekologické výrobky, ak plánujú predávať iba niektoré sezónne ekologické výrobky. Ekologickým výrobcom teda hrozí, že pri predaji svojich výrobkov budú mať veľké ťažkosti.

3.23 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné prijať na úrovni EÚ opatrenia v oblasti dohľadu nad trhom, aby sa získali informácie o dostupnosti jednotlivých výrobkov na európskom trhu a trendoch na trhu, najmä o dostupnosti ekologických osív v jednotlivých členských štátoch.

3.24 EHSV víta úmysel Komisie vypracovať akčný plán rozvoja ekologickej výroby v Európskej únii a jeho ciele; upozorňuje však, že tento plán je veľmi všeobecný a neúplný. Opatrenia, ktoré navrhuje Komisia v akčnom pláne, musia byť jasne a presne definované. V niektorých prípadoch napríklad Komisia bude iba predkladať návrhy, radiť, pomáhať, viesť úvahy alebo povzbudzovať, zatiaľ čo poľnohospodári a občianska spoločnosť očakávajú konkrétne činnosti.

3.25 EHSV sa domnieva, že jednou z priorit akčného plánu by malo byť spolunažívanie ekologických poľnohospodárov, tradičných poľnohospodárov a poľnohospodárov produkujúcich geneticky modifikované rastliny, pričom cieľom by malo byť zníženie rizika kontaminácie geneticky modifikovanými organizmami. Dosiahnuť výsledky a zaručiť koexistenciu rôznych oblastí bude možné iba prostredníctvom dobre načasovanej vzájomnej komunikácie, diskusie o existujúcich problémoch a hľadania riešení. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila prostriedky potrebné na informovanie zúčastnených strán a zapojila ich do rozhodovacieho procesu.

3.26 Zvyšovanie informovanosti o európskych nástrojoch určených na podporu ekologického poľnohospodárstva, ktoré sa uvádza v akčnom pláne, nebude stačiť na to, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť ekologických výrobcov EÚ alebo objem výroby. EHSV odporúča, aby sa zorganizovala kampaň financovaná EÚ, ktorej cieľom bude poskytnúť viac informácií o systéme európskej ekologickej výroby ako celku, ako i o novom európskom logu pre ekologické výrobky.

3.27 EHSV sa domnieva, že Komisia by mala vo väčšej miere podporovať odborné vzdelávanie mladých ľudí, celoživotné vzdelávanie a inovácie v oblasti ekologického poľnohospodárstva a mala by na to vyčleniť prostriedky v rámci programov rozvoja vidieka a iných európskych programov. EHSV odporúča Komisii doplniť legislatívu a zodpovedajúce programy a poskytnúť odborným školám a iným vzdelávacím zariadeniam možnosť získať pomoc, aby úspešne zabezpečovali vzdelávanie a podporovali inovácie v oblasti ekologického poľnohospodárstva.

3.28 Okrem toho sa ekologická výroba stále výraznejšie stáva jednou z významných možností vstupu mladých ľudí do sektoru poľnohospodárstva. Rozvoj nových informačných a komunikačných technológií a zapojenie mladých ľudí z mestského prostredia prostredníctvom ekologickej výroby otvárajú veľké možnosti pre tento sektor stať sa hnacou silou inovácie v znevýhodnených oblastiach.

V Bruseli 16. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Pracovný dokument útvarov Komisie: Plán poskytovania celoeurópskych informácií o multimodálnom cestovaní a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov“

SWD(2014) 194 final

(2015/C 012/13)

Spravodajca: **Jan SIMONS**

Európska komisia sa 13. júna 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Pracovný dokument útvarov Komisie: Plán poskytovania celoeurópskych informácií o multimodálnom cestovaní a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov“

SWD(2014) 194 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 147 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor víta pracovný dokument útvarov Komisie ako prvý krok k vytvoreniu celoeurópskeho trhu informácií o multimodálnom cestovaní a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov, v jeho názve je však potrebné jasne uviesť, že tu ide o prepravu osôb.

1.2 Súhlasí s rozhodnutím Komisie nepredložiť návrhy právnych predpisov, ale vytvorením rámca sa pokúsiť o vytvorenie tohto širokého trhu.

1.3 Výbor preto tiež navrhuje zriadiť konzultačnú platformu, v ktorej by boli zastúpené všetky strany, pričom by sa zohľadnili a využili doposiaľ získané skúsenosti s existujúcimi konzultačnými fórami. Fungovala by ako katalyzátor, aby bolo čo najskôr možné v reálnom čase poskytovať informácie o cestovaní, plánovaní ciest a tarifiach. Výbor je ochotný zohrávať v tejto platforme určitú úlohu, predovšetkým pokiaľ ide o zabezpečenie záujmov občianskej spoločnosti.

1.4 Ak spolupráca zástupcov spotrebiteľov, poskytovateľov dopravných služieb a orgánov členských štátov a EÚ nebude úspešná, Komisia by podľa názoru výboru mala zvážiť využitie právneho nástroja a prípadne aj to, v ktorých oblastiach by sa uplatňoval.

1.5 Výbor s obavami konštatuje, že sa neustále prehľbuje priepasť medzi možnosťami spotrebiteľa získať v reálnom čase informácie, napr. prostredníctvom aplikácií na mobilnom telefóne, a zaostávajúcou ponukou zo strany poskytovateľov dopravných služieb. Domnieva sa, že je potrebné venovať väčšiu pozornosť zlepšeniu postavenia zraniteľných skupín cestujúcich, ako sú telesne postihnutí, a tiež právam cestujúcich, ktoré sú navyše pri každom druhu dopravy odlišné, právam cestujúcich vo vzťahu k poskytovateľom a naopak, ale aj právnym vzťahom medzi poskytovateľmi navzájom, a to aj vo vzťahu k právam cestujúcich.

1.6 Problémy so získavaním údajov a najmä s rozdeľovaním výnosov medzi poskytovateľmi rôznych druhov dopravy sú ťažko prekonateľné. Výbor v tejto súvislosti odporúča dôsledne preskúmať zriadenie klíringového centra podľa príkladu Japonska, aby spotrebiteľovi napokon stačilo kúpiť si iba jeden cestovný lístok.

2. Úvod

2.1 Európska komisia 13. júna 2014 výbor oficiálne požiadala o vypracovanie stanoviska k pracovnému dokumentu útvarov Komisie (ďalej len „pracovný dokument“) o **pláne poskytovania celoeurópskych informácií o multimodálnom cestovaní a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov** [neoficiálny preklad].

2.2 Výbor s potešením víta dokument Komisie, pretože otázku lepšieho prístupu k informáciám o multimodálnom cestovaní a službám plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov považuje za veľmi dôležitú pre občanov EÚ.

2.3 Počas verejnej konzultácie, ktorá sa uskutočnila pred vypracovaním pracovného dokumentu, sa ukázalo, že je potrebné vyriešiť niekoľko zásadných problémov skôr, ako možno hovoriť o transparentnom trhu s informáciami o multimodálnom cestovaní pre cestujúcich v EÚ, nakoľko:

- prístup k údajom je nedostatočný,
- v oblasti interoperability sa vyskytujú značné problémy,
- údaje a informačné toky nie sú harmonizované,
- podniky so silným postavením na trhu majú tendenciu sústreďovať sa na súkromné systémy.

2.4 Komisia by od výboru rada získala návrhy, ako vzhľadom na problémy uvedené v bode 2.4 vytvoriť transparentný trh multimodálnej prepravy osôb, na ktorom sú informácie dostupné cestujúcim v reálnom čase, pokiaľ ide o plánovanie cesty a informácie o ceste, a môžu si zakúpiť lístky on-line na akúkoľvek cestu v EÚ.

2.5 Výbor upozorňoval na význam tejto témy už pred vydaním bielej knihy (Plán jednotného európskeho dopravného priestoru – Vytvorenie konkurencieschopného dopravného systému efektívne využívajúceho zdroje, COM(2011) 144 final z 28. marca 2011.

2.5.1 Už 13. mája 2009 vydal stanovisko ⁽¹⁾ k návrhu Komisie na smernicu Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa ustanovuje rámec na zavedenie inteligentných dopravných systémov v oblasti cestnej dopravy a na rozhrania s inými druhmi dopravy.

2.5.2 Výbor v tomto stanovisku odporúča urýchlené vypracovanie architektúry systémov IDS založenej na rastúcom využívaní obrovského objemu údajov, a to v súlade s dlhodobou víziou a s ohľadom na budúci vývoj systému, avšak zároveň aj na ochranu osobných údajov.

2.6 Hoci medzičasom uplynulo päť rokov, výbor musí s poľutovaním konštatovať, že situácia sa zásadne nezmenila. Problematika chýbajúcej alebo obmedzenej dostupnosti údajov on-line je stále aktuálna, navyše sú samotné údaje neúplné a nekompatibilné. Tvorcovia platforiem mobility a v konečnom dôsledku aj individuálni cestujúci, ktorí chcú cestovať v rámci EÚ a využiť pri tom optimálnu kombináciu rôznych spôsobov dopravy, preto nemôžu získať priamy a primeraný prehľad o pláne cesty, jej podobe, dĺžke trvania a nákladoch na ňu.

3. Obsah pracovného dokumentu

3.1 Návrhy Komisie uvedené v tomto pracovnom dokumente sa pridŕžajú vízie sformulovanej v bielej knihe o doprave z roku 2011, v ktorej sa zdôrazňuje význam ďalšej integrácie rôznych druhov dopravy s cieľom zvýšiť účinnosť a užívateľskú prístupnosť mobility.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 277, 17.11.2009, s. 85.

3.2 Politickým cieľom, ktorý Komisia v bielej knihe o doprave stanovuje, je vypracovanie rámca pre multimodálne dopravné informácie a platobné služby, ktorý by sa mal do roku 2020 začať uplatňovať. Zdôrazňuje, že dostupnosť informácií má rozhodujúci význam pre dosiahnutie plynulej mobility „od dverí k dverám“.

3.3 Popri tom by sa mali vytvoriť rámcové predpoklady na podporu rozvoja a využívania inteligentných systémov na vytvorenie interoperabilných nástrojov na plánovanie multimodálnych ciest, on-line systémov poskytovania informácií a rezervácií a inteligentného predaja cestovných lístkov.

3.4 Útvary Komisie vo svojom pracovnom dokumente uvádzajú, že v súčasnosti jestvuje v EÚ viac ako 100 nástrojov na plánovanie multimodálnych ciest, no napriek tomu sú informácie dostupné cestujúcim neúplné, a preto sa nemôžu rozhodnúť na základe úplných informácií. To isté platí aj pre cestovné lístky. Nie je možné zakúpiť si jeden cestovný lístok na cestu viacerými druhmi dopravy cez rôzne hranice EÚ.

3.5 Na neformálnom zasadnutí rady ministrov 17. júla v Nikózii jeho účastníci zdôraznili, že je nevyhnutné zabezpečiť dostupnosť a prístup k multimodálnym cestovným a dopravným informáciám v reálnom čase, a tiež stanoviť normy zaručujúce interoperabilitu. Vyzvali tiež Komisiu, aby preskúmala možnosti na zlepšenie prístupu k informáciám o preprave.

3.6 Uskutočnili sa však iniciatívy ako prvá Smart Mobility Challenge, ktorá má podnecovať priemysel a iné zainteresované subjekty k rozvíjaniu nápadov a viesť tak vytvoreniu všeobecného nástroja na plánovanie multimodálnych ciest v Európe. Medzi ďalšie iniciatívy patrí vytvorenie Smart Ticket Alliance na zlepšenie interoperability regionálnych a národných elektronických systémov vydávania cestovných lístkov na verejnú dopravu, ako aj iniciatíva zainteresovaných subjektov v odvetví železničnej dopravy Full Service Model zameraná na vypracovanie noriem výmeny údajov o železnici vrátane tzv. mobility od dverí k dverám.

3.7 Komisia oceňuje tieto iniciatívy, riešia však len čiastkové problémy. Neuskutočňujú sa v celej EÚ, nepokrývajú všetky druhy prepravy osôb a neprebiehajú úplne v reálnom čase.

3.8 Komisia v pracovnom dokumente uvádza, že podľa jej názoru skôr, ako môže byť reč o plynulej mobilite od dverí k dverám, je potrebné prekonať prekážky ako:

- nedostatočný prístup k údajom o multimodálnych cestách a doprave,
- obmedzená dostupnosť kvalitných informácií o multimodálnych cestách a doprave,
- nedostatok interoperabilných formátov údajov a protokolov na výmenu informácií,
- chýbajúca spolupráca medzi zainteresovanými subjektmi.

3.9 Komisia sa domnieva, že tieto prekážky sa dajú odstrániť integrovaným prístupom založeným na týchto šiestich prvkoch:

- a) spravodlivom a voľnom prístupe k údajom o multimodálnych cestách a doprave,
- b) optimálnej dostupnosti dôveryhodných údajov o multimodálnych cestách a doprave,
- c) interoperabilných harmonizovaných formátoch údajov a protokoloch na výmenu informácií,
- d) podpore prepájania existujúcich služieb,
- e) uľahčovaní účinnej spolupráce zainteresovaných subjektov,
- f) informovaní o výhodách multimodálneho cestovania a služieb plánovania ciest a vydávania cestovných lístkov.

3.10 Komisia zoradila tieto kroky v predbežnom časovom harmonograme a uvádza, že momentálne pracuje na posúdení vplyvu.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Výbor je veľkým zástancom odstraňovania prekážok, ktoré bránia riadnemu fungovaniu vnútorného trhu, najmä ak ide o obrovský trh prepravy osôb. Aby sa predišlo omylom, malo by sa aj v názve výslovne uviesť, že ide o prepravu osôb.

4.2 Stojí za zmienku, že v tejto oblasti vzniká rozpor: na jednej strane sa rýchlym tempom rozširujú možnosti cestujúcich ako získať informácie, na druhej strane však práve preto nástroj ako právne predpisy, ktorý by mal spotrebiteľom slúžiť, vždy zaostáva za vývojom, ani nehovoriac o tom, či by právny predpis získal podporu poskytovateľov údajov.

4.3 Výbor sa domnieva, že riešenie tohto rozporu by malo spočívať v intenzívnej spolupráci cestujúcich resp. ich zástupcov, poskytovateľov rôznych druhov dopravy a európskych a štátnych orgánov. Spolupráca by mohla prebiehať v podobe stálej konzultačnej platformy, na ktorej by sa problémy spolu prediskutovali, pričom však treba zohľadniť skúsenosti z rôznych fór na túto tému vytvorených okolo Európskej komisie. Výbor je ochotný zohrávať v tejto platforme určitú úlohu, napríklad sprostredkovateľskú.

4.4 Predpokladom dobrého fungovania takejto platformy je však ochota poskytovateľov dopravných služieb otvorená a úprimne prístupná k svojim údajom a informáciám, aj pokiaľ ide o tarify. Zdržanlivý postoj a protekcionizmus tu nemajú miesto.

4.5 Dôvodom na zdržanlivý postoj poskytovateľov sú okrem iného práva cestujúcich, ktoré sú odlišné pre každý druh dopravy, a ďalej problémy súvisiace so získavaním údajov a najmä s rozdeľovaním výnosov. Možno, že problémom je tu požadovaná konkurencia medzi jednotlivými druhmi dopravy a v rámci nich, avšak riešením môže byť určité klíringové centrum, v ktorom by prebiehali platby medzi poskytovateľmi dopravy. Podobné riešenie už uspokojuivo funguje v Japonsku.

4.6 Výbor sa domnieva, že normy pre technológiu NFC (Near Field Communication – komunikácia na krátku vzdialenosť) ⁽²⁾, ale rovnako aj pre iné existujúce či budúce technológie musia zaistiť možnosť jednoduchého cestovania s rôznymi prepravcami a medzi rôznymi krajinami pomocou mobilného telefónu vybaveného jednou z týchto technológií.

4.7 V súčasnosti sa už rozvíjajú takmer celoeurópske multimodálne systémy, ktoré kombinujú poskytovanie informácií o cestovaní, plánovanie ciest a vydávanie cestovných lístkov, ako napríklad už fungujúci systém DB Bahn Qixxit (www.qixxit.de) alebo testovací projekt Úniou dotovaný vedeckého svetového konzorcia „Enhanced Wisetrip“. Sú to nádejné projekty, stále sú však obmedzené na informatívne nástroje na plánovanie ciest. Je úlohou poskytovateľov uvedených služieb upozorniť verejnosť na tieto možnosti.

4.8 Výbor navyše zdôrazňuje, že je zajedno s názorom útvarov Komisie, podľa ktorých jej úloha spočíva skôr v podpore, sprostredkovaní a inovovaní ako vo vytváraní nových právnych predpisov.

4.9 Upozorňuje však, že ak zainteresovaní účastníci platformy nedospejú ku skutočným riešeniam, Komisia bude musieť rokovať o doplnkových opatreniach, hoci aj v podobe rámcových právnych predpisov.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Výbor konštatuje, že existuje výrazná nerovnováha medzi prudko rastúcou potrebou spotrebiteľov mať všade a v reálnom čase k dispozícii informácie o cestovaní, plánovaní a tarifách na jednej strane, a zaostávajúcou ponukou, ktorá by túto potrebu uspokojila na druhej strane.

5.2 V oblasti technologických inovácií sú potrebné normalizované rozhrania, ktoré by umožňovali komunikáciu rôznych informačných a rezervačných systémov IT a zohľadňovali podnikateľské modely a trhové stratégie. Prevádzkovatelia a tretie strany už na tom pracujú.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 24, 28.1.2012, s. 146.

5.3 Výbor poukazuje na to, že cestovné poriadky väčšiny európskych železníc sú k dispozícii v dobrej kvalite. Nepochybne existujú aj výnimky, ale nariadenie Komisie č. 454/2011 o telematických aplikáciách v osobnej doprave zabezpečí, že všetky železničné spoločnosti s licenciou si v najbližších rokoch splnia svoje povinnosti. Výzvou je zabezpečiť možnosť výmeny týchto informácií s informáciami o iných druhoch dopravy v súlade s praxou na trhu.

5.4 Rizikom napríklad úplne otvoreného prístupu k informáciám je, že zákazník dostane z rôznych informačných zdrojov protirečivé výsledky. Zákazník nepotrebuje údaje, ale spoľahlivé informácie. Je absolútne nevyhnutné, aby prevádzkovatelia ako poskytovatelia údajov umožňovali prístup k informáciám o cestovných poriadkoch. Pri tom však musia zabezpečiť, aby informácie o ich službách boli najvyššej kvality a aby zodpovednosť za chyby niesli tí, ktorým prináleží.

5.5 Zpracovanie rôznych formátov dát o spôsoboch dopravy do systémov prevádzkovateľov a iných poskytovateľov informácií pri tvorbe nástroja na plánovanie multimodálnych ciest je zložitou a nákladnou záležitosťou. To isté možno povedať aj o úlohe riadne pripojiť tieto súkromné systémy.

5.6 Na druhej strane však jednotlivé formáty údajov preukázali svoj prínos v príslušných oblastiach uplatnenia. Do značnej miery spĺňajú súčasné potreby a neustále sa zlepšujú v súlade s meniacimi sa požiadavkami spotrebiteľov a podnikov a s pokrokom technológií. Problémy s pripojením sa nedajú automaticky vyriešiť stanovením určitých formátov dát.

5.7 Práve naopak, v dôsledku snahy o nájdenie čo najširšieho spoločného menovateľa by hrozilo zníženie kvality údajov a informácií poskytovaných zákazníkom. Celoplošné povinné používanie určitých formátov dát by mohlo viesť k strate ich funkcie a ochabnutiu úsilia okamžite využívať technologické inovácie.

5.8 Subjekty v odvetví železničnej dopravy spolupracujú momentálne v rámci iniciatívy Full Service Model s tretími stranami na rozvoji podobných rozhraní pre trh so železničnou dopravou v multimodálnom kontexte. Dôležité je pri tom dodržať zásadu nediskriminácie a zabezpečiť, že všetky zúčastnené strany dostanú rovnakú príležitosť predložiť vlastné nápady. Full Service Model so svojou decentralizovanou internetovou štruktúrou IT spĺňa túto zásadu a umožňuje technologickým spoločnostiam, aby na základe špecifikácií vytvorili vlastné platformy, aplikácie alebo akékoľvek iné technologické inovácie, ktoré budúcnosť prinesie.

5.9 S rovnakým cieľom otvorila IATA svoju novú distribučnú kapacitu (NDC). V oblasti verejnej dopravy UITP pracuje na vytvorení aliancie pre inteligentné systémy cestových lístkov so zámerom zaistiť interoperabilnú výmenu údajov založenú na inteligentných kartách, z čoho vyplýva, že vďaka tomuto odvetviu prichádzajú na trh riešenia, ktoré umožnia prekonať ťažkosti so zlúčením formátov dát.

5.10 Predpokladom dostatočného množstva údajov na vytvorenie nástroja na plánovanie ciest a umožnenie plynulého prestupovania z jedného spôsobu dopravy na druhý je účinná spolupráca medzi druhmi dopravy, obcami a ďalšími subjektmi. Trh s nástrojmi na plánovanie multimodálnych ciest je navyše pomerne nový, prechádza však búrlivým rozvojom. Takéto nástroje už vytvorili viaceré začínajúce podniky (ako fromAtoB, GoEuro, Waymate) i zavedené podniky v oblasti mobility (ako Daimler s nástrojom Moovel, DB s Qixxit).

5.11 Výbor zastáva názor, že poskytovatelia dopravných služieb všetkých druhov dopravy by nemali tvrdošijne rozmýšľať len v rámci svojho podniku, ale mali by spojiť svoje sily a ponúkať jedinečné informácie o cestách a tarifikách, ktoré by boli v súlade s často úplne odlišnými želaniami spotrebiteľov.

5.12 Výbor rozhodne podporuje cieľ Komisie dospieť k určitej podobe integrovaného vydávania cestovných lístkov, to znamená jeden lístok na všetky druhy dopravy, avšak v tejto trhovej situácii to bude najťažšia a s najväčšou pravdepodobnosťou posledná prekážka, ktorú bude treba prekonať.

5.13 Črtá sa však nádejná budúcnosť. Napríklad v odvetví železničnej dopravy bola v júni tohto roku spustená multimodálna platforma, v ktorej sa popri údajoch z iných odvetví dopravy, ako je autobusová doprava, spracúvajú aj údaje z leteckej dopravy a informácie o prenájme bicyklov, zatiaľ však do nej nie sú zahrnuté informácie o cestovných lístkoch.

5.14 Výbor berie na vedomie, že v súčasnosti je možné akékoľvek prepojenie off-line, nie však on-line. A práve v tom spočíva problém. Spotrebiteľ chce informácie on-line a jeden cestovný lístok na zahraničnú cestu v rámci EÚ, pri ktorej využije rôzne druhy dopravy.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Nová éra letectva – Otvorenie trhu leteckej dopravy pre bezpečné a udržateľné používanie systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel na civilné účely“

COM(2014) 207 final

(2015/C 012/14)

Spravodajca: **Jan SIMONS**

Európska komisia sa 15. mája 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Nová éra letectva – Otvorenie trhu leteckej dopravy pre bezpečné a udržateľné používanie systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel na civilné účely“

COM(2014) 207 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2014.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny prispela k príprave tohto stanoviska doplnujúcim stanoviskom (spravodajca: pán Simons, pomocný spravodajca: pán Philippe), ktoré prijala 16. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 168 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európa má mimoriadne dobré postavenie na to, aby mala prospech z výhod, ktoré prináša rozvíjajúci sa priemysel systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel (Remotely Piloted Aerial Systems, RPAS), ktorý podporuje zamestnanosť a upevňuje úlohu Európy ako centra technologicko-vývojových poznatkov. Jestvujúce európske financovanie malých a stredných podnikov môže ďalej stimulovať rozvoj priemyslu RPAS.

1.2 Pojmy RPAS a UAV (Unmanned Aerial Vehicle) sú v súlade s medzinárodnými predpismi Medzinárodnej organizácie civilného letectva (ICAO). Pojem „bezpilotné lietadlo“ sa v ICAO nepoužíva, hoci ľudovo sa medzičasom používa bežne. Aby sa predišlo právnomu zmätku, a to aj v súvislosti so zodpovednosťou za škodu a poistením, odporúča sa snažiť sa aj v európskom kontexte o používanie terminológie ICAO.

1.3 Všeobecne sa uznáva nevyhnutnosť úplnej integrácie RPAS do jestvujúcich foriem leteckej prevádzky, vrátane rozpoznávania a identifikácie každého lietadla. Stále väčší význam pritom konkrétne v Európe nadobúda komerčné uplatnenie menších RPAS (< 150 kg).

1.4 Komerčné využívanie konkrétne menších RPAS si bude vyžadovať ďalšie úpravy (napr. väčšie obmedzenie zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám, zavedenie nižších hmotnostných kategórií RPAS pod 500 kg, úpravu úrovni rizík súvisiacich s letovými vlastnosťami veľmi malých RPAS atď.).

1.5 Jedným zo základných predpokladov používania malých RPAS je existencia harmonizovaných pravidiel, hlavne pre prevádzkovateľov RPAS, ktoré sa budú týkať bezpečnosti a odbornej prípravy, a tiež pravidiel a primeraných opatrení týkajúcich sa ochrany súkromia a údajov, zodpovednosti za škodu a poistenia. Na to sú nevyhnutné nové alebo sprísnené normy, ktoré budú platiť pri súkromnom aj komerčnom používaní (napr. identifikácia menších RPAS, ochrana pred hackermi a preberanie kontroly tretími subjektmi). Odporúča sa, aby Komisia pritom zohrávala proaktívnu úlohu.

1.6 Výbor v plnej miere podporuje cieľ, ktorý sa týmto oznámením sleduje, teda načrtnúť, ako môže Európska únia vytvoriť vynikajúce investičné prostredie pre činnosti súvisiace s RPAS, teda jednak priemyselné činnosti, a jednak využívanie týchto systémov ⁽¹⁾. Poukazuje tiež na výsledné kladné účinky na priamu a nepriamu zamestnanosť a súvisiace zvýšenie produktivity vo všeobecnosti.

1.7 S ohľadom na budúcnosť bude Európa musieť koordinovať civilný a vojenský vývoj v tejto oblasti, a podľa možnosti pritom využívať synergie.

1.8 Je potrebné získať čo najvernejší obraz o letovej prevádzke RPAS v súvislosti so všetkými lietadlami, ktoré sa už používajú. Na to sa musia použiť vhodné prostriedky.

2. Úvod

2.1 RPAS sa už veľa rokov všeobecne používajú vo vojenskom aj civilnom letectve. Vecná diskusia o ich komerčnom uplatnení a integrácii medzi ostatné prostriedky civilnej letovej prevádzky a o súvisiacej problematike napríklad právnych predpisov, certifikácie, odbornej prípravy, ochrany súkromia, zodpovednosti za škodu a poistných aspektov sa však rozprúdila iba nedávno. Ich používanie môže spôsobiť v spoločnosti zvrat, ktorý môže byť v určitej miere porovnateľný so zmenou, ktorú priniesol internet. Internet pochádzajúci z vojenskej oblasti sa upravil, zľudovel, zmenil podobu mnohých povolaní a umožnil tiež vznik nových povolaní.

2.2 Používanie konkrétne civilných RPAS narástlo exponenciálne, tak počtom, ako aj veľkosťou, hmotnosťou a množstvom využívaných aplikácií, ktorých počet stále rastie. V súčasnosti už rozlišujeme päť veľkých trhov: využitie voľného času, informovanie a médiá, dohľad a inšpekcie (elektrické vedenia, potrubia, priemyselné zariadenia), zemepisné aplikácie (poľnohospodárstvo, životné prostredie), bezpečnosť obyvateľstva (vyhľadávanie a záchrana obetí, znečisťovanie, policajná ochrana, dohľad nad podujatiami atď.).

2.3 Dostupné menej nákladné, veľmi flexibilné a menej rušivé RPAS iba čiastočne prevezmú úlohu pilotovaných lietadiel a hlavne vrtuľníkov. Väčšinu využitia RPAS bude predstavovať množstvo nových uplatnení malých, mimoriadne všestranných a ekonomicky výhodných leteckých prostriedkov. Vytvorí sa tak nové aplikácie, ktoré budú mať súvisiace priame a nepriame účinky na zamestnanosť a všeobecné ekonomické účinky, napríklad zvýšenie produktivity.

2.4 Potom už nie je otázkou či, ale ako a kedy dôjde k integrácii RPAS do súčasných foriem leteckej prevádzky. Stále väčší význam pritom konkrétne v Európe nadobúda komerčné uplatnenie menších RPAS (< 150 kg).

2.5 Preto sa pri riešení integrácie RPAS musí včas venovať pozornosť týmto prvkom tak na európskej úrovni, ako aj v ICAO. Rozhodujúcu úlohu pri verejnej akceptácii RPAS v Európe a mimo nej budú zohrávať otázky bezpečnosti a ochrany súkromia a zodpovedajúce harmonizované právne predpisy.

2.6 Oznámenie Komisie ⁽²⁾ dáva dobrý a dostatočne úplný obraz o jestvujúcej problematike a stave používania konkrétne menších RPAS v Európe, a tiež o iniciatívach Komisie v oblasti právnych predpisov.

⁽¹⁾ Nová éra letectva – Otvorenie trhu leteckej dopravy pre bezpečné a udržateľné používanie systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel na civilné účely, COM(2014) 207 final, 8. 4. 2014.

⁽²⁾ Tamtiež.

3. Obsah oznámenia Komisie

3.1 Odhaduje sa, že do roku 2050 bude v civilnom letectve v prevádzke veľa rôznych kategórií lietadiel s odlišnými parametrami. Niektoré z nich budú mať posádku, iné nie. Preto je dôležité vytvoriť európsky trh s RPAS, známymi aj ako bezpilotné lietadlá. Bepilotné lietadlá sú súčasťou širšej kategórie systémov leteckých dopravných prostriedkov bez posádky (Unmanned Aerial Systems, UAS), ktoré možno naprogramovať tak, aby lietali bez pilota. RPAS na rozdiel od nich diaľkovo riadi pilot.

3.2 Táto technológia prešla rýchlym vývojom a je možné ju teraz využiť aj mimo vojenskej oblasti. Preto by RPAS nemali lietať v oddelenom vzdušnom priestore, ale mali by sa zúčastňovať normálnej civilnej letovej prevádzky. Doteraz sa táto technológia využíva napríklad pri fotografovaní alebo dohľade nad infraštruktúrou, ale v budúcnosti by sa mohla používať aj na dopravu tovarov a osôb.

3.3 Komisia ozrejmuje svoj názor na to, akým spôsobom sa RPAS môžu začleniť do rámca európskej politiky a ako sa tento trh môže rozvíjať tak, aby zostala zachovaná ochrana všeobecného záujmu. Právne predpisy, výskum a vývoj budú vychádzať z iniciatív viacerých aktérov, okrem iného:

- Európskej agentúry pre bezpečnosť letectva (EASA),
- štátnych orgánov civilného letectva,
- Európskej organizácie pre zariadenia civilného letectva (EUROCAE),
- Eurocontrolu,
- Spojených orgánov pre stanovovanie pravidiel pre systémy bez posádky (JARUS).

3.4 V európskej leteckej politike je bezpečnosť jednou z priorít. Súčasné predpisy obmedzujú rozvoj európskeho trhu, pretože sa nepočíta s tým, že národné povolenia budú navzájom uznávané členskými štátmi a teda v celej Európe. V regulačnom rámci sa musia zohľadňovať veľké rozdiely medzi lietadlami a v prvom rade musí byť zameraný na technológie, ktoré sa už vykrýštalizovali. Postupne sa môžu zavádzať podrobnejšie pravidlá, čo nakoniec musí viesť k umožneniu komplexnejšej prevádzky RPAS.

3.5 Zatiaľ ešte nie sú dostupné viaceré technológie potrebné na bezpečnú integráciu RPAS. Výskumno-vývojová činnosť rôznych inšancií sa preto musí zameriavať na ďalšie rozpracovanie týchto technológií. Ide tu predovšetkým o riadenie a kontrolu (command and control), technológie zisťovania a vyhýbania (detect and avoid), ochranu pred rôznymi druhmi útokov, transparentné a harmonizované postupy pri nepredvídaných udalostiach, rozhodovacie kapacity na zabezpečenie predvídateľného správania počas letu a otázky ľudského faktora.

3.6 Samozrejme, že je tiež dôležité, aby sa vytvorili záruky bezpečnosti informácií, ktoré RPAS vysielajú a prijímajú. Rovnako sa musia bezpečne prenášať údaje, ktoré si rôzni prevádzkovatelia vymieňajú na to, aby zaistili správnu činnosť systému.

3.7 Prevádzkovanie RPAS nesmie spôsobovať narušanie základných práv, akým je napríklad právo na ochranu súkromia. Ak sa musia zbierať určité údaje, musia sa dodržiavať pravidlá ochrany údajov, ktoré sú stanovené napríklad v smernici 95/46/ES o ochrane údajov alebo v rámcovom rozhodnutí č. 2008/977. Súčasťou otvorenia trhu s RPAS by preto malo byť aj zhodnotenie opatrení na zaručenie dodržiavania základných práv.

3.8 Keďže však vždy bude dochádzať aj k haváriám, musí sa tiež myslieť na poistenie a kompenzačné pravidlá. Komisia preskúma, či je potrebné zmeniť súčasné pravidlá. Komisia bude podporovať vznikajúci trh s RPAS a stimulovať konkurencieschopnosť podnikov pôsobiacich v tomto odvetví, medzi ktoré patrí veľký počet malých a stredných podnikov a začínajúcich podnikov.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Napriek tomu, že sa vojenské aj civilné RPAS už dlhší čas používajú a v posledných rokoch možno pozorovať intenzívny nárast ich používania, diskusia o medzinárodných a národných pravidlách a dohľade sa rozprúdila iba nedávno.

4.2 Súčasná nomenklatúra civilných a vojenských lietadiel bez posádky je rozmanitá: bezpilotné lietadlo, bezpilotný vzdušný prostriedok (UAV), systém leteckého dopravného prostriedku bez posádky (UAS), systém diaľkovo pilotovaného lietadla (RPAS), diaľkovo pilotované lietadlo (RPA). Nie vždy je podľa týchto názvov možné zistiť špecifické znaky rôznych lietadiel a systémov. Pojem bezpilotné lietadlo je vojenského pôvodu, ale niekedy sa používa aj pri civilných aplikáciách.

4.3 Pojmy RPAS a RPA sú odvodené od pravidiel Medzinárodnej organizácie civilného letectva (ICAO), pričom je snaha priblížiť sa k jestvujúcim pravidlám používaným pri pilotovaných lietadlách. V príručke RPAS ICAO sa pojmom RPA vymedzuje určitý druh lietadiel bez posádky. Všetky civilné lietadlá bez posádky spadajú pod ustanovenia článku 8 Chicagského dohovoru⁽³⁾. Pojem „bepilotné lietadlo“ sa v ICAO nepoužíva. Aby sa predišlo zmätku, a to aj v súvislosti so zodpovednosťou za škodu a poistením, odporúča sa snažiť sa aj v európskom kontexte o používanie terminológie ICAO.

4.4 Podľa vzoru oznámenia Komisie sa pojem UAV v tomto stanovisku používa pre samostatne fungujúci bezpilotný vzdušný prostriedok. RPAS je letecký prostriedok pilotovaný osobou na diaľku. Ľudovo sa medzičasom všetky tieto typy nazývajú bezpilotnými lietadlami. Aby sa však predišlo právnym zmätkom, je rozumnejšie používať v právnych predpisoch formálnu terminológiu.

4.5 Európsky plán rozvoja RPAS sa zaoberá rozvojom a integráciou civilných RPAS do spoločného vzdušného priestoru počas 15 rokov⁽⁴⁾. V pláne sú konkrétne opísané tri oblasti: 1) výskum a vývoj; 2) bezpečnostné pravidlá a technická normalizácia vrátane doplnkových opatrení, ako je ochrana súkromia a údajov; 3) poistenie a zodpovednosť za škodu. Návrhy týkajúce sa zavedenia spoločného vzdušného priestoru pre civilné RPAS sú načasované na rok 2016 a po ňom nasledujúce roky.

4.6 ICAO zároveň začala so zavádzaním dlho očakávaných pravidiel integrácie bezpilotných vzdušných prostriedkov (UAV). Študijná skupina ICAO, ktorá sa venuje UAS vydala v roku 2011 obežník (č. 328) o systémoch leteckých dopravných prostriedkov bez posádky (UAS) a predstavila zmeny a doplnenia prílohy 2, 7 a 13 Chicagského dohovoru týkajúce sa používania RPAS v medzinárodnom civilnom letectve. Nová príručka o RPAS sa očakáva v priebehu roku 2014 a jej predmetom by mali byť napríklad podmienky vydávania osvedčení o letovej spôsobilosti, osvedčovanie prevádzkyschopnosti RPAS, osvedčovanie prevádzkovateľov a nové požiadavky na letovú spôsobilosť, údržbu a prevádzku.

4.7 ICAO si predsavzala, že v rokoch 2016 až 2018 zavedie pre RPAS normy a odporúčané postupy (standards and recommended practices, SARP) a pravidlá leteckej navigácie (procedures for air navigation, PAN) týkajúce sa lietadiel, užívateľov, povolení, rozpoznávania a vyhýbania (sense and avoid), komunikácie a predpisov riadenia letovej prevádzky. Ako uviedla študijná skupina UAS, do roku 2018 zverejní ICAO všetky pravidlá týkajúce sa RPAS.

4.8 Diskusie o pravidlách prebiehajú tak v ICAO, ako aj na európskej úrovni, pričom významnú úlohu zohrávajú diskusie medzinárodnej skupiny JARUS (Joint Authorities for Rulemaking on Unmanned Systems), čo je skupina odborníkov orgánov civilného letectva jednotlivých štátov a regionálnych orgánov leteckej bezpečnosti. Pritom sa všetka pozornosť musí venovať bezpečnosti a opatreniam proti trestnému používaniu tak veľkých, ako aj menších systémov.

4.9 Pri posudzovaní RPAS treba venovať pozornosť tak všeobecným aspektom väčších lietadiel pilotovaných na diaľku, ako aj menším RPAS, teda tomu variantu týchto lietadiel, ktorý sa v Európe rýchlo rozrastá. Popri skôr verejných funkciách, ako je udržiavanie verejného poriadku, odstraňovanie následkov pohrôm alebo vyhľadávanie, sa na národnej úrovni mimoriadne rozrástlo komerčné využívanie (veľmi) malých systémov pri pozorovaní, fotografovaní, dohľade a kontrole. Preto je dôležité, aby sa vytvoril európsky trh s RPAS na toto použitie.

⁽³⁾ Článok 8. Letecké prostriedky bez posádky

Letecký prostriedok, ktorý môže lietať bez pilota, smie nad územím signatárskeho štátu lietať len s osobitným povolením tohto štátu a v súlade s požiadavkami spojenými s takýmto povolením. Každý signatársky štát sa zaväzuje zaručiť, že let takéhoto leteckého prostriedku bez pilota nad územím sa civilným leteckým prostriedkom dovoľí, pokiaľ sa skontroluje predchádzanie vzniku nebezpečenstva pre civilné lietadlá.

⁽⁴⁾ Roadmap for the integration of civil Remotely-Piloted Aircraft Systems into the European Aviation System; Final report European RPAS Steering Group, jún 2013.

4.10 Ochrana základných práv, ako je právo na súkromie pri snímkach a údajoch, bola významnou otázkou už pri používaní pilotovaných lietadiel a vrtuľníkov. Z hľadiska sprísnenia a presadzovania ochrany osobných a firemných údajov, ochrany súkromia a dodržiavania základných práv má pri RPAS veľký význam zväčšenie mierky používaním menších RPAS. Predpokladom zostávajú primerané pravidlá. Pri ich postupnom zavádzaní a s ním súvisiacom oboznamovaní môžu významnú úlohu zohrávať aj dočasné pravidlá a kódex správania alebo charta ochrany súkromia, ktoré budú určené podnikom.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Podpora európskeho trhu

5.1.1 Výbor s uspokojením konštatuje, že aj Komisia venuje pozornosť komerčným záujmom prevádzkovateľov menších RPAS. Európa má mimoriadne dobré postavenie na to, aby využila výhody, ktoré prináša rozvíjajúci sa priemysel RPAS. Silné odvetvie RPAS podporuje zamestnanosť a upevňuje úlohu Európy ako strediska technologických a vývojových poznatkov.

5.1.2 V rozdrobenom odvetví s veľkou príležitosťou na konsolidáciu vyjdú z konkurenčného boja ako víťazi iba najinovatívnejšie podniky a podniky, ktoré sú na tom finančne najlepšie a/alebo sú podporované veľkými koncernmi. Preto je dôležité ponúknuť podnikom prostriedky, perspektívy a stabilné pravidlá na to, aby sa chopili výziev a využili možnosti rozvoja tohto odvetvia. Na prvom mieste zoznamu potrebných prostriedkov stoja inovačné a výskumno-vývojové kapacity, ktoré sa zabezpečia ponukou dostupných financií. Dôležité je tiež, aby sa cieľovým podnikom uľahčilo využívanie právnych a legislatívnych nástrojov. Mohlo by byť vhodné postarať sa o vzájomné poskytovanie služieb medzi viacerými aktérmi.

5.1.3 Aby sa využili príležitosti, ktoré ponúka európsky vnútorný trh, musia sa zákonodarné orgány chopiť výzvy vytvoriť jednoznačný, ale zároveň pružný právny rámec, ktorý otvorí cestu investovaniu do nových technológií a aplikácií RPAS, ako sú trojdimenzionálne tlačiarne a priemyselný internet. V tejto súvislosti môže jestvujúce európske financovanie malých a stredných podnikov ďalej stimulovať rozvoj v priemysle RPAS. Porovnateľným spôsobom ponúka súčasný program spoločného podniku SESAR výbornú platformu na získanie väčšieho financovania výskumu a vývoja na ďalšiu integráciu RPAS. Programy SESAR 2020 a Horizont 2020 by toto mali v dostatočnej miere odrážať.

5.1.4 Na jednej strane majú producenti súčasných výrobkov prejsť z malých sérií na výrobu väčších sérií, čo znamená, že musia prispôsobiť svoje výrobné prostriedky. Toto prispôbenie nesmie ísť na úkor vysokej kvality ich výrobkov a zároveň musí zodpovedať ďalšiemu vývoju ich komerčného prístupu. Na druhej strane dáva inovácia a špecializovaná práca stimuly na vytváranie a rast podnikov, hlavne malých a stredných.

5.1.5 Predpokladaný rozvoj civilného používania bezpilotných lietadiel povedie k významným vývojovým zmenám. Aby sa zabránilo úbytku pracovných miest a podporil sa vznik nových povolání, musí sa urobiť príprava na to, čo tento vývoj prinesie z hľadiska zamestnanosti, pričom do tejto prípravy musia byť už od začiatku zapojení všetci sociálni partneri. O tom sa musí urobiť prieskum a musia sa vypracovať výhľadové štúdie, vrátane preskúmania možností udržateľných a ekologicky vhodných riešení, napr. na boj proti elektronickému znečisteniu. Vývoju sa takisto musí vhodne prispôsobiť vzdelávanie.

5.1.6 Komerčným záujmom priemyslu RPAS sa okrem toho pomôže proaktívnym postojom Európskej únie pri rokovaniach ITU o pridelení frekvencií a k predchádzaniu nekalej konkurencii tretími subjektmi. Veľký význam to má konkrétne v súvislosti s terajšími rokovaniami o voľnom obchode s USA.

5.2 Zodpovednosť za škodu a poistenie

5.2.1 Základným predpokladom používania RPAS sú primerané súčasné alebo nové predpisy, v ktorých sa stanovuje ručenie a zodpovednosť prevádzkovateľa a užívateľa RPAS za škodu spôsobenú tretím osobám. Vládne konsenzus, že zodpovednosť za škodu spôsobenú tretím osobám má pri RPAS vychádzať z ustanovení platných pre pilotované lietadlá.

5.2.2 Príprava a školenie pilotov: v zmysle požiadaviek, podľa ktorých sa používajú civilné RPAS, môžu tak pre používateľov, ako aj pre prípadné obete vzniknúť (niekedy veľké) riziká a môže dôjsť k materiálnym škodám. Z hľadiska optimálneho používania je nevyhnutné, aby sa spolu s regulačnými orgánmi a stavovskými organizáciami pre civilné RPAS alebo podobnými organizáciami stanovil regulačný rámec odbornej prípravy a školení pilotov alebo operátorov, ktorí riadia lietadlá na diaľku, a takisto regulačný rámec osvedčení o spôsobilosti. Zmenší sa tak nejednoznačnosť, ktorá sa týka aspektov poistenia a zákonnej zodpovednosti za škodu.

5.2.3 V súvislosti s vysokým stupňom automatizácie je jasné, že za škodu má byť priamo zodpovedný prevádzkovateľ RPAS. Súčasný režim zodpovednosti leteckých spoločností a prevádzkovateľov lietadiel za škodu vyplýva okrem iného z nariadenia (ES) č. 785/2004. V tomto nariadení sa v súčasnosti nezohľadňujú osobitné aspekty zodpovednosti za škodu a poistné aspekty RPAS.

5.2.4 Komerčné využívanie konkrétne menších RPAS si bude vyžadovať ďalšie úpravy (napr. väčšie obmedzenie zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám, zavedenie nižších hmotnostných kategórií RPAS pod 500 kg, úpravu úrovni rizík súvisiacich s letovými vlastnosťami veľmi malých RPAS atď.).

5.2.5 RPAS je možné poistiť, ale dopyt po poistení je nízky, pretože RPAS využívané v súčasnosti sú väčšinou štátne lietadlá. Pri výpočte poistného sa zvyčajne vychádza z výpočtov pre pilotované lietadlá (vzletová hmotnosť). Tento systém sa musí prispôbiť aj na menšie RPAS.

5.3 Ochrana súkromia

5.3.1 Komerčné používanie menších RPAS (<150 kg), ktorými sa môže zbierať množstvo informácií a obrazového materiálu, musí byť už od začiatku sprevádzané jednoznačnými zárukami ochrany súkromia. Okrem iného sem patrí zabezpečenie pri zverejňovaní a šírení záberov kamier a ochrana obrazových a iných informácií. Jednoznačne jestvuje potreba nových alebo sprísnených noriem, ktoré budú platiť pri súkromnom aj komerčnom používaní a budú napríklad umožňovať aj identifikáciu menších RPAS, ochranu pred hackermi a preberanie kontroly tretími subjektmi.

5.3.2 Návrhy úprav platných predpisov EÚ o ochrane osobných údajov sa v súčasnosti nachádzajú v pokročilom štádiu prerokovania. Okrem iného sa v nich dosiahne jednoznačnosť, pokiaľ ide o zodpovednosť a povinnosti výrobcov a používateľov RPAS. Aj s ohľadom na otázku, či sa takéto normy musia zaviesť a uplatňovať na európskej alebo národnej úrovni, je oprávnené očakávanie, že Komisia aktívne zasiahne.

5.4 Civilno-vojenská spolupráca

5.4.1 Civilné a vojenské využívanie vzdušného priestoru lietadlami s posádkou aj bez posádky a s ním súvisiace bezpečnostné normy spôsobia väčšie zaťaženie služieb letovej prevádzky. Zámer Komisie začať iniciatívy v tejto oblasti podporujeme rovnako ako spoluprácu pri civilnej a vojenskej činnosti, pri ktorej sa preverí použiteľnosť komerčných aplikácií a noviniek, pričom sa podľa možnosti budú využívať synergie. Okrem toho sa určite musí venovať pozornosť aj legislatívnym prioritám, ktoré sa týkajú vzťahu medzi európskymi a medzinárodnými predpismi.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Inovácia v modrej ekonomike: využitie potenciálu našich morí a oceánov na rast a tvorbu pracovných miest“

COM(2014) 254 final/2

(2015/C 012/15)

Spravodajca: **Seamus BOLAND**

Pomocný spravodajca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Komisia sa 13. mája 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Inovácia v modrej ekonomike: využitie potenciálu našich morí a oceánov na rast a tvorbu pracovných miest“

COM(2014) 254 final/2.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra) prijal 143 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta dokument, v ktorom Komisia navrhuje, aby sa prostredníctvom inovácií maximalizoval potenciál zamestnanosti, ktorý majú naše moria a oceány, pričom sa osobitný dôraz kladie na morské biotechnológie, energiu z oceánov a ťažbu z morského dna.

1.2 EHSV je znepokojený chýbajúcou koordináciou opatrení prijatých súkromnými a verejnými sektormi a konštatuje, že podobné napätie je aj v členských štátoch. Rovnako nedostatok zodpovedajúcich údajov a dátových systémov potrebných na riadne informovanie o našich moriach a ich potenciáli bráni rozvoju inovácií, a to napriek úsiliu mnohých vysokých škôl a vedeckých ústavov v rôznych členských štátoch. EHSV sa domnieva, že pokiaľ sa tieto problémy nevyriešia, Európania nebudú mať príležitosť využívať nový potenciál zamestnanosti.

1.3 EHSV sa naďalej domnieva, že hlavná iniciatíva Inovácia v Únii má pri rozvoji modrej ekonomiky zásadný význam, ale je potrebné, aby ju Komisia viac podporovala. Súčasťou tejto podpory je nevyhnutný legislatívny rámec, ale aj dlhodobá finančná pomoc spojená s väčšou informovanosťou o jestvujúcich inovačných programoch.

1.4 EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia a jednotlivé členské štáty neodkladne odstránili prekážky, na ktoré sa poukazuje v hlavnej iniciatíve Inovácia v Únii.

1.5 EHSV odporúča, aby sa súbežne s vedeckým zameraním dokumentu do tohto procesu začlenili stratégie pobrežného cestovného ruchu, čím by sa podporili súvisiace záujmy občianskej spoločnosti, a zároveň by bol prínos z integrovanej spolupráce na oboch víziách procesu.

1.6 EHSV odporúča, aby boli pobrežné a ostrovné spoločnosti, ktoré čelia výraznému úpadku tradičných priemyselných odvetví vrátane rybolovu, plne zapojené do všetkých fáz rozvoja modrej ekonomiky, čím by sa zaručila správna rovnováha medzi výskumom a vývojom na jednej strane a činnosťami cestovného ruchu, ktoré môžu priniesť zamestnanosť a prosperitu, na druhej strane. Týmto odporúčaním EHSV dáva najavo, že v zmysluplnom dialógu všetkých zainteresovaných strán by mali byť zastúpené všetky spoločnosti ovplyvnené modrou ekonomikou. Tieto spoločnosti, a presnejšie ostrovy, majú jednoznačný potenciál a môžu prispieť k inovácií v rámci modrej ekonomiky.

1.7 Pri príprave stratégií podpory zamestnanosti v modrej ekonomike má zásadný význam zahrnutie inovácií v stavbe lodí, akvakultúre, prístavnej infraštruktúre a rybolove. Vzhľadom na už existujúcu potrebu spĺňať rôzne environmentálne požiadavky EHSV odporúča, aby sa všetky opatrenia námornej politiky formulované Komisiou zameriavali na potenciál zamestnanosti, ktorý má táto oblasť pri prispôbovaní novým environmentálnym požiadavkám.

1.8 Je jasné, že dosiahnutie vyššej zamestnanosti inováciami v modrej ekonomike bude pri súčasnej politike veľmi pomalé. V tejto súvislosti EHSV dôrazne odporúča, aby sa Európska komisia snažila dosiahnuť dohodu všetkých strán o vhodnom časovom pláne zameranom na činnosti, ktorými sa dosiahne rýchle uskutočnenie všetkých stratégií.

1.9 EHSV síce víta opatrenia navrhnuté Komisiou, je však presvedčený o tom, že ich je málo a nie sú spojené s primeranými záväzkami členských štátov. V tejto súvislosti treba pred rokom 2016 usporiadať osobitný samit EÚ o inováciách v modrej ekonomike. Zúčastnili by sa na ňom ministri zodpovední za námorné záležitosti a s nimi súvisiace odvetvia. Cieľom by bolo určiť priority hlavných stratégií a dohodnúť harmonogramy ich implementácie, ktoré by boli prijateľné pre všetky členské štáty v závislosti od ich daností. Výbor odporúča, aby na prvom zasadnutí fóra vedy a podnikania v modrej ekonomike naplánovanom na rok 2015 bola riadne zastúpená občianska spoločnosť, vrátane pracovníkov a marginalizovaných skupín.

2. Úvod a súvislosti

2.1 V roku 2011 prijala Európska komisia oznámenie o modrom raste, v ktorom poukázala na potenciál zamestnanosti, ktorý tkvie v podpore našich oceánov, morí a pobrežných území Európy⁽¹⁾. Vyzdvihla v ňom aj príspevok energie z oceánov k zvyšovaniu príležitostí na rozvoj zamestnanosti.

2.2 V súčasnosti sa odhaduje, že celé námorné odvetvie sa na HDP EÚ podieľa 3 až 5 %, zamestnáva okolo 5,6 milióna osôb a pre európske hospodárstvo produkuje 495 miliárd eur. Pri 90 % zahraničného obchodu a 43 % vnútorného obchodu EÚ sa využívajú námorné trasy. Európsky lodiarsky priemysel, vrátane súvisiacich odvetví, sa na celosvetovej produkcii v tomto odvetví podieľa 10 %. V európskych vodách sa v odvetví rybolovu alebo akvakultúry prevádzkuje takmer 100 000 plavidiel. Rozvíjajú sa aj novšie odvetvia, akým je ťažba nerastov, alebo výstavba parkov veterných elektrární (brožúra *Politiky Európskej únie: Námorné záležitosti a rybárstvo*, 2014, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/sk/fisheries_sk.pdf)

2.3 Rovnako známe je znepokojenie všetkých členských štátov a orgánov EÚ, že neudržateľné využívanie našich morí ohrozuje krehkú rovnováhu morských ekosystémov. Negatívne sa to prejavuje na námorných iniciatívach, ktorými sa má prispieť k tvorbe pracovných miest a k stratégií Európa 2020.

2.4 Komisia si je rovnako vedomá nedostatkov zistených v hlavnej iniciatíve Inovácia v Únii, napríklad nedostatočných investícií do poznatkov, zlej dostupnosti finančných prostriedkov, vysokých nákladov na ochranu práv duševného vlastníctva, pomalého pokroku v príprave interoperabilných noriem, neefektívnosti využívania verejného obstarávania a zdvojovania výskumu. K ďalším nedostatkom zisteným pri ročnom prieskume rastu na rok 2014 vypracovanom Komisiou patrí: nedostatočná spolupráca verejného a súkromného sektoru na inováciách, nedostatočný prenos výsledkov výskumu do tovarov a služieb a narastajúci rozdiel medzi požadovanými a ponúkanými kvalifikáciami.

⁽¹⁾ Príležitosti na modrý rast v oblasti udržateľného rastu morskej a námornej dopravy, COM(2012) 494 final.

2.5 Údaje o podrobných vlastnostiach morského dna (napr. mapovanie habitatov na dne morí, geológia morského dna a iných neistôt spojených s morom) sú dostupné v obmedzenom rozsahu a tvoria prekážku rýchlejšieho inovačného rozvoja.

2.6 Treba skonštatovať, že Európska komisia spravuje značný počet politických iniciatív. Patrí medzi ne:

- neobmedzená dostupnosť údajov,
- prepojenie dátových systémov,
- prijatie európskej stratégie morského výskumu.

2.7 Napriek reforme spoločnej rybárskej politiky upadajú tisíce pobrežných spoločenstiev. Mnohé z nich teraz zisťujú, že na mori nemôžu konkurovať, a potrebovali by značnú podporu na modernizáciu svojich rybárskych flotíl. K poklesu dochádza aj v pridružených službách, napríklad vo výstavbe a údržbe plavidiel a pri poskytovaní iných súvisiacich služieb.

2.8 Európu obmývajú tieto moria: Jadranské more, Iónske more, Severný ľadový oceán, Atlantický oceán, Írske more, Baltské more, Čierne more, Stredozemné more a Severné more.

3. Východiská oznámenia Komisie

3.1 Vo štvrtok 8. mája predložila Európska komisia akčný plán o inováciách v modrej ekonomike. Všeobecným cieľom tohto oznámenia je využiť potenciál našich oceánov a morí pri tvorbe pracovných miest a raste. Navrhuje sa v ňom niekoľko iniciatív na získanie ďalších poznatkov o oceánoch, zlepšenie zručností potrebných pri uplatňovaní nových technológií v morskom prostredí a posilnenie koordinácie morského výskumu. Boli navrhnuté tieto opatrenia:

- vypracovať do roku 2020 digitálnu mapu celého morského dna európskych vôd,
- vytvoriť on-line informačnú platformu projektov morského výskumu v rámci programu Horizont 2020, ako aj morského výskumu financovaného členskými štátmi, ktorá má začať fungovať pred koncom roku 2015 a v ktorej sa budú vymieňať výsledky z ukončených projektov,
- založiť fórum pre vedu a podnikanie v modrej ekonomike, ktoré bude zahŕňať súkromný sektor, vedcov a mimovládne organizácie pomáhajúce formovať modrú ekonomiku budúcnosti a podporujúce výmenu nápadov a výsledkov. Prvé stretnutie sa bude konať v roku 2015 pri príležitosti Európskeho námorného dňa v gréckom Pireu,
- nabádať aktérov z výskumu, podnikania a vzdelávania, aby do roku 2016 zmapovali potreby a kvalifikáciu budúcich pracovníkov v námornom odvetví,
- preskúmať možnosti hlavných aktérov z oblasti výskumu, podnikania a vzdelávania podieľať sa na vytvorení znalostného a inovačného spoločenstva (ZIS) pre modrú ekonomiku po roku 2020. Znalostné a inovačné spoločnosti, ktoré sú súčasťou Európskeho inovačného a technologického inštitútu (EIT), môžu podnietiť inovácie viacerými spôsobmi, napríklad prostredníctvom programov odbornej prípravy a vzdelávania, ktorými sa posilní prepojenie výskumu s trhom a vytvoria sa inovačné projekty a podnikateľské inkubátory.

3.2 Medzi odvetvia modrej ekonomiky patria akvakultúra, pobrežný cestovný ruch, morské biotechnológie, energetické využitie oceánov a ťažba z morského dna.

3.3 Modrá ekonomika znamená z hospodárskeho hľadiska zachovanie 5,4 milióna pracovných miest a vytvára hrubú pridanú hodnotu vo výške takmer 500 miliárd EUR ročne, avšak musíme konštatovať, že morské biotechnológie, energetické využitie oceánov a ťažba z morského dna sa ešte musia rozvíjať, kým budú pre hospodárstvo čistým prínosom.

3.4 Podľa názoru Komisie môže každé z týchto odvetví podstatne prispieť k modrej ekonomike nasledujúcim spôsobom.

- Morské biotechnológie ponúkajú príležitosť preskúmať moria a urobiť prieskum sekvencií DNA použitím nových podvodných technológií. Kritický počet zapojených členských krajín EÚ bude stimulovať lukratívne špecializované trhy.
- Získavanie energie z oceánov je odvetvie, ktoré sa ešte len začalo rozvíjať. Ak sa bude správne usmerňovať, má potenciál dosiahnuť ciele v oblasti využívania obnoviteľných zdrojov energie a znižovania emisií skleníkových plynov. Vzhľadom na dosiahnutý pokrok možno potenciál hospodárskeho rastu súvisiaci s novými inovatívnymi technológiami považovať za reálny.
- Ťažba z morského dna má potenciál tvorby pracovných miesta založený na poznatku, že na dne mora sa nachádza potenciálne veľké množstvo nerastov. Pri riadnom zohľadnení ekologických požiadaviek by ťažba týchto nerastov mohla zaplniť medzery na trhu tam, kde recyklácia nie je možná alebo vhodná, alebo tam, kde je zaťaženie súvisiace so suchozemskými baňami príliš vysoké. Toto ešte stále malé odvetvie má potenciál vytvárať udržateľný rast a pracovné miesta pre budúce generácie.

3.5 Modrá ekonomika využíva hlavnú iniciatívu EÚ Inovácia v Únii, ktorej cieľom je vytvárať prostredie naklonené inovácii. Nový program Horizont 2020 s rozpočtom 79 miliárd eur je najväčším výskumno-inovačným programom EÚ.

3.6 V dokumente sa uvádzajú aj nedostatky iniciatívy, medzi ktoré patria nedostatočné investície do poznatkov, zlá dostupnosť finančných prostriedkov, vysoké náklady na ochranu práv duševného vlastníctva, pomalý pokrok v príprave interoperabilných noriem, neefektívnosť využívania verejného obstarávania a zdvojovanie výskumu.

3.7 Medzi navrhované opatrenia Komisie patrí:

- počnúc rokom 2014 zaviesť postup, ktorým sa zabezpečí, že údaje o moriach budú ľahko dostupné, interoperabilné a použiteľné bez obmedzení,
- do januára 2020 vytvoriť mnohomierkovú mapu celého morského dna európskych vôd,
- do konca roku 2015 vytvoriť informačnú platformu morského výskumu naprieč celým programom Horizont 2020 a dodávať informácie o projektoch morského výskumu financovaných členskými štátmi,
- usporiadať v roku 2015 prvé zasadnutie fóra vedy a podnikania v modrej ekonomike,
- v rokoch 2014 až 2016 vytvoriť plánovanú alianciu zručností pre námorný sektor.

3.8 Treba skonštatovať, že Komisia vo svojom dokumente nevymedzuje pojem „modrá ekonomika“. EHSV však berie do úvahy definíciu uvedenú v tretej predbežnej správe z marca 2012 s názvom *Scenarios and drivers for Sustainable Growth from the Oceans, Seas and Coasts*, v ktorej sa uvádza: „Modrý rast sa teda definuje ako inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast hospodárstva a zamestnanosti dosiahnutý využitím oceánov, morí a pobreží“. Morskú ekonomiku tvoria všetky odvetvové a medziodvetvové ekonomické činnosti súvisiace s oceánmi, morami a pobrežiami. Ak keď ide často o zemepisne špecifické činnosti, táto definícia zahŕňa aj najbližšie priame a nepriame podporné činnosti potrebné na chod morských odvetví hospodárstva. Tieto činnosti sa môžu vykonávať v hociktovej lokalite, aj v krajinách bez prístupu k moru. Zamestnanosť v morskej ekonomike je všetka zamestnanosť (vyjadrovaná ako zamestnanosť na plný úväzok), ktorá vyplýva z vyššie uvedených činností súvisiacich s oceánmi, morami a pobrežiami.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Potenciál modrej ekonomiky sa využije iba vtedy, ak sa členské štáty a všetky zainteresované strany vrátane občianskej spoločnosti aktívne zapoja do rozvoja politík a miestnych riešení, ktoré odstránia mnohé slabé miesta zistené v rámci hlavnej iniciatívy Inovácia v Únii, ako aj problémy opísané v ročnom prieskume rastu na rok 2014.

4.2 Hlavná iniciatíva Inovácia v Únii má rozhodujúci význam pre rozvoj modrej ekonomiky. Na využitie hospodárskeho potenciálu morí však bude potrebovať podstatne väčšiu podporu a rozvoj.

4.3 Komisia musí v rámci európskeho semestra zabezpečiť, aby hlavné politiky národných programov reforiem členských štátov odrážali priority modrého rastu.

4.4 Znečistenie morí, ktorého zdroje sú z veľkej časti na pevnine, má reálne dôsledky pre budúcnosť udržateľnej modrej ekonomiky. Takisto aj obavy o životné prostredie v súvislosti s ťažbou z morského dna a potreba lepšej prístavnej infraštruktúry a zlepšení vedúcich k zvýšeniu environmentálnej kvality odvetvia lodnej dopravy obmedzia možnosti zamestnanosti v modrej ekonomike, ak sa nebudú bezodkladne riešiť.

4.5 Neutešená situácia pobrežných spoločností, ktoré sú postihnuté výraznou európskou hospodárskou krízou a závislé na modrej ekonomike si vyžadujú osobitnú pozornosť v podobe pevnejšieho prepojenia s programami EÚ, ako je spoločná rybárska politika.

4.6 Roztrieštenosť politík a opatrení zameraných na hospodársku hodnotu našich oceánov a morí v Európe bránila vytváraniu udržateľných ekonomík v rôznych hospodárskych kategóriách. Možnosti vyplývajúce z dohôd o modrej ekonomike medzi Európou a USA a iné celosvetové záujmy by takisto mohli znamenať zvýšenie zamestnanosti.

4.7 Modrá ekonomika závisí od rozvoja lodiarskeho priemyslu, ktorý v Európe tvorí okolo 150 veľkých lodeníc, pričom približne 40 z nich aktívne pôsobí na svetovom trhu s veľkými obchodnými námornými loďami. V Európskej únii lodenice (civilné a vojenské, zamerané na stavbu a opravu lodí) zamestnávajú priamo okolo 120 000 osôb. Dokument Komisie by mal vo väčšej miere odrážať príspevok lodnej dopravy k celkovej modrej ekonomike.

4.8 Súbežne s vedeckým zameraním dokumentu je potrebné začleniť do tohto procesu stratégie pobrežného cestovného ruchu, čím by sa podporili súvisiace záujmy občianskej spoločnosti, a zároveň by bol prínos z integrovanej spolupráce na oboch víziách procesu. Hlavným cieľom celého rozvoja je prispôbiť sa environmentálnym požiadavkám a odhaliť príležitosti.

4.9 Dokument Komisie sa výrazne zameriava na vedecký výskum, ktorý je samozrejme potrebný na zachovanie bezpečného ekosystému, avšak pri tvorbe politiky by sa mal uplatniť aj integrovaný pohľad. Preto je potrebné vedecky zistiť dôsledky ťažby z morského dna a zohľadniť ich pri tvorbe všetkých politík. Dosiahnutie dobrej rovnováhy medzi potrebou chrániť moria a ich hospodárskou udržateľnosťou má rozhodujúci vplyv na prípadné prínosy pre výskum, zainteresované hospodárske subjekty a spoločnosť vo všeobecnosti.

4.10 Analýza modrej ekonomiky je nedôsledná, ak sa pri nej nevenuje dostatočná pozornosť úpadku jej tradičných oblastí, ako sú malé rybárske spoločnosti, lodná doprava a cestovný ruch. Rovnako je potrebné vziať do úvahy vplyv klesajúceho rozpočtu EÚ v tomto odvetví.

4.11 Nesmie sa oslabovať schopnosť tradičného sektoru prispievať k vyššej zamestnanosti. Akvakultúra v EÚ stále nedokáže uspokojovať dopyt po rybách. Obrovský potenciál zvyšovať zamestnanosť má aj lodiarsky priemysel. Ak bude uspokojená potreba modernizácie prístavnej infraštruktúry, významne to zvýši pracovné príležitosti.

4.12 Niektoré členské štáty už vo svojich inovačných stratégiách podporujú myšlienku udržateľnosti a oceány považujú za celoštátnu prioritu. Napríklad portugalská „Národná stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu na roky 2014 – 2020“ sa vyznačuje správnym využívaním ekologicky účinnej námornej dopravy v námornom priestore bez hraníc na lepšie preskúmanie námorníctva a jeho integrácie do prístavnej logistiky zosúladenej s celosvetovou logistikou. Je to dôkazom odhodlania členských štátov a významu modrej ekonomiky pre vedúce postavenie Európy v tejto oblasti.

4.13 EHSV sa domnieva, že európske ostrovy zohrávajú v modrej ekonomike osobitnú úlohu vo všetkých troch častiach odvetvia označených ako oblasti na inováciu, predovšetkým však v oblasti energie z oceánov. EHSV preto nalieha na Komisiu, aby v tomto stanovisku venovala osobitnú pozornosť aj európskym ostrovom, a to nielen vzhľadom na konkrétny dosah modrej ekonomiky na tieto oblasti, ale aj kvôli ich potenciálnemu príspevku k inovácii.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje program pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy, podniky a občanov (ISA²): Interoperabilita ako prostriedok modernizácie verejného sektora“

COM(2014) 367 final – 2014/0185 (COD)

(2015/C 012/16)

Samostatný spravodajca: **Stuart ETHERINGTON**

Európsky parlament (3. júla 2014) a Rada (17. júla 2014) sa rozhodli podľa článkov 172 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje program pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy, podniky a občanov (ISA²) Interoperabilita ako prostriedok modernizácie verejného sektora“

COM(2014) 367 final – 2014/0185 (COD).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 151 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Závbery

1.1.1 Výbor víta návrh nového programu pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy, občiansku spoločnosť a občanov (ISA²). Návrh je dobre odôvodnený a s vysokou pravdepodobnosťou prispeje k Digitálnej agende pre Európu tým, že zabezpečí, aby si orgány verejnej správy mohli efektívne vymieňať údaje na základe spoločných noriem a nástrojov.

1.1.2 Hoci sa program ISA² zameriava najmä na orgány verejnej správy, EHSV sa domnieva, že z neho môže profitovať aj občianska spoločnosť a dúfa, že tieto výhody sa podarí v plnej miere zaviesť do praxe.

1.1.3 Existujú však dve hlavné obavy, ktoré by mohli posilniť program ISA², ak sa budú riešiť účinne.

1.1.4 Po prvé, v dôsledku zvyšujúcej sa informovanosti občanov narastajú zároveň ich obavy v súvislosti so zhromažďovaním a využívaním osobných údajov zo strany orgánov verejnej správy alebo zhromažďovaním údajov v širšom meradle. Takisto si uvedomujú, že väčšia interoperabilita má vplyv na to, akým spôsobom sa môžu údaje vymieňať a využívať. V návrhu sa tieto riziká a obavy nijako netematizujú, pokiaľ ide o občanov alebo o úspešnú realizáciu programu ISA². EHSV by rád upozornil na jedno zo svojich predchádzajúcich stanovísk týkajúcich sa ochrany osobných údajov, ako aj na postoj európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov, a zdôraznil, že je potrebné posilniť ochranu pre občanov ⁽¹⁾ (pozri list európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2014/14-02-14_letter_Council_reform_package_EN.pdf)

1.1.5 Po druhé, program ISA² môže narušiť súčasný trh pre riešenia interoperability, a to najmä prostredníctvom realizácie „inkubátorových“ aktivít.

1.2 Odporúčania

1.2.1 EHSV víta program pre interoperabilitu ISA² a podporuje tento návrh.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 90 – 97.

1.2.2 Výbor odporúča, aby program vychádzal z existujúceho programu ISA a ostatných programov s cieľom prispieť k realizácii Digitálnej agendy pre Európu.

1.2.3 EHSV by chcel byť naďalej informovaný o pokroku pri realizácii programu ISA².

1.2.4 Dôvera verejnosti a dôvera v orgány verejnej správy, ich schopnosť spravovať osobné údaje a rešpektovať súkromie, sú zdrojom obáv. V návrhu nie je žiadna zmienka o dôvere verejnosti a dôvere ako rizikovom faktore a neuvádzajú sa v ňom ani žiadne iné riziká a nevýhody týkajúce sa interoperability. Mali by sa v ňom tiež zohľadniť prípadné obavy európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov, pokiaľ ide o spracovanie osobných údajov vo viac než jednom členskom štáte. Tieto otázky by mali byť jasnejšie spracované v rámci aktivít programu.

1.2.5 Malo by sa vypracovať komplexné zhrnutie pre občanov s cieľom zaoberať sa obavami z hľadiska pomeru kvality a ceny a zdôvodniť sociálne výhody programu.

1.2.6 Mohli by sa uviesť viaceré príklady využitia v praxi s cieľom poukázať na praktickú potrebu interoperability medzi orgánmi verejnej správy jednotlivých krajín z pohľadu občana.

1.2.7 Výbor odporúča, aby sa vyvinulo osobitné úsilie, pokiaľ ide o komunikáciu s občianskou spoločnosťou v súvislosti s prácou realizovanou v rámci programu ISA² vzhľadom na to, že organizácie môžu profitovať z práce na interoperabilite alebo prispieť k realizácii programu.

1.2.8 Realizácia „inkubátora“ a „mosta riešení“ môže potenciálne narušiť trh, takže:

- Komisia by sa mala uistiť, či tieto aktivity nenarušia trh a či nebudú mať za následok obmedzenie obchodnej ponuky s riešeniami IKT v oblasti interoperability.
- Výber nových riešení a výber riešení pre dlhodobú podporu až do dosiahnutia udržateľnosti by mal podliehať prísnemu testovaniu a hodnoteniu, ktorému zainteresované strany môžu dôverovať.
- Ak narušenie trhu predstavuje reálnu obavu, inkubátor by sa mal sústrediť skôr na rozvoj a prijatie noriem a knižníc nástrojov (utility libraries) ako na poskytovanie hotových riešení.

1.2.9 Obmedzenie programu ISA² len na nekomerčné účely môže limitovať jeho účinok: ak občianska spoločnosť nemôže využívať prácu ISA² na komerčné účely, je taktiež menej pravdepodobné, že sa bude angažovať pri podpore programu.

1.2.10 Z dôvodu viacjazyčnosti musí byť každé riešenie v oblasti IT kompatibilné s univerzálnym súborom znakov (Unicode, ISO/IEC 10646) (UCS), tak ako sa to vyžaduje v záverečnej správe skupiny na vysokej úrovni pre multijazyčnosť (2007). Ak v súčasnosti existuje alebo v budúcnosti bude potenciálne existovať právna požiadavka týkajúca sa interoperability na európskej úrovni, v záujme realizovateľnosti bude potrebné špecifikovať podskupinu UCS.

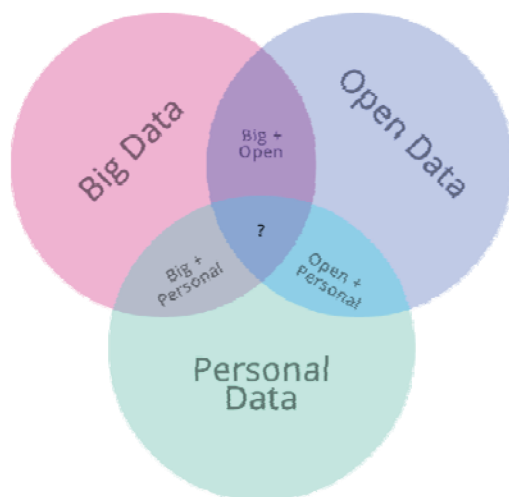
2. Úvod

2.1 Zazneli mnohé argumenty o tom, že údaje môžu zmeniť služby občanom a organizácie, ktoré tieto údaje poskytujú súkromnému a verejnému sektoru a celkovo občianskej spoločnosti. Údaje môžu stimulovať výskum a rozvoj, a zároveň zvýšiť produktivitu a inováciu. Nie je náhoda, že sa tvrdí: „Údaje sú novým prírodným zdrojom“ považuje za bernú mincu. Pozri napr. článok <http://www.forbes.com/sites/ibm/2014/06/30/why-big-data-is-the-new-natural-resource>

2.2 Údaje v narastajúcej miere vznikajú a sú zhromažďované vo všetkých oblastiach nášho života: počnúc administratívnymi úkonmi, ako sú elektronické formy zdaňovania, až po pasívne zhromažďovanie údajov o zdraví v rámci inteligentného monitoringu. Veľké súbory súhrnných údajov (tzv. „big data“), akými sú napr. údaje o užívateľoch systémov verejnej dopravy, nám môžu ukázať cestu, akým spôsobom máme navrhovať a plánovať verejné služby. Politické iniciatívy alebo verejné služby skutočne v čoraz väčšej miere závisia od digitálnej gramotnosti. Aktuálnym príkladom v Spojenom kráľovstve je zdaňovanie vozidiel: nahradenie zdaňovania vozidiel v papierovej forme závisí od interoperability (definícia interoperability: pozri <http://www.ariadne.ac.uk/issue24/interoperability>) databáz týkajúcich sa poistenia, vlastníctva a kontroly bezpečnosti vozidla. Pre občanov sa tým zjednodušili žiadosti o zaplatenie dane za vozidlo, pričom sa preukázateľne zvýšila miera súladu so systémom. Žijeme skratka v digitálnej spoločnosti, v ktorej môžeme zásadne zlepšovať našu schopnosť poskytovať digitalizované služby. EÚ disponuje širokou škálou programov a v širšom zmysle aj „Digitálnou agendou pre Európu“, ktorá podporuje realizáciu digitalizovaného hospodárstva a spoločnosti (pozri <http://ec.europa.eu/digital-agenda>)

2.3 Výhody digitálnej spoločnosti, a konkrétne digitálnej verejnej správy, môžeme využiť na základe uľahčenia prístupu k údajom, alebo v niektorých prípadoch, uľahčením ich opakovaného využitia, keďže držitelia práv povolili ich opakované využitie bez obmedzenia (verejné údaje; definícia je na stránke <http://theodi.org/guides/what-open-data>). Ak sú údaje dostupné, môžeme stanoviť normy pre interoperabilitu, t. j. uľahčiť výmenu a opakované využitie údajov. Toto sa môže realizovať jednoduchým spôsobom tak, že sa umožní, aby údaje boli strojovo čitateľné (namiesto voľne neprístupného chráneného formátu, akým je napr. formát PDF), alebo sa určia spoločné formáty na predkladanie a zhromažďovanie údajov (ako napr. iXBRL pre účty spoločností, pozri: <http://en.wikipedia.org/wiki/ XBRL>). V súvislosti s týmto dokumentom je zaujímavé aj konštatovanie, že mnohé údaje, ktoré zhromažďujú orgány verejnej správy, sú vo svojej podstate osobné údaje a údaje súkromného charakteru (pozri diagram). Toto je dôležité, pretože otázka osobných údajov ovplyvňuje aj to, akým spôsobom verejná mienka vníma interoperabilitu a jej uplatňovanie.

Schéma 1: Big data, verejné údaje a osobné údaje

2.4 Interoperabilita medzi národnými štátmi predstavuje podľa Komisie pre občanov osobitnú „elektronickú prekážku“, pokiaľ ide o účinnejšie využívanie služieb vo verejnom záujme, akou je napr. zdravotná starostlivosť, ktorá je v súčasnosti vo veľkom rozsahu závislá od kapacity v oblasti údajov a IKT. Nedostatočná interoperabilita predstavuje taktiež prekážku, pokiaľ ide o realizáciu politík v rámci celej EÚ. A naopak, iniciatívy, ako napr. jednotný trh, sú odkázané na interoperabilitu národných obchodných registrov. Interoperabilita má preto kľúčový význam pre modernú integrovanú Európu.

3. Navrhovaný program pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy, podniky a občanov (ISA²)

3.1 Komisia od roku 1995 realizuje program na rozvoj interoperability. Tento program zahŕňal rozvoj stratégie pre interoperabilitu a príslušný rámec (pozri http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_iop_communication_en.pdf ako výborný prehľad). Komisia tvrdí, že podpora interoperability bola úspešná: umožnila „efektívnu a účinnú elektronickú cezhraničnú alebo medziodvetvovú vzájomnú súčinnosť [...] orgánov verejnej správy [...] v záujme poskytovania elektronických verejných služieb podporujúcich vykonávanie politík a činností Unie“ (ako sa uvádza v rozhodnutí Európskeho parlamentu a Rady o riešení interoperability pre európske orgány verejnej správy, podniky a občanov (ISA²), s. 3).

3.2 Súčasný program „Riešenie interoperability pre európske orgány verejnej správy (ISA)“ končí 31. decembra 2015. Treba však ešte vykonať veľa práce: štandardné používanie elektronických postupov sú v niektorých oblastiach ešte v počiatočnom štádiu rozvoja. Ak v novej navrhovanej legislatíve nebude zohľadnená potreba plánovania a podpory interoperability, je pravdepodobné, že orgány verejnej správy nebudú môcť ťažiť z interoperability.

3.3 Navrhuje sa nový program ISA² (http://ec.europa.eu/isa/isa2/index_en.htm) s cieľom:

- zistiť súčasný stav v oblasti interoperability;
- presadzovať a podporovať riešenia interoperability;

- podporovať a presadzovať účinok novej legislatívy na IKT s cieľom stimulovať interoperabilitu;
- nabádať na výmenu a opakované využívanie údajov v medzisektorovej a cezhraničnej oblasti, najmä ak sa tým podporuje interakcia medzi európskymi orgánmi verejnej správy a medzi týmito orgánmi a občanmi a občianskou spoločnosťou.

3.4 K novému programu ISA² prebehli rozsiahle konzultácie. Konzultované strany uviedli, že program ISA by sa mal naďalej zameriavať na orgány verejnej správy. Najčastejšou reakciou bolo, že program ISA by mal pomáhať znižovať duplicitnú prácu a pozornosť by sa mala zamerať na koordináciu s ostatnými programami EÚ.

3.5 Pri vypracovaní navrhovaného programu boli zohľadnené hodnotenia predchádzajúcich programov. Navrhovaný program ISA sa bude zameriavať najmä na poskytovanie riešení interoperability a následne poskytovať tieto riešenia orgánom verejnej správy.

3.6 Navrhovaný objem výdavkov na realizáciu programu ISA² je 131 miliónov EUR v období od roku 2014 do roku 2020.

3.7 Existujú názory, že ak by sa program ISA² nerealizoval, zníženie objemu podpory pre interoperabilitu bude mať za následok roztrieštenie noriem a systémov a neefektívnu duplicitu, pokiaľ ide o činnosti spojené s vypracovaním nových riešení alebo systémov. Toto pravdepodobne povedie k zníženiu efektívnosti, keďže orgány verejnej správy budú medzi sebou ťažšie realizovať transakcie.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Je potrebné a žiaduce podporovať interoperabilitu a naďalej investovať do tejto oblasti. Program ISA² je potrebný, ak chce EÚ pokračovať v realizácii Digitálnej agendy pre Európu. Bude potrebné zabezpečiť, aby zainteresované strany pochopili prepojenie medzi jednotlivými programami v záujme toho, aby sa zabránilo nejasnostiam (pozri napr. http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_the_difference_between_the_digital_agenda_isa_egov_action_plan_eis_eif_en.pdf). Ide o vysvetlenie, akým spôsobom je program ISA prepojený s Digitálnou agendou pre Európu).

4.2 Na základe skúseností zo Spojeného kráľovstva je zrejmé, že orgány verejnej správy naďalej potrebujú podporu a pomoc, pokiaľ ide o prístup k údajom a ich opakované využívanie (pozri: <http://theodi.org/blog/guest-blog-how-make-open-data-more-open-close-gaps>), čo zahŕňa aj potrebné technické zručnosti. Program ISA² im môže poskytnúť takúto podporu.

4.3 Vzhľadom na to, že v oblasti verejných služieb sa v narastajúcej miere štandardne využívajú elektronické postupy, je dôležité maximalizovať účinok efektívnosti verejných výdavkov na riešenia IKT. Toto by sa malo uľahčiť tým, že sa zabezpečí, aby sa ich poskytovanie naplánovalo dostatočne včas a podľa možnosti na základe spoločného alebo opakovaného využitia riešení s cieľom maximalizovať hodnotu verejných výdavkov. Program ISA² užitočným spôsobom prispieva k plneniu tohto cieľa.

4.4 Hoci navrhovaný program sa zameriava najmä na orgány verejnej správy, je vhodné konštatovať, že organizácie občianskej spoločnosti budú môcť pravdepodobne tiež využívať výhody vyplývajúce z aktivít v oblasti interoperability. V prípade občianskej spoločnosti sa pozornosť v narastajúcej miere sústreďuje na koprodukcii. Niektoré z najinovatívnejších rozvojových aktivít v občianskej spoločnosti sú tie, v rámci ktorých sa koprodukcii a technické riešenia uplatňujú v oblasti verejných služieb, ako napr. v oblasti zdravotnej alebo sociálnej starostlivosti. Európska referenčná architektúra interoperability (EIRA) bude zrejme prínosom pre toto rozvíjajúce sa prostredie.

4.5 Dôvera verejnosti a dôvera v orgány verejnej správy, ich schopnosť spravovať osobné údaje a rešpektovať súkromie, sú zdrojom obáv. V návrhu nie je žiadna zmienka o dôvere verejnosti a dôvere ako rizikovom faktore a neuvádzajú sa v ňom ani žiadne iné riziká a nevýhody týkajúce sa interoperability.

5. Konkrétne pripomienky k navrhovanému programu

5.1 Výbor víta, že pri vypracovaní programu ISA² sa zohľadnili názory zainteresovaných strán a ponaučenia z predchádzajúcich programov. Takisto treba oceniť, že program vychádza z už existujúcej práce a nesnaží sa ísť úplne novým smerom.

5.2 Pozitívne treba hodnotiť, že dôraz sa kladie na presadzovanie interoperability a na poskytovanie praktickejšieho poradenstva a podpory. Vzhľadom na množstvo problémov v oblasti IKT vo verejnej správe Spojeného kráľovstva, je potrebné osobitne privítať zameranie sa na včasné plánovanie vplyvu legislatívnej zmeny na oblasť IKT.

5.3 Návrh by sa mohol vylepšiť, keby sa v ňom uviedli viaceré príklady využitia v praxi s cieľom poukázať na praktickú potrebu interoperability medzi štátmi z pohľadu občana. V súčasnosti sa zainteresovaným stranám môže zdať, že výhody sa týkajú skôr orgánov verejnej správy, ktoré majú záujem, aby sa harmonizovala cezhraničná oblasť, než občanov využívajúcich typické verejné služby. Malo by sa vypracovať komplexné zhrnutie pre občanov (pozri zhrnutie pre občanov za rok 2010: http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_20101216_citizens_summary_en.pdf) s cieľom zaoberať sa obavami z hľadiska pomeru kvality a ceny a zdôvodniť sociálne výhody programu.

5.4 Už sme konštatovali, že partneri, s ktorými sa viedli konzultácie počas vypracúvania programu ISA², uviedli, že program ISA by sa mal naďalej zameriavať na orgány verejnej správy. EHSV taktiež podobne konštatoval, že občianska spoločnosť bude profitovať z interoperability. Je možné, že zainteresované strany v rámci občianskej spoločnosti neboli dostatočne informované o konzultácii, ktorej cieľom bolo zamerať sa na orgány verejnej správy, pokiaľ ide o program ISA². Možno, že v súvislosti s programom ISA² je potrebné sa viac zamerať na komunikáciu s občianskou spoločnosťou, pokiaľ ide o účinok týkajúci sa nákladov na realizáciu programu.

5.5 V návrhu sa navrhuje, aby sa v rámci programu ISA² rozvíjali a vypracúvali riešenia interoperability (tzv. inkubátory). Takisto sa konštatuje, že program ISA² by mal byť „mostom riešení“ na zabezpečenie udržateľnosti riešení v oblasti IKT. Výber nových riešení a výber riešení pre dlhodobú podporu až do dosiahnutia udržateľnosti by mal podliehať prísnemu testovaniu a hodnoteniu, ktorému zainteresované strany môžu dôverovať.

5.6 Realizácia „inkubátora“ a „mosta riešení“ môže potenciálne narušiť trh, a preto by sa Komisia mala uistiť, či tieto aktivity nenarušia trh a či nebudú mať za následok obmedzenie obchodnej ponuky s riešeniami IKT v oblasti interoperability.

5.7 Ak narušenie trhu predstavuje reálnu obavu, inkubátor by sa mal sústrediť skôr na rozvoj a prijatie noriem a knižníc nástrojov (utility libraries) ako na poskytovanie hotových riešení. Týmto by sa obmedzila možnosť narušenia trhu, pričom by sa zároveň umožnilo, aby sa normy mohli šíriť.

5.8 V článku 13 sa uvádza, že riešenia, ktoré sa ustanovujú alebo realizujú prostredníctvom programu ISA², sa môžu využívať v rámci iniciatív mimo Únie na nekomerčné účely. Obmedzenie programu ISA² len na nekomerčné účely môže limitovať jeho účinok: ak občianska spoločnosť nemôže využívať prácu ISA² na komerčné účely, je taktiež menej pravdepodobné, že sa bude angažovať pri podpore programu.

5.9 Postoj verejnosti v spojitosti s digitálnou gramotnosťou štátu predstavuje riziko, pokiaľ ide o úspech návrhov v oblasti interoperability. Vzhľadom na to, že občania nepoznajú dobre ciele, charakter a právomoci „dohliadajúceho štátu“, majú o to väčšie obavy, pokiaľ ide o ochranné opatrenia, ktoré sa musia zaviesť (pozri: <https://www.privacyinternational.org/blog/defining-the-surveillance-state>). Narastajú obavy občanov v súvislosti s ich právom na súkromie a etickými dôsledkami týkajúcimi sa prepojenia údajov a ich výmeny: Tento návrh sa však prakticky vôbec nezmieňuje o tom, či verejnosť rozumie významu prepojených údajov alebo interoperability. Obdobne sa vyjadril európsky dozorný úradník pre ochranu údajov obavy, pokiaľ ide o spracovanie osobných údajov vo viac než jednom členskom štáte, čo je činnosť, ktorú interoperabilita pravdepodobne uľahčí. EHSV by rád upozornil na jedno zo svojich predchádzajúcich stanovísk týkajúcich sa ochrany osobných údajov a zdôraznil, že je potrebné posilniť ochranu pre občanov, pokiaľ ide o ich osobné údaje⁽²⁾ (pozri list európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov:

https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2014/14-02-14_letter_Council_reform_package_EN.pdf

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 90 – 97.

5.10 Návrh by bol účinnejší, keby sa zmieňoval o takýchto obavách a zaoberal sa ich riešením. Okrem toho, navrhovaný program by sa mohol vylepšiť tým, ak by sa v ňom výslovne poukazovalo na spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti a akademickou obcou s cieľom pochopiť a osloviť verejnosť a posilniť etické záruky, ktoré majú čoraz väčší význam, pokiaľ ide o povesť orgánov verejnej správy a dôveru v nich zo strany verejnosti.

5.11 Posledná podrobná pripomienka má technický charakter. Univerzálny súbor znakov má kľúčový význam pre viacjazyčnosť, keďže sa dá uplatniť pri písanej forme jazykov. Skupina na vysokej úrovni pre mnohojazyčnosť, ktorú vytvoril Ján Fígel, člen Komisie zodpovedný za vzdelávanie, v roku 2006 zverejnila svoju záverečnú správu v roku 2007 pri príležitosti európskeho dňa jazykov (pozri: <http://www.lt-innovate.eu/resources/document/ec-high-level-group-multilingualism-final-report-2007>). V správe sa uvádza toto odporúčanie: „...do súboru znakov Unicode boli zahrnuté databázy pre internú správu dokumentov, rozhrania softvérových aplikácií a hardvérové vybavenie, čo umožňuje zobrazit písma všetkých jazykov. Skupina vyzýva orgány v členských štátoch a prevádzkovateľov webovej pošty, aby začali používať súbor znakov Unicode, ak tak ešte neurobili, aby sa zabránilo pretrvávajúcej diskriminácii občanov EÚ na základe štátnej príslušnosti alebo jazyka. V záujme realizovateľnosti je potrebné špecifikovať podskupinu UCS: mohol by to byť výber latinského písma alebo latinského a gréckeho písma a cyriliky (UCS má viac ako 90 000 znakov).“

5.12 Z dôvodu viacjazyčnosti musí byť každé riešenie v oblasti IT kompatibilné s univerzálnym súborom znakov (Unicode, ISO/IEC 10646), tak ako sa to vyžaduje v záverečnej správe skupiny na vysokej úrovni pre mnohojazyčnosť (2007). Ak v súčasnosti existuje alebo v budúcnosti bude potenciálne existovať právna požiadavka týkajúca sa interoperability na európskej úrovni, v záujme realizovateľnosti bude potrebné špecifikovať podskupinu UCS.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“

COM(2014) 130 final

(2015/C 012/17)

Spravodajca: **Stefano PALMIERI**

Európska komisia sa 16. mája 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“

COM(2014) 130 final.

Podvýbor Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa 2020 poverený vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijal svoje stanovisko 5. septembra 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) prijal 168 hlasmi za, pričom 7 členov hlasovalo proti a 6 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Štyri roky po začatí uplatňovania stratégie Európa 2020 Európska komisia zverejnila oznámenie „Zhodnotenie vykonávania stratégie Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“ a otvorila verejnú diskusiu ⁽¹⁾ o jej revízii v polovici uplatňovania.

1.2 Toto stanovisko, ktoré je oficiálnym príspevkom do verejnej diskusie Európskej komisie, je zároveň súčasťou integrovaného hodnotenia, ktoré vykonal Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) na žiadosť talianskeho predsedníctva Rady Európskej únie o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému nadchádzajúceho priebežného preskúmania stratégie Európa 2020.

1.3 EHSV pripravuje celkové hodnotenie stratégie Európa 2020 v polovici jej uplatňovania, ktoré bude obsahovať tieto dokumenty:

- rbracetop; projektovú správu zameranú na prehľad koncepcných aspektov riadenia stratégie Európa 2020;
- rbracetop; toto stanovisko SC/039;
- rbracetop; príspevky odborných sekcií a komisie CCMI, monitorovacích stredísk a kontaktnej skupiny udržiavajúcej styky s európskymi organizáciami a sieťami občianskej spoločnosti;
- rbracetop; príspevky národných hospodárskych a sociálnych rád a obdobných organizácií;
- rbracetop; závery a odporúčania štúdie, ktorú objednal riadiaci výbor EHSV pre stratégiu Európa 2020 a vypracoval A. Bellagamba: „Priorities, challenges and prospects for civil society: involvement in the Europe 2020 strategy beyond 2015 – Case study of four Member States (BE, FR, IT, NL)“.

⁽¹⁾ Pozri stránku Európskej komisie: http://ec.europa.eu/europe2020/public-consultation/index_sk.htm

1.4 Balík dokumentov, ktoré budú tvoriť preskúmanie stratégie v polovici jej uplatňovania a ktoré vypracuje EHSV, bude predstavený na konferencii na vysokej úrovni usporiadanej v rámci činnosti talianskeho predsedníctva Rady Európskej únie na tému „Za účinnejšiu stratégiu Európa 2020 – návrhy občianskej spoločnosti pre väčšie sociálne začlenenie a vyššiu konkurencieschopnosť v Európe“. Konferencia sa uskutoční 4. a 5. decembra 2014 v Ríme.

1.5 S cieľom predstaviť návrhy reformy stratégie Európa 2020, ktoré vypracovali rôzne interné orgány EHSV⁽²⁾ a v ich celej zložitosti prerokúvali na svojich schôdzach rôzne „pracovné skupiny“ sú v bode 4 tohto stanoviska uvedené **odporúčania EHSV na zaručenie skutočnej reformy stratégie Európa 2020**.

2. Prvé štyri roky stratégie Európa 2020: od účinkov krízy po dlhodobé tendencie

2.1 Stratégia Európa 2020 sa zrodila so zámerom zabezpečiť obnovenie konkurencieschopnosti a zamestnanosti EÚ, doplniť uzly štrukturálnej povahy a zároveň zaručiť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť pre jej občanov. Ide o chýlostivé súvislosti, už aj vzhľadom na jednu z najhlbších kríz (za posledných osemdesiat rokov), pokiaľ ide o intenzitu a trvanie, ktorá môže výrazne ovplyvniť priebeh tejto stratégie.

2.1.1 Kríza zvýraznila už aj tak značné hospodárske a sociálne rozdiely v EÚ, odhalila nerovnorodosť v oblasti konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti, vyostrila tendencie k polarizácii rastu a rozvoja, a mala negatívny vplyv na spravodlivé prerozdelenie príjmov, bohatstva a blahobytu medzi členskými štátmi a v rámci nich medzi európskymi regiónmi⁽³⁾.

2.2 Z analýzy vývoja a dôsledkov krízy, ktorú prináša oznámenie Komisie a jeho príloha⁽⁴⁾, je zrejmé, aký negatívny vplyv mala táto kríza na vykonávanie stratégie Európa 2020, pokiaľ ide o účinnosť, primeranosť a legitimitu jej modelu riadenia a príslušných cieľov.

2.3 Štruktúra európskeho hospodárskeho riadenia EÚ, ktorá je výrazne zameraná na úsporné opatrenia, podriadila dosiahnutie strednodobých a dlhodobých cieľov stratégie Európa 2020 rozpočtovej disciplíne.

2.3.1 Na jednej strane sa EHSV domnieva, že sú potrebné opatrenia na posilnenie politiky zameranej na konsolidáciu verejných financií niektorých členských štátov. Na druhej strane je však zrejmé, že úsporné opatrenia môžu priniesť očakávané výsledky, ak sa uplatnia v období hospodárskeho rastu. Ak sa však uplatnia automaticky v období hospodárskeho útlmu alebo dokonca recesie, akým v súčasnosti prechádza väčšina členských štátov, budú mať negatívny vplyv na rast. Dokazuje to skutočnosť, že v mnohých členských štátoch takáto politika nepriniesla očakávané výsledky v podobe obnovenia rozpočtovej rovnováhy⁽⁵⁾, ale spomalila alebo dokonca oneskorila hospodársku obnovu a vyostrila už aj tak znepokojujúcu situáciu v oblasti sociálnej dezintegrácie.

2.4 Zvládanie krízy pomocou hospodárskeho riadenia EÚ malo negatívny vplyv na proces dosahovania strednodobých a dlhodobých cieľov stratégie. Takto vznikli v niektorých členských štátoch EÚ problémy, ktoré v niektorých prípadoch predstavujú prekážku a štrukturálne obmedzenia hospodárskeho rozvoja a sociálnej súdržnosti EÚ.

⁽²⁾ EHSV (2014): príspevky špecializovaných sekcií EHSV, Strediska na monitorovanie trhu práce/Strediska na monitorovanie jednotného trhu/Strediska na monitorovanie udržateľného rozvoja/CCMI a kontaktnej skupiny k priebežnému hodnoteniu stratégie Európa 2020. Riadiaci výbor stratégie Európa 2020

⁽³⁾ „V Európe v roku 2012 priemerne zarobili osoby v najvyššej (prvej) príjmovej skupine skoro 40 % celkového príjmu, kým osoby v najnižšej (piatej) príjmovej skupine menej než 10 %“, zdroj: Eurostat (2014) Statistics in Focus č. 12/2014.

⁽⁴⁾ V tomto stanovisku nie sú z priestorových dôvodov uvedené všetky referenčné štatistické údaje, ktoré možno nájsť v dvoch uvedených dokumentoch: COM(2014) 130 final, prílohy 1 až 3.

⁽⁵⁾ V 28 členských štátoch EÚ sa v rokoch 2007 (posledný rok pred začiatkom krízy) až 2013 zadlženie verejného sektora zvýšilo z 58,8 % na 87,1 %, čo predstavuje nárast o 28,3 percentuálneho bodu. V prípade 18 členských štátov eurozóny sa zvýšilo zo 66,2 % na 92,6 %, čo predstavuje nárast o 26,4 percentuálneho bodu. Eurostat database: General government gross debt.

2.5 Dnes aj napriek povzbudivým výsledkom dosiahnutým v oblasti a) energetickej udržateľnosti a boja proti klimatickým zmenám a b) vzdelávania a boja proti predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky prichádzajú veľmi znepokojujúce signály, pokiaľ ide o výdavky na výskum a vývoj, trh práce, boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

2.5.1 Pokiaľ ide o výdavky na výskum a inovácie, zdá sa, že kríza zväčšila existujúce rozdiely medzi členskými štátmi EÚ; členské štáty, ktoré boli veľmi tlačené k fiškálnej konsolidácii (často išlo o členské štáty s nízkou mierou inovácií), citeľne znížili verejné výdavky na výskum a inovácie⁽⁶⁾. V EÚ sú výdavky na výskum a vývoj stále skoro o jeden percentuálny bod pod stanoveným cieľom 3,0 % a odhaduje sa, že v roku 2020 dosiahnu výšku 2,2 %. Negatívne na ne vplyva nízka úroveň súkromných investícií a málo ambiciózne ciele členských štátov.

2.5.2 Pokiaľ ide o trh práce, je možné okrem toho, že miera zamestnanosti sa v posledných rokoch nezvýšila a stále zostáva pod cieľom stanoveným v stratégii Európa 2020 (68,4 % v roku 2013: 74,2 % u mužov a 62,5 % u žien) zaznamenať zvlášť znepokojujúce signály:

- 26,2 milióna nezamestnaných;
- 9,3 milióna „rezignovaných“, ktorí sú ochotní pracovať, ale prácu už prestali hľadať;
- 12,0 milióna osôb bez práce dlhšie než jeden rok;
- od roku 2008 (prvého roku krízy) došlo v Európskej únii k strate 6 miliónov pracovných miest (so všetkým, čo to znamená, pokiaľ ide o stratu odborných schopností a poznatkov);
- 5,5 milióna je mladých nezamestnaných (vo veku do 25 rokov).

Je to situácia, ktorá je sama o sebe zvlášť znepokojujúca a ktorá má v niektorých členských štátoch Európskej únie tendenciu sa zhoršiť, pokiaľ ide o mladých ľudí, osoby, ktoré boli vytlačené z trhu práce v pokročilom veku, a účasť žien na trhu práce.

2.5.3 Pokiaľ ide o osoby, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie, ich počet sa zvýšil zo 114 miliónov v roku 2009 na 124 miliónov v roku 2012. Je to trend, ktorý by sa mohol ešte zhoršiť, ak vezmeme do úvahy oneskorené účinky krízy. Cieľ EÚ znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba alebo sociálne vylúčenie, na 96,4 milióna do roku 2020 je ťažko dosiahnuteľný, pretože už v roku 2012 ich bolo o 28 miliónov viac než je stanovený cieľ.

2.5.4 Skutočnosť, ktorá robí už aj tak ťažkú situáciu ešte problematickejšou, sa týka zvýšenia počtu osôb, ktoré žijú v stave materiálneho nedostatku, a percenta osôb v produktívnom veku, ktoré žijú v rodinách, v ktorých nikto nepracuje.

2.5.5 Kríza zväčšila už aj tak veľké rozdiely medzi členskými štátmi a zvýraznila značné rozdiely v konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti. Taká nerovnorodosť jasne ukazuje, nakoľko sú potrebné reformné návrhy, aby opatrenia boli maximálne efektívne tam, kde sú problémy najväčšie.

2.5.6 Všetky tieto údaje jasne ukazujú, aké dôležité je zamerať sa na investície do rastu a tým podporiť konkurencieschopnosť a podmienky pre podniky, zvlášť malé a stredné podniky, aby dokázali udržať a vytvoriť pracovné miesta.

3. Analýza hlavných bodov stratégie Európa 2020: riadenie, ciele, účasť a vykonávanie

3.1 Z analýzy doposiaľ dosiahnutých výsledkov vyplýva, že ide stratégiu, ktorá sa ukázala ako úplne nepostačujúca na dosiahnutie cieľov, ktoré si stanovila. Je vhodné pristúpiť k reforme stratégie Európa 2020, aby sa stala efektívnejšou a účinnejšou a aby sa odvrátila hrozba, že bude neúspešnou tak, ako predchádzajúca Lisabonská stratégia. Je veľmi dôležité zamerať sa na viacero cieľov, aby sa medzi nimi zabezpečil súlad a zaručila ich implementácia.

⁽⁶⁾ Veugelers, R. (2014) *Undercutting the future? European research spending in times of fiscal consolidation*. Bruegel Policy Contribution. Issue 2014/06.

3.2 Hlavné problematické miesta stratégie Európa 2020 sú zjavné v oblasti riadenia, cieľov, účasti občianskej spoločnosti a jej vykonávania.

3.3 Systém riadenia stratégie Európa 2020 je slabý a málo účinný na to, aby členské štáty prinútil dodržiavať prijaté záväzky v oblasti dosahovania cieľov (a hlavných iniciatív) stanovených v stratégii.

3.3.1 V štruktúre riadenia stratégie dostala inštitucionálnu podobu štrukturálna deformácia znamenajúca prevahu hospodárskych aspektov nad sociálnym a environmentálnym riadením tým, že sa ciele stratégie Európa 2020 podriadili makroekonomickým prioritám európskeho semestra, a to na úkor dosiahnutia cieľov v oblasti konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti EÚ a udržateľného hospodárenia s prírodnými zdrojmi.

3.3.2 Európsky semester, ktorý sa začína ročným prieskumom rastu a končí vypracovaním „odporúčaní pre jednotlivé krajiny“, často stanovil priority, ktoré účinne nepodporujú dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. K tomu treba dodať, že členské štáty nerešpektujú „odporúčania pre jednotlivé krajiny“ pri stanovovaní svojich ročných národných stratégií (národných programov reforiem) a pri prijímaní príslušných rozhodnutí v oblasti rozpočtu, štrukturálnych reforiem, politiky zamestnanosti a sociálnej politiky⁽⁷⁾.

3.4 Stanovenie cieľov a príslušných navrhovaných ukazovateľov pri príprave stratégie Európa 2020 nebolo ani záväzné, ani sa mu nedostalo širokej podpory občanov Únie. Okrem cieľov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a využívania obnoviteľných zdrojov energie, ktoré spadajú do právne záväzného rámca, si mohol každý členský štát doposiaľ stanoviť svoje vlastné ciele, avšak výsledky sú často veľmi skromné.

3.4.1 Kvantitatívne meranie cieľov sa neopiera o kvalitatívne hodnotenie: „brilantnosť“ sociálno-ekonomického systému nemožno merať len na základe kvantitatívnych ukazovateľov, ako sú napríklad výdavky na výskum alebo počet novovytvorených pracovných miest, ale musia sa zohľadniť aj kvalitatívne aspekty, napríklad druh inovácií uvedených na „trh“ a kvalitatívna úroveň vytvorených pracovných miest.

3.5 Občianska spoločnosť nie je do stratégie Európa 2020 patrične zapojená, ani na národnej, ani na európskej úrovni. Činitele rozhodujúce pre túto situáciu sú:

- slabá komunikácia o stratégii Európa 2012 a jej slabá propagácia, čo z nej urobilo nástroj, ktorý poznajú a využívajú hlavne odborníci;
- neochota niektorých členských štátov zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť do plánovania opatrení stratégie Európa 2020;
- absencia skutočného prepojenia medzi činnosťou občianskej spoločnosti na európskej úrovni a na národnej a miestnej úrovni;
- opatrenia prijaté s cieľom čeliť účinkom krízy (vrátane harmonogramu európskeho semestra) sa prekrývajú s iniciatívami stratégie Európa 2020, čo sťažuje sociálnym partnerom a organizáciám zastupujúcim občiansku spoločnosť pochopenie procesu rozvoja stratégie a možnosti zapojiť sa do nej;
- nedostatočná dostupnosť obmedzených finančných zdrojov neumožňuje efektívne a účinné zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do stratégie Európa 2020.
- nedostatočné zapojenie sociálnych partnerov v niektorých krajinách do konzultácií v rámci európskeho semestra.

⁽⁷⁾ Štúdia Európskeho parlamentu (2014): A „traffic light approach“ to the implementation of the 2011 and 2012 Country Specific Recommendations (CSRs). Oddelenie pre podporu správy hospodárskych záležitostí.

3.6 Aj napriek postupom dohodnutým na úrovni Európskej rady, nespočetným programom spolupráce uplatňovaným v rámci EÚ a povedomiu, že k výzvam a cieľom stanoveným v stratégii Európa 2020 nemožno efektívne pristupovať len prostredníctvom opatrení jednotlivých národných systémov, vykonávanie stratégie Európa 2020 je poznačené nedostatkom účinnej spolupráce a solidarity medzi členskými štátmi.

3.7 Hlavné iniciatívy by boli mohli rozhodujúcim spôsobom podporiť koordináciu európskych a národných politík a pomôcť dosiahnuť ciele stratégie Európa 2020, obnoviť hospodársky rast a zamestnanosť prostredníctvom účinnejšieho využívania „hybných pák rozvoja“ a príležitostí, ktoré ponúkajú štrukturálne fondy⁽⁸⁾, európska územná spolupráca⁽⁹⁾ a priamo riadené programy. Hlavné iniciatívy by sa mali lepšie zvládať, mali by byť zrozumiteľnejšie, viac prepojené a nemali by sa prekryvať.

ZÁVERY A ODPORÚČANIA EHSV NA ZARUČENIE SKUTOČNEJ REFORMY STRATÉGIE EURÓPA 2020

4. Za nový koncepčný rámec stratégie Európa 2020

4.1 EÚ musí čeliť dvojitej výzve: na jednej strane sa musí čo najskôr dostať z krízy, ktorej účinky výrazne oslabil jej hospodársky a sociálny systém, na druhej strane musí posilniť model inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu navrhnutého v stratégii Európa 2020 s cieľom riešiť štrukturálne problémy spôsobujúce nedostatočnú konkurencieschopnosť európskeho systému.

4.1.1 V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že je potrebné podporiť taký model rozvoja, v rámci ktorého členské štáty EÚ budú síce pokračovať v štrukturálnych reformách zameraných na ozdravenie a spoľahlivosť národných financií, ale zároveň dokážu podporiť vykonávanie politík, ktoré budú schopné podporiť európsku konkurencieschopnosť a jej hlavných aktérov (pracovníkov, súkromné podniky a sociálne podniky), podporiť kvantitatívny a kvalitatívny rast európskych investícií (materiálnych, nemateriálnych a sociálnych), vytvárať viac a lepších pracovných miest, podporovať sociálnu a územnú súdržnosť, riešiť problémy zvýšenej nezamestnanosti a úrovne chudoby a sociálneho vylúčenia⁽¹⁰⁾.

4.1.2 V tomto kontexte bude teda účelné urobiť z hospodárskej a menovej únie činiteľa trvalejšej a odolnejšej stability a rastu, zvýšiť celosvetovú príťažlivosť EÚ ako miesta, kde sa oplatí vyrábať a investovať, naplno využiť potenciál jednotného trhu vo všetkých aspektoch, investovať a pripraviť európske hospodárstvo na budúcnosť, podporiť prostredie priaznivé pre podnikanie a vytváranie pracovných miest, podporiť udržateľné životné prostredie a posilňovanie systému sociálneho zabezpečenia, aby bolo možné riešiť sociálne zmeny a problémy.

4.2 Pre EHSV znamená radikálna reforma stratégie Európa 2020 dôkladné prepracovanie koncepcií a kľúčových činiteľov stratégie zavedenej pred štyrmi rokmi, a to pokiaľ ide o samotnú koncepciu rozvoja, z ktorej stratégia vychádza, stanovenie cieľov, opatrení na ich dosiahnutie a príslušného monitorovania a hodnotenia, stanovenie účinného a efektívneho viacúrovňového riadenia stratégie, zvýšenie účasti občanov a organizácií občianskej spoločnosti.

4.3 Aby bol rozvoj podporovaný reformou stratégie Európa 2020 skutočne udržateľný, je veľmi dôležité posilniť jej holistický prístup rozšírením hospodárskych cieľov o sociálne a environmentálne ciele. Bude potrebné podporiť prístup umožňujúci dôkladné zhodnotenie všetkých foriem kapitálu tak v čase, ako aj v priestore, a tak zabezpečiť uspokojovanie súčasných potrieb bez ohrozenia uspokojovania potrieb budúcich generácií.

⁽⁸⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320 – 469.

⁽⁹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013, Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, p. 259–280.

⁽¹⁰⁾ Viac o výskumnom projekte na <http://www.foreurope.eu/>

4.3.1 Bude veľmi dôležité zosúladiť koncepciu udržateľného rozvoja a príslušné ciele stratégie Európa 2020 s tým, čo je uvedené v článku 3 ods. 1, 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii⁽¹¹⁾ a podporiť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť prostredníctvom silnejšej spolupráce a solidarity medzi členskými štátmi a udržateľného rozvoja založeného na vyrovnanom hospodárskom raste a vysoko konkurencieschopnom sociálnom trhovom hospodárstve výrazne zameranom na blahobyt občanov, konkurencieschopnosť a plnú zamestnanosť.

4.3.2 V stratégii Európa 2020 sa musí tiež zohľadniť úloha EÚ v celosvetovom kontexte. Revízia stratégie musí byť úzko prepojená s Programom Organizácie spojených národov pre udržateľný rozvoj po roku 2015⁽¹²⁾ a musí zabezpečiť riadnu implementáciu globálnych cieľov udržateľného rozvoja v EÚ a zo strany EÚ.

4.3.3 EÚ bude musieť zahrnúť do svojho časového plánu aj obdobie po roku 2020, aby bolo možné iniciovať dlhodobý prechod na hospodárstvo EÚ, ktoré bude odolné, konkurencieschopné, efektívne využívať prírodné zdroje a inkluzívne. Revízia stratégie Európa 2020 by sa preto mala urýchlene dokončiť a mal by sa začať konzultačný proces, ktorý bude viesť k integrovanej politickej stratégii pre udržateľnú EÚ v globalizovanom svete s časovým obdobím zahŕňajúcim aspoň rok 2030.

4.4 V súlade s holistickým prístupom ku koncepcii udržateľného rozvoja sa musí v stratégii Európa 2020 výraznejšie podporiť kvalitatívny rozmer cieľov. Rásť znamená prirodzene sa zväčšovať a teda zahŕňa kvantitatívny rozmer, kým rozvíjať sa znamená zväčšovať svoje kvality a schopnosti. Kvalitatívny rozmer rozvoja sa zhodnocuje realizáciou a rozširovaním zvláštností a možností sociálno-ekonomického systému.

4.4.1 Ciele stratégie Európa 2020 musia byť paritne začlenené do novej štruktúry hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho riadenia, hlavne do európskeho semestra, a tým aj do ročnej analýzy rastu, národných reformných programov a odporúčaní pre jednotlivé krajiny, a nemôžu byť stále podriadené hospodárskym a fiškálnym cieľom.

4.4.2 EHSV zdôrazňuje, že k HDP je nevyhnutné stanoviť systém doplnujúceho merania na meranie dosahu prijímaných politík na spoločnosť, rodiny a jednotlivcov⁽¹³⁾. V tejto súvislosti bude potrebné zaviesť porovnávaciu tabuľku týkajúcu sa sociálnej oblasti a zaručiť jej skutočné uplatnenie v rámci európskeho semestra⁽¹⁴⁾.

4.4.3 Z tohto pohľadu je veľmi dôležité vytvoriť monitorovací systém založený na ukazovateľoch, ktoré zohľadnia disponibilné príjmy domácností, kvalitu života, udržateľnosť životného prostredia, sociálnu súdržnosť, zdravie a celkový blahobyt súčasných a budúcich generácií. EHSV sa domnieva, že na spustenie a riadenie nového systému monitorovania by bolo vhodné uviesť do činnosti aj nový orgán, do ktorého by boli zapojené príslušné inštitúcie.

4.5 Stratégia Európa 2020 bude úspešná len vtedy, ak bude mať viacúrovňové štruktúrované riadenie, aby mohla čeliť mnohým objavujúcim sa výzvam, a ak sa všeobecné usmernenia dohodnuté na európskej úrovni prenesú do konkrétnych národných a regionálnych opatrení.

4.5.1 V tomto kontexte sa musí posilniť hospodárske riadenie EÚ vo všeobecnosti a konkrétne európskej menovej únie tým, že sa doplní stratégiou Európa 2020. Týmto spôsobom bude možné zabezpečiť uskutočnenie štrukturálnych reforiem členskými štátmi účinnou spolupracou a preberaním zodpovednosti. Preto by bolo vhodné dosiahnuť skutočnú synergiu medzi riadiacimi, kooperačnými a kontrolnými funkciami, ktoré vykonávajú Európska rada, Rada pre konkurencieschopnosť, Komisia a Európsky parlament.

4.5.2 Členské štáty musia patrične vziať do úvahy „odporúčania pre jednotlivé krajiny“, prijaté Európskou radou, pri vypracúvaní svojich ročných stratégií stanovených v národných programoch reforiem a pri prijímaní príslušných rozhodnutí v oblasti rozpočtu, štrukturálnych reforiem, politiky zamestnanosti a sociálnej politiky.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010.

⁽¹²⁾ <http://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1561>

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 14 – 20.

⁽¹⁴⁾ Posilnenie sociálneho rozmeru hospodárskej a menovej únie, COM(2013) 690 provisoire.

4.6 Je nutné posilniť úlohu organizovanej občianskej spoločnosti v rôznych fázach plánovania a vykonávania európskych politík. Dosahovanie cieľov stratégie Európa 2020 sa musí podporiť posilnením úlohy a účasti organizovanej občianskej spoločnosti na ročnom prieskume rastu, a pri stanovovaní národných reformných programov a odporúčaní pre jednotlivé krajiny. Toto posilnenie možno dosiahnuť prijatím efektívnejšieho a včasnejšieho harmonogramu európskeho semestra, ktorý organizovanej občianskej spoločnosti umožní včas vyjadriť svoju mienku, teda v čase, keď bude ešte možné účinne prispieť k rozhodovaciemu procesu. Toto je potrebné zabezpečiť na troch úrovniach riadenia stratégie: na európskej, národnej a regionálnej.

5. Prierezové a sektorové politiky ako podpora stratégie Európa 2020

5.1 EHSV sa domnieva, že na to, aby sa stratégia Európa 2020 stala hybnou silou konkurencieschopnosti a súdržnosti na podporu hospodárskeho, udržateľného a začleňujúceho rastu Európy počas nasledujúcich piatich rokov, je potrebné vykonávanie integrovanej stratégie pozostávajúcej z **prierezových** (alebo horizontálnych) **politík** a **sektorových** (alebo vertikálnych) **politík**.

5.1.1 Úlohou **prierezových** (alebo horizontálnych) **politík** musí byť vytváranie podmienok na zhodnocovanie hlavných aktérov obnovy európskej konkurencieschopnosti, ktorými sú **pracovníci, bežné podniky a podniky sociálneho hospodárstva**.

5.1.2 **Sektorové** (alebo vertikálne) **politiky** musia predstavovať piliere, ktoré budú zárukou skutočného oživenia stratégie Európa 2020 prostredníctvom oživenia **priemyselnej politiky**, zjednotenia energetickej politiky, posilnenia **výskumu a inovácie**, a takisto podpory činiteľov posilnenia **konkurencieschopnosti európskeho systému spojeného so systémom sociálneho zabezpečenia a s bojom proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu** ⁽¹⁵⁾.

5.2 Referenčnými aktérmi **prierezových politík** novej stratégie Európa 2020 musia byť **pracovníci, súkromné podniky** ⁽¹⁶⁾ a **podniky sociálneho hospodárstva** ⁽¹⁷⁾.

5.2.1 Pokiaľ ide o sociálnych partnerov, medzi hlavné priority stratégie Európa 2020 je potrebné zaradiť vytváranie kvalitných pracovných miest ako nástroja, ktorým možno bojovať proti rastúcej segmentácii trhu práce a proti nezamestnanosti.

5.2.1.1 Systémy vzdelávania, rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania je nutné prispôbiť požiadavkám a rozvoju trhu práce.

5.2.1.2 Je potrebné podporovať vzdelávanie v oblasti podnikania a rozvoj nových prístupov k vzdelávaniu a systémov vzdelávania s cieľom poskytnúť ľuďom kvalifikáciu vhodnú na zhodnotenie ľudského kapitálu.

5.2.1.3 Dôležité je zhodnotiť a podporiť úlohu verejných služieb zamestnanosti pri usmerňovaní, začleňovaní a opätovnom začleňovaní ľudí do trhu práce.

5.2.1.4 Veľmi dôležité je venovať väčšiu pozornosť politikám podpory zamestnanosti, predovšetkým pokiaľ ide o mladých ľudí, osoby, ktoré sa ocitli mimo trhu práce v pokročilom veku, ženy a osoby so zdravotným postihnutím. Rovnako je dôležité viac sa zamerať na problémy súvisiace so zamestnaním tých ľudí, ktorí nie sú zachytení v oficiálnych štatistikách, pretože sú mimo trhu práce (bezdomovci alebo osoby bez trvalého bydliska, Rómovia atď.).

5.2.1.5 Je žiaduce stanoviť nový cieľ v rámci stratégie Európa 2020, ktorým by bolo zníženie nezamestnanosti mladých ľudí o 50 % do roku 2020.

5.2.2 Pokiaľ ide o **podniky**, s osobitným zameraním na malé a stredné podniky, bude potrebné podporiť modernú kultúru podnikania, ktorá bude vychádzať z priorít stanovených v iniciatíve „Small Business Act“ ⁽¹⁸⁾ a „Akčnom pláne pre podnikanie 2020“ ⁽¹⁹⁾ a dokáže podnikom pomôcť premeniť príležitosti, ktoré im ponúka prístup k európskemu financovaniu a technologická inovácia, na hybnú silu podporujúcu konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

⁽¹⁵⁾ Podrobnejšie preskúmanie navrhovaných opatrení umožňuje vyššie uvedený dokument EHSV (2014).

⁽¹⁶⁾ Používame všeobecný termín podniky, pod ktorým chápeme podnikateľské subjekty jednak pokiaľ ide o ich typ (samostatne zárobkovo činné osoby, slobodné povolania, podniky so zamestnancami a sociálne podniky), ako aj o ich veľkosť (mikropodniky, malé, stredné a veľké podniky).

⁽¹⁷⁾ Sociálne hospodárstvo zahŕňa tak malé a stredné podniky a veľké podniky, ako aj družstvá, vzájomné spoločnosti, združenia, nadácie, sociálne mimovládne organizácie atď.

⁽¹⁸⁾ *Najskôr myslieť v malom – Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu*, COM(2008) 394 final.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 75 – 80.

5.2.2.1 V tejto súvislosti je potrebné zabezpečiť podmienky, ktoré budú zárukou, že hospodárske subjekty budú môcť súťažiť na trhu bez deformácií spôsobených nadmerným byrokratickým zaťažением alebo nečestnými a neregulárnymi metódami a postupmi.

5.2.2.2 Okrem toho sa musí preskúmať možnosť poskytovania rôznych foriem odbornej pomoci pre malé a stredné podniky⁽²⁰⁾ v niektorých konkrétnych etapách, napríklad pri zakladaní nového podniku, internacionalizácii, využívaní kapitálového trhu, výskume, vývoji a inovácii.

5.2.3 Podniky sociálneho hospodárstva sú kľúčovými prvkami európskeho hospodárskeho modelu, pretože predovšetkým na miestnej a regionálnej úrovni predstavujú hybnú silu sociálnej inovácie a prostriedkov vytvárania pracovných miest, udržateľného rastu a súdržnosti. Zavádzajú nové a flexibilné metódy poskytovania služieb a inovácie v oblasti produktov, procesov a organizácie.

5.3 Skutočné oživenie stratégie Európa 2020 bude závisieť od zhodnotenia týchto **sektorových politík**.

5.3.1 **Oživením európskej priemyselnej politiky** bude možné zabezpečiť zlepšenie konkurencieschopnosti európskeho výrobného systému. EÚ sa musí stať opäť konkurencieschopnou ako systém a na to potrebuje správnu priemyselnú politiku. Výrobný sektor musí opäť dosiahnuť podiel 20 % HDP (v roku 2012 bol tento podiel 15,3 %).

5.3.1.1 Potrebná je priemyselná politika, ktorá dokáže podporiť:

- rbracetop; strategickú integráciu hodnotového reťazca v rôznych sektoroch: výrobnom, agropriemyselnom, v sektore služieb;
- rbracetop; presadzovanie priemyselných odvetví využívajúcich vysoko vyspelé (hightech) a stredne vyspelé technológie (medium-high tech) a služieb vyžadujúcich vysokú úroveň znalostí (knowledge intensive services);
- rbracetop; rozvoj európskeho trhu, ktorý dokáže zaručiť spravodlivé konkurenčné prostredie a podporiť mobilitu pracovníkov slobodných povolání, stredne a vysoko špecializovaných pracovníkov a služieb;
- rbracetop; vysoko špecializované funkčné prepojenia medzi verejným sektorom a poskytovateľmi služieb vyžadujúcimi vysoký stupeň znalostí s cieľom zlepšiť a zhodnotiť produktivitu verejného sektora;
- rbracetop; zhodnotenie príležitostí na rozvoj ponúkaných ekologickým hospodárstvom a ekologický prechod EÚ na model výroby a spotreby v súlade so zásadou udržateľného rastu (prepojením s programom rozvoja a cieľmi udržateľného rozvoja po roku 2015)⁽²¹⁾;
- rbracetop; strategický sektor modrého hospodárstva prostredníctvom inovácie s cieľom premeniť príležitosti na rozvoj spojené s hlavnými hodnotovými reťazcami (modrý priemysel, modrá logistika, modrý cestovný ruch, modré potraviny, modrá energia, modré zdroje) na hospodárske, environmentálne a sociálne výhody pre podniky a európskych občanov.

5.3.2 Veľmi dôležité je **podporiť v Európskej únii spoločnú energetickú politiku**. Vzhľadom na rozsiahly dosah energetiky na hospodárstvo riadna priemyselná politika nemôže vzniknúť bez spoločných zásad, ako je napríklad:

- prispôsobenie a zníženie rozdielov v cenách energie;
- zlepšenie podmienok pre vnútorný obchod s energiou;
- zníženie energetickej závislosti od tretích krajín;
- rozvoj obnoviteľných zdrojov energie.

⁽²⁰⁾ EHSV odkazuje na správu „Action Lines: Bolstering the business of liberal professions“ pracovnej skupiny „Slobodné povolania“ Európskej komisie, ktorá bola zverejnená 12. marca 2014.

⁽²¹⁾ <http://www.wfuna.org/post-2015>

5.3.3 Rozvoj **výskumno-inovačných politík, zhodnotenie informačných a komunikačných technológií, ako aj digitalizácia hospodárstva** predstavujú oblasti s významným potenciálom obnovy európskej konkurencieschopnosti. Tu je možné uplatňovať nové účinné a efektívne formy spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom.

5.3.3.1 V tejto súvislosti EHSV pokladá za vhodné:

- rbracetop; podporiť malé a dynamické štátne agentúry, ktoré dokážu spropagovať príležitosti na strednodobé a dlhodobé financovanie schopné zaručiť potrebné prepojenie medzi vedou a priemyslom;
- rbracetop; zhodnotiť informačné a komunikačné technológie, ktoré sú nástrojom umožňujúcim podporiť dynamiku hospodárskych subjektov (malé a stredné podniky využívajúce tieto technológie rastú rýchlejšie);
- rbracetop; zintenzívniť finančnú podporu výskumu, vývoja a inovácií a vo všetkých členských štátoch podporiť zlepšovanie spolupráce medzi vysokými školami, výskumnými ústavmi a podnikmi;
- rbracetop; podporiť digitalizáciu hospodárstva, ktorá je príležitosťou spojiť súkromný záujem s prínosom pre verejnosť, pretože podnikateľom umožňuje plne využiť príležitosti, ktoré ponúka trh, a zároveň občanom sprístupňuje nové digitálne produkty a verejné služby.

5.3.4 Podľa EHSV je potrebné podporiť tie **činitele posilňovania konkurencieschopnosti, ktoré sú spojené so systémom sociálneho zabezpečenia**. Účinná politika sociálneho zabezpečenia môže byť veľmi dôležitým činiteľom obnovy konkurencieschopnosti EÚ, pretože môže zabezpečiť prostredie, v ktorom rizikové činitele, neudržateľné na úrovni jednotlivcov (občanov), možno neutralizovať konkrétnymi opatreniami v oblasti sociálneho zabezpečenia. Zvýšiť treba úsilie zamerané na ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci. EHSV sa domnieva, že je veľmi dôležité viacej podporiť začleňovanie osôb s postihnutím⁽²²⁾ a rodový rozmer⁽²³⁾ a zabrániť diskriminácii a vylúčeniu na základe rasy, etnického pôvodu, veku, náboženstva alebo sexuálnej orientácie.

5.3.4.1 Vzhľadom na prognózy o starnutí obyvateľstva⁽²⁴⁾ v Európe je veľmi dôležité udržať a podľa možnosti zvýšiť úsilie vyvíjané v oblasti demografických zmien. Kľúčovým predpokladom uplatnenia pozitívnych aspektov, ktoré demografické zmeny so sebou prinášajú tak pre starnúcich ľudí, ako aj pre spoločnosť ako celok, je to, aby mali ľudia možnosť starnúť v zdravých a bezpečných podmienkach⁽²⁵⁾.

5.3.4.2 Podľa EHSV by sa opatrenia hospodárskej politiky mali najskôr posúdiť z hľadiska vplyvu v sociálnej oblasti, aby sa zabránilo prijatiu takých opatrení, ktoré by mohli zvýšiť mieru chudoby a sociálneho vylúčenia.

5.3.4.3 Okrem toho bude potrebné podporiť integrovanú stratégiu aktívneho začleňovania, ktorá má zaručiť:

- náležitú podporu príjmov;
- sociálne začlenenie prostredníctvom trhu práce;
- prístup ku kvalitnej práci a službám; podporu sociálnej inovácie;
- rozširovanie sociálneho hospodárstva do strategických sektorov opatrovateľských a asistenčných služieb.

5.4 EHSV sa domnieva, že na podporu stratégie Európa 2020 bude nutný rozsiahly plán materiálnych a nemateriálnych investícií do infraštruktúry a sociálnej oblasti zameraný výlučne na obnovu konkurencieschopnosti EÚ⁽²⁶⁾. Rada bude musieť schváliť vyčlenenie ďalších prostriedkov potrebných na jeho financovanie a Komisia bude musieť dohliadať na jeho účinnosť a efektívnosť a zároveň monitorovať špecifické štrukturálne reformy každej krajiny.

⁽²²⁾ Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020: obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér, COM(2010) 636 final.

⁽²³⁾ Stratégia rovnosti žien a mužov 2010 – 2015, COM(2010) 491 final.

⁽²⁴⁾ Správa Európskej komisie o starnutí z roku 2012.

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 51, 17.2.2011, s. 55 – 58.

⁽²⁶⁾ Ako navrhol Jean-Claude Juncker, kandidát na predsedu Európskej komisie, v politických usmerneniach pre budúcu Komisiu dňa 15. júla 2014 v Štrasburgu.

EHSV v tejto súvislosti opakuje svoje návrhy, ktoré vyjadril v nedávnom stanovisku ⁽²⁷⁾ týkajúcom sa na jednej strane významu verejných investícií členských štátov a na druhej strane zmiernenia alebo dočasného pozastavenia úsporných opatrení počas krízy.

V tomto duchu EHSV odporúča uplatniť pravidlá paktu stability a rastu s maximálnou flexibilitou, ktorá je nutná vzhľadom na hospodársku a sociálnu situáciu.

5.4.1 „Materiálne“ investície do infraštruktúry bude treba nasmerovať na dve veľké oblasti. Najskôr bude treba zaručiť údržbu, obnovu a modernizáciu architektonického a historického dedičstva, bytového fondu a dopravných sietí (železničných, cestných a námorných). Rovnako dôležitá bude údržba a zabezpečenie európskej hydrogeologickej a pobrežnej infraštruktúry. Druhá oblasť sa týka „nemateriálnych“ investícií spojených s rozvojom sietí informačných a komunikačných technológií. Financovanie tohto investičného plánu bude možné zabezpečiť prostredníctvom Európskej investičnej banky, emisiou účelových európskych dlhopisov a úpravou viacročného finančného programu na roky 2014 – 2020, ktorá je naplánovaná na rok 2016.

5.4.2 Sociálne investície musia umožňovať boj proti chudobe, nebezpečenstvu sociálneho vylúčenia a podporu obnovy zamestnanosti v Európe. Potrebný je plán investícií vo výške 2 % HDP, ktorý nebude zahrnutý do zúčtovania deficitu a bude monitorovaný, aby sa zaručila jeho efektívnosť a účinnosť. Plán, ktorý bude možné zamerať na zdravotnícke služby, opatrovateľské a asistenčné služby úzko spojené s demografickou dynamikou členských štátov, na posilnenie systému vzdelávania, odbornej prípravy a rekvalifikácie, sociálneho bývania atď. Toto financovanie nebude zahrnuté do zúčtovania deficitu a zárukou mu bude daň z finančných transakcií.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽²⁷⁾ Stanovisko ECO/357 na tému „Dobudovanie hospodárskej a menovej únie – návrhy Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru pre nadchádzajúcu európsku legislatúru“, spravodajcovia van Iersel a Cedrone (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa uľahčuje cezhraničná výmena informácií o dopravných priestupkoch súvisiacich s bezpečnosťou cestnej premávky“

COM(2014) 476 final – 2014/0218 (COD)

(2015/C 012/18)

Rada sa 29. júla 2014 rozhodla podľa článku 194 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa uľahčuje cezhraničná výmena informácií o dopravných priestupkoch súvisiacich s bezpečnosťou cestnej premávky

COM(2014) 476 final – 2014/0218 (COD)

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) rozhodol 172 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1343/2011 z 13. decembra 2011 o niektorých ustanoveniach týkajúcich sa rybolovu v oblasti dohody o GFCM (Všeobecná rybárska komisia pre Stredozemné more)“

COM(2014) 457 final – 2014/0213 (COD)

(2015/C 012/19)

Európsky parlament (17. júla 2014) a Rada (31. júla 2014) sa rozhodli podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1343/2011 z 13. decembra 2011 o niektorých ustanoveniach týkajúcich sa rybolovu v oblasti dohody o GFCM (Všeobecná rybárska komisia pre Stredozemné more)“

COM(2014) 457 final – 2014/0213 COD.

Keďže výbor usúdil, že návrh je plne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) rozhodol 172 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o znížení obsahu síry v niektorých kvapalných palivách (kodifikácia)“

COM(2014) 466 final – 2014/0216 (COD)

(2015/C 012/20)

Rada sa 8. septembra 2014 rozhodla podľa článku 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o znížení obsahu síry v niektorých kvapalných palivách (Kodifikácia)“

COM(2014) 466 final – 2014/0216 (COD).

Keďže výbor usúdil, že návrh je plne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 502. plenárnom zasadnutí 15. a 16. októbra 2014 (schôdza z 15. októbra 2014) rozhodol 150 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 15. októbra 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK